RADU SERGIU RUBA

SEMNĂTURA INDIANĂ

Roman

Editura Trei

În afara colecţiilor

TREI

ISBN: 978-606-40-1213-5

Mamei.
Luciditatea, energia şi curajul ei
au ştiut să mă pornească la drum

I

Soneria nu dădea semne că ar avea de gând să se oprească. Ţârâit prelung, sticlos, electric, amplificat de cimentul coridoarelor. Ne trezeau cu ea în fiecare dimineaţă la şase şi jumătate în zilele de lucru. După prima rafală urmau cel puţin altele două. Ne smulgeam greu din somn. Căscam cu toţii odată, zece guri pofticioase, ameninţând să înghită tot aerul din încăpere. Ba şi pe cel de dincolo de geamuri, după deschiderea ferestrei, când ne târam anevoie afară din somn şi din vis. Nu ne-o fi încercat pe toţi acelaşi vis, dar, într-un fel sau altul, pe la nasul fiecăruia, se perindaseră mirosurile Parisului domniei lui Carol al X-lea. Citiserăm până târziu în noapte, după obiceiul nostru, al liceenilor orbi ai anilor 1970 din internatul şcolii din Cluj, citiserăm cu urechile ghirlandă în jurul unui magnetofon. Era un Tesla B3 greu, lucios şi îndesat ca o bombă de plumb împachetată în plastic. Locul şi-l avea la mine-n pat. Nu era al meu, ci al şcolii, echipament didactic, nu mai mult. Iar didactica lui nu se întâlnea decât cu literatura. Răspundeam de el şi-l porneam după ce se întindea fiecare sub pătură. Îl opream când o tuse răsuna prea tare ori când se mergea organizat la pişare, câte trei, patru cel puţin, ca lectura să nu se întrerupă la orice măruntă presiune în vezică.
Dacă intrai în dormitorul numărul 3 de la etajul 3, după 9 seara, ne găseai acolo: cinci paturi pe dreapta, cinci pe stânga, un interval pe mijloc, pe planşeul de ciment. Mergând drept înainte, ajungeai la fereastră. Un singur camarad intern, al unsprezecelea, care nu încăpuse la noi, se lungea într-un pat din dormitorul 1, al altei clase. Pătrundea la noi, la numărul 3, câte un străin şi se mira auzind magnetofonul:
- Dar ce, voi aveţi priză în cameră?
- Avem, minţea careva, iar intrusul, orb şi el, doar nu era să pipăie toţi pereţii în căutarea ei!
Regulamentul interzicea prizele în dormitoare, un ceai nu puteai să-ţi fierbi. S-or fi temut că, bărbierindu-ne electric cu aparatele la fel de rare pe atunci ca OZN-urile, am fi fost în stare să dăm foc betoanelor care asigurau osatura clădirii. Curent ne dădeau numai în becuri, acolo unde aveam noi mai puţină nevoie de el. Dar magnetofonul funcţiona, vocea înregistrată povestea înainte. Erau oprite prizele în dormitoare, dar nu şi în sălile de clasă, iar a noastră, cu noroc, se găsea la etajul 2, chiar sub dormitorul 3. Aşa că am scormonit prin toate prăvăliile până am pus mâna pe cel mai lung prelungitor din oraş. I-am dat drumul să atârne de sus, iar un băiat l-a preluat de pe pervazul ferestrei clasei şi l-a înfipt în priza care înflorea pe peretele

de lângă uşă, la etajul de sub noi. Tesla, pe care nu degeaba îl chema şi B3, fusese cărat deja la 3 şi aştepta să fie conectat.
Cartea? Nu vedeai nicio carte. Ea poposea însă, cu un fâlfâit prin aer, pe luciul a douăzeci de timpane. Iar dacă ţineai neapărat să o cauţi, o şi găseai. Ca să-şi poată rosti cuvintele, se rotea. Avea forma unei role cu un miez pe care se încolăcea o bandă infinită. Nu apuca să rămână întreagă nici trei secunde, fiindcă de pe platanul din stânga scădea derulându-se şi reînfăşurându-se pe rola din dreapta. Se topea spiră cu spiră, cuvânt cu cuvânt şi se reînchega în cercuri de cealaltă parte, frază cu frază. Pelicula cu pulberea ei magnetică trecea prin dreptul unui cap de lectură care o preschimba în voce. Eu mi-am dat cu presupusul că acolo se află mai degrabă un bot de animal care, cu vârful limbii, face banda să vorbească.
Descumpăniţi câteva secunde, camarazii m-au trimis să-mi pup capra-n bot şi să mă las lins în grajd de limba vacii. Citeam Strălucirea şi suferinţele curtezanelor. Vocea lecturii, o femeie, era umbroasă, aşternea catifea peste tine, te învelea cu o plapumă uşoară. Când potriveam mai bine magnetofonul în pat apropiindu-l de mine, simţeam că îmbrăţişez şi glasul acela.
Adevărul este că eram cu toţii îndrăgostiţi de autoarea lecturii. Trebuia, după mine, să aibă vreo treizeci şi cinci de ani, păr lung şi negru. Mi-o reprezentam destul de precis, chip fără trăsături detaliate, dar aveam fotografia generală: nu prea înaltă, păr întunecat până pe umeri. Mi-o imaginam şi şezând, cu o carte în faţă. Vestimentaţia, pe aceea nu o mai vedeam limpede. Admiraţia îndrăgostită fără riscul de a-şi întâlni vreodată ţinta nu avea nevoie de culoarea bluzei.
- Câţi ani să aibă doamna? ţâşnea curiozitatea câte unuia.
- Treizeci, decreta altul şi aşa rămânea, treizeci.
Curgerea glasului, cartea rotitoare mi-o aduceau dinainte pe Esther. La început fată sărmană, izolată într-o odaie cu chirie mizeră într-un foburg parizian, ascunzându-se şi chinuindu-se să se lase de ceva ruşinos, de prostituţie, parcă. Însoţită apoi de un abate şi internată într-o mănăstire, supusă, cine ştie, poate unor meditaţii de pocăinţă, canoane cu rugăciuni, alte pedepse. Îl iubeşte în tot acest timp pe poetul Lucien de Rubempré şi, ieşind din mănăstire, îl întâlneşte. El o ia să-i poarte de grijă şi să fie doar a lui, ţinând-o la cutie într-o casă de lux de unde nu are voie să iasă decât noaptea în pădurile din jurul Parisului. Iar aici, oricât de miez de noapte o fi fost, unul cu lună plină ce-i drept, chipul ei eliberat de văl, e zărit de baronul Nucingen care se şi aprinde după năluca aceea.
Acţiunea mergea înainte, cele două plăcinte rotitoare îşi predau una alteia povestea, iar mie îmi scăpau unele scene. Nu mă dumiream cum fusese cu putinţă ca bancherul să fie atins atât de straşnic de frumuseţea unei fete, orice s-ar spune, greu vizibilă noaptea pe la margini de pădure. Gândul nu avea însă atâta răbdare cât să dezlege noduri gordiene. Prizonieratul de peste zi al lui Esther în casa dăruită de Lucien, viziunea baronului, urmărirea fetei de către oamenii neamţului, măsurile de mai bună camuflare a ei, intrigi, scrisori, bani, toate promiteau o desfăşurare poliţistă. Am fost cuceriţi. Am stat şi noi ca şi Nucingen până după miezul nopţii.
Fierăstrăul ascuţit al soneriei din dimineaţa de noiembrie, dacă n-a reuşit să-mi secţioneze timpanul, a retezat cu siguranţă toate punţile dintre mine şi pâlpâirile visului. A urmat ce a urmat, programul zilnic: spălătorul, încăpere de la capătul coridorului cu chiuvetele sale pătrate, înşirate de-a lungul pereţilor, cu apă întotdeauna rece, încolonarea pentru micul dejun, masa şi cele trei sferturi de oră dinaintea cursurilor. M-am sustras, am pretextat ceva şi am coborât. Colegii ar fi vrut să mai repetăm împreună la unele materii, să mă întrebe câte ceva, să mă roage să le rezum vreun subiect. Aveam însă chef să mă plimb singur prin curte, încercând să înţeleg revelaţia lui Nucingen, la miezul nopţii, în pădure. Să fi avut lumina lunii pline efecte neştiute de mine pe feţele oamenilor?... Trebuia să vorbesc cu profesorul Jangosian, el se pricepea cel mai bine să ne explice multe de-ale vieţii. Deocamdată îmi era limpede că evreica Esther trebuia să fie brună, la fel ca vocea din cartea rotitoare. Mă

plimbam în dimineaţa rece, amintindu-mi că Boghos Jangosian mă luase într-o zi deoparte, atrăgându-mi atenţia că, în opinia unora, prea rătăcesc de unul singur câteodată prin curtea internatului, prea nu mă lipesc de alţii. El nu avea nimic împotrivă, bănuia că-n acest timp, compun în minte versuri, şlefuiesc poeme. Era unul din cei cărora le dăruisem câte un exemplar din Licăriri, placheta cu debutul meu literar, scoasă de Biblioteca Judeţeană Cluj, cu poemele laureaţilor şi evidenţiaţilor concursului de creaţie rezervat elevilor. Îi dezvăluisem profesorului intenţia, rugându-l să cheme pe cineva care să poată scrie de mână dedicaţia pe care aveam să i-o dictez.
- Nu, dragă, mi-a spus Jangosian. Scrie-mi dedicaţia în Braille, că aşa, dacă vei izbândi cu literatura, o să te am cu scrisul tău personal cu tot, cu literele ieşite din mâna ta, nu a altuia. Uite, prinde coperta cărţii în cadru aşa cum îţi arăt eu ca punctele să iasă-n relief pe dinăuntru, să nu spargă desenul de pe faţa ei. Coperta e mai groasă ca hârtia Braille, poţi să scrii cu încredere.
Cuvintele lui mi-au pus în aşa fel în vibraţie corzile gingaşe, încât i-am scris mult, acoperind toată coperta interioară. Înţepam de sus în jos şi de la dreapta la stânga. Scoţând pagina perforată şi întorcând-o, literele se rânduiau, asemenea celor vizuale, de la stânga la dreapta. De la acea dedicaţie, mă încurajase mereu să scriu şi să cred în ceea ce fac. Mă bănuia că fac rime şi compun chiar şi plimbându-mă. Ţinea totuşi să aflu ce gândeau alţii cărora le păream, dacă nu suspect, măcar prea straniu cu hoinărelile mele solitare într-un spaţiu generos, ce-i drept, dar la urma urmei închis, mărginit din toate părţile de clădiri şi de garduri.
Din calea ortacilor m-am topit şi-n prima, şi-n a doua pauză. Aveam de limpezit ceva în capul meu, simţeam nevoia să nu mi se vorbească, să nu aud glasuri în jur. Pe parcursul orelor nu mă putusem concentra. Abia în pauza mare m-au dibuit, cerându-mi să le desluşesc un text la franceză. Mi-am aşezat degetele pe şirurile de puncte şi le-am explicat că primul paragraf se citeşte aşa, la al doilea se pronunţă diferit, iar al treilea s-ar citi asemenea primului, dacă nu ar figura acolo o excepţie, iat-o.
După franceză, n-au avut cum să mă mai prindă. Venise secretara şcolii să-mi spună că sunt căutat. Ieşind, am fost înşfăcat de mână şi târât nervos către capătul coridorului. Nu-mi dădeam seama cine era, secretara dispăruse, mă gândeam că mi se solicită ceva la cancelarie, într-acolo mă simţeam dus. Neadresându-mi-se nicio vorbă, mi-am scurtat paşii, am frânat, am bâiguit ceva.
- Hai mai repede, ce stai, ce-aştepţi?
Voce joasă, şoptită nervos, nerăbdătoare, hotărâtă. Era mama.
M-am lăsat şi mai greu. De ce să fi venit ea la mine pe neanunţate, de la 200 de kilometri, nu-mi trecea prin cap. Mă speriasem. M-a smucit înainte şi m-a tras în jos pe scările principale, ale profesorilor. Încercam să frânez, dar mă simţea şi mă smucea de fiecare dată. Pe platforma dintre etaje, mi-am înfipt mâna-n balustradă, refuzând să mai cobor.
- Ce face tata? am întrebat ca să-mi justific oprirea.
- Bine că nu-i taică-tău aici, că dacă venea el în locul meu, vedeai tu pe dracu'! Hai!
M-a speriat. M-am lăsat târât până la etajul întâi, în sufrageria mică, şi ea tot a dascălilor.
- Ce-i, ce s-a-ntâmplat? am apucat să mârâi de vreo două ori.
Mă temeam de vestea vreunei nenorociri. Nu mi-a răspuns. De cum a închis uşa micii săli de mese, mi-a tras o palmă. Peste obrazul stâng, nu era prea tare. Şi, tot cu voce joasă, a scrâşnit:
- Ce faci tu, mă, în casa mea fără să ştiu eu, ce-ţi trece prin cap?
Bine că n-a murit tata, mi-am zis în gând şi am fost dispus să mai încasez una. N-a venit. A picat în schimb, mai tăioasă, întrebarea:
- Să nu ştiu eu ce faceţi voi în camera din faţă?
A spus vasăzică, „voi", nu „tu". Minţile ca şi sângele mi s-au scurs în pământ. S-au scurs şi m-au lăsat acolo. Iar acolo, am mai auzit:
- Nu vă e ruşine? Ia şi mănâncă!

Deci, trebuia să-mi fie ruşine de ce făcusem împreună cu... împreună cu...
Numai ea putea fi, da, numai ea, Erica, nimeni alta. Mă ameninţase atunci că ţipă ca s-o audă tanti, adică mama, dar înainte de ameninţare îmi dăduse voie.
În sufrageria profesorilor, nu mai aveam putere să mă mişc, rămăsesem în picioare, mama mă tot apăsa de creştet în jos şi mă trăgea de mână ca să mă aşez pe scaun. Nu eram în stare. Simţeam că, dacă mă mişc, mă prăbuşesc. Tot ea mi-a împins cumva scaunul sub fund, apoi m-a îngrămădit şi pe mine deasupra, mi-a vârât în mână un copan de pui, aproape că mi l-a îndesat în gură. Obligaţia de a muşca din el şi de a înghiţi m-a ajutat să gândesc. De ce o fi ciripit Erica şi ce i-o fi spus?... Fără-ndoială, i-o fi descris, chiar dacă nu tot, cum ne-am jucat pe covor, în camerele dinspre stradă, cum mi-am lipit obrazul de pulpele ei, cum i s-a ridicat fusta ca prin farmec şi cum i-am umblat cu buzele pe piele, acum i-o vedeam aurie, cum am lunecat cu faţa în sus şi-n jos, în jos şi-n sus, pe picioarele ei tot mai sus. Nu se poate să fi spus totul, să fi povestit cum mi-a şoptit: „Dacă-mi trag chiloţii la o parte, mă săruţi acolo?” Înseamnă că a spus şi că eu am vrut şi că ea a tras uşor spre stânga de păienjenişul ăla ca să o pot atinge şi am atins-o cu buzele. Nu s-a mai oprit din suspin. Îmi plăcea mult suspinul ei acolo jos, pe covor şi, ca să nu se mai oprească din suspinat, am vrut să-i fac şi altceva. Atunci s-a încordat, a făcut podul, ameninţând că ţipă.
Mama era în odăile din spate, dinspre curte, iar asta se întâmpla în iulie, acasă. Acum, în noiembrie, în sufrageria mică a şcolii din Cluj, tot mama stătea înfiptă în faţa mea, mă tampona c-un şerveţel pe la colţurile gurii, ba în dreapta, ba în stânga, bălăbănindu-mi capul, nu aveam nicio putere să mă opun, înghiţeam cu sughiţuri, stătea sabie ridicată în faţa mea de unde a mai scrâşnit o dată:
- Ce faceţi voi în camerele din faţă când nu ştiu eu, ce faceţi, scrieţi, hai? Scrieţi în Germania la radio, o pui pe soră-ta să scrie, iar aia ca proasta nu-mi spune ce faceţi, scris vă trebuie mă, vouă, scris?
Sângele scurs din mine în pământ coborâse în adâncuri. Mă atinsese şi fulgerul. Chipul mamei mi se deşteptase dintr-o dată în memorie, aşa cum îl ştiam de mic: faţă albă-albă, păr negru creţ, ochi negri. Până atunci, asemenea tuturor figurilor pe care le întâlneam fără vreo emoţie aparte, imaginea ei se închegase umbră umblătoare pe întinderea retinei mele adormite. Dar acum, chipul ei, lumină aprinsă pe neaşteptate, ieşise din vălurile acelui fum. Mi-am scos paneul de pui din gură, ca să pot emite ceva:
- Ăăă...
- Scris îţi trebuie ţie, scris la radio, la Europa Liberă? De-aia v-am crescut, s-o pună pe soră-ta, copil de treişpe ani, s-o oblige securitatea să scrie ce a scris din cauza ta?
- Ăăă...
Mi-am aşezat capul pe masă, l-am ajutat cum am putut să nu cadă.
- Mie nu-mi leşina aici! Am venit de la Satu Mare cu un locotenent de la securitate, acuma-i la directori, le spune ce-ai făcut, o să mergi la el să dai declaraţie, nu ţi-e ruşine! Tu, tocmai tu o să schimbi lumea?
Poate că am mai scos un „ăăă”, pentru că a zis:
- Şi nu-mi face mie ăă şi ăă şi iar ăă, că am venit să pricep şi eu de ce tot scrii şi nu stai locului, ce-ţi trebuie ţie scrisul, n-ai ce face? Şi de ce nu scrii cu punctele tale că pe alea nu le-nţelegeţi decât voi, nimeni din noi ăştialalţi nu le ştie... O mai faci şi pe soră-ta să dea declaraţii la securitate! Doi copii am şi amândoi anchetaţi, bine-mi şade! Şterge-te la gură!
Ce n-aş fi dat ca la mijloc să fi fost Erica, ce n-aş fi dat?... Iar dacă n-aş fi păstrat în mine jocul cu ea şi gustul acela din vară ce-mi rămăsese în nervi îndemnându-mă să mă ascund de toţi oamenii cu secretul meu cu tot, dacă n-ar fi fost acel gust să mă ţină strâns în cercul unei trăiri de foc, m-aş fi desfăcut în bucăţi, bucăţele. Vocea mamei o auzeam de foarte departe. Mă punea din nou la punct cum că nu eu am să schimb lumea, că ce pricep eu din politică, un mucea, cum de mi-am băgat nasul în documentele de partid, e foarte grav! Promitea să

vorbească ea cu securitatea, să le explice că, de n-ar fi cititul, scrisul şi ascultatul radioului, n-aş fi în stare de nimic, aşa că să mă ierte şi să nu mă dea afară din şcoală. Pentru că afară, adică acasă, neavând lecţii de făcut, m-aş îmbolnăvi de scris toată ziua şi, cu ea la birou, cu tata la primăria din comuna lui, rămas singur între pereţii casei, cine ştie ce prostii mi-ar mai putea trece prin cap.
- Ruba la cabinetul metodic!
Am auzit o voce intrând în sala de mese şi dispărând îndată dincolo de uşă. Am fost smuls de pe scaun şi târât, de data asta în sus, pe scările principale. Căutam să merg încet. Ştiam ce voise să spună prin politică, îmi aminteam ce scrisesem. Aici, pe scări în sus, nevoia de a frâna urcatul, de a lungi încetineala, mă ajuta să simt că făcusem ceva ce nu se face, scuipasem unde nu se scuipă, va fi rău de tot. Înţelegeam şi că scrisoarea mea fusese interceptată. Şi cât de mult mi-aş fi dorit să-mi aud pseudonimul la Radio Europa Liberă, rostit în eter de la München!... De la München, numele meu clandestin odată cu flegma aceea împroşcată între ochii portretului exemplar din vârful patriei. Avea să mă coste, cu neputinţă să gândesc cât şi ce anume. Am cotit la dreapta pe coridorul etajului 2. În faţa cabinetului ne-a întâmpinat directorul adjunct. Era un om de o atât de mare blândeţe, că te aşteptai să-ţi ceară scuze că-ţi vorbeşte. M-a mirat fermitatea tot duioasă cu care a oprit-o pe mama să intre împreună cu mine.
- Dar cu mine, nu cu altcineva a venit de la Satu Mare tovarăşul locotenent, am vorbit de toate, trebuie să asist şi eu, încercă ea să-l convingă.
Moliciunea lui însă, grămadă mare şi caldă, a rămas neclintită. Numai el a intrat împreună cu mine. Mintea-mi era ocupată de cuvântul „metodic". Ce-o fi vrând să zică? Auzisem parcă de „metodica predării", auzisem că unii dintre noi nu aveam „metodă". Gazul metan sâsâia în soba de teracotă pe care, de când o văzusem prima oară, la nouă ani, o ştiam maronie. Nu credeam că o înlocuiseră cu una verde. Am fost îndrumat spre un scaun şi mi s-a cerut să stau jos. Glas de bărbat tânăr, calm, locotenentul. Adjunctul ne părăsise, mă însoţise înăuntru doar ca să mă predea. Nu mă aşteptam să iasă, surpriză mare pentru mine, niciodată nu fusesem lăsat singur cu un străin, cu cineva din afara şcolii. Iar la noi veneau tot felul de oaspeţi de pe la şefiile din oraş, de la inspectoratul şcolar, de la Partid, ba chiar şi de la ziarul Făclia. Veneau să vadă ce-i cu noi, ce putem şi ce facem. Fiindcă mă ţineam de carte, eram numai bun de etalat în vitrină. Mă duceau în faţa lor, iar ăia, afară de a se uita la mine, nu ştiu dacă-mi mai acordau vreun bob de atenţie. Poate, aşa, ca berzelor toamna, vreun salut la despărţire. Directorul le vorbea despre mine, mă descria în culori minunate de la care acum, în ziua scrisorii, mă tem că-l cam usturau ochii. Dus în faţa vizitatorilor, se confirma că exist, că nu sunt un zvon. Ba chiar funcţionez, dacă aşa spuneau tovarăşii directori. Cei care mă iscodeau cu privire la manuale şi la studiu veneau, cred, din aparatul de învăţământ. Îl ţin mai bine minte însă pe un ziarist. În loc să mi se adreseze direct, s-a întors către profesorul aflat de faţă:
- Întrebaţi-l care materie îi ia mai mult timp la învăţat?
I-am răspuns, străinul şi-a notat răspunsul, iar următoarea întrebare i-a pus-o tot profesorului.
- Dar de ce nu-i vorbiţi direct lui? s-a mirat dascălul.
- Poftiţi? Dar dumneavoastră înţelegeţi mai bine.
- Şi eu înţeleg destul de bine, l-am avertizat personal, satisfăcându-i şi curiozitatea asupra subiectului cercetării.
- Aş vrea să mai ştiu cât îi ia să citească o pagină cu mâinile.
- Cam un minut, l-am lămurit tot eu.
- Acum, a zis oaspetele gazetăresc, nu mai ştiu cum să procedez.
- Discutaţi în continuare tot cu el, v-a răspuns, nu e nicio problemă, l-a îndemnat dascălul.
Dar cel de la Făclia a hotărât să încheie cu mine şi să ia celelalte informaţii de la conducerea şcolii.

În noiembrie însă, în cabinetul metodic, noua mea cunoştinţă mi-a explicat, adresându-mi-se direct mie, că aveam de dat o declaraţie răspunzând la întrebările dumnealui, răspunsuri pe care tot el avea să le transcrie. După numele şi prenumele, fiul lui şi al, locul şi data naşterii, după domiciliat în, întrebări pe care le rezolva fără ajutorul meu fiindcă avea datele mele, s-a interesat dacă pe dânsul mi-l reprezint cu păr negru, castaniu sau blond. A mai adăugat că are un metru optzeci şi patru înălţime.

- Şaten, m-am grăbit eu să mi-l înregistrez imaginar, şaten.
- Da, m-a lămurit, ştiu de la mama ta că, înainte de a-ţi pierde vederea, te-a purtat prin multe locuri pe care nu le ştiai, ca să vezi peste tot cum arată lumea. Îţi aminteşti?
Nu-mi aduceam aminte nicio întâmplare de acel fel, mă şi miram, dar am răspuns afirmativ. Mă temeam că mă va pune să vin cu vreun exemplu, prinzându-mă de la început că mint. M-a chestionat însă dacă prefer viaţa de intern al şcolii sau dacă mi-aş dori să stau undeva în gazdă, în oraş. Mi-am dat seama abia atunci că nu-mi trecuse niciodată prin cap să mă dezlipesc de clădirea şcolii şi a internatului din strada Budai Nagy Antal nr. 31 unde ajunsesem în ianuarie 1963. Gura îmi era atât de uscată că primele cuvinte mi-au plescăit făcându-mă de râs, iar pe următoarele, rărindu-le, m-am chinuit să le lungesc şi să le umezesc.
- Ăăă... o singură dată, gândindu-se că aş putea da admitere la alt liceu, domnul profesor Mereuţă...
- Cine e Vainateyananda? a întrerupt el încercarea mea de a mă explica, foşnind nişte hârtii.
- Eu, a ţâşnit singurul cuvânt pe care-l ştiam în acea secundă.
- Ştim că e pseudonimul tău, dar de unde l-ai luat şi de ce e aşa de lung?
- Să vedeţi, m-am întremat eu uşor, e dintr-o veche carte indiană de fabule şi apologuri, Panciatantra.
Răspunsesem nu fără emfază culturală. Era bine. Aveam înainte câteva minute bune de lămuriri pe care numai eu, cititor insolit, puteam să le servesc. Nu i-am povestit totuşi cum m-am ambiţionat s-o citesc numai ca să fac cu totul altceva decât ceilalţi, să înot împotriva curentului. Câţiva băieţi, gardă în jurul lui Tesla B3 proţăpit pe un pupitru în sala de clasă, ascultau pasionaţi Pe aripile vântului. Citea un actor, mă enerva cu încercările lui de a inventa vocea fiecărui personaj, chiar şi a femeilor, pentru asta o subţia caraghios pe a lui.
- Ce atâta Scarlett O'Hara toată ziua, căutam eu să-i sâcâi, ia ascultaţi aici: „Într-o pădure de bambuşi, lângă un lac, o broască ţestoasă, o gazelă, un corb şi doi şacali..."
- Pleacă de-aici cu animalele tale, mânca-ţi-ar şacalii cartea aia pentru mucoşi!
Săreau de la locurile lor dând să-mi smulgă din mâini volumul gros şi cartonat din care citeam şi să-mi tragă una cu el peste spinare. Noroc că eram mai iute, dispăream cu cartea-n braţe cât ai clipi.
Dar nu pentru elefanţii, şacalii şi maimuţele ei iubeam atât de mult acea carte veche, ci de dragul felului în care, povestind oricui despre ea, mă pricepeam să ies în avanscenă. De cum pomeneam de zeii Indiei, se făcea o linişte atentă în jur. Au venit apoi dinspre locotenent întrebări cu privire la carte. Am spus tot, că o aveam în biblioteca şcolii transcrisă în Braille în patru volume, dar „pancia" însemna cinci, semăna cu grecescul „penta", apăsam eu pe cuvintele străine, iar „tantra" era numele sanscrit pentru carte, de asemenea pentru învăţătură, deci, numele ei tradus putea fi Cele cinci cărţi. Începeam să mă simt bine. „Transcriere, sanscrită, tantra", parcă izvorau şi creşteau aceste cuvinte unele din altele, cu muzicalitatea lor misterioasă, ameţitoare. În alte împrejurări, mă văzusem nevoit să explic de câte cinci ori ce este limba sanscrită, amănunt pe care-l învăţasem, nu în vreo aulă academică, nu prin revelaţie în templu, ci fâşâind cu degetele pe Braille-ul aceleiaşi Panciatantra. Acum însă, în faţa organului de anchetă, nu a fost cazul să mă repet. Aşa că am mărturisit că prin numele de Vainateyananda, compus din două elemente, voiam să impresionez la Europa Liberă, să arăt cât de cultivat sunt. Dacă aş fi auzit pe post Vainateyananda, aş fi ştiut că nu puteam fi decât

eu, nu avea nicio importanţă că radioul nu mă putea identifica, nici localiza. S-ar fi întrebat însă de unde mi-am luat numele secret şi ar fi dat de Panciatantra, m-ar fi lăudat. Cel mai mult mă ajutaseră, am adăugat, notele de subsol ale traducătorului, profesorul Teofil Simenschy...
- Nu te grăbi, repetă numele profesorului, m-a întrerupt cel care mă luase în primire.
- Te-o-fil Si-men-schy, am silabisit cât mai clar cu putinţă şi am adăugat didactic: de la Iaşi.
Din explicaţiile dumnealui aflasem că „nanda" înseamnă bucurie. Vainateya era o pasăre legendară pe spinarea căreia se deplasa prin aer zeul Vişnu. Vainateya nanda, aşadar, Bucuria lui Vainateya. Iar Panteonul vedic, continuam eu exprimându-mă asemenea profesorului Simenschy, avea trei zei de mare însemnătate, care ţineau în mână viaţa universului: Brahma Creatorul, Vişnu conservatorul şi Şiva Distrugătorul.
- Şi unde zboară zeul ăsta călare pe pasărea lui? m-a întrerupt securitatea statului.
- Să vedeţi: Vainateya mai are alte două nume, i se mai spune...
- Apar aceste nume în scrisoare?
- Nu, dar să vedeţi...
- Ştii că la şcoală te afli şi înveţi datorită tovarăşului Nicolae Ceauşescu?
Orice aş fi pretins că pot răspunde, nu puteam să spun decât „da." Am spus da, simţind cum singura silabă a răspunsului se întoarce să mă strângă de gât. Mă aflu la şcoală datorită... Înseamnă că tot datorită dânsului s-ar putea să nu mă mai aflu în şcoală. Am vrut să mai emit un cuvânt în apărarea mea, dar nimic nu s-a înfiripat. Cercetătorul meu a lăsat tăcerea să se zbată câteva secunde, apoi a reluat:
- Atunci de ce ai scris ceea ce ai scris despre dânsul?
Mi se făcuse frică. Mi-am dres glasul, am tuşit, m-am foit.
- Eu am scris că dânsul...
- Ştim ce ai scris. De ce stai atât de mult timp lipit cu urechea de radio?
Mi-aş fi dorit să am puterea de a-i mărturisi adevărul: că, prin natura ei, viaţa mea se rezuma la câteva îndeletniciri mărunte, că-mi venea greu de multe ori să-mi umplu timpul, că oi fi fost eu sclipitor la carte, că publicasem şi poezii în Licăriri, dar în realitate multe erau isprăvile de care nu mă simţeam în stare, multe-mi rămâneau de neatins. Nu puteam, de pildă, să ies oricând din casă şi să joc fotbal, să merg la filme, la discoteci, la întâlniri cu fetele prin parcuri, cu băieţii în excursii, cu bicicleta, cu barca pe lac, în munţi. Corzile în care mă înghesuise m-au obligat pentru o clipă să-mi privesc viaţa în faţă, aşa arăta ea într-adevăr, destul de strâmtă, cu puţine larguri, dar mă ruşinam s-o recunosc cu voce tare şi era cât pe ce s-o îmblânzesc cu informaţia că, totuşi, de dincolo de zidurile internatului, veneau Cornelia şi Cristofor, mă luau la plimbare în oraş, îmi citeau, aflam de la ei multe, ne distram. Puţin a lipsit să nu încep cu o minciună dulce despre mine şi Cornelia. Tot frica m-a oprit. Pe undeva, prin cap, a sunat alarma: niciun nume, Rubi, afară de cele din scrisoare, niciun nume! M-am agăţat de paiul cu radioul, se cădea să răspund. Am pornit, vorbeam greu, cuvintele nu mă mai trăgeau după ele ca la Panciatantra, anchetatorul a sesizat că-mi era sete. A ieşit trei minute şi s-a întors cu o cană mare de apă. Nu mă aşteptam s-o beau pe toată, dar am golit-o. Am fost în stare, aşadar, s-o iau cu minunatele emisiuni literare de la radio, Programul 1 şi Programul 2 de la Bucureşti, cu alte programe de muzică, cu cele de dezbateri de idei, cu radio Cluj şi recitalurile de poezie, le ascultam cu sfinţenie, învăţam mult din ele, toate dispăruseră din cauza... Am fost întrerupt.
- Mai ştii cine erau realizatorii acelor emisiuni?
Nu-mi dădeam prea bine seama ce putea fi un realizator, numele celor care coordonau emisiunile nu le prea ştiam, afară de unul. Ţineam minte mai degrabă scriitorii care-şi recitau poemele sau citeau fragmente de proză. Am rostit nume ca Miron Radu Paraschivescu care tocmai murise din păcate anul acela, Nichita Stănescu, Alexandru Ivasiuc, Geo Bogza, Mircea Vaida de la Radio Cluj. Insista asupra singurului nume de realizator pe care i-l dădusem, cel al lui Ştefan Augustin Doinaş. M-a întrebat de ce nu i-am scris dumnealui, în loc să-i scriu lui

Cornel Chiriac la Europa Liberă şi să-i cer muzică rock. Doinaş mi-ar fi putut trimite cărţi. Locotenentul aflase că în şcoală, după-amiază, educatorii obişnuiesc să ne citească tot felul de cărţi.
- Să nu mai vorbeşti şi să nu mai scrii urât despre tovarăşul Ceauşescu, ai înţeles?
Se sfârşise, totul se încheiase. Până în acea clipă, sperasem pe undeva că nu descoperiseră frazele prin care mă atingeam de Şef. Anchetatorul întârzia să mi le arate cu degetul, visam ca sora mea să nu le fi scris, căci ei îi dictasem scrisoarea, avea treisprezece ani, iar eu şaptesprezece, pe ea o luaseră în primire mai întâi, că de ce scrisese urât despre...
Aş fi vrut să povestesc cât de mult îl preţuisem pe tovarăşul Ceauşescu în 1968, când criticase dur invadarea Cehoslovaciei de trupele celorlalte state din Pactul de la Varşovia în frunte cu şi la comanda celor sovietice, cât de tare mă încălzise cuvântarea dânsului în faţa mulţimii, la Bucureşti, transmisă prin radio... dar ţineam să-mi şi mărturisesc în vreun fel durerea că, după cenzura introdusă odată cu Tezele din urmă cu câteva luni...
N-am fost lăsat să mă-ntorc la ’68. Voia să mai ştie:
- Ce aveau în comun emisiunile despre care spui că erau atât de importante pentru tine?
- Un spirit mai liberal, am scânteiat eu din vorbe rar folosite.
- Înlocuieşte urgent cuvântul „liberal” cu altul, că nu poate fi transcris întocmai!
- Ăăă...
- L-am înlocuit eu. Cine e Else?
Mă năucea. Sărea de la un subiect la altul fără să-mi îngăduie să-i dau răspunsul până la capăt. Ca să nu-l las să meargă mai departe, îmi trecuse prin cap, într-o fracţiune de secundă, să-i descriu ce trăisem în august ’68 şi cum dădusem eu sfoară-n ţară despre intrarea tancurilor ruseşti în Praga. Ştirea am auzit-o la Radio Bucureşti, Programul 1, la opt şi jumătate, în timp ce-mi beam în sufrageria de acasă ceaiul de dimineaţă. Tata se aşezase la cafea şi la ţigară la masa de sub bolta de viţă din curte împreună cu doi unchi sosiţi la noi, Sabin, fratele lui, inginer agronom la Mangalia şi Ioan, zis Burcuş, fratele mamei, maior de aviaţie la Constanţa.
- Au intrat ruşii în Cehoslovacia, am strigat eu cât am putut de tare, năvălind pe scări în jos şi ajungând dintr-un salt în mijlocul colocviului bărbaţilor.
- Mă! a strigat ameninţător şi maiorul.
- Da, armata sovietică împreună cu trupe din Ungaria, Polonia, Bulgaria şi RDG, tancurile ruseşti sunt la Praga...
- Tu nu pricepi odată, m-a întrerupt tata şi jap, una după ceafă, să nu mai asculţi toată ziua Europa Liberă, nu pricepi ce ţi-am mai spus?
M-am întors spăsit în casă. Numai Sabin căuta să pună o vorbă bună pentru mine că „cine ştie ce confuzie a făcut băiatul, lăsaţi-l!” Înăuntru, n-am scăpat de turuielile moralizatoare ale maică-mii. Numai că la 8,45, Programul 1 atrăgea atenţia asupra unei ştiri deosebit de importante pentru ţară, de neratat la ora 9. Ca mama să tacă, am dat radioul foarte tare. Dacă anunţul n-ar fi fost difuzat de două ori, cred că smulgea radioul din priză. Aşa, a auzit şi ea, s-a mirat, s-o fi speriat şi a coborât în curte ca să-i mobilizeze pe bărbaţi:
- Toată lumea la radio la ora 9!
Au venit şi au auzit. Peste un sfert de oră, telefonul suna şi maiorul era convocat la baza aeriană de la Mihail Kogălniceanu în 24 de ore.
- Mai are şi el dreptate câteodată, conchise mângâindu-mă pe cap ofiţerul aviaţiei române.
Iată că de la Radio Europa Liberă mi se trăgeau, la interval de trei ani, două palme, câte una de la fiecare părinte. Mă gândeam că-i povestesc locotenentului întâmplarea asta ca pe o glumă, exclamând: ce coincidenţă! După care-i vorbesc despre emisiunea Cadran cu Ştefan Augustin Doinaş ca realizator.
- Cine e Else? a reluat el, neavând răbdare să aştepte încheierea pauzei mele de gândire.
- Oo... Oo fată, cum să vă spun, dar...
- Colegă de a ta sau din oraş?

Mă prinsese. Trebuia să câştig timp:
- În clasa mea suntem doisprezece băieţi şi numai două fete, Maria şi Maria.
- Din altă clasă, e mai mare ca tine, nu-i aşa?
- Nici una, nici alta, ştiţi...
- Din alt oraş, de la noi cumva? Unde învaţă?
- Nu învaţă, e... e...
- Drăguţa ta, a presupus el, vreo femeie, mă rog, vreo fată de serviciu de prin internat, o infirmieră cumva?
- Ăăă...
- Studentă la defectologie? Înţeleg că alea vin pe la voi, vă cercetează... Else îi spui de bună seamă numai tu, cum o cheamă după buletin, că nu poate avea numele ăsta?
- Să vedeţi, cum să vă spun?... Nu e nici studentă, dar e...
- Cumva trebuie să fie, că doar ai nominalizat-o aici, scrie negru pe alb.
- E imaginară.
S-a făcut din nou tăcere. De ruşine, mi-aş fi dorit să dispar pentru o sută de ani. Mă prinsese că umblam cu fiinţe închipuite, trebuia să recunosc asta, nu o ştiuse nimeni până-n acea clipă. A reluat după ce a mai scos o dată un foşnet, hârtia scrisorii, de la aia trebuie că venea fâş-fâşul.
- Nu înţeleg. Ai cerut muzică pentru ea. Dacă-i imaginară, cum o să-şi asculte dedicaţia?
- Da, m-am hotărât eu să dau în vileag totul. Am inventat-o pentru că a spus Cornel Chiriac că nu dă pe post mai mult de două piese de solicitant, dar eu am vrut mai multe şi am pus-o şi pe ea.
A pufăit prelung a nedumerire înainte de a relua interogatoriul.
- Eşti sigur că alt rol nu are în viaţa ta, e numai în scrisoarea asta? Vin pe la voi studente, vă răsfaţă, că ce faceţi în timpul liber, cum învăţaţi, n-ai pe niciuna printre ele? Ai cuvântul meu că nu raportez conducerii, nu vei fi pedepsit, nu-ţi scade nimeni nota la purtare pentru asta, informaţia e numai pentru mine.
Ce mândru aş fi fost să fi putut răspunde sincer prin „da” la o asemenea anchetă! M-am arătat într-adevăr sincer când am admis:
- Nu, nu există.
- Dacă o descoperim pe Else în Satu Mare, să ştii că o luăm la întrebări, mai bine spune adevărul!
- Adevărul e că nu există nicio Else, mi-am imaginat-o...
- Şi cum arată, spune că nu consemnez!
- Nu, nu am stat să-i inventez figura...
- Dar altele de ce le-ai inventat? Cine sunt membrii Departamentului?
Participam la jocul din şcoală cu Departamentul şi cu Vocea Departamentului. Vârtejul întrebărilor mă lua cu el, îl simţeam cum, rotindu-se, rostogolindu-se, ocheşte mai multe ţinte. Tremuram ca nu cumva, răspunzând, să dezvălui jocul. Mă opuneam din răsputeri unei lunecări în gol. Un gând a erupt din mine ca un glonte şi m-a dus cu sine:
- Departamentul Europei Libere, am spus cu multă siguranţă.
- Şi pentru ei ai cerut Gipsy Queen?
Am făcut o pauză. M-a aşteptat.
- O dădeau destul de des, am spus, celor de la redacţia muzicală le plăcea.
- Dar zdrăngăneala aia care abia se aude pe unde scurte? Ba se aude, ba dispare, aia-i muzică, aia-i audiţie?
- Înainte se dădea şi la Radio Bucureşti, dacă ar mai fi dat-o...
- Gata. Uite ce-ţi dau aici, ia şi scrie cum îţi spun şi ceea ce-ţi dictez eu, fixează foaia, pregătit?

Îmi dăduse o placă de scris în Braille, după cum o numeam noi. Era un cadru metalic, model coală A4, cu douăzeci şi unu de rânduri a câte douăzeci şi opt de celule fiecare. Celula corespundea numărului maxim de puncte Braille, şase, şi avea formă de dreptunghi, cu orizontala de două puncte şi cu verticala de trei. Cadrul cu pricina sau placa apărea ca o carte alcătuită numai din coperţi, fără file în interior. O balama le ajuta să se încalece şi să se desfacă una de alta la nevoie. Celulele erau tăiate în coperta metalică de deasupra. Între cele două jumătăţi, se vâra o foaie groasă de hârtie pe care coperţile, închizându-se una peste alta, o perforau fixând-o locului. Ca să scrii, te foloseai de punctator. Era un instrument din lemn cu capul bine rotunjit. În partea de jos avea un ac scurt şi viguros, gros cât o mină de creion, cu vârful nu foarte ascuţit. Ţineai punctatorul sub arătătorul mâinii drepte încălecat peste el. Cu indexul de la stânga urmăreai şirul celulelor. Apăsai de sus în jos şi străpungeai hârtia cu un pocnet. De cealaltă parte acul se înfigea în alveolele reliefului negativ al celor şase puncte din fiecare celulă. Literele, toate semnele Braille sunt combinaţii de puncte în limita dreptunghiului de şase. Se scrie de la dreapta la stânga pentru ca apoi, întorcând pagina la extragerea ei din placă, să se poată citi de la stânga la dreapta. Locotenentul mi-a spus că voi scrie câteva cuvinte pe rândul 1, pe rândurile 3, 5, 7 şi 9. După care voi scoate foaia, iar dumnealui va trece din stilou dedesubtul fiecărei combinaţii Braille, literele corespunzătoare în alfabetul obişnuit. Înainte de a purcede la treabă, m-a avertizat:
- Atenţie la ce-ţi dictez! Nu care cumva să greşeşti că ne complicăm. Pe primul rând zicem aşa: „Se va da ora exactă”. Treci acum la rândul 3 şi Scrie: „Şanse şi în zori de zi”. Pe rândul 5, mi-a dictat: „Constanţa e la ţărmul mării?”, pe rândul 7, „Hai băieţi la joc în horă!”, iar rândul 9 a arătat că: „Temperatura a scăzut cu 5”. Urma cuvântul „grade” care însă nu a încăput în cele douăzeci şi opt de celule. Credeam că terminasem, dar nu.

- Mai semnează-te în puncte pe rândul unsprezece cu numele din scrisoare!

Şi da, am scris Vainateyananda. A numărat cu atenţie semnele. Lui îi ieşeau paisprezece, iar mie cincisprezece cu semnul de majusculă cu tot. A mai constatat că o literă apărea de cinci ori, iar alta de trei. Într-adevăr, aşa se întâmpla cu minusculele a şi n.
Am scos foaia dintre fălcile plăcii, am citit rândurile. Cu multă grijă, a transcris literă sub literă pe rândul lăsat liber dedesubtul celui perforat cu puncte. Compara mărimea semnului Braille explicat de mine cu dimensiunea celulelor plăcii ca nu cumva literele lui să depăşească spaţiul dreptunghiului de puncte de deasupra. A înţeles mult mai repede decât alţii cum e cu semnul de majusculă şi cu semnul de cifră, că, prin urmare, în Braille nu există litere mari şi litere mici. Cuvântul cu majusculă e precedat de un semn, iar cifrele de asemenea. De la 1 la 0, scrii de fapt literele de la a la j, dar le pui un semn în faţă. Pentru un număr ca 253, bunăoară, scrii „bec”, neuitând marcajul dinaintea „becului”. M-a rugat să pun foaia la loc în placă şi să scriu pe rândul 11 nişte numere din trei cifre. Cred că a preluat în acest fel toate cifrele Braille. A observat:
- Câtă economie face scrierea asta în puncte faţă de a noastră!... Câte semne din astea folosiţi?
- Şaizeci şi patru, am sărit eu şi am adăugat mândru de competenţă: inclusiv absenţa semnului.
Am aşteptat să văd dacă înţelesese.
- Înţeleg, a spus.
Am sărit să completez:
- Aţi observat exact că scrisul nostru face economie de semne. Dar să ştiţi că ocupă mult mai mult spaţiu pe hârtie, cred că literele sunt mai mari.
- Aşa e. Dar ce nu înţeleg e cum de nu ţi-ai imaginat până azi cum arată Else aia a ta. Am fost şi eu adolescent, am avut şi eu paisprezece, cincisprezece, hai şaptesprezece ani. Aveam zâne la care visam, dar ele arătau într-un fel, nu le puteam visa în gol, fără nicio figură.
- Bine, am intervenit eu inspirat, dar la mine cu imaginarea realităţii...
- Atunci pe mine cum m-ai putut simţi că am păr şaten?

Nu aveam la îndemână nicio lămurire. Am tăcut amândoi. După tremurul meu de la început, liniştea care mă cuprinsese acum venea din aceea că, iată, nu numai la reuniunile literare mi se acorda o anume consideraţie. Deci, nepunând la socoteală acele întâlniri cu cei din generaţia mea, acum era pentru întâia oară când cineva important, sosit din afară, mi se adresase direct, se bizuise pe mine. De la mine şi nu din altă parte, aflase multe despre Panciatantra, despre Brahma, Vişnu şi Şiva, despre Braille şi, de ce nu, despre Else. Şi încă despre ceva. S-a ridicat şi s-a apropiat de peretele din spatele meu. Tăcea. Începeam din nou să mă tem. Continua să nu spună nimic. Cerceta ceva pe perete. Până la urmă, a vorbit:
-Văd aici, în vitrină, o poză de a ta şi o poezie care se termină cu „Casiopeea". Tu ai scris-o?
Uitasem de tot de ea. Era panoul cu realizările elevilor şcolii, figuram şi eu acolo, mi se spusese că mă selectaseră, dar îmi ieşiseră din cap şi selecţia, şi poezia, şi evidenţierea.
- Stai jos, mi-a spus, pentru că mă ridicasem. Casiopeea asta e tot imaginară?
A ieşit şi a chemat-o de afară pe mama. I-a cerut să semneze că a fost înştiinţată de faptul că mi s-a luat o declaraţie scrisă. A trecut şi data: 18 noiembrie 1971. Am iscălit şi eu.
- Şi?... a întrebat mama.
- I-ar fi plăcut să fie lăudat la radio de ăia, a hotărât dânsul ieşind din cabinet.
Cât despre declaraţie, nu mi-a fost citită. Nici mamei nu i-a dat-o s-o vadă, n-am aflat niciodată ce se transcrisese din spusele mele.

II

Eram în clasa a unsprezecea, dar totodată şi într-a zecea. Cum devenise cu putinţă una ca asta nu mai ştia nimeni. Cândva însă, măcar pentr-o clipă, se ştiuse. Unde? Undeva foarte sus şi tare departe. Acolo, se răsfoiseră nişte registre, se umblase în dosare, foşniseră nişte hârtii. Iar din hârtii răzbătuseră la suprafaţă pete tulburi ale unor istorii de viaţă altfel lipsite de însemnătate. Şi pentru că nu erau limpezi, acelor fişe ciudate li se hotărî altă cale faţă de cele fără umbre. Cum în puterea hârtiilor era tot timpul oamenilor, unora din ei le fu menit ca, pentru aceleaşi ţinte, să ia la tors mai mult timp.
Eram şi-ntr-a zecea şi-ntr-a unsprezecea fiindcă de fapt nu studiam programa anului III de liceu, ci a anului II. Mă feream să mărturisesc una ca asta, de vreme ce mă găseam cu adevărat într-al unsprezecelea an de când mă dăduseră la carte. Sosit acasă în vacanţe de la şcoala mea cu internat aflată la aproape 200 de kilometri mai la sud, mă alintam în faţa soră-mii şi a verişoarelor că aş fi rămas repetent în clasa a patra... Da, da, m-ar fi trântit profa de biologie pentru că, în aiureala mea, nu făceam deosebirea dintre ferigă şi verigă. Nu cunoşteam decât sensul celui de al doilea cuvânt, având idee şi de obiectul la care se referă. Habar n-aveam însă de ferigă. Iar într-a patra, la ştiinţe naturale, trebuia să ştim cu precizie că pădurile de ferigi uriaşe de acum o sută de milioane de ani, oricât or fi fost ele de mari şi de tari, se frânseseră până la urmă de bătrâneţe, nimeni nu le îngropase, dar pământul le acoperise el cumva, le tot acoperise şi presase până le prefăcuse în cărbune. De aceea unele bucăţi de cărbune aveau forma frunzei de ferigă. Eu însă aş fi spus că huila are formă de verigă, iar când mi s-a cerut să exemplific, aş fi arătat urechile de metal în care strecuram toarta lacătului de la dulapul meu alb de internist. La vremea poveştii mele, după mai mulţi ani de la pretinsa întâmplare, părinţii se mirau, parcă nu le prea venea să creadă că eu, acolo, departe, la Cluj, repetasem clasa fără ca ei să fie înştiinţaţi de dascăli. Dimpotrivă, văzuseră puzderie de medii făloase pe diplome şi li se transmiseseră numai laude în privinţa mea. Dar până la urmă rămâneau cu mirarea, bănuiau din zâmbetul meu abia stăpânit că e o şotie la mijloc şi, suspectând mândri înc-o isteţime de-a băiatului, mă lăsau în pace. Greu era cu

băieţii şi fetele de aceeaşi vârstă cu mine şi cărora nu le făceam faţă în discuţiile despre materiile şcolare. Ei aveau un an avans. Mă trăgeau de limbă când pretindeam că urmez acelaşi an de studii cu ei. Nu mă descurcam. Bănuiau că oi fi repetat o clasă şi mi-o spuneau fără ocol.

O clasă o repetasem într-adevăr, nu încăpea nicio îndoială. Nu noi, şcolarii orbi ajunşi din toată ţara la Cluj, nu ne ţinuserăm de carte. Cârmuitorii şcolirii, undeva sus, în clipa când se loviseră pe neaşteptate de existenţa noastră, hotărâseră speriaţi, fără să ne supună vreunei examinări, că, dacă suntem lipsiţi de vedere sau mai slabi de ochi, trebuie să ne vină mai greu cu învăţatul ori om fi mai înceţi de cap ca ăi teferi, aşa că ne lungiseră şcoala obligatorie cu o clasă. Am terminat-o nu după a opta, ci după a noua. Nici măcar n-au fost în stare să eşaloneze disciplinele pe mai mulţi ani. Eu m-am trezit că într-a şasea, parcurg tot materia din clasa a cincea. La ştiinţe naturale, în loc să învăţ zoologia, repetam botanica şi o luam din nou de la floarea de rapiţă: patru petale, patru sepale, şase stamine, patru mari şi două mici, un stigmat, un stil, un pistil. Preţ de nouă luni, şcoala mi-a predat plictisul. L-am deprins.
Vederea mi-o pierdusem cu puţin înainte, pe la unsprezece ani, aşa că aveam cu ce să-mi umplu timpul. Rememoram toate drumurile văzute şi bătute de mine cândva, cu praful, iarba, pietrişul, nisipul şi toate noroaiele, cu podeţele, punţile şi tuburile de beton pentru scurgerea apei, cu gardurile de scânduri, de sârmă, de spini, de fier, de zid, cu toate gropile şi cotiturile. Cu castanii înfloriţi, cu porţile, curţile, cumpenele fântânilor, casele şi hornurile lor, cu şovăiala spre cer a fumului. Iar când uitam câte ceva din înşiruire, o luam de la capăt.
De lecţii, în aşa-zisa clasă a şasea, nu era nevoie să m-ating, le reţinusem din predare cu un an înainte. Şi mai era ceva ce nu se lăsa alungat din memorie: nu puteam să uit cum în primăvara lui 1965, din ochii mei, de la o zi la alta, se topise, se ştersese o fereastră. Era fereastra de pe coridorul etajului întâi, pe partea dreaptă, când mă îndreptam spre clasa mea, lângă sala de muzică. Pereţii îi zugrăviseră în albastru, un albastru lucitor şi lunecos la pipăit. De la o înălţime încolo, nu mai erau albaştri, ci de un alb-murdar, dar nu murdărit.
Înaintea unei vacanţe de primăvară, când tuturor şcolarilor li se dăduse ordin să fie supăraţi fiindcă murise tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, despre mine se putea crede cu adevărat că sufăr, fiindcă mă întrista nespus că pata albă a ferestrei se făcea tot mai cenuşie. Apoi, în timp ce mă deplasam pe acel coridor într-o direcţie ori într-alta, fereastra întârzia tot mai mult să apară în dreapta sau în stânga mea. Altădată, lumina ei se revărsa şi de o parte şi de alta a chenarului. Acum însă, parcă devenise o gură de tub îngustă, o zăream albă şi treceam de ea. Mă întorceam ca s-o mai prind o dată în plasa rară a privirii. Mă propteam în dreptul ei ca înaintea unei spărturi în zid. De cum întorceam capul într-o parte, dispărea. Trebuia să-mi înfig fereastra drept în ochiul drept, singurul pe care-l mai aveam. Când reveneam din curte în clădire, încetineam pasul, întunericul se aşternea în jur, dens de-a binelea sau mai rărit de becuri, de ferestre, de iluzia ferestrelor. Ajungeam la etajul întâi şi aşteptam atingerea ferestrei mele. Ca pe un sărut, o simţeam pe toată faţa. Albastrul lunecos al peretelui se înnegrise până la dispariţie. Nu cu cerul nopţii semăna, ci cu o cufundare sub ape. Nu-l mai simţeam.
Ultimele cerneri ale ferestrei peste faţa mea m-au atins ca o ninsoare.
M-am despărţit de ea la plecarea în vacanţa de vară. În toamnă, ne-au mutat la etajul doi. Am coborât să-mi încerc ochiul la fereastra mea. N-am mai zărit-o. Abia când am auzit prin ea zgomotul curţii, a început să mi se arate pata ei albă. Dar puteam să ţin ochiul închis, că pata era tot acolo. Nu mai vedeam, îmi aminteam doar, îmi aminteam şi fereastra dinainte de pata ei albă şi compactă, din vremea când o deschideam şi priveam de la etajul întâi peste curtea noastră, dincolo de gardul ei, în incinta întreprinderii de transporturi din vecini. Era plină de maşini de tot felul. După altă vară, cea dintre clasele pe care fusesem pus să le repet fiindcă eram altfel, cu o speranţă în care nu prea mai credeam, am revenit pe coridorul de la primul etaj. Hărmălaia ferestrei era tot acolo, în dreptul curţii vecine, plină de claxoane şi de motoare,

dar fulgul ei nu mi se mai aşeza între sprâncene, nu-mi odihnea pe buze. Murise albul unei aripi de înger.
Ceva în lume hotărâse să rămână la fel pentru nu se ştie cât timp, pare-se că pentru foarte mult. Observam că şi manualele rămăseseră aceleaşi, numai cifra romană a clasei se schimbase... Nu mai eram într-a V-a, ci, chipurile, într-a VI-a. Drept care, dă-i din nou cu rapiţa: patru petale, patru sepale...
Nu văzusem niciodată o floare de rapiţă, cu atât mai puţin un lan. De aceea cruciuliţa galbenă a petalelor ei, după cum mă învăţase manualul, zăcea undeva în mintea mea chiar şi acum, în al unsprezecelea an de când ajunsesem la carte.
Iar alături de floarea de rapiţă dintr-a cincea, pâlpâia, mult mai viu la cei şaptesprezece ani ai mei, chipul celei pe care o chema Else. Nu mi-l predase nimeni, îl făurisem cu de la mine putere, în singurătăţile unor nopţi. Numai că nu puteam spune despre această fată, ca despre floare, că se odihnea în adâncul memoriei. Nu. Se mişca mult, respira energie. O inventasem şi le-o descrisesem verişoarelor: înaltă, cu păr roşcat şi ochi negri. Luptasem îndelung cu ispita irişilor albaştri şi a buclelor blonde presupuse de rezonanţele onomastice germanice. Aveam faţă de fantasmele mele o răspundere, nu puteau să arate asemenea modelelor din cărţi şi legende, exclus să le copieze. Figura ei îmi apărea dinainte ori de câte ori mi-o evocam. Numai locotenentului refuzasem să i-o deconspir. O foloseam pe Else a mea pentru întâmplările imaginate care s-ar petrece în afara internatului. Astfel, ea era din oraş, din cartierul Iris pe care nu-l cunoşteam, dar mă cucerise numele lui. Fusese transferată la noi din cauza unor mici necazuri ochelaristice, bătea însă bine cu farurile, ne citea, iar pe mine mă lua la concerte de muzică folk. Da, da, muzica aceea jumătate chitară, jumătate om, ajutând ca poezia cântată să ne străbată mai prompt şi mai fierbinte ca din pagina scrisă. Pare-se că-i pusesem şi Elsei în braţe o chitară, chiar aşa, ne cânta la ea hiturile momentului. Iar poezia tot ea mi-o citea. Puneam pe seama ei autori pe care mi-i citiseră, mai împiedicat sau mai fluent, camarazi reali şi groşi în lentile. Pretindeam că noua colegă mă luase şi pe la ea pe acasă. Verişoarele erau cu patru, cinci ani mai mici decât mine, iar din povestea cu vizita la ea, nu emisesem decât aluzii că poate, poate...
- Şi? întrebau ele.
- Ei, şi voi acuma!
O prietenă din afară, reală, vie, vorbitoare, exista cu adevărat. „Din afară, de afară" însemna, pe scurt, de dincolo de zidurile şi de regimul internatului, din oraş, din lume. O întâlnisem în toamna lui 1970, la biblioteca judeţeană unde directorul Zeno Turdeanu ne invitase la împărţit diplome pe toţi elevii distinşi cu premii la concursul de creaţie literară. Luasem premiul III la poezie. La faţa locului, numai fete. Eram singurul băiat dintre condeieri, dar nu singur de tot, fiindcă mă însoţea colegul Gyuri, zis Tityrus. Mă temeam ca nu cumva să se trezească vorbind, i se întâmpla uneori la întâlnirile literare, părându-i-se că spusele sale au legătură cu tema. Nu aveau, dar era ascultat şi apreciat. Bine că nu l-au ameţit aprecierile încât să ia cuvântul de fiecare dată. Vorbitul îl îmboldea doar din când în când, imprevizibil, ca apoi să urmeze din parte-i o lungă hibernare. Îmi dădeam perfect seama că i se arăta condescendenţa datorită mie. Eu aveam câte ceva de spus despre poezie, îndrăzneam câte o observaţie, citam autori, citisem din încercările mele. Atunci însă, la bibliotecă, pare-se că nu am avut nimic de spus. Vorbea continuu Lucinia Bal, amintea de un proces literar, se lăsa contrazisă de Eva Maria Tătaru. Câştigătoarea concursului, aşteptată minute bune după ora de deschidere a ceremoniei de premiere, a refuzat să i se dezvăluie numele, ni s-a prezentat doar cu pseudonimul. A sosit ultima şi a plecat prima, cu puţine cuvinte, vedetă de la bun început, Mihaela Sturdza, n-am mai auzit nimic de ea. Pe Lucinia însă am reîntâlnit-o patruzeci de ani mai târziu. Reprezenta o instituţie europeană, a condus discuţiile care ne adunaseră pe mulţi în aceeaşi aulă. Am întrebat-o dacă mă recunoaşte. Nu putea fi decât ea, o singulariza numele, n-aveau cum să-l poarte două suflete. Alt reper nu deţineam, dar mă aventurasem întrebând.

Alte câteva semnale, locul, timpul, hobby-urile adolescenţei m-au convins că numai ea putea să fie. Ne întâlniserăm totuşi o singură dată înainte. Nu mă mai identifica, dar şi-a amintit de mica noastră strângere laolaltă pentru diplomele domnului Zeno Turdeanu. Întrunirea îi revenise în memorie, nu şi figura mea atât de puternic marcată de semnalmente. A fost sinceră, mai rar o mărturie ca a ei, n-ar fi avut nevoie de niciun exerciţiu de politeţe ca să exclame: „Ah, da, sigur, dacă e vorba de întâlnirea aceea, acum îmi amintesc, era acolo un băiat, tu trebuie să fi fost, ce mai, tu erai!”
Înainte de a ne înmâna premiile, domnul Zeno ne-a rugat să citim fiecare câte o poezie, iar prozatorii, un mic fragment din nuvelele lor. Fetele s-au executat cu talent, Eva Maria a lirizat ceva cu nişte săruturi pe omoplaţii goi. Eu nu adusesem nimic cu mine, iar versurile nu mi le învăţasem pe dinafară. Fiind ultimul la premii, am fost şi cel din urmă solicitat să citesc. M-am ridicat în picioare, ruşinea offside-ului putea să-mi dea foc. Am bâiguit ceva cum că dacă aş fi ştiut... Directorul a luat, numai el ştia de unde, dactilograma cu poeziile mele din concurs şi a citit-o pe cea cu marea, compusă în vers clasic, simţeam că-i face plăcere să o citească:
Corabia
Corabia-şi strânge pânzele-ofilite,
mă tem că vor cădea ca nişte frunze,
nu vor mai fi din ape pescuite
şi nici de vânt ori ceruri repătrunse.
De albe rămân albe pân' să cadă,
să fremete nu vor, nici să existe,
de-aş avea lacrimi, de-ar veni zăpadă,
mi le-aş culege moi ca pe batiste.
Corabia ar aştepta oprită
să împietrească ori să se scufunde,
iar dacă n-ar clipi nedumerită,
aş şti că lacrimile şi le-ascunde.
A fost singura poezie aplaudată, era a mea, dar cred că bătut din palme era directorul. Citise frumos, voce de actor. Mi-am mai venit în fire când am auzit-o pe fata din dreapta, premiată la proză, că nici ea nu are cu sine un text, dar că poate să redea din memorie o jumătate de pagină. Era povestea părăsirii unei grădini. Am găsit de cuviinţă să aplaud, m-au urmat toate fetele.
La plecare, directorul m-a bătut pe umăr:
- Corabia ta, vezi, prea stă înţepenită în mijlocul mării, fă ceva cu ea!
Eram peste măsură de măgulit. Unde mai pui că şi autoarea prozei recitate ni s-a alăturat, mie şi camaradului meu, ne-a spus că o cheamă Cornelia, propunându-ne să facem mai mulţi paşi, lăsându-ne duşi de străzi fără vreo ţintă anume.
În asemenea împrejurări, Gyuri nu-şi mai deschidea gura ca trezit din somn. Vorbea cu rost. A venit cu ideea că, dacă în calea noastră se va ivi vreo cofetărie, nu avem voie s-o ocolim. A fost volubil şi aluziv, ne-a convins. Nu ştiam cum să mă descurc, aşa că am lăsat totul în seama lui. Eram în acelaşi an de studii, dar el număra trei ani mai mulţi ca mine. Nu era un caz ciudat. Bolile oculare şi accidentele îi reţineau prin spitale şi-n convalescenţă pe acasă pe unii dintre noi câte un an, doi, poate trei pe cei opriţi şi de ignoranţa părinţilor. Reintrau în circuitul şcolar după întreruperi, alături de cei care între timp îi prindeau din urmă. Până să ajungem la acea cofetărie spre care Tityrus ne purta labirintic, Cornelia mi-a oferit braţul. Păşea în dreapta, era minionă, mai scundă decât mine, care nu am depăşit niciodată cu mai mult de 1,64 m îngăduinţele gravitaţiei. Mi-a spus că e în clasa a douăsprezecea, că e născută între zodii, undeva, pe hotarul dintre Scorpion şi Săgetător, vine din satele de sub munte, stă în gazdă la o mătuşă în Dâmbu Rotund şi că tocmai l-a citit pe Thomas Mann cu Doctor Faustus. Dacă doresc, mi-l va citi şi mie pagină cu pagină, deşi e un roman destul de

voluminos. Socoteam după-amiezile de vineri şi de duminică, zilele noastre de învoire în oraş, de câte ore ar fi nevoie ca să-mi termine de citit cartea pe o bancă, în parc. Planurile ni le-a suspendat cofetăria lui Tityrus, ne-a ieşit în faţă când Cornelia, furată de proiecte, nu se mai aştepta. Amicul a devenit îndată maestru de ceremonii, arătând că nu înţelege ca oferta noastră să fie refuzată, deci, i-a cerut cavalereşte invitatei să aleagă şi să comande. Cornelia avea o voce mică, înşira cuvintele nici des, nici rar, puteai fi sigur că niciodată nu-i va scăpa o frază repezită. A chibzuit şi a rostit un nume de prăjitură cu aer de sălbăticiune: „buturugă". Nu ne-a displăcut, era un trunchi de con din ciocolată densă. Numai că buturuga, sub orice formă s-ar arăta ea, se preschimbă îndată în izvor de poveşti. Gyuri nu ne-a cruţat de istoria cu el şi cu tatăl său omorându-se o întreagă după-amiază lungă de vară ca să scoată din pământ rămăşiţele unui arbore retezat, pline de rădăcini şi de furnici. Cornelia ne-a plimbat prin pădurile de sub munţii ei. Eu tăceam. Dar Tityrus, conjudeţean cu mine, a revenit cu amănuntul că el locuieşte nu departe de aeroport, că a zburat de atâtea ori cu avionul şi că va mai zbura. Nu zburase niciodată, ştiam cu siguranţă asta şi apreciam pe undeva că avusese încredere că nu-l voi da de gol. Pe mine însă mama mă adusese de câteva ori la Cluj c-un avion care plutea prin aer vreo 25 de minute. Grija şi jena ca amicul să nu continue să inventeze m-a determinat să-mi stăpânesc tremurul vocii şi să intervin. El povestise despre aeroport, satul lui se afla de fapt la vreo zece kilometri mai încolo, aşa că am adus şi eu vorba despre un topos lipit într-adevăr de mine, foarte îndrăgit, de aceea mi-o fi invadat dintr-odată amintirile, locuisem pentru puţin timp pe acea stradă, a Fântânii.

- Just să se cheme astfel, am deschis gura lăudând botezătorii, pentru că la capătul ulicioarei se găsea o pompă mecanică de apă, apăsai pe o clapă şi apa curgea, ridicai degetul, şuvoiul se oprea. Cişmeaua era bine încadrată cu piatră şi elegant meşterită din fier forjat. La celălalt capăt al străzii, curgea o altă apă, un râu mare.

Vorbăria mea pornise surprinzător mai ales pentru mine, demarase, iar acum lua cu sine privelişti şi întâmplări. Nu mă puteam opri. Am continuat cu strada Fântânii din Satu Mare: într-adevăr, scurta stradă ducea la Someş. Apuca să urce, ca-ntr-un final de cursă, pe digul râului. Era în inima oraşului, dar juca rolul unei uliţe de la margine, una care făcea legătura cu natura. Dincolo de dig, se întindea un spaţiu generos până la râul lat de-a binelea aici, însă nu adânc. Se scălda cu bucurie toată puştimea, masa de apă luneca lin, nu ne târa cu ea. Ne aventuram şi pe digul solid, acoperit cu asfalt, ca maşinile, la nevoie, să poată rula pe acolo. Nu departe de capătul străduţei noastre, digul şi râul erau traversate de o cale ferată cu podul ei lung şi răsunător. În aceeaşi zonă, alături de cel rece, se amenaja ştrandul termal, pe seama izvoarelor fierbinţi captate de la mare adâncime, cu bazine în aer liber. Iar mărunta noastră stradă preceda în felul ei tot acest peisaj al unei vacanţe fără sfârşit.

Cornelia mă apucase de braţ. N-am schiţat nicio reacţie, pricepeam însă că fac bine ceea ce fac. Şi am continuat descriind strada cu configuraţia sa ciudată: pornea de la fântâna definitorie, prietenoasă ca orice străduţă pavată cu cuburi de piatră, dar se lărgea în evantai pe măsură ce se apropia de dig. Asta fiindcă pe stânga, în direcţia ei de mers, se deschidea un parc. Unul nu foarte mare, dar plin de castani şi încheiat în partea dinspre râu cu un pătrat de iarbă înconjurat de un zid de cărămidă. Ca să ajungi în interior, urcai şi coborai nişte trepte. Zidul nu ştiu la ce folosea, la păzit iarba de vite, oare? Nu am dat de nicio vacă în zonă, dar era pesemne un vestigiu al trecutului, când iarba putea cădea pradă păscutului. În acest perimetru fortificat, se bătea mingea, chiar şi eu eram acceptat ca portar în câte o echipă, cred că în cea mai slabă, în timp ce echipa mai tare nu avea nevoie de portar. Mi se dădea şi mie ceva de făcut într-un joc, ca să nu rămân în afara trupei.

Palma stângă a fetei cu doi ani mai mare decât mine mi-a acoperit palma dreaptă şi a rămas aşa o vreme. Ne împrieteniserăm.

- Spune-i, l-a rugat pe prietenul meu, spune-i cum arăt, descrie-mă pentru el!

- Nu pot, s-a scuzat Tityrus, vedeţi, ochii mei nu stau locului, joacă pe dumneavoastră, am nistagmus.
- Nu înţeleg, se miră Cornelia.
- Nistagmus, adică ochii nu stau ficşi în cap, imaginea joacă, pot să descriu în mare, dar altfel, nimic nu e stabil, descrieţi-vă singură, vă rog, s-aud şi eu cum spuneţi.
- Dar parcă până acum nu-mi vorbeai cu "dumneavoastră".
- Promit să mă îndrept, s-a angajat Gyuri.
- Iar eu, mi-a zis ea strângându-mă de mână, autodescrisă sau nu, o să-ţi citesc Doctor Faustus, Narcis şi Gură de Aur, Portretul lui Dorian Gray şi câte altele.
- Dă-mi voie, domnişoară, sunt cadru medical, s-a auzit o voce de femeie limpede şi hotărâtă de la o masă vecină. Nu e bine ce vrei să le citeşti, cărţi cu nume străine scrise de cine ştie cine. Nu-mi dau seama de unde ai învăţat dumneata aşa ceva, dar eu sunt cadru medical şi-ţi spun că dânşilor e bine să le citeşti poezii, da, da, poezii despre viaţa în familie, că ei sunt singuri aici la aşezământ, n-au pe nimeni. Uite, Eminescu, O, mamă sau Coşbuc, Mama, pe astea să le citeşti frumos, cu intonaţie.
- Dar... îndrăzni Cornelia.
- Niciun "dar". Lucrez în medicină şi am studiat problema...
- Dar Mama lui Ştefan cel Mare nu e voie? s-a amestecat Gyuri.
- Corect e Muma lui Ştefan cel Mare, că aşa era pe atunci, aşa să ştii, tinere!
- Mumă-ciumă, mamă-poamă, la niciuna nu-i cer vamă, s-a pornit pe rimat cel care tocmai dovedea că-şi merita porecla poetică de Tityrus.
Se şi ridicase de la masă plecând în căutarea ospătăriţei.
- Vai, vai, s-a jeluit doamna în urma amicului. Nu sunt de acord cu ceea ce vreţi să faceţi, reluă dânsa, ia recită-le, dragă, poezia cu mama lui Eminescu!
Un băieţel s-a sculat în picioare şi ciripi: „O, mamă, dulce mamă..." După care glasul i s-a pierdut într-un murmur inaudibil, până când a ţâşnit din nou la suprafaţă la „Deasupra criptei negre a tristului mormânt...".
- Bine, dar altă poezie n-aţi găsit, afară de asta cu moartea şi cu cimitirul? se arătă nemulţumită Cornelia.
- Staţi să vedeţi! a propus ferm noua mamă, iar copilul a pornit: „În vaduri ape repezi curg..."
Pe la „acolo mamă te zăresc", eram deja la uşă. Ne mai ajunsese o propunere a interlocutoarei nepoftite:
- Dacă vreţi, v-o descriu eu pe domnişoara. Sunt cadru medical şi ştiu ce să vă descriu şi ce nu.
Afară, Tityrus s-a gândit să se întoarcă în cofetărie şi, după un „săru-mâna" de rămas-bun, s-o ciupească de nas pe doamna cu misiune medicală. Dacă ar fi fost numai cu mine, i-ar fi reuşit planul. Dar Cornelia l-a oprit cu ideea că nu are sens să atragem inutil atenţia asupra noastră. Băgăreaţa ar putea să facă scandal, ne-am distra noi puţin, dar nu se ştie ce poate ieşi de aici.
Ne-a mai spus:
- N-ai ce să le faci, nu-i mai schimbi, sunt oameni cărora li s-a băgat în cap că sunt deosebit de importanţi, iar ei chiar se consideră ca atare. Dacă te văd tânăr, toţi vor să te conducă, să-ţi comande, să te vadă că-i asculţi. Rămâne să demonstrăm că noi suntem altfel.
- Bine, am observat eu, dar în cazul nostru, al meu mai ales, dânsa, medicala, voia să spună că am nevoie de poezie ca de picături în ochi.
Cornelia îmi strânsese, ca pentru a o încălzi, palma dreaptă între palmele ei.
- Uite, asta mă face să nu te las fără Doctor Faustus şi fără ceilalţi.
Aşa s-a încheiat, însoţit de Gyuri, ce-i drept, prima mea întâlnire cu o fată din lume. Între pereţii din B. N. Antal 31, m-am pus pe aşteptat întâlnirea cu Doctorul Faust. Acolo îmi imaginam că unele cărţi îmi sunt citite de Else. Asupra cărţilor ezitam să mă decid, fiindcă nu mă puteam concentra în aşa fel încât să urmăresc scenă cu scenă firul vreunei acţiuni pe care

s-o încredinţez muzicii vocii ei. De aceea nu o vedeam citindu-mi decât poezie, taman versurile pe care le citisem eu înainte cu degetele. Le recapitulam una câte una pe cele ce-mi plăcuseră mai mult şi le puneam în gura ei, după ce în mână îi aşezam o carte. De auzit, nu cred că o auzeam. Îmi apărea citindu-mi şi gata. În ceea ce mă priveşte, îi povesteam în gând isprăvi dinainte de apariţia ei, adesea din copilăria mai îndepărtată. Iubirile de la unsprezece, doisprezece ani de prin vacanţele de vară nu le mai mărturisisem nimănui, fuseseră secretul cel mai atent păzit, dar i le dezvăluiam acum ei. Voiam ca cineva să afle că, în vara Campionatului Mondial de Fotbal din Anglia, invitând la mine o aliată din trupele de la joacă şi rugând-o să-mi citească din O mie şi una de nopţi, intenţionasem de fapt să o sărut. Nu îndrăznisem, iar ea băgase de seamă că ceva e tulbure în jur. Mă întrebase:
- Ce ai? Ai roşit foarte tare!
- Nimic, vrăjitorul ăla cu cap de câine...
- Şi ce, ţi-a lătrat în ureche, că eu n-am auzit ? Nu-ţi mai citesc.
În schimb, Else, ce îndrăgostiri de ale ei să-mi povestească? Dac-aş fi fost în stare să-i inventez vreun iubit, pe loc l-aş fi şi pocnit. Aşa că nu se ivea niciunul, ea nu avea poveşti. Nici alt soi de istorii nu-mi depăna, ar fi trebuit să mă chinui să le inventez, aveam nevoie de personaje.
Cu ea însă, mă sărutam în episoadele din capul meu, ne mozoleam chiar, tehnică pe care nouă, în dormitorul 3, ne-o descrisese un tânăr supraveghetor de noapte, ţinându-ne îndelung de vorbă şi nemaiîngăduindu-ne să punem magnetofonul în funcţiune.
- Să vă spun cum e, că trebuie să ştiţi şi voi, o să daţi de fete mâine, poimâine... Faci aşa: îi astupi gura cu buzele tale, i le striveşti, nu le muşti decât uşor, dar îi bagi limba-n gură şi o ţii aşa până ce nu mai poate sufla. Apoi o laşi să te-mpingă la o parte ca să tragă aer şi să vezi atunci cum se repede să te pupe pe gât, să te lingă pe obraz şi pe urechi...
- Bine, am întrebat eu la un moment dat, dar dacă-i bagi limba-ngură, nu te muşcă?
Când antrenorul nostru a râs, toţi ceilalţi s-au luat după el. M-au făcut bleg, prost, lipsit de experienţă! Ei, pasămite, aveau.
- Dar voi cum faceţi? i-a atras în cursă instructorul.
- Păi, când i-oi trage una!...
A fost cea mai îndrăgită explicaţie, să i se tragă una fetei, să-i sară... Nu mai avea importanţă ce, dar s-o pupi mai întâi din răsputeri, iar apoi să-i sară. Supraveghetorul ne-a adus cu picioarele pe pământ şi cu limba-n limba domnişoarei, cum că nu e nimic scârbos în asta, rău facem că scuipăm când el ne învaţă, ba chiar şi limbile noastre în cerul gurii partenerei n-ar strica, numai că acolo ea s-ar putea să se gâdile cam tare şi, smucind din cap, nu care cumva să ne împroaşte cu salivă fără să vrea. Ne-a vorbit apoi de excitaţie, iar noi toţi, în cor, ne-am dat mari că ştim ce-i aia.
Cât despre mine, am băgat totul la cap hotărând de acum că, în poveştile pentru verişoare mici, prieteni de aiurea şi alte urechi, Else urma să aibă o limbişoară cu vârful cam ascuţit. Da, ascuţit, un gâdilici ajuns cam des în urechea mea stângă. Tot cu Else făceam şi dragoste, da, da, mă culcam cu ea în mintea mea, închipuiam tot felul de gesturi şi mişcări, poate că nu coincideau întocmai cu cele din lume, din viaţa reală, dar nici prea departe nu puteau fi. Stârnindu-mi o erecţie straşnică, dureroasă în viaţa reală, reprezentarea penetrării ridica dificultăţi destul de mari în imaginaţia încinsă: nu mă hotăram dacă Else era fată mare sau nu. Până la urmă, fiindcă deflorarea era mai greu de tradus în scene şi-n senzaţii, i-am sacrificat virtutea: nu era fată mare, deci, liber!... Nu pricepeam însă de ce cu Else cea roşcată din mintea mea, adică de dincoace, eram ispitit să fac ceea ce încercasem cu Erica cea din lume, de dincolo de pereţii capului carevasăzică. Mă vedeam cu flăcările părului Elsei pe covor şi-i auzeam vocea, nu i-o mai ţin minte, dar o auzeam: „Dacă-mi trag chiloţii la o parte, ai putea să...” Era ecoul întâmplării din viaţa reală a verii anului 1971, dorul de o anume după-amiază. Binecuvântată joaca aceea. Dacă n-ar fi avut loc, în capul meu, anatomia femeii ar fi rămas ca

înainte. Căci până atunci, îmi închipuiam că organul dulce al lui Else se deschide cam pe unde e muntele lui Venus şi că eu pătrund şi descind cu voluptate pe un fel de plan înclinat. Pare-se că nu era chiar atât de uşor.
Închipuirile astea, că le aprindeam eu, că veneau singure peste mine, ridicau tot mai multe pretenţii. Unde să-mi duc partenera? Orice oră din zi şi din noapte era potrivită, de ce să-mi bat capul? Se punea însă presant chestiunea spaţiului. Unde mă puteam găsi împreună cu ea, nevăzuţi de nimeni, ca să ne putem dezbrăca şi să ne întrepătrundem cum credeam eu că se face: întotdeauna ea pe spate, iar eu deasupra ca să-i sorb faţa în memorie. Ţinea de obicei gura strânsă. În beciul şcolii, pe grămezile de cartofi, i s-ar fi murdărit imaginea, n-ar fi avut unde să-şi pună chiloţii la adăpost de praf şi de miros de ceapă. Noi, băieţii, coboram adesea în beci şi, în schimbul feliilor groase de pâine neagră cufundate în grăsimea în care se prăjea carnea, căram la bucătăria de la etajul întâi, în coşuri purtate de câte doi, cartofi, fasole, mere sau borcane. Categoric, n-aveam ce să caut cu ea în beci, putea să şi răcească. În dormitoarele noastre, cu întregul lor etaj 3 blocat în timpul zilei, nu se putea ajunge nici căţărându-te pe prelungitorul pentru Tesla B3. Ar mai fi fost un loc în capătul scării dinspre pod, mai spre etajul 4, era acolo un cotlon promiţător. I-am şi povestit în vacanţă unui văr că, în acel refugiu, eu şi roşcata, ca să ne apărăm de frigul cimentului, ne-am fi întins pe nişte cartoane, cam aşa ceva. Vărul m-a întrebat dacă n-au lunecat pe ciment cartoanele cu noi cu tot şi de ce n-am pus-o să se sprijine cu mâinile de balustrada scării?... Am intuit că la mijloc trebuia să fie o poziţionare pe care nu mi-o imaginasem şi m-am grăbit să mă retrag cu vorba cea mai la îndemână:
- Aşa ne-a venit nouă!
- Da, m-a susţinut el, păi, cam aşa se-ntâmplă, n-ai timp să le socoteşti pe toate. Iar dacă o puneai la balustradă, poate că se uita prea mult în jos şi-ţi ameţea pe-acolo.
Cum, am gândit, dar am tăcut, de ce să se uite-n gol şi nu la mine ?... Am bănuit, dar de priceput am priceput mai târziu, că aranjamentul floral din capul meu trebuia schimbat. S-a schimbat pare-se de la sine. Curios e că tindeam mereu s-o duc în pădure ori să mă întâlnesc cu ea prin lanuri de porumb. Natura nu murdărea. Asta până în ziua când, sub nasul meu, s-a făcut lumină: mi-am dat seama că Else era din oraş, din Iris, avea o casă a ei şi a unor părinţi oarecare, mi-a luat mult timp până să-i desenez în minte casa, dar puţin până să mă imaginez cu ea într-o odaie retrasă, chiulind de la ore. Ba nu chiulind, fiindcă atunci s-ar fi observat că lipsim amândoi şi s-ar fi dat cu presupusul. Mă încurcau într-un fel părinţii ei. Nu mi-i modelam în niciun chip, dar de existat, trebuia să existe, drept care apăreau şi dispăreau ca nişte spectre. Până într-o zi când, tot făurindu-mi planul casei lor, m-am trezit cu spectrul tatălui ei în camera noastră retrasă. „Ce-i cu voi aici?” s-ar fi indignat stâlpul de ceaţă al apariţiei dânsului. Mi-a fost dat s-o aud atunci pe iubita mea înălţând spre el un discurs despre dreptul la viaţă independentă, neamestecul în sentimentele generaţiei noastre... Nu se poate ca-n visul ăla să n-o fi pupat pe loc spre uimirea atât de abruptă a părintelui, că ceaţa care-l întruchipa s-a risipit cât ai clipi. Dar nimic nu mai conta, nici mama, nici tata, nici vedeniile. Bine că avea ea o locuinţă dincolo, în afara zidurilor internatului, în lume.
E adevărat că pe verişoare le cam îndemnam să intre la bănuieli în legătură cu Else, dar relatări cu scene dezbrăcate nu le turnam niciodată. Le povesteam mai mult cât de priceută e prietena mea, cât de descurcăreaţă, în câte locuri interesante din Cluj şi din împrejurimi mă poartă. Tot figura iubitei din capul meu, cu un păr aprins de tot, am zărit-o, am atins-o, ea m-a ars la primul vis erotic cu poluţie nocturnă, în care îmi apărea o femeie. Poluţii mai avusesem, dar niciodată visul nu-mi arătase, nu-mi adusese aproape, nu lipise de mine vreun chip de domnişoară. A fost să fie al ei. Arăta ca o fetiţă care voia să mă ardă cu văpaia părului. La trezire, buzele mele i-au îngânat numele. Else exista, iată, cu adevărat, era acolo, în umezeala tot mai rece de pe pielea pântecelui. De masturbaţie nu ştiam pe atunci.

După interogatoriul locotenentului, am regretat până-n lună că n-o inventasem pe Else ca studentă la defectologie, una care mă supunea unor teste de imaginaţie şi-mi descria cât de elegant planează peste noi nişte nori de fluturi albi. Da, mi-ar fi plăcut ca şi zborurile albe să facă parte din povestea ei. Înainte de marţea aceea din august, nu apucasem să mă laud nimănui că mă iubisem cu ea prin uzul organelor. Chiar şi vărului meu îi evocasem ungherul cu cartoanele şi cu balustrada mai către sfârşitul verii. Aşa se face că, la Radio Europa Liberă, marţi, 10 august 1971, împroşcându-l cu rahat pe Ceauşescu, scrisesem în condiţii de deplină virginitate.

III

Mă temeam că mama şi locotenentul nu vor mai putea ieşi din şcoală. Am coborât împreună cu ei cele două etaje, dar la parter, din cămăruţa ei, s-a ivit tăindu-le calea tanti Gonţ, portăreasa noastră de fiecare zi, groasă-n trup şi-n glas.
- Aşa-i de deştept băiatu' dumitale, doamnă, că bine-ar fi să-l mai iei din când în când p-acasă să i se hodinească mintea. Îmi spun mie profesorii că pe tăte le ştie, şi la istorie, şi la gramatică, şi pe franceză, şi la cum îi cu omu', la anatomie, no! Duceţi-l până luni acasă şi aduceţi-l napoi că iară a-ncepe cu cartea şi la multe câte-s pe lume le-a da drumu' de pe limbă. Da' domnu' nu-i bărbatu' dumitale, că-i mai tânăr, aşa-i? Vedeţi c-am ştiut? Da' pe băiat, îl duceţi ori mi-l lăsaţi mie?
- Îl luăm puţin cu noi până la poarta de la stradă, a hotărât organul, ţi-l lăsăm apoi dumitale, să ai grijă de el!
- D-apoi cum nu? Că pe tăţi îi bag în şcoală când vin din oraş, de la poarta mare-i iau, da' afară le dau drumu' numa cu bilet de voie. N-ai învoire, nu ieşi, că avem program!
Am răzbit, în cele din urmă, cu mama şi cu securistul, în părculeţul din faţă pentru ultimele sfaturi şi pentru morala obligatorie, ştiam la ce să mă aştept. Ei aveau să plece, eu urma să rămân. Se vor întoarce cu maşina ofiţerului ori chiar a securităţii, cu care şi veniseră. Aveam să mă întorc şi eu, coborând cele patru trepte de la intrare, tot în clădirea şcolii.
- Să-i povestim domnului locotenent un lucru pe care nu l-am mai spus nimănui, dumnealui e primul care-l află, propuse mama. Să ştie cât de mult am stat cu tine în spital când aveai opt ani şi ce mi-au spus medicii despre cum o să fie cu tine, că în câţiva ani, n-o să mai vezi deloc de la glaucom şi să te aduc aici, la şcoală. Te-am adus ca să ţi-o arăt, ţii minte? Am intrat în curticica asta, m-ai întrebat de ce băncile din clase – că uite, pe fereastra asta le-ai văzut –, de ce-s ele aşa, mai de culoarea muştarului, îţi aminteşti? Că la fel sunt şi astăzi, iar întrebarea ta de atunci o aud şi-n secunda asta...
Îmi aminteam. Nu-mi uitasem nici mirarea văzând că sălile de clasă erau aşezate mai jos faţă de grădiniţa în care ne găseam noi. Soarele bătea în galbenul pupitrelor. Ţineam minte de atunci şi statuia îngerului, mă atrăsese, mă dusesem să o măsor de aproape, cu aripile desfăcute, cu felul în care ieşea din cupa unei fântâni arteziene şi se înălţa până pe la primul etaj. Iar tulpina acelei fântâni se ridica dintr-un vas mare în care ar fi încăput multă apă, dar nu cursese nici atunci, nici mai târziu. Rămăseseră gravate undeva, în neuitare toate acele imagini, acum nu mai puteam opri revărsarea lor, se vede că trebuia să afle şi alţii că le adăpostesc în trecutul ghemuit în mine, mama nu vorbise niciodată de intenţia ei de a sădi cât mai multe privelişti în ochii mei în certă asfinţire, mi-o mărturisea pentru întâia oară. Tovarăşului locotenent însă i-o mai povestise ca să-l îmbuneze, de aceea mă pusese el, în

cabinetul metodic, să-i ghicesc mutra. Eram descumpănit. Nu se poate ca obrajii şi fruntea să nu-mi fi roşit, inima bătea să mă spargă, aş fi vrut ca mama să tacă odată, voiam să-i şoptesc că toate astea sunt secretele noastre, nu ne dăm de gol, ştiam că întocmai aşa a fost, nu uitasem nimic, dar aş fi preferat ca totul să fi rămas o taină. Una pe care să n-o dezvăluim nimănui, cu atât mai puţin securităţii în faţa căreia acum ea scotea la lumină încercări grele, ca să stoarcă compasiune pentru rebelul din mine, care nu vede portretul din vârful patriei, dar îl înjură. Penibilul momentului mă copleşea. Mă temeam ca nu cumva să mă scuze că l-am făcut dictator pe Ceauşescu tocmai pentru că nu-l vedeam, că, tovarăşe locotenent, dacă l-ar fi văzut o singură clipă...
Dar nu. A ţinut-o încă o vreme cu lista bucăţilor de lume pe care mi le arătase, ca să privesc la ele cu băgare de seamă şi să nu le uit. Nu o mai puteam urmări. Am auzit-o pomenind de nişte avioane într-o acrobaţie pe cer, de mari baloane roşii şi galbene, de peştii coloraţi din bazinele grădinii botanice, de calul lui Matei Corvin.
- Atunci să scrie despre astea, propuse anchetatorul, nu despre ştim noi ce!
- Aşa o să facă. Dar la ce-i trebuie lui scrisul? Mai bine să nu tot scrie, să stea şi să bage la cap! Că popă l-aş face. Ar avea atât de multe de citit şi mai ales de cuvântat şi de predicat, că nu i-ar mai arde de niciun scris la niciun radio, la nicio muzică.
- Dar ureche muzicală are?
- Are taică-său, o să i-o facă şi lui.
S-au tras mai la o parte şi au tăinuit între ei înainte de a se despărţi de mine. Mama îmi reaprinsese retina de altădată. O aveam şi acum, nu mă părăsise nicicând senzaţia că e tot la locul ei, în aceeaşi orbită. Dar degeaba ai fi încercat s-o întărâţi cu un fascicol de raze. Nu tresărea. Ducea însă o viaţă a ei după stingere, era fantoma retinei de mai ieri. Nu cunoştea liniştea. Clipea să se limpezească. Nu se putea stăpâni să nu-şi reprezinte reperele de care mă apropiam: clădiri, arbori, oameni, maşini parcate, boschete, parapeţi. Iar ca să şi le reprezinte în voie, tuturor le insufla culoare, mai cu seamă celor pe care, nefantomatic, le văzuse cândva. I-ar fi plăcut să coloreze în albastru deschis faţada clădirii şcolii, dar, fidelă cu sine, retina lăsa faţada să se scalde în cenuşiul ei neîntristat dintotdeauna. Alcătuia un semihexagon îmbrăţişând părculeţul. Îmi reapăreau şi brâurile de motive florale şi forme geometrice de deasupra ferestrelor de la parter. La fel trebuie să fi fost şi la primul etaj, şi la al doilea. Nu distinsesem niciodată modelele, erau foarte probabil profiluri stilizate. Dar nu puteam uita, vizibile cândva mie, ancadramentele albe şi semicercul, arcada uşor ieşită în afară din zid, conturată peste ferestrele etajului 2. Îmi aminteam, dar nu eram prea sigur, de nişte coloane, parcă, basoreliefuri urcând de la etajul întâi nu ştiu până unde. Am întrebat-o pe mama dacă reţinusem bine. Mi-a răspuns securitatea că-mi aminteam corect. Iar faţă de ferestrele dreptunghiulare ale nivelurilor inferioare, cele de la 3 parcă erau mai înalte şi mai late. Am fost confirmat din nou de tov. lent. O iritam pe mama cu întreruperile mele, dar tocmai ea deschisese cutia amintirilor despre faţa lumii pe care se lăuda că mi-o arătase cu degetul. Şi nici nu vărsase o lacrimă evocând trăiri despre care nu se vorbeşte. Altă femeie ar fi bocit înşirând avioane, statui de îngeri, peşti roşii şi bănci şcolare galbene, chipuri a ceea ce se vede, preţioase ca nişte perle culese cu binecuvântare şi dăruite mie. Ea turuise totul cu nerv, cu energia cu care-i faci cuiva o injecţie, ca să-i treacă toate durerile şi toate iluziile.
Despre turnuleţul ce păzea aripa stângă a clădirii după poziţia din care se uita aceasta la stradă, nu i-am mai întrebat, eram sigur de existenţa lui, nu auzisem să se fi prăbuşit în cei aproape nouă ani de când îmi făceam veacul pe aici.
Au plecat în cele din urmă indicându-mi calea pe care se cădea s-o urmez. Vorbele sfaturilor nu le ţin minte, dar calea unică nu era greu de ghicit. Totuşi, retina mea spectrală sau ochiul pineal cufundat în om în urmă cu nouă sute de mii de ani şi care în mine stătea mereu la pândă nu-şi putea înfăţişa, cu privelişti cu tot, acea cale.

Întorcându-mă singur în instituţia păzită de tanti Gonţ, am coborât cele patru trepte de la intrare. Coborârea a continuat mult după aceea, eram singur, simţeam că mă cufund, că mă tot duc încet în jos şi nu mă mai opresc. Nu am urcat spre clasa mea de la etajul 2, spaţiul care aici, alături de dormitorul numărul 3, juca rolul de domiciliu. Strecurându-mă pe un coridor mărunt de la parter, m-am refugiat în anticamera sălii de duşuri. Aici veneam cu clasa să ne îmbăiem sâmbătă de sâmbătă. Ne lăfăiam sub duşuri şi-n alte zile, după orele de sport, bunăoară, la ieşirea din sala de gimnastică de alături. Acum însă, nimeni în vestiarul băii. Speram ca banca de lemn şi singurătatea să mă ajute la gândit. Imaginile trezite din vis de mama nu mă lăsau în pace. Poate că-mi şi doream să fug de prezent. Mă vedeam la teatrul de păpuşi în toamna lui ’62, scos de mama din spital şi dus ca ochii mei să prindă cum or putea un spectacol. Razele lor nu băteau foarte departe, totuşi zăream ciudata înjghebare din mijlocul scenei. Fântâna cu bucluc se chema piesa, fiindcă în gura aia căscată se prăvăleau una peste alta tot soiul de jivine. Le vorbea în pilde o zburătoare care se muta mereu dintr-un loc într-altul şi pretindea că ea este pasărea Colo-Colo. E de mirare cum am reuşit apoi să râd.

Am râs cu mintea de la şaptesprezece ani, fiindcă am revăzut altă ispravă din urmă cu opt ani şi mai bine, de la coada calului regelui Matei Corvin, că tot fusese evocat şi el. Iarna începutului de an 1963 fusese foarte grea în Transilvania, zăpadă mare, ger numai bun pentru turnat apă şi întins oglinzi de dat pe gheaţă şi de amenajat patinoare. Tocmai atunci ajunsesem şi eu, elev nou, la Şcoala de orbi din Cluj. Învăţătoare nu mai aveam, o înlocuiau fel de fel de profesori, unul la muzică, altul la gimnastică, al treilea la desenul fără culori, numai din forme înţepate pe hârtie, completat cu modelare în plastilină. Profesorul Sorin Secăşan ne preda cele mai multe lecţii, între ele pe cea mai serioasă, dirigenţia, de aceea se înţelegea că eram ai lui. Iar dânsul ne-a scos într-o bună zi pe noi, a doua B, la cercetat oraşul în plină iarnă. Am ajuns în Piaţa Catedralei Catolice, dirigintele a oprit trupa pentru explicaţii pe o alee a parcului, iar pe mine m-a scăpat de sub ochi. Nu mă puteam abţine să stau locului, aveam cu zăpada acelei ierni o legătură aparte. Mă duruse plecarea de acasă, înstrăinarea, dar zăpada îmi adusese prima mângâiere. Curtea şcolii o lua la vale într-un punct, avea şi ea o pantă căreia toţi îi spuneau „deal”. Pe înclinaţia aceea turnaseră clasele mari apă şi deschiseseră o pistă perfectă de dat pe gheaţă. Rândul se forma de departe, elan îşi luau cu toţii, şi cei care vedeau mai bine, şi ceilalţi. Coada alergătorilor spre banda de gheaţă nu se scurta nicio clipă. Zăpada albă, gheaţa neagră, le desluşeam limpede, aşa că porneam de la coada cozii, alergam pe lângă ea, îi depăşeam pe alţii şi mă lansam la vale întotdeauna cu piciorul stâng înainte. „Ia uite-l pe ăsta nou, îi auzeam pe unii, ăsta mic, cel mai mic!” Oi fi fost cel mai mărunt dintre toţi şi pe fâşia de gheaţă, şi pe patinoar. Patinoarul l-au făcut băieţii mari în câteva seri la rând, udând terenul c-un furtun scos pe fereastra băii. Ridicaseră înainte, în dreptunghi, maluri de zăpadă. Între ele apa trasă prin furtun a îngheţat şi oglindă am găsit-o. Puteam să ne luăm patine de la sala de sport, fiecare după mărimea piciorului. Greu mi-au găsit şi mie, era nevoie de unele foarte scurte. Mi le-au strâns pe bocanci, lăsându-mi şi o cheie. Acasă mă dădusem o singură dată cu astfel de patine. Mă folosisem însă de cele de lemn, pe talpa lor cu o sârmă groasă în chip de şină, care să le ajute să lunece. Echilibrul era greu de ţinut, dar, pe patine atât de joase, glezna nu ţi-o suceai prea tare când îţi scăpa spre dreapta sau spre stânga. Drept care, la Cluj, m-am suit şi pe patine înalte, cum le ziceam eu. Am cam tremurat la început, însă cum nu-mi era străină îndemânarea păstrării echilibrului, am lunecat cu grijă mai întâi, apoi din ce în ce mai iute. Am văzut atunci, la patinoarul acela, un amănunt care m-a făcut să casc multă vreme ochii: în interiorul patinoarului, înaintea malurilor înalte de zăpadă, era întinsă între ţăruşi câte o sfoară de-a lungul fiecărei laturi. Abia când am izbutit să fac cercuri şi ovale pe gheaţă, mi-am dat seama care era rostul sforii. Îi oprea pe patinatorii orbi să intre cu viteză în malul de zăpadă. De aceea şi ei înaintau mai încet decât noi ceilalţi, parcă lunecau asemenea unor maşini cu luminile stinse. Ochii nu mi-i puteam lua de la unul înalt, cu faţa nemişcată, dar cu capul întors brusc când într-o parte, când în cealaltă. Se avânta cu patinele în direcţia în care i

se sucea capul. Odată, era cât pe ce să intre în sfoara de pe margine. A fost strigat de departe şi a frânat. Oprit, nu mai ştia încotro să o ia. M-am apropiat de el, l-am prins de mână şi, dorind să-l îndrept spre centrul patinoarului, i-am spus:
- Încoace!

Mi-a pus mâna pe umăr, îndemnându-mă să o iau înainte. Chiar el a hotărât că trebuia să fiu cel mai mic de pe gheaţă. Colegii lui i-au dat dreptate.

Am fost băgat îndată în seamă. Domnişoarele de liceu mi-au făcut cea mai zgomotoasă reclamă. Mă apropiam mereu de una din ele atras de pantalonii ei roşii, de puloverul alb şi pufos şi de căciuliţa tot albă peste un păr castaniu. Am reţinut că o chema Popescu, numele mic i l-am uitat, dacă l-oi fi ştiut vreodată. Iar jocul acela de roşu şi alb m-a luat de mână şi mi-a spus:
- Eu am optsprezece ani. Tu câţi ai?
Mi-am mormăit cu sfială vârsta deloc prezentabilă şi m-am îndepărtat. Ea a râs, le-a povestit colegelor şi, ori de câte ori mă vedeau pe gheaţă ori li se spunea că sunt acolo, mă încurajau: „Hai ăla nou, hai ăla nou dintr-a doua!”
Nici în parcul din centrul Clujului, în timpul ieşirii cu clasa, nu puteam să stau nemişcat ascultând îndrumări pe care le ştiam mai bine decât oricine. M-am lipit de o ceată de băieţi nu mult mai mari decât mine, care făceau ceea ce-mi plăcea foarte mult şi mie: azvârleau din răsputeri cu bulgări de zăpadă într-o ţintă. În faţa trupei, un gărduleţ de care nu trecea nimeni. Dă-i şi eu, numaidecât. Nu vedeam unde, dar mă luam după bulgării lor. Strigau: „Aproape bine! Încă unul şi e bine!” Am mai aruncat de câteva ori, i-am mai auzit cu îndemnul „Încă puţin şi e bine!”, după care niciun strigăt. În jur, pustiu. Pieriseră cu toţii ca la un semn. În schimb, lângă mine, o umbră înaltă şi o haină albastră.
- De la care şcoală eşti tu?
Rostesc cu ruşine numele şcolii. Miliţianul îmi cere să merg, dacă pot, chiar aşa a spus, înaintea lui. M-am îndreptat spre locul unde ştiam că-mi lăsasem noii colegi. Domnul Secăşan îi învăţa cum să nu se lovească dacă ajung să cadă pe gheaţă. Miliţianul pare-se că i-a făcut semn să se apropie. A rezultat că sunt de la şcoala aia, mai aşa, şi că ochii mei mai bat până la o anumită distanţă.
- Dar ştiţi ce i-am prins că făceau? a întrebat omul în uniformă. Ţinteau cu bulgări coaiele calului.
Am auzit limpede aceste cuvinte şi abia atunci am înţeles ce făceam cu adevărat. Adică ce voiam eu să dobor, să ating, mă rog. L-am auzit şi pe profesorul meu scuzându-mă:
- El cred că n-a văzut până acolo, n-o fi ştiut în ce dă, s-a luat după ceilalţi.
Avea dreptate. Ştia mai bine decât noi ce făceam când nu ştiam ce facem. Înseamnă că Matei era călare pe un armăsar.
A fost prima mea ciocnire cu autorităţile statului şi aş putea să spun că tot pentru întâia oară, chiar dacă preţ de doar două minute şi pe o distanţă de numai o sută de metri, am fost reţinut de ele. Astalaltă, din ziua cu palma de la mama şi anchetarea de către securist, era a doua. Domnul Secăşan m-a înţeles pe loc, m-a iertat fără morală, m-a făcut doar atent la compania pe care mi-o aleg. Aveam opt ani, trei luni şi două săptămâni.
Joi, 18 noiembrie 1971, însă, împlineam şaptesprezece ani, o lună şi patru zile. Conducerea şcolii m-a dibuit până la urmă. Auzeam pe coridorul vestiarului băii o voce înaltă trâmbiţând a doua oară acelaşi ordin: „Ruba la cabinetul metodic!” Am ieşit singur din ascunzătoare. Din vehemenţa chemărilor, se înţelegea că sunt căutat de mult. Era din nou secretara. Am urmat-o până în cabinetul acelei zile, trăgeam nădejde că s-or fi întors mama şi securitatea. Dar nu. Mă aşteptau cei doi directori şi profesorul cu cel mai economic nume din trei elemente şi trei silabe, cantabil în trei note muzicale: Pop V. Ion, pe scurt Pop V., secretarul organizaţiei de partid şi dirigintele clasei mele. Îmi preda istoria. De la directorul cel mare, bărbat cu o voce foarte joasă, închisă, n-am înţeles mare lucru. Nici spusele lui nu mă ajutau să fiu atent,

descria tot felul de şedinţe măreţe, evocând, în sensul materialismului dialectic şi istoric, grija Partidului faţă de liceeni ca noi. A vorbit rar şi îndelung adjunctul. Mi-a atras atenţia că mă aflu, din acea zi, nu-i aşa, sub supravegherea vigilentă a Consiliului Securităţii Statului. Comisesem o abatere care depăşea, nu-i aşa, cu mult regulamentul şcolar, mă făcusem vinovat de încălcarea unor legi ale orânduirii noastre socialiste, drept care măsurile în ceea ce mă priveşte, nu-i aşa, vor fi decise de conducerea de partid şi de stat. Şcoala va pune în aplicare ceea ce i se va cere. Deocamdată, conducerea nu va face cunoscut cazul în consiliul profesoral, va aştepta un semnal de unde trebuie. Până atunci, faţă de colegi, bine-ar fi să-mi ţin gura.
- Măi, măi, porni bonom Pop V., dar ce-ai scris despre Tovarăşul Ceauşescu, n-ai spus măgării, nu?
- Nu, l-am aprobat eu, sesizând instantaneu că securitatea nu le pusese la dispoziţie textul propriu-zis al scrisorii.
Directorii s-au retras sumbri şi importanţi, lăsându-mă-n grija lui Pop V. De îndată ce s-au stins zgomotele pe coridor, profu, care-mi era şi diriginte, s-a aplecat spre mine ca să-mi poată şopti:
- Să ştii că-n funcţia de secretar al organizaţiei UTC nu te mai pot ţine! Care şef UTC crezi tu că mai scrie la Europa Liberă?
A picat ca un trăsnet. Uitasem. Îmi ieşise din minte că mă puseseră cap de tineret comunist peste orbi pentru că învăţam cel mai bine şi fiindcă adusesem premii şcolii pe la tot felul de întreceri, chiar şi literare. Abia mă instalaseră în septembrie, nu apucasem să fac nimic, avusesem o singură dată de condus nu ştiu ce serbare cu recitări şi cu o conferinţă pe teme istorice a unui militar simpatic. Mă lăsasem greu şi abia când Pop V. îmi demonstrase că nu are altă soluţie, acceptasem şefia cu condiţia ca-n biroul de conducere să fie toţi prietenii mei. S-a dovedit că am fost foarte inspirat strângându-i în jur. În cabinetul metodic, profului i-am bălmăjit ceva că voi fi de acord să fiu dat jos, că nu voi avea obiecţii, că mă scuzaţi...
- Bine, a conchis Pop V., poţi să te-ntorci la program. Şi nicio vorbă nimănui, ne-am înţeles?
Programul. Eram cu toţii supuşii, nu ai dascălilor, ai directorilor, ci în primul rând ai programului. Lui i se supuneau şi profesorii. Asupra tuturor bătea suveran cronometrul său. Deşteptarea la 6:30, mesele la 7, la 14 şi la 19:45, meditaţia la 16:00, stingerea la 20:45. Nu stingerea de tot se suna la nouă fără un sfert, ci începutul programului de seară, adunarea la dormitoare, adică toată lumea la etajul 3, nimeni cu vreo palmă mai jos. Programul, deci, mă duse de la cabinetul metodic la clasă, la locul meu din ultima bancă pe stânga, rândul de la uşă, lângă soba de teracotă. Nu erau mai mult de trei bănci pe rândul acela, în faţa căruia stătea catedra. Pe celălalt rând, înspre fereastră, numărai patru bănci, în total şapte. În ele, paisprezece liceeni din toate ţinuturile ţării, între care două fete în banca din faţă dinspre geam, Maria şi Maria. Zece eram orbi, patru mai aveau ceea ce noi numeam, spre uimirea celor care ne auzeau, „un rest de vedere”. Restul acela, de la om la om, era mai brav ori mai amărât. Al lui Gyuri, de exemplu, funcţiona destul de bine, dar nu puteai să-l pui să citească cu el o pagină. Îi jucau ochii, iar afară de titlu, nu biruia în plus nici două rânduri. Citea în schimb cu degetele în Braille şi se deplasa independent peste tot, târând şi câte un ciorchine de orbi atârnaţi de el, care de braţul drept, care de stângul. Vedere mai bună avea un clujean, stătea cu noi doar în timpul orelor de curs, prin pauze ne mai citea lecţiile pentru ora următoare. În poveştile mele ni le citea şi Else, iar când eram pregătiţi şi nu aveam nevoie de asemenea lecturi, punea mâna pe chitară şi ne cânta American Pie. Toţi băieţii o admirau, în secret o şi iubeau, dar numai cu mine ieşea ea în oraş, iar pe o bancă din grădina botanică unde ne şi pupam, îmi cânta Storia d’amore. Era o piesă contorsionată, vorbită şi cântată de Celentano, înţelegeam fragmente din text, nu-l flata pe bărbat şi avea parfumul tare al dramelor autentice. O ascultam vara, în vacanţe, la Radio Praga, pe unde scurte, un program muzical cu piese la cererea emigranţilor italieni, muncitori prin Germania, Olanda, prin

Elveţia şi pe la Londra. Se adresau unui post de radio din lagărul socialist. Din această emisiune am înţeles că, pentru italieni, Anglia era Inghilterra, Elveţia – Svizzera, Stuttgart – Stoccarda, Frankfurt – Francoforte, Nürnberg – Norimberga, şi, culmea culmilor, München era Monaco di Baviera. Am învăţat cu acest prilej şi cuvintele de bază ale luptei proletare: lavoro, sciopero, classe opperaia, sfruttamento, bandiera rossa. Ca şi ei, cerusem şi eu muzică din străinătate, tot pe unde scurte.
Am ajuns la program taman la începutul meditaţiei, perioada de pregătire a lecţiilor pentru a doua zi, un interval unde Else, nici în realitate şi nici în imaginaţie, nu avea ce să caute, de vreme ce îi ridicasem casă în Iris. De fapt, după numărul de bănci şi de oameni, ea, a cincisprezecea discipolă, n-ar fi avut loc nicăieri. Aveau în schimb loc la catedră educatorii, aşa se chemau profesorii care supervizau meditaţiile, unul pentru fiecare clasă. Odată întors la locul meu, camarazii au vrut să ştie dacă, atât timp cât lipsisem, mama mă luase în oraş, iar eu am pretins că întocmai aşa se-ntâmplase. Numai că în prima pauză Gyuri a venit la mine şi m-a luat ungureşte:
- S-a întâmplat ceva pe acasă?
- Nu, nimic.
- Dar ce-aţi făcut, că n-ai ieşit din şcoală?
- Cum să nu ies?
- N-ai ieşit, că uite, cu hainele cu care ai plecat pe tine când a venit maică-ta, cu alea te-ai şi întors, n-ai venit să te schimbi pentru oraş.
- Ba da, am venit la un moment dat...
- Lasă, că atunci ai venit să-ţi pui pachetul cu mâncare de acasă în dulap, am văzut eu, şi ai plecat îmbrăcat la fel. Ce s-a-ntâmplat?
Am bâiguit o explicaţie, nu mai ştiu care, nu l-am mulţumit, suspiciunea a rămas în aer, băltea între noi. Nici eu nu puteam să ţin secretul la nesfârşit. După cină, eram hotărât să-l mărturisesc, dar cui? Lui Gyuri deocamdată nu, s-ar fi pornit ca de obicei pe fantezii, m-ar fi împins la loc în nesiguranţă. Adrian Roşca avea o iubită într-a treisprezecea, seara nu-l puteam dezlipi de ea, îi cânta adesea la acordeon, asta era muzica pe care o îndrăgea adorata. Colegul de bancă era un bun ascultător, numai că surprizele îl puneau întotdeauna pe gânduri. Nu avea nicio opinie la început. Slobozea a mirare câte un „Sss, ca să vezi!” şi nu mai zicea nimic. Era clar că, până la urmă, şi cu el, cu Podo, am să dezbat chestiunea tocmai graţie firii lui meditative. Deocamdată însă altcineva era mai potrivit. M-am dus de aceea la Şerban dintr-a douăsprezecea. Avea cu o clasă şi cu trei ani mai mult decât mine, eram prieteni de mici, de când venisem la Cluj, mă ocrotise serios când mă hărţuiseră alţii. Multe perechi de ochi şi multe glasuri mi-au citit cărţi. Nu-i pun la socoteală pe adulţii care, în familie ori aici, la institut, ne purtau de grijă. Îi am în vedere pe cei din generaţia mea, verişoare, prieteni, sora mea. Iar singurul om căruia îi citisem şi eu cu ochii o carte glăsuindu-i-o cuvânt cu cuvânt din copertă în copertă era Şerban. Aveam nouă ani, iar el, doisprezece. Mergeam în clasa lui, peste coridor de a mea, la etajul întâi, cu o carte a cărei copertă nu numai că i-am descris-o, dar i-am luat şi mâna ca să i-o trec peste toate amănuntele imaginii.
- Uite, aici e calul, aici sunt aripile, aici e călăreţul. Dedesubt, pământul, în maro şi în verde, pe deasupra căruia zboară. Atunci, spune-mi unde-i cerul?
- Aici, răspundea corect Şerban punând degetul în partea de sus.
I-am citit basmul Roman năzdrăvan de Nicolae Filimon. Iar cartea aceea rămasă de atunci în noi ori alte fire fără nume m-au îndrumat către prietenul pe care l-am făcut uşor să înţeleagă, din ezitările şi jumătăţile mele de frază, că la mijloc e ceva grav. Alt loc de destăinuire mai sigur nu ne-am găsit decât labirintul tipografiei. Din capătul coridorului de la parter, ajungeai la tipografia Braille. Seara nu mai era nimeni pe acolo. Dar înainte de a intra în sălile unde se făceau cărţile, încuiate la acea oră, te strecurai cu greu şi te răsuceai mai întâi în spirală, apoi dreapta-stânga, stânga-dreapta, printre dulapuri, cutii şi pachete de hârtie, în câţiva metri.

Cum răzbăteau bărbaţii în toată firea care lucrau la maşini, nu pricep. Afară de tipografi şi de unii din noi trimişi cu câte o treabă, nu călca nimeni prin labirint. M-am rezemat de un dulap, iar el de o uşă. Capsula în care ne vârâserăm nu îngăduia prea multe introduceri.
- Am scris la Radio Europa Liberă şi mi-au descoperit scrisoarea, am turuit eu.
A tras o şuierătură mirată rău.
- Stai, stai, ia-o încet! Când au descoperit-o?
- Dracu-i ştie, din vară şi până ieri, altă treabă mai bună n-au avut.
- Cine astă-vară? s-a mirat el încă o dată.
Stop, Rubi, mi-am zis. Tu ai trecut dimineaţă prin şocul unei anchete, ai aflat multe... Multe chiar şi despre tine. Nu vorbi ca şi cum celălalt ar trebui să ştie ceea ce ştii tu. Vorbeşte calm şi cu detalii. Am luat povestea de la „a fost odată", dar nu demult. Adică astă-vară, în august, la o lună de zile de la lansarea de către Ceauşescu a tezelor sale privind „Reeducarea socialistă a întregului popor", cu cenzura instituită asupra programelor culturale, a pustiirii celor de la radio, am decis să protestez printr-o scrisoare trimisă Europei Libere. Ceream cu ocazia asta şi muzică pentru mine şi pentru alţii. Acasă, la Satu Mare, scrisoarea i-am dictat-o soră-mii, care e acum în clasa a şaptea, are treisprezece ani. Deci pe hârtie e scrisul ei. Iar plicul a fost interceptat. Securitatea a cercetat scrisurile sătmărenilor, nu ştiu cum a făcut-o, dar e cert că a ajuns şi la lucrările şcolare ale elevilor de clasa a şaptea, a identificat literele surorii mele, iar de aici a dat de mine. I-am redat, cu destule amănunte, şi ancheta din acea dimineaţă. Atunci a venit vorba pentru întâia oară în acea zi fără sfârşit de frazele cu care se deschidea scrisoarea mea expediată, dar neajunsă vreodată la radio Europa Liberă. Şerban ştia să asculte. Am tras de două ori mult aer în piept ca să-i pot spune ceea ce reţinusem că afirmase un savant sovietic nenominalizat de aceeaşi Europă Liberă:
- Am scris aşa: „Un om de ştiinţă sovietic a declarat că idei mari sunt şi acelea care împiedică progresul umanităţii. Potrivit acestui mod de a judeca lucrurile, ideile lansate de conducătorul ţării pe şapte a şaptea şapteşunu la Mangalia, aşa-numitele Teze din iulie, sunt idei mari cât roata carului. Ele pot bloca orice pas înainte al omenirii. Iar odată cu aceste mari idei, istoria ne dovedeşte că dictatorii au avut, mulţi dintre ei, câte o ambiţie artistică: Nero s-a crezut poet, Hitler s-a pretins pictor, al nostru vrea să se afirme ca orator".
- Ai scris tu aşa-ceva? mi-a atins mâna prietenul, oprindu-mă.
Îi venea greu să-şi exprime uimirea.
- Da, am scris.
- Şi mai departe?
- Nu mai ţin minte, era cam în acelaşi ton, dădeam exemple de suprimare a emisiunilor culturale de la radio, a celor muzicale, de înlocuire a pieselor de teatru radiofonic americane şi franceze cu cele despre colectivizarea agriculturii în Bărăgan şi în Bulgaria, a recitalurilor de poezie cu vocea băşinoasă a unuia care începea de fiecare dată cu „foaie verde..."
Şerban a tăcut mult. L-am lăsat să chibzuiască, nu l-am presat. A vorbit după vreun minut:
- Mă tem să nu te dea afară din şcoală, mă mir că n-au făcut-o încă, fii foarte atent, nu ştiu ce-i de făcut. Dar dacă o să putem, nu te vom lăsa, eu cel puţin, dacă o să mă bage cineva în seamă, că aici e problema.
Nu-i venea să creadă, se mira întruna. M-a mai întrebat o dată:
- L-ai comparat tu pe Ceauşescu cu Hitler?
O făcusem. Nici eu nu ştiu cum o făcusem, dar când o făcusem, crezusem în ceea ce-i dictasem soră-mii să scrie, tremuram, dar îl înjuram şi acum pentru că-mi furase cele câteva bucurii. Nu multe, dar bucurii, mici şi intense, cele pe care ascultându-le, muzică, poezie, voci ale actorilor îndrăgiţi, nu mă simţeam singur. Am lunecat sub apăsarea aşteptărilor sumbre, a nenorocirii bănuite la orizont, îmi imaginam scene de excludere, mă lamentam, frica lucra din greu. Prietenul, în încercarea lui de a mă încuraja, s-a bucurat aflând că direcţiunea nu ştia de fraza cu Ceauşescu.

- Aicea-i nădejdea! Le ştiu securiştii pe ale lor, nu-s de nasul ăstora din Budai Nagy Antal!
- Ba nu. Securiştii nu le-au arătat scrisoarea tocmai ca să mă poată acuza cum vor ei, să nu mă poată apăra nimeni, nici conducerea şcolii, nici profesorii. M-au lăsat deocamdată deoparte ca să se consulte între ei, să întrebe la Bucureşti ce să facă şi cum să facă c-un orb, dar dacă-i raportează lui Ceauşescu, ticălosul ăla o să dea ordin să mă aresteze. Am auzit c-au mai păţit-o nişte liceeni care-au protestat.
- Nu, nu cred că te arestează. Dar comparaţia aia cu neamţul îmi dă şi mie fiori, a recunoscut Şerban.
- M-am gândit o clipă, când am pomenit de oratorie, să-l compar cu Mussolini, că şi ăla era mare amator de cuvântări prin centrul Romei, am aflat asta de la italienii care-l critică la Radio Praga! Îmi pare atât de rău că n-am scris Mussolini...
- Totuna-i, dă-i în mă-sa pe toţi trei! Dar nu mi-ai spus un lucru: cum v-au prins cu scrisoarea?
Dincoace de ziduri, în mediul nostru, al şcolarilor cu vederea pierdută sau mult diminuată, eram o figură căreia i se putea întâmpla orice, dovadă şi scrisoarea asta de revoltă, dar nu mi se putea întâmpla oricum. Între egali, nu puteam trăi altfel. Eram aparte, aveam prieteni dincolo de ziduri, în lume, citeam cu ei ceea ce alţi camarazi de ai mei nu vor apuca să citească probabil niciodată, frecventam medii culturale, luam premii, îmi recitam poeziile în Cenaclul „Lucian Blaga", începeam să fiu cunoscut în afară. Largul ăsta al lumii care mă luase deja cu sine nu-mi permitea să apar în faţa egalilor ca pueril, necopt, neiniţiat, netrecut încă dincolo de poarta aşezământului. Dacă se putea să mi se-ntâmple orice, dar nu oricum, adevărul celor întâmplate trebuia completat sau simplificat, după caz. Drept care i-am răspuns lui Şerban:
- Am acasă un prieten destul de bun, chiar dacă ne întâlnim mai rar, pe Victor. A cunoscut o fată din Ungaria venită la nişte rude. Mi-a vorbit de ea. L-am rugat pe el să-i dea fetei plicul ca să-l pună la poştă la Budapesta. Dar la controlul obişnuit de la frontieră, i l-au găsit în poşetă şi i l-au confiscat.
- Dar ce, ai scris Radio Europa Liberă pe plic?
- Nu, dar stătea scris München, iar vameşii se pare că reacţionau îndată la oraşul ăsta. Au confiscat plicul, l-au deschis, au citit şi...
- Bine, dar de prietenul ăsta, Victor, nu mi-ai povestit până acum...
Pare-se că vorbeam destul de tare, de vreme ce am auzit pe neaşteptate un poc-poc-poc în lemnul unui dulap odată cu un glas:
- Cine-i acolo? Ia ieşiţi afară! V-aţi ascuns să fumaţi?
Era vocea pe cât de îmbătrânită pe atât de pătrunzătoare a unei educatoare care ajunsese până în gura labirintului. Mai departe nu îndrăznea să păşească. Am înţeles atunci chiar şi noi, cei doi orbi pitiţi înăuntru, că în ascunzătoarea noastră era beznă. Cucoana s-a mai agitat, i-a tot dat cu fumatul, a chemat în ajutor, noroc că nu a reacţionat nimeni. A reuşit într-un târziu să trimită după portarul de seară.
- Aici, înăuntru, s-a plâns vocea femeii, s-au auzit glasuri, vorbeau unii, nu ştiu ce făceau, să nu dea foc şcolii, unde pot fi?
- Nu, doamnă, nu poate fi nimeni acolo, nu-i nicio ţigară, nu iese fum, a hotărât înţelept portarul. Aţi auzit vorbă de sus, de la etaj, prin vreo ţeavă, ştiţi ce tare se aud vorbele prin ţevi?
- Aşa?
- Chiar aşa. Să vă spun eu ce s-a-ntâmplat odată...
Şi portarul a izbutit s-o îndepărteze, ademenind-o cu povestea lui. Omul n-avea chef să se complice cu bezna noastră. Am ieşit şi noi până la urmă din întuneric şi ne-am îndreptat în pas obişnuit spre scările secundare hărăzite numai şcolarilor.
- Nu fi atât de speriat, a dat Şerban să mă potolească în timp ce urcam scările după semnalul de stingere, nu te-am lăsat eu când au vrut ăia mai mari să te bată, n-o să te las nici acum.

Nu-mi dădeam seama cum ar fi putut să mă apere el de această dată. Nu mai aveam de-a face cu nişte derbedei din şcoală, ci cu o maşinărie pe care nu o înţelegeam, însă care undeva, departe, scrâşnea din roţile ei dinţate. Asigurarea lui însă m-a liniştit. Am dormit bine după o nouă tranşă de Balzac cu curtezane strălucind şi suferind. M-am trezit de-a binelea nu atât la soneria de dimineaţă, cât la întrebarea răspicată a lui Roşca:
- Ce am eu aici? Să vină careva să vadă, să descrie pentru toată lumea!
- Nenorocitule, striga Tityrus, bag-o-n pantaloni! Ştiţi ce-a făcut ăsta? I s-a sculat pula, el s-a ridicat în picioare în vârful patului şi de ştromeleag şi-a atârnat pantalonii, stau ca pe cuier, ptiu, zvâcneşte cuierul! Daţi-mi o curea să-i trag una peste ea!
Zdup, l-am auzit pe Roşca sărind din pat pe ciment. Scăpase de curea.

IV

- Cum, cum, ia mai zi o dată, s-au auzit câteva glasuri, ce face, cum face?
Numai două capete, din cele zece ale dormitorului numărul 3, puteau să se-ntoarcă într-acolo cu rost şi să zărească ce li se arăta. Dacă nu puneai la socoteală capul celui cu isprava, celorlalte şapte rămase trebuia să le desenezi în vorbe decorul. Ameninţând, râzând şi scuipând, lui Tityrus nu-i izbutise lămurirea pe deplin, dar cumva, cumva, palpitaţia cuierului s-a făcut înţeleasă.
- Mâine îmi pun şapca în vârful ei şi, c-un hei-rup, mi-o arunc drept în cap... Dacă nu, în capul tău, mă Gyuri! a promis ăl cu pârghia sculată.
O nouă zi începuse. Am fost vărsaţi grămadă cu toţii în program. Programul eram noi, creştea odată cu noi, se hrănea din noi, se apleca asupra noastră gata oricând să ne strivească. Încolonarea pentru masă, micul dejun, orele de curs, încolonarea pentru masă, prânzul, meditaţiile, încolonarea pentru masă, cina, stingerea, culcarea, deşteptarea, de două ori pe săptămână învoirea în oraş, o dată pe săptămână baia şi schimbatul lenjeriei de corp, de două ori pe trimestrul întâi şi câte o dată pe trimestrele doi şi trei tunsul, la început de an radiografia pulmonară, de 24 ianuarie, în coloana pentru cină, intonarea Horei Unirii. Timp ocupat cu noi, timp liber, răstimpuri. Totul în perimetrul clădirii şi al curţii şcolii şi prin oraşul îngăduit, chiar dăruit de program prin învoirile înafara internatului vinerea şi duminica după-amiază, cu biletul de voie în mână, de arătat la poartă să-l citească tanti Gonţ, să treacă în registru ora la care trebuia să te întorci şi abia apoi să-ţi dea drumul. Iar dacă nu te întorceai la timp, să-ţi

poată face raport. Pentru un sfert de oră nu-ţi făcea, dar dincolo de sfertul ăsta, riscurile erau mari.
Cel mai greu ne descurcam cu timpul liber. Nu că nu ni-l doream, nu că nu-i simţeam nevoia. Atâta doar că, în incinta clădirii internatului şi a curţii sale, nu prea aveam ce face cu el. Ne plimbam pe coridoare, mai ales iarna, o oră, poate două, braţ la braţ, ca să ne deplasăm în acelaşi pas. Ţineam cu grijă partea dreaptă, întotdeauna dreapta, ca să nu ne ciocnim cu cei care veneau din sens opus, fiindcă de cele mai multe ori, braţ la braţ ne mişcam doi orbi. Pe cei care se deplasau din celălalt sens ţinând dreapta lor îi auzeam păşind şi vorbind, iar fantoma retinei mele îi contura ca pe nişte penumbre lente. Ideal pentru asemenea plimbări era coridorul etajului 2, lung, cu foarte uşoare devieri ale liniei sale. Când îşi amintea de ei, retina mea de dincolo revedea albastrul pereţilor, închis şi lucitor. Când nu voiam să le evoc culoarea, retina scufundată nu se activa. Îi simţeam doar ca pe ceea ce erau, fără nuanţe, stavile absolute, ca nişte mase de umbră. Nu mă ciocneam de ei decât dacă, în timpul deplasării, gândul îmi fugea în cu totul altă parte.
După masa de prânz, unii băteau acel traseu de la etajul 2 până la meditaţiile de la 4. Braţ la braţ, înainte şi-napoi, înainte şi iar înapoi, ca pe orizontala unui jgheab. Dacă ai fi înclinat coridorul ca pe un tobogan, ar fi curs cu toţii la vale şi s-ar fi opintit din nou la deal. O asemenea întâmplare ar fi turnat gaz în discuţii pentru cel puţin două luni. Căci, de fapt, despre ce vorbeam? Nu ne ajunsese lungimea şi lăţimea atâtor ani de internat ca să lichidăm toate subiectele? Nu. Iar când viaţa dădea semne de secetă în a ne aduce apă la moară, închipuirea pornea să sape, să surpe şi să ne aspire în vârtejurile ei. Gyuri, bunăoară, mă lua adesea în curte şi, cum era mai înalt, îmi aşeza o mână pe umărul stâng, călăuzindu-mă într-o plimbare aparent fără scop. Culmea, era una literară. Ortacul inventa pe loc aventuri din trecutul Transilvaniei, cu conţi unguri, cu cai şi cu castele. Nu ştiu cum se făcea, că se ajungea mereu la mare. Cu mofturile mele de elev eminent, voiam să ştiu mereu care mare. Nu cred c-am primit vreodată un răspuns precis. I-am repartizat de aceea mijlocul Atlanticului, mai spre miazăzi, loc era destul. Forfotă de corăbii în poveştile lui Gyuri, fete răpite şi recuperate de prin insule. Numele cel mai des întâlnit printre frumoasele salvate era Gizela.
Da, la vreme caldă, plimbările tuturor se mutau în curte. Patru nuci bătrâni umbreau capătul ei din stânga. În preajma lor, bănci de lemn pe schelete solide de piatră. Grija de căpătâi a celor căţăraţi în nuci era ca, dacă ar fi să cadă, să nu dea peste băncile alea. Prăbuşiri se mai petreceau, băieţii ratau câte o creangă, piciorul nimerea în gol şi buf, jos în iarbă.
Timpul liber îmi era greu să-l stăpânesc, îmi luneca, părea că nu-mi ajunge, îl vânam întruna. Mă bucuram mult de cel de seară, vreo trei sferturi de ceas între cină şi stingere. Urcam la etajul 3, deschis după ora şapte în vederea pregătirii pentru noapte a celor mici. Mă întindeam pe patul meu cu mâinile sub ceafă şi încercam ori chiar reuşeam să compun poeme în minte. Nu le treceam pe hârtie decât peste câteva zile, după alte recitiri şi ştersături tot în cap. Potrivirile rimelor îmi cereau mai mult timp. Rar compuneam în vers alb. Textele de acest soi erau scurte, revelaţii provocate de vreo închipuire, nu de privelişti furate realităţii, din cele indicabile cu degetul. Versul alb îmi dicta punerea îndată în scenă a imaginii revelate, nu mai găseam răgaz să-i plantez rime pe dinăuntru. Grupurile închegate în internat în jurul câte unei aflări în treabă, şahiştii, şepticarii, muzicanţii, clasa, băieţii, fetele, micştii şi mixtele, altfel spus, şi ei şi ele în amestec, nu-mi sesizau absenţa. Mi-ar fi înregistrat-o cititorii dacă între opt şi nouă seara magnetofoanelor li s-ar fi dat glas. Dar, după o zi de program, toţi se lăsau la voia plăcută a întâmplării. Doar când se punea de un fotbal cu mingea de tablă eram căutat. Strigat o dată, de două ori şi, dacă făceam pe surdul, înlocuit cu altul şi dat uitării. Suspectat am fost de vreo trei ori în răstimpul de după opt seara. Fie când zigzagam de unul singur prin curte, fie când zăceam pe patul meu fără vreo îndeletnicire vizibilă. Din pat, am putut să pretind că nu mă simt bine, în curte însă n-am fost interpelat. În schimb, cel puţin o pereche de ochi de-ai programului m-a urmărit de departe. M-a trecut doar în condică, în raportul pe

ziua cu pricina: „Elevul Ruba a fost surprins plimbându-se fără sens prin curte la o oră la care nimeni nu făcea aşa ceva. Neştiind care este starea lui de sănătate, nu l-am chestionat asupra faptului”.
Că nu eram sănătos într-o anume privinţă se tot spusese, se comentase, fusesem luat la întrebări:
- Pe tine, dragă, când auzi o poezie, te apucă aşa, o stare? s-a arătat curioasă profa de biologie.
I-am răspuns iritat:
- Da, am stări şi tendinţe.
Faima de ins luat de val şi dus departe din cauza poeziei mă vârâse în gura lumii în toamna în care tocmai împlinisem doisprezece ani. Până în acea după-amiază nu întâlnisem nicio poezie care să mă ridice în aer, să mă facă să plutesc. Poate una singură în clasa întâi, la şapte ani, când pesemne nu atât versurile cât o metaforă mă cucerise. Îmi înmugurea pare-se gustul pentru stil. Abecedarul ne înfăţişa, şi-n pază, şi-n versuri, un oţelar: „Tata aruncă-n cuptor bulgării de soare”. M-am ridicat şi m-am oferit nu să o citesc, ci să o recit, o învăţasem. Mai ales „bulgării de soare” mă încălziseră. Dar după aceea au venit anii cu internarea la Cluj, la spital şi la şcoală, cu topirea lentă a vederii, cu manualele şi cărţile în Braille. Cărţi de poezie n-aveam la îndemână, Braille-ul deţinea prea puţine. Când am înţeles că ar exista câteva, împrumutam de la bibliotecă acele, foarte probabil, antologii ale perioadei clasice. Alecsandri, Coşbuc, anume bucăţi din Eminescu, din Vlahuţă, Şt. O. Iosif, Păun-Pincio. Nu-mi lăsau decât o zumzăială searbădă în timpane. Lumea lor arăta la fel ca aia brăzdată de mine cu privirea, nicăieri alte lumini.
Când, după unsprezece ani, jocurile privirii au asfinţit de tot, culorile au început încet-încet să se modifice. Nu mai stăteau aproape de mine, ci-mi apăreau mai degrabă ca nişte răsfrângeri. Nu se mai schimbau ca sub raza ochiului când lucrurile purtătoare de culori se înlocuiau de fapt unele pe altele. Acum, oriunde m-aş fi găsit, mi se insinua sub pleoape o nuanţă de fundal pătrunsă de mai multă lumină în aer liber, de mai puţină între ziduri. Oricâtă ar fi fost, lumina luneca spre sepia, maroniu, spre cafeniu, spre ceaţă şi penumbră, spre pâlpâirea unei zile înnourate. Nucul numărul 1 din curte redevenea verde şi întunecat numai dacă ştiam că mă aflu în preajma lui. Dar verdele şi lumina lumii sesizasem că se topesc, se şterg, se prăfuiesc asemenea ferestrei de la primul etaj. Mă apucasem însă, de pe la nouă ani şi jumătate, să transcriu pasajele cu felurite privelişti. Curios, le găseam mai degrabă în manualele de gramatică decât în cele de literatură. Erau mici fragmente destinate analizelor morfo-sintactice, rostiri întortocheate ale celor ce cutreierau şi îndrăgeau natura. Visam să le ţin lângă mine, să nu le las să se îndepărteze, Doamne fereşte, să dispară, să le pierd. Nu am reţinut autorii, îi bănuiesc doar. Însă nestematele erau acolo: un ciocârlan pe zăpadă într-o pată de lumină, o margaretă atinsă de un fluture, umbra unei sălcii peste cojocul ciobanului, calul adăpându-se şi ferindu-se să strivească sub potcoavă pălăria unei ciuperci cu vinişoare roşii. Apoi, un fâlfâit de raţe peste baltă, gâze translucide plutind şi topindu-se în lumina somnoroasă a apei, lintiţa verde spre ţărmuri. Foile perforate cu punctatorul s-au adunat, le-am cusut laolaltă cu un ac mare şi sfoară potrivită, anume pentru acest fel de legătorie. Îi spuneam „caiet”. Faţă de o carte Braille, era mai mic şi-l purtam peste tot cu mine. Nu ştiu de ce nu conţinea nicio poezie.
Iar cu poezia, cu cea pe care am simţit-o că are sânge de poezie, m-am întâlnit abia la serbarea aceea sau ce o fi fost, în toamna lui ’66, în sala de muzică. Stăteam la capătul din stânga al unui rând de scaune de pe la mijlocul sălii. În faţă, George Nicolescu, cu două clase şi cu patru ani şi jumătate mai mare decât mine, a început să recite. Al treilea vers m-a ridicat în picioare. Avea de recitat mult, vreo trei poeme. După ce a încheiat, o profesoară l-a rugat să reia prima poezie. Am alergat în faţă. George se întorsese la locul său, dar pentru că avea de răspuns la întrebări, nu se aşezase. Aproape că m-am lipit de el şi l-am luat de mână, ţinându-i-o strâns până a rostit din nou poezia. După care am simţit că nu mă mai ţin picioarele. S-a

spus că am leşinat din cauza poeziei. Nu-mi pierdusem cunoştinţa, sunt sigur de asta, dar mă lovise o slăbiciune de neînţeles. Mă vedeam pe acel „albastru răzvrătit al altor mări”. Ca din clopot sunaseră numele unor porturi măreţe, Boston, Northfolk, New York, auzisem de pescari „ce pleacă-n larg şi nu se mai întorc”, de poeţi „cerşind iubirea blondelor cochete”, undeva în nord, pe ţărmuri de fiord. Era altă lume, altă limbă, altă dimensiune, visul. Slăbiciunea aceea m-a făcut să mă las pe vine. N-am avut putere să mă mai ridic. Au încercat să mă ajute. Îi strângeam lui George degetele ca-n cleşte. M-au luat pe sus, nu eram în stare să mă zbat şi m-au întins pe pian. Sunau tot felul de note muzicale în adâncul cutiei, o ştiam neagră. O coardă vibra după alta, încet, prelung, deşteptate toate de aşezarea mea pe placa de rezonanţă. Recitările n-au continuat, dar pesemne că urmau să fie reluate dacă aveam să mă înviorez. Se căuta o aromă puternică, un parfum, spirt, piper, ardei iute. Nu s-a găsit nimic. Sau, poate, până să se găsească, cineva a scos o crizantemă din vaza de pe masa prezidiului şi mi-a plimbat-o pe la nas. Am dat din cap. S-a proclamat lecuirea mea. Am fost aplaudat, poate eu, poate floarea. Multă vreme după aceea însă n-am scăpat de tinicheaua a două versuri inventate nu se ştie de cine, cu pianul şi cu castanul, pare-se că voiam să mă caţăr de pe primul în celălalt ori să sar din copac pe capacul negru de lemn lucitor. George recitase din Minulescu. Vocea lui şi versurile, pentru mine, atunci şi acolo, acţionaseră halucinogen. Vocea aceea de o serenitate şi o căldură greu de descris ar fi putut, ca a lui Julio Iglesias cu care se află în misterioasă înrudire, să cucerească întreaga lume. Nu s-a întâmplat aşa şi măcar pentru reţinerea ei forţată la sol, a meritat să scriu la Europa Liberă şi să-l spurc pe Ceauşescu. S-a sporovăit după ziua aceea ca despre un episod de pierdere a lucidităţii, că m-a leşinat poezia şi m-au trezit crizantemele la realitate. Ce să fac eu cu realitatea? Poemele recitate atunci promiteau cu totul altceva, vieţuirea sub un alt cer. Din păcate, George nu avea textele transcrise, le învăţase şi aruncase foile, declara că nu le va uita niciodată. M-am dus, aşa versificat cum eram, cu pianul şi cu castanul, la profesorul Mereuţă de la care primise Nicolescu poemele. A refuzat să mi le dea. M-a mângâiat pe creştet:

- Trebuie să mai creşti, nu-s pentru tine, hai, dă-i cu crescutul! Eşti şi cam slab, cum bag de seamă.

N-am plâns, dar asta nu înseamnă că vreo unsprezece lacrimi nu mă sugrumau. Ani mai târziu, pe versurile uneia din poeziile recitate, Romanţa celei care pleacă, George a compus şi interpretat un balsam de melodie de pus pe toate visele neîmplinite. Eu am dus cu mine, zăngănind-o încă destulă vreme, talanga cu leşinul, cu pianul, crizantema şi castanul.

Totuşi, după vreun an de la întâmplarea cu pianul şi cu crizantema întremătoare, tot cu ajutorul lui Mereuţă pe care-l mustra pesemne muza poeziei cum că nu m-a ţinut şi pe mine mai aproape, am dat de Macedonski. Ăsta desena lumea nu numai cu culorile ştiute, ci şi cu clipiri neaşteptate, cu halouri crepusculare, iar alteori, cu înnourări şi scânteieri. Luminescenţa Nopţii lui de mai ajuta ochiul să răzbată până departe, nimic nu i se putea ascunde. Şi de asemenea universul putea fi prins în plasa auzului câtă vreme, cum spunea el, „picăturile urmează pe piatra lucie să cadă”. Piatra aceea era la fel de lucie ca limpezimea muzicală a picurării. Drept care, alte versuri, nebănuite până atunci, au simţit nevoia să izvorască. De unde? De data asta direct din mine.

Or fi izvorât ele, dar la început au picurat timid, apoi mai în cadenţă. De la un timp au prins a-şi găsi pretextele de închegare în jurul unor chipuri, vorbe, peisaje, întâmplări. Unele mă dislocau asemenea iluminărilor. Poate că, pentru puterile mele de atunci, chiar iluminări erau. Aşa se face că versurile au prins a se ţese parcă prin ele însele. Eram şi eu pe acolo, bun să inventez puncte de plecare. Am scris chiar unul despre mine, paznic de debarcader, şi despre ele, poemele, ieşind în larg cu velele desfăcute, cu vântul în rime. Nu le-am arătat niciunui dascăl. M-am uitat în gând la ei şi i-am văzut zâmbindu-mi de sus. Le-am şi sesizat îngrijorarea: „Nu te temi c-o să-ţi vină rău de la poezie? Ai mai păţit-o o dată”. I le-am dus de

aceea lui Şerban. Aveam puţin peste treisprezece ani, iar el aproape şaptesprezece. Scria şi el poezie, de ce să nu scrie? Şi bine am făcut că i le-am arătat pentru că m-am ales cu un verdict:
- Eşti mai bun ca mine, mai bun cu siguranţă, dă-i bătaie înainte!
A fost un bobârnac cât o binecuvântare. M-a ajutat să calc cu mai multă îndrăzneală pe drumul care mă luase deja cu sine. Am dat apoi de curenţi ascendenţi care m-au dus cu ei. Faţă de punctul de plecare, m-am regăsit cu câteva etaje mai sus graţie unor cărţi picate peste mine din întâmplare, dar pe care le-am deschis neîntâmplător. Versuri de Apollinaire şi de Emil Botta. Mai nimic n-am reţinut din ele, în schimb, am simţit cum se depunea pe retina cu care atingeam lumea o altă rouă.
Admiterea la liceu am luat-o cu o poezie. Se întindea pe zece strofe a câte şase versuri fiecare, se legăna şi visa în siajul unui Arghezi încă nedesprins de tot de Literatorul. Avea un an vechime şi o rigoare parnasiană a măsurii şi a rimelor. Produsele mai recente ale inspiraţiei mele lăsaseră clasicitatea mult în urmă. La examen, ne căzuse să scriem o lucrare despre anotimpul cel mai drag nouă. Libertate multă. Am ales să nu compun nimic la faţa locului, ci să transcriu ceea ce compusesem deja, poema aceea veche de un an, despre primăvară. Trişam într-un fel, nu pot să neg, iar un pic de ruşine poate că-mi era. Dar trăiam pentru întâia oară, nu fără mândrie, avantajul celui care se pricepe să compună o piesă literară, a celui care stăpâneşte îndeletnicirea de a face versuri recunoscute ca tefere, ca având preţ şi funcţionând ca o cheie în deschiderea unei porţi spre o treaptă mai înaltă. Ceilalţi, pe parcursul orelor rezervate examenului, îşi puneau toată mintea în joc, îşi storceau memoria, îşi biciuiau imaginaţia, îi nelinişteau pauzele prea lungi de gândire, scormoneau după limbajul potrivit. Trăgeau tare la faţa locului şi contra cronometru. De pauze de gândire eu n-aveam nevoie, îmi fuseseră de folos altădată, când însă nu mă alergase nimeni. Poemul îl ştiam pe dinafară, mă îngrijeam să nu fac greşeli de tapare. Maşinile de scris în Braille zdrăngăneau preschimbând sala de examen într-o hală industrială. Trebuia să bag de seamă şi să nu devin suspect încheind prea repede. Am ieşit puţin după jumătatea timpului regulamentar. Mi-a fost clar în jumătatea câştigată că sunt altfel decât ceilalţi, că deţin ceva în plus faţă de ei, că stăpânesc un meşteşug al eliberării, că sunt făcut pentru un destin diferit de al lor. Poate că nu am găsit atunci vorbe ca să-mi traduc ciudata senzaţie, dar de fiorul ascensiunii într-o nacelă sunt sigur. Ieşisem în curte, era în iunie. Mă plimbam singur, timp de o oră am fost singur, singurul liber. Examenul naţional nu avusese puterea să mă surprindă. Îl înfruntasem cu ceea ce eu, în dialog cu mine însumi, mă pricepeam deja să inventez, să creez, să aduc nou pe lume.
Am revenit în toamnă în al zecelea an de studii, dar în al nouălea an curricular. Intrasem pe priceperea mea ca a nimănui altuia. O poezie mă promovase la liceu, cu altele câştigasem premiul III şi publicarea în Licăriri. Petru Mereuţă m-a luat deoparte:

- Acum, că ai luat admiterea cu o poezie, nimeni n-ar trebui să mai spună că ţi-ai pierdut capul de la nişte versuri. Dar nu cumva să crezi că va fi aşa. Să te aştepţi la orice.
- Mă scuzaţi, dar ce s-ar putea spune?
- Ce-ţi pasă? Poţi fi sigur că poezia e bună, am fost în comisie. Vezi că v-am adus şi eu ceva, nu c-o să-mi ameţeşti de la ce v-am adus!...
În aceeaşi toamnă binecuvântată a lui ’70, profesorul ne-a făcut un dar greu de visat chiar şi de noi. El însuşi fără vedere, ştiind vasăzică ce înseamnă să te usuci de dorul unei cărţi, plecase în vacanţa de vară acasă, la Lunca Banului, pe Prut, cu câteva cărţi în geantă şi se întorsese în septembrie cu trei valize pline cu aceleaşi cărţi. Tatăl său, răzeşul Theodor Mereuţă, îi dictase din volumele tipărite în tuş, iar Petru transcrisese la o maşină de găurit hârtia. Lucian Blaga ieşise în cinci volume, Esenin în trei, Rabindranath Tagore în două, Zaharia Stancu tot în două, Bacovia în patru, numai Ion Barbu, cu Joc secund, rămăsese şi în Braille într-un singur volum. Tomurile atingeau mărimea unei genţi diplomat. Mereuţă le-a tratat ca pe nişte nave ale bunei speranţe, aducându-le şi dându-le drumul de îndată în larg.

Era convins că vor şti să plutească singure. Iar ceea ce le-a făcut să plutească a fost setea noastră de poezie. Volumele nu se răspândeau dintr-un singur punct, proful nu desemnase un vătaf al lor. Circulau din mână în mână, din clasă în clasă, prea mult nu poposeau într-un loc.
- Am un Esenin, mi-l dai pe Blaga?
- Îţi dau primele trei volume din Blaga, pentru patru şi cinci, îmi aduci altceva.
Pasul spre cenaclul liceenilor din întregul oraş l-am făcut firesc. La cenaclu, cu bilet de voie, am ajuns cu omniprezentul Tityrus. Pseudonimul ăsta al lui părea să funcţioneze ca un salvconduct către toate incintele literaturii. I-l preluasem desigur din celebra Bucolică a lui Vergiliu. Noi nu o studiaserăm încă, dar colegii mai mari erau toată ziua pe limbă cu Tityrus şi Meliboeus. Primul nume s-a întâmplat să-l nimerească pe amic.
Aveam într-o mapă, pentru orice eventualitate, nimeni nu mă programase să le prezint, trei poeme sub înrâurirea lui Ion Barbu şi a lui Seferis. Le dactilografiasem eu însumi în sala amenajată în şcoală pentru această disciplină. Pe noi, pe discipolii cu lumini slabe ori fără de ele, ne învăţau cum să comunicăm în scris cu lumea largă, aşa că ne instruiau în dactilografie în clasele a şaptea şi a opta. Mare bucurie simţeam tapând după regulă, cu zece degete, la Continental, Triumf, Consul, Royal, Continental Silenta şi mai ales la Olimpia şi la Olivetti. Aveam de toate. Dădeam lucrări, luam note, scriam acasă. Mama a fluturat dinaintea întregului neam primele mele scrisori bătute la maşină şi, dacă n-aş fi scris şi la maşina de pe masa ei de birou multe alte texte, le-ar fi ţinut la loc de cinste zeci de ani. Iar la cenaclu, din stânga mea, chiar de lângă mine, s-a auzit o voce. Un glas de băiat, dar cumva mai înalt, mai limpede:
- Ce-ai acolo?
- Să vedeţi...
- Ce să vedeţi, să vezi! Ia dă-le-ncoace!
- Ştiţi...
- Păi, de ce-ai venit aici, nu ca să citeşti? Lasă-mă să mă uit pe ele!
Le şi înşfăcase. De cum le-a atins, a văzut o steluţă albastră deasupra creştetului meu.
- Ia ascultaţi aici! le-a propus el tuturor după vreo cinci minute şi a dat glas versurilor cu stegocefali, cu fuselajul gândului pe cer, cu samare plutind pe sufletul vântului, cu ochi de lupi aprinşi ca începuturile focului de revolver.
Renunţ a mai da mărturie despre felul în care-mi ardea faţa fiindcă nu mai găsesc epitetul convingător pentru acea învăpăiere. Criticul Constantin Cubleşan, care coordona cenaclul (numele i l-am aflat la o altă întâlnire), i-a cerut lectorului să-i aducă textele. Nu se poate ca la sfârşit, când i-a înapoiat foile, să nu-i fi sugerat ceva în legătură cu mine. Sigur e că din acea clipă l-am câştigat pe Ion Cristofor ca prieten, ca înger colportor şi lector a sute de pagini de versuri. Nu îndrăznesc să socot, dar s-ar putea să fi fost mii de pagini. Am rămas nedespărţiţi câţiva ani. Venea dinafară şi pătrundea înăuntru, venea din lume şi i se dădea voie în internatul meu, în insolita noastră incintă, cu o carte la el, mai degrabă cu două sau trei. Le cumpăra, le împrumuta, le fura, nu ştiu. Nu sosea niciodată fără ele, le avea lipite de degetele cu care le răsfoia ca să mi le citească. Înţelesese. Înţelesese totul, aşa cum şi Corneliei, în aceeaşi lună octombrie ’70, i se revelase adevărul despre limitele modului meu de viaţă. Nu-mi amintesc dacă Ion Cristofor m-a chestionat cu privire la câte şi ce fel de cărţi am la îndemână, poate că a făcut-o. Felul lui de a întreba conţinea şi reproşul că nu-i spui cu sinceritate adevărul. Nu puteai să te ascunzi. Recunoşteai ruşinat că n-ai, că te doare, iar el aducea doctoria.
- Hai, mă, uite, am venit la tine să-ţi citesc din Cezar Baltag... Îl am şi pe Geo Dumitrescu, să nu-mi spui că-l ştii pentru că ştiu că nu-l ştii!
Cam aşa au început sesiunile lui de lectură între zidurile internatului. Avea cu doi ani şi jumătate mai mult decât mine, fireşte că scria şi el poezie, nu mi-am reprezentat niciodată

figura lui, nu mă interesa fiindcă era băiat, nu fată. Mi i-a adus curând pe Walt Whitman, pe Rilke şi pe Alexandr Blok.
- Eu îţi tot citesc aicea, mi-a spus într-o zi cu foşnet mare de frunze căzute, dar nu-mi dau seama ce reţii tu.
Stăteam pe una din băncile de sub nucii curţii. M-am întors spre prietenul cititor şi cred că m-am uitat drept în ochii lui.
- „E ca un dans al forţei în jurul unui punct/ în care-o adormită voinţă se-odihneşte", am citat eu din Pantera lui Rilke, captivă într-o cuşcă de la Jardin des plantes.
Dar i-am povestit lui Cristofor şi păţania cu năuceala mea din urmă cu patru ani la auzul acelui poem al lui Minulescu.
- Să te pierzi în faţa unei poezii de Minulescu, a jubilat el, e imposibil în ziua de azi! O să intri, mă, în legendă, eşti nemaipomenit, bine c-ai leşinat şi că te-au trezit la timp! Dacă-ţi citesc eu acuma din Minulescu, nici pipi n-o să-ţi vină să faci... Dar eşti unic, Maître! Crezi că-şi mai pierde cineva capul cu Romanţe pentru mai târziu?
- Bine, dar s-a-ntâmplat acum patru ani!
- Maître, tu nu melancoliza aicea, să ştii că e mare lucru c-ai leşinat! La doisprezece ani se şi recomandă, alţii leşină pentru că-şi pierd cravata de pionier... Acuma câţi ani ai?
- Şaisprezece.
- Bravo, Maître! La şaisprezece ani, e cazul să-ţi aduci aminte de întâmplarea aia ca de una istorică, să ştii că le-o povestesc şi la alţi poeţi, e cel mai straşnic omagiu de care a avut parte Ion Minulescu după al Doilea Război Mondial, nu râde!... Dar să vezi când ţi-l voi citi pe Nichita Stănescu cum o să reacţionezi, pun pariu că te sui până-n vârful nucului ăstuia, pariu pun! Şi nu râde, că eu, de aici, de jos, o să-ţi citesc în continuare, vezi că nu mă tem c-o să-mi pici în cap?
Camarazii au încetat să mă mai înţepe cu istoria ameţelii şi a lecuirii mele cu pianul şi cu crizantema, abia când s-au prins, după admiterea în liceu, că există comenduiri necunoscute din afară, de sus, din lume, care mă cheamă pe la întrunirile lor şi mă invită să iau cuvântul. Iar şcoala mă trimite fiindcă sunt băgat în seamă în numele ei. Dar povestea a reapărut pe neaşteptate şi nu ca o întâmplare lipsită de înţelesuri. În primăvara lui '71, s-a primit vestea că am ocupat locul secund într-o întrecere al cărei nume oficial suna măreţ: „Concurs republican de creaţie originală pentru licee". Deci, eram republican, original şi secund, primul după Vasile Poienaru, pe care l-am auzit la radio recitând o poezie plină de notaţii despre un răsărit de soare. Poate tocmai din cauza secundului republican original, limba tălăngii cu leşinul a repus-o în mişcare una nouă printre noi, o ucraineancă. Zicea că vine dintr-un sat de pe „hraniţa" cu Uniunea Sovietică şi că o cheamă Anfisa Hrehorovna Havrileţ. Ca să nu mor prost şi simţind că la mijloc e un capriciu al graiurilor cu puzderia aia de H-uri din gura ei, l-am consultat pe profesorul de latină Valentin Tăutu, zis „Ştie-tot". Ne preda şi literatura, ne învăţase franceza, vorbea germana şi rusa, îl trăgeam de limbă în fiecare pauză după orele de curs, despre gorgone, despre numele celor trei graţii, despre ce înseamnă „determinism", apoi că pentru care păcat anume a fost exilat Ovidiu la Tomis şi dacă mai e posibil un Raskolnikov. Ne-a spus că un Raskolnikov e oricând cu putinţă, dar un Hamlet e foarte improbabil. La întrebarea mea plecată din limba noii colege, mi-a răspuns că, în general, acolo unde ruşii rostesc G, ucrainenii pronunţă H.
Anfisa venise abia din septembrie, încă i se spunea „Aia nouă." Mai mică în ani şi în clase, se purta cu totul altfel decât celelalte fete, palpita, citeam în ea muierea pusă pe şotii. Astea-mi plăceau la ea, reacţia spontană, râsul liber, iniţiativa. Stătea rezemată de soba de teracotă şi mă lăsa să mă apropii şi s-o ating ca, dintr-odată, să se strecoare pe sub braţul meu.
- Prinde-mă!

Cum s-o prind? Mă apropiam din nou, dar îmi scăpa pe oriunde-i trecea ei prin cap să scape, printre bănci, peste bănci, parcă ar fi fost gata să sară pe fereastră şi-ntr-un minut să reintre pe uşă.
- Hrehorovna, o strigam eu, eşti frumoasă ca o „hrenadă!" Ai acasă „hrădină şi harduri la hrădină?"
- Ptiu, îmi reciţi poezii? Vezi să nu cazi din castan!
Credeam că la ochi nu are nici pe dracu'. O trimisese în şcoala noastră vreo comisie oftalmologică năucă din Suceava. Dar când am auzit-o că-mi spune că ei să nu-i cer să-mi aducă haina galbenă, bej sau albastră, ci să-i zic dacă are sau nu dungi, am înţeles că e ceva în neregulă cu ochii ăia. Suferea de acromatopsie, nu distingea culorile, vedea lumea în alb, negru şi gri, nimic mai mult, de fapt, nicio culoare. De la boala asta cu nume atât de sonor, de lung şi de greu de pronunţat puteau să i se tragă în timp şi alte complicaţii. Deocamdată, zburda pilduitor pe oriunde era slobozită, tot ceairul era al ei. Nicio altă fată din şcoală nu mă stârnea. Toate celelalte, cu vreo două excepţii, mi se păreau greoaie în mişcări, în vorbe, încetinite cumva, blegite, iar cauzele, să mă ierte Dumnezeu, nu erau întotdeauna oculare. Anfisa însă voia să se joace, prin asta respira. Respira şi elibera mireasmă în aerul din jur. Am reuşit de vreo trei ori s-o înghesui lângă un perete şi să-i ating ţâţele, o dată cu mâna, a doua oară cu obrazul. Era la fel de înaltă ca mine şi robust legată. Pictural n-am simţit nevoia să mi-o reprezint. O umbră densă, acolo, „al Evei trunchi de fum".
- Dacă-mi reciţi o poezie, m-a incitat într-o după-amiază, te las să-mi pui mâna pe ţâţa din dreapta.
- Dar de ce din dreapta? Eu vreau în stânga.
- Pentru că e mai balşoaie.
Balşoaie erau amândouă, dar ea pretindea că stânga totuşi era „malenka". Îmi lăsa gura apă. Erecţia mea, ca orice privire tăioasă, ar fi trebuit să se uite drept în ochii ei. Numai că pupila uretrală a erecţiei se uita la buzele care nu conteneau să râdă. Am pornit până la urmă:
- „Niciodată toamna nu fu mai frumoasă..."
Iar mâna se strecura să umble la tezaur. Ea a făcut însă cum a făcut, că a zbughit-o de lângă mine.
- Pleacă de-aici, nu-ţi arăt nimic, ai ameţit de la poezie, vrei să leşini? Crezi că am crizanteme să te trezesc? Ia vezi, asta-i numa spumă de-nflorită ce e, îţi place?
Mă ademenea dându-mi pe la nas cu o crenguţă de liliac, trăsnea de miros, trebuia să fie albă dacă era toată spumă. Norul de mireasmă mă târa cu el şi mă abătea cu genunchii prin barele băncilor. Nici n-aş fi avut cum s-o prind, se mişca liber, nu ca mine. Până făceam eu trei paşi, ei nu-i trebuia decât o jumătate ca să-mi scape.
- Dracu-ţi mai recită ţie ceva!
- Păi, nici nu-mi recita, mă, ca să nu cazi din picioare de ameţeală, hi-hi!
Înjuram în sinea mea, cu gândul la ce-ar fi fost mai plăcut pentru amândoi să facem. Abia când simţeam că mă dor genunchii zdreliţi de ademenirea ei, treceam la alt soi de înjurături. O mai şi uitam, n-aveam unde să ne ascundem, visul rodea puternic, iar cleştele regimului de intern strângea crâncen. Programul, programul şi iar programul. Vigilenţa lui determina şi puţinătatea ascunzătorilor, nesiguranţa lor şi felul în care eram ţinuţi în anume locuri, la anume ore, mereu sub supraveghere. Se întâmpla apoi ca foarte uşor să devii suspect pentru unii paznici.
- Ia uitaţi-vă la ei, citesc amândoi aceeaşi carte! zise într-o după-amiază o educatoare de la altă clasă către a noastră, văzându-ne pe mine şi pe Podo că încercăm să ştergem cu degetele punctele de pe nişte foi găurite şi legate la fel.
- Sunt, proclamă liniştitor a noastră, cărţile domnului profesor Mereuţă. Şi nu e vorba de aceeaşi carte, le deosebeşte conţinutul.
- Ah, da? Şi e corect?

- De ce să nu fie?
- Dacă spuneţi dumneavoastră...
Era o zăpăcită de pe la gimnaziu, proaspăt sosită în B. N. Antal 31, încă nedeprinsă cu cutumele locului, dar înfiptă, umblând mereu să se informeze cică de la colege, aflată în treabă cu orice pretext.
Într-adevăr, cu volumele de poezie de la Lunca Banului cel mai bine comunicam în compania lui Podo, colegul din banca a treia, rândul de la uşă, lângă sobă. Iubea şi el poezia, o făcea mai puţin zgomotos ca mine, cu un gust impecabil. Avea şi darul de a găsi în texte scăpărările originalităţii. Citind noi în acelaşi timp volume diferite din acelaşi autor, poate din autori diferiţi, dacă întâlneam un pasaj deosebit, nu emiteam niciun sunet, îi luam mâna şi i-o aşezam pe versurile cu pricina din cartea mea. El făcea la fel. M-a convins într-o zi să citesc de două ori Biografie a lui Lucian Blaga. Sesizând că-mi retrag mâna după ce am citit-o o dată, mi-a apucat-o din nou şi mi-a pus-o pe titlu. La a doua atingere am înţeles de ce insistase. După prima lectură, nu sesizase la mine nicio tresărire, ceea ce, la poemul acela, era cu neputinţă, credea el.
Iar efectul acelui poem asupra mea avea să mai producă un episod. Urcam odată după cină spre etajul 2 cu gândul ca de acolo să ajung la 3 pentru un răgaz de stimulare a inspiraţiei. Pe scări, din urmă, m-a ajuns Anfisa.
- Chiar nu-mi mai reciţi niciodată nimic? m-a interpelat luându-mă de braţ.
Trecuseră vreo trei săptămâni de la încercarea cu „Niciodată toamna”.
- Şi cam ce-ai vrea tu să-ţi recit? am cedat eu ispitei.
- Ceea ce crezi că-ţi place ţie cu adevărat.
Mulţimea colegilor se revărsase în curte, era prin mai. Ne-am lăsat duşi la plimbare de coridorul nesfârşit al etajului 2. Ba el sfârşea undeva şi într-acolo o abăteam pe ucraineancă, spre capătul cu biblioteca. În fund, uşa încuiată a bibliotecii, de o parte şi de alta, săli de clasă părăsite de cei mici care se găseau deja în dormitoare. Nimeni în partea aceea. Am început:
- „Unde şi când m-am ivit în lumină nu ştiu...”
Am recitat până la capăt. Aşteptând să se încheie tăcerea de după, nu mai respiram. A suspinat căzută pe gânduri:
- Să porţi o stea când pe un umăr, când pe altul, asta chiar că e ceva.
- „De pe-un umăr pe altul,/ tăcând, îmi trec steaua ca o povară”, am reluat eu şi am îndrăznit: şi-acum mă laşi?
- Ei, aşa, puţin...
Mi-a dat la pipăit sânul drept, chiar s-a complăcut sub mângâieri, dar a încercat să se sustragă printr-o fentă. Eram însă pregătit. M-am prefăcut că o reţin, apoi că o las să scape, după care i-am pus piedică. S-a atârnat de mine şi am căzut împreună pe ciment. Ea peste mine. Am strâns-o la piept, mingile sânilor mă turteau la sol, mi-am încolăcit picioarele peste ale ei să o ţin lipită deasupra. Mi-a ţinut figura. Am reuşit chiar şi un lucru nesperat: să o sărut pe gură de mai multe ori. S-a destins şi mi-a răspuns. M-a sărutat şi ea cu poftă de câteva ori la rând. Apoi, profitând de relaxarea mea încântată, a ţâşnit în sus şi a dispărut. Până-n acele clipe, nu mă sărutasem cu o fată pe gură, era prima ale cărei buze le-am simţit sărate, pe urmă calde, apoi arzătoare, ca după aceea să mă aspire. Pupila erecţiei mele se uita după ea ca după o corabie pierdută-n ultima clipă. Corabie pierdută, spre ce?
Am rămas pe spate pe ciment un minut, două. Bine că nu m-a surprins nimeni. Iar dacă ne-ar fi surprins, cam cum ne-ar fi tratat programul? „În lipsa supravegherii, Havrileţ l-a doborât pe Ruba şi l-a lăsat lat la pământ. Dacă Ruba nu are să-i reproşeze nimic elevei Havrileţ, aceasta nu va fi pedepsită. Astea-s regulile! Să fie sancţionat unul, Lucian Blaga!”

V

C-un zbârnâit în timpane, ziua aceea de vineri a azvârlit-o aşadar peste noi erecţia amicului Roşca. În auzurile dormitorului numărul 3 s-a făcut dintr-odată dimineaţă. Iar ziua, ca o plasă cu noi toţi dedesubt, a aterizat pe şinele ei, preluată îndată şi târâtă de program. S-a lăsat dusă în acelaşi tic-tac până pe la două şi jumătate. Abia atunci a prins a ne surâde. Era gata să ne îngăduie să-i atârnăm la urechi ghirlande de bilete de voie. Aveam voie de la program. Unde? Dincolo de ziduri, în oraş, deci, în lume. Periile şi crema de ghete lustruiau pantofii, se umbla la hainele din dulapuri. Mie ziua mi se părea vânătă. Înclinam să rămân în internat. Lumea împuţinându-se în jur, puteam să-mi adun în tihnă gândurile. Ce era de făcut, ce aveam să fac, ce aveau de gând să-mi facă?...
- Mă, tu iar stai ca blegul şi-ţi baţi capul cu ce s-a-ntâmplat acasă? Hai că mergem cu Podo în oraş, te duc în parc şi ne spui acolo tot, până când să ţii în tine?
Ăsta era Gyuri, alias Tityrus. Să mă ducă el în parc, pe mine şi pe încă unul, să ne aşeze pe o bancă şi să le vărs lor tot. Păi, nici cu Else nu apucasem să povestesc, de-aia mi-ar fi plăcut să rămân între ziduri. I-aş fi expus ei planul meu de... de evadare? Nu puteam să rostesc cuvântul cu toată gura. Mai degrabă de evaziune. Iar Else m-ar fi consolat cântându-mi „The answer, my friend, is blowing in the win.”. Gyuri între timp îl întărâta pe Podo, strecurându-i că e ceva cu mine, nu se ştie ce, dar ei nu trebuie să mă lase aşa. Să mă ia şi să mă pună să povestesc, ce-i aia să tac toată ziua ca Vasile Adamescu? Greu îmi venea s-o las pe Else să aştepte, însă, cum nu cunoşteam încă toate versurile de la Blowing in the Wind, am hotărât că le voi învăţa de la Radio Europa Liberă şi, când voi fi reţinut cel puţin două strofe, o să-mi rezerv o după-amiază întreagă ca să mi le cânt în gând cu vocea ei. Numai că era complicat să-i definesc timbrul. Parcă avea Teatrul radiofonic câteva actriţe care ar fi putut să-i împrumute vocea sau care o împrumutaseră de fapt de la Else. Iar glasul acela ar fi ştiut cu siguranţă să mă întrebe din când în când: „Mă iubeşti?” Da, dacă ar fi existat o domnişoară care să mă iubească, m-aş fi temut mai puţin de securitate. O studentă de la defectologie, de pildă, cum îmi sugerase tot securitatea, că eu nu fusesem în stare să-mi închipui o asemenea potrivire. Erau vreo două studente cu mătase în voce ajunse în practică pe la noi. În primul an de liceu, una dintre ele îmi dictase poeziile lui Gheorghios Seferis, le transcrisesem în Braille, îmi şoptise că şi ei îi plac, nu-i mai ţin minte numele, nici ei, nici celeilalte glăsuiri unduitoare. Nu, pentru că, în corectitudinea mea, mă adresam cu „domnişoara studentă”. Vedeam între mine şi ele, adică nu-l vedeam, dar se ridica el singur, un stăvilar de netrecut. Nu era întru totul opac, ne zăream şi ne auzeam prin el ca printre zăbrele, dar de escaladat rămânea cu neputinţă.
Şi-mi mai mărturisise domnişoara de la defectologie că, dacă n-aş fi fost eu, n-ar fi aflat în veci de poetul Seferis. Ba nici de Konstantinos Kavafis ale cărui poeme le auzisem citite la radio şi de care am rugat-o să-mi facă rost. Nu l-a găsit. Mi l-a adus în schimb pe Eugenio Montale, ca să nu vină cu mâna goală şi ca să nu mă supăr, cică, pe dânsa. Cred că a vrut să mă şi pupe când mi-a dat volumul. Frica, cea care mă apăra de emoţiile prea puternice, m-a tras mai spre stânga. Ăsta să fi fost instinctul de apărare? Domnişoara de la defectologie m-a lăsat în pace. M-o fi supus ea după asta vreunei observaţii, vreunui studiu? Poate c-o fi luat examene graţie sperieturilor din mine. Dar toate astea se întâmplau în urmă cu un an, iar noi

eram acum în 19 noiembrie 1971. Pe Cornelia o cunoşteam de un an de zile şi nicio clipă nu-mi închipuisem că ar putea să se îndrăgostească de mine. Deşi era o prietenă mai mare, ei îmi venea greu să-i spun „domnişoară”. Poate pentru că nu o cunoscusem ca studentă, învăţa la alt liceu, o colegă, cum s-ar spune. Multe mai aflam de la ea. Mi-l prezentase pe Marlon Brando în felurite roluri, îmi vorbise despre geniul artistic şi preţul capodoperei, despre pactul lui Adrian Leverkühn cu diavolul. Ne plimbam pe străzi şi-mi povestea filme, multe cu scene de dragoste, totul în ordine acolo, în film. Cornelia mi le descria ca să-mi dau şi eu seama cum a fost făcut filmul. Nu puteam să cred că o fi avut alte intenţii. Dar ce s-ar fi întâmplat oare dacă studenta cu Eugenio Montale ar fi reuşit să mă sărute şi să mă invite după aceea la o plimbare prin grădina botanică? Ştiţi, aş fi zis, domnişoară (fir-ar să fie cu numele ăla al ei, că nu l-am reţinut!), nu pot astăzi, am de...
Ce-oi fi avut eu de făcut în loc de plimbare, nu ştiu, dar nu mă văd în stare să fi răspuns altceva. Mi-era frică, nu aveam ce să le arăt, ce să le ofer, fetele erau mai mari, trăiau, se mişcau în altă lume. Senzaţia asta de altă lume, una paralelă, nu mă părăsea nicio clipă, nu mă simţeam în stare să fac saltul, să mă caţăr pe scară până sus. Până pe la jumătate, poate da, atâta cât să... discutăm, cât să... dezbatem anumite teme, dar nu mai mult.
În schimb, jinduiam şi visam să mă sărut continuu cu Anfisa aici, la noi, între ziduri. Ba chiar şi cu Erica, numai că ea era departe şi, în legătură cu ea, mă strângea de beregată un secret fierbinte. Nu-l puteam mărturisi nimănui. Ce-ar fi fost dacă m-ar fi prins mama cu Erica pe covor? Mai bine că m-a dibuit cu scrisoarea către Europa Liberă! Dacă m-ar fi enervat cineva rău de tot, mă simţeam în stare să-l înjur cu voce tare pe Ceauşescu. Dar de recunoscut ce făcusem cu Erica, n-aş fi avut tăria să recunosc decât dacă, atârnat de balustrada etajului 3, m-ar fi ameninţat cineva că, în caz că nu vorbesc, îmi dă drumul în gol.
De aceea cel mai uşor şi mai plăcut era cu Else. Ne sărutam pe gură, avea buze calde chiar şi acolo unde locuia ea cu adevărat, în capul meu adică şi de unde mă obliga, la fiecare adiere a buzelor, să-mi controlez nasturii de la pantaloni şi să mi-o poziţionez într-o verticală nedureroasă.
- Încă nu eşti gata? Hai, urgent, îmbrăcarea pentru oraş, plecăm! a proclamat Tityrus. Podo e gata, numai la budă mai are de mers.
Pe stradă, cei care veneau înspre noi vedeau doi tineri ciudaţi, lipiţi într-un fel de al treilea, înaintând cu toţii în acelaşi pas. Eu îl ţineam pe Gyuri de braţul stâng, iar Podo păşea agăţat de cealaltă parte. Dacă te uitai mai bine, cel din mijloc, călăuza care dădea ritmul, parcă avea pieptul scos mai în afară, călcând cu un vârf de pantof înaintea celor de pe aripi. O luaserăm spre centru. Ochii ghidului jucau în orbitele lor, dar nistagmusul ăsta ţopăia independent pe faţa oraşului, îi distingea toate bubele şi toţi pistruii, ne ferea până şi de gropile din trotuar şi de mingile rătăcite ale copiilor. Se descurca. Dar să nu-l fi pus să se concentreze pe o ţintă, că o ştergea scurt de la faţa locului. Altfel spus, nu se putea uita fix în ochii nimănui. Nicio treabă n-ar fi făcut într-un pluton de execuţie.
- Unde mergem?
- Lasă că ştiu eu!
El, Tityrus, ştia, aşa că, pe străduţa cu numele de Reşiţa, a doua pe care credeam că o vom traversa, a cotit la dreapta. Strada se înfunda, nu dădea în celălalt bulevard. Pătrundea între blocuri, iar acolo i s-a părut lui că adăpostul ar fi mai sigur.
- No, a început el, acuma zi ce s-a-ntâmplat. Zi-i şi nu minţi, că de ieri, de când a plecat maică-ta, ai o faţă, cum să zic, aproape gri.
- Hai, m-a îndemnat şi Po, ştii că noi nu ducem vorba mai departe.
Cum era să le spun? Oamenii ieşeau şi intrau în cele două scări de bloc, de-o parte şi de alta, ne salutau, ne întrebau pe cine căutăm. Într-o pauză de vânzoleală a locatarilor, am îndrăznit:
- Astă vară, am scris la Radio Europa Liberă şi scrisoarea a fost... adică m-au prins.
- La Europa Liberă?! S-a mirat cu glas mare amicul Podo, la München?

Gyuri a scos un şuierat.
- Da, chiar la Europa Liberă, am ridicat eu tonul, indignat de uluirea lor.
- Pe cine căutaţi voi? Ne-a luat în primire o doamnă.
- Pe nimeni, să vedeţi...
- V-am auzit că aţi zis un nume, mai ziceţi-l o dată!
- Nu, ne scuzaţi, am făcut eu, niciun nume.
- Ba tu ai zis, crezi că eu n-aud? La cine vreţi să mergeţi, că ştiu de ce mergeţi!
- Aşteptăm pe cineva de la Turda, se băgă Tityrus, aici trebuie să ne întâlnim.
- Domnu' Toma, l-a oprit cucoana pe un alt locatar care tocmai ieşea, auziţi că aşteaptă pe nu ştiu cine ca să meargă la el şi să asculte Europa Liberă, l-am auzit clar pe ăla mai mic cum a zis! Ce, eu nu ştiu de la ce şcoală sunt ei?
- Hai băieţi, că vă scot eu în bulevard, a zis salvator domnul Toma şi ne-a condus înapoi de unde veniserăm. S-a interesat unde vrem să ajungem şi ne-a îndrumat spre dreapta.
Gyuri a hotărât că n-a fost o idee bună să intrăm pe străduţa aceea din cauză că e ora la care lui nu i se arată norocul, dar dacă mai trec 20 de minute, poate 30, va sări şi norocul ăla în calea noastră.
- Ce chestie, s-a arătat mort de curiozitate Podo, tu chiar ai scris?
- Psst, gata! a încercat Gyuri să-şi potolească propria mirare.
Tăceam, grăbisem pasul, dar Podo o ţinea înainte:
- Cine te-a prins că ai scris?
- Nu vorbim despre asta până nu ajungem unde trebuie, a decis călăuza şi a întins pasul. Hai mai repede!
Pe stradă, înaintam ca pe fundul unui canion. Pereţii defileului, case şi blocuri, mă dominau din ambele laturi. Presiunea masivului de-a lungul căruia mă perindam, a celui din dreapta, o resimţeam desigur mai tare. Stafia ochiului meu aprecia că văzduhul avea aceeaşi culoare, una constantă, de zi înnourată, fără ploaie. O nebuloasă în ochiul pineal al omenirii trezit în mine după nouă sute de mii de ani. Înaintam prin canion cu zidul din dreapta aplecat asupra noastră. Când presiunea lui a încetat, ne-am regăsit pe ţărmul largului. Retina spectrală înregistra o mai mare transparenţă a luminişului în care se vărsase canionul. Trebuia să fim în piaţa cu Matei Corvin pe cal.
- Şi nu spui cine te-a prins cu scrisoarea aia? şi-a mai încercat norocul Po, în timp ce Tityrus ne târa după el într-o traversare grăbită.
- Hai, hai, ne îndemna el, încă puţin şi ajungem.
Ajunseserăm la Librăria Universităţii. Sfânta noastră Treime dădea destul de des şi pe aici, mereu vineri după-amiaza, alegându-se cu aceeaşi întrebare din partea vânzătoarelor:
- Dar cine vă citeşte atâtea cărţi?
- Avem, roşeam eu răspunzând, colegi, prieteni, îl avem pe Cristofor...
- Aha, vibra uimirea produsă de revelaţie, acuma e clar! Îl ştim pe domnul Cristofor, e un băiat aşa, slăbuţ, nu?
O fi fost slab Cristofor, cert era însă că funcţiona ca dovadă a lecturilor noastre, ca atestare a minunii.
Iar acum, cu pilotul Tityrus în plin marş, treceam de librărie. Masa fumurie din stânga dispăru şi pe aceeaşi mână, se deschise o stradă. Pe acolo am luat-o. Noul canion era mai puţin larg. După care, neobosit, ghidul ne trase din nou la stânga ca să ne bage într-o incintă răsunătoare şi să ne dea drumul într-un nor de parfum cu totul diferit. Sala era încăpătoare, scotea ecouri.
- Bagă-te în dreapta, tu Rubi la mijloc, eu în partea astalaltă. Stai jos şi zi-i!
Mirosea a crizanteme. Eram într-o strană, într-o biserică romano-catolică, după cum ne-a dat de veste călăuza. Am bombănit noi cât am bombănit. Linişte era şi nu era, mă temeam să vorbesc, ecoul pândea, mă amplifica. A durat mult până să pot porni cu relatarea. Nu mi se arăta că ar fi lume în jur, dar i-am cerut lui Tityrus vreo cinci confirmări. Bine am făcut,

pentru că prietenii se minunau destul de zgomotos la povestea cu muzica cerută lui Cornel Chiriac la Metronom duminical, mă puneau să redau linia melodică a pieselor solicitate ca să le poată identifica. S-au agitat de asemenea la pseudonimul meu, la cartea din care-l selectasem, se contraziceau în privinţa personajelor, mă luau peste picior că de ce m-am inspirat din cărţi pentru copii. Podo se apucase de Panciatantra, dar nici vorbă să treacă de primul volum. Gyuri susţinea că citise numai capitolele cu bufniţe şi cu corbi, alea cu lei, cu tauri şi cu şacali nu-l interesaseră.
- Bine, a intervenit Po, şi dacă ţi-au interceptat scrisoarea cu muzică, ce vor de la tine?
- Păi, nu a fost numai atât.
I-am flatat cu noutatea că am cerut muzică şi pentru ei, pentru membrii Departamentului.
- Băi, a zis Tityrus tare, ce bine-ar fi fost dacă am fi auzit la Europa Liberă că e pomenit Departamentul!
În biserică, din strană, dracu' o văzuse, dracu' o simţise, o cucoană s-a ridicat din faţa noastră, nu de pe prima, ci de pe a doua, a treia bancă şi s-a dus după cineva. S-a întors cu un bărbat cu care vorbea ungureşte, limba enoriaşilor parohiei. Gyuri a sărit repede să se certe cu ea şi să-i conteste spusele. A făcut-o mincinoasă, iar bărbatul, diaconul, cum am aflat mai târziu, a intervenit. Am înţeles şi eu aproape tot, vorbeam maghiara din copilărie, o învăţasem şi eu la joacă.
- O să vorbesc româneşte, a sărit cucoana, ca toată lumea să priceapă şi să spună adevărul: aţi vrut să ascultaţi Radio Europa Liberă şi la mine în bloc, dovadă că aici aţi vorbit tot timpul de Europa Liberă şi de nu ştiu care muzică. Dar ce? Muzica de orgă de la biserică nu e bună? Am crezut că de-aia aţi venit, ca să ascultaţi orga, aşa cum fac mulţi tineri, dar voi...
- Lăsaţi, doamnă, a întrerupt-o diaconul cu un puternic accent maghiar, poate că băieţii vor să vorbească cu părintele, să se programeze la confesiune, vreţi la, cum se zice, spovedanie? Suntem în Postul Mare, aţi ţinut un pic de post?
Prostul de Gyuri a zis că eu poate vreau, că am multe pe suflet, că mi s-a întâmplat ceva.
- Cu Europa Liberă, sări din nou credincioasa, cu ăia de la radio care bat din gură toată ziua împotriva ţării noastre şi a Ungariei, duşmanii de acolo, din Germania...
- Ssss, ce chestie, făcea Podo, sssss, hai să plecăm!
Gyuri continua să se certe ungureşte cu femeia. Îi imputa ăleia că, în cele două, trei ore de libertate a noastră în afara internatului, ea nu are altceva mai bun de făcut decât să ne spioneze, să asculte ce vorbim, aşa fac oamenii bine crescuţi? Reproşul cu buna creştere a ascuţit glasul spioanei şi, dacă n-ar fi apărut preotul, nu ştiu ce s-ar mai fi putut întâmpla. A făcut omul pace apăsând din glas pe câteva cuvinte şi l-a invitat pe Gyuri să-i dăruiască ceva pentru noi. Ba şi pe noi, cei doi rămaşi în strană, ne-a băgat în seamă, cum că ne vom bucura de ce vom primi. S-a şi prezentat: părintele Farkas, parohul Bisericii Piariştilor.
Tityrus s-a întors cu două pungi de plastic. Ni le-a pus în faţă şi ne-a avertizat:
- Acuma să vă văd!
Am scotocit într-a mea, iar Podo a desfăcut-o pe a lui. La mine, cu filele străpunse şi legate cu inele de plastic, două volume Braille, mai mici decât ale noastre din şcoală, pătrate, nu dreptunghiulare, mai puţin groase. Deschid şi mă ia cu frică la ce-mi răsare sub degete. Cu neputinţă să fi apărut asemenea cărţi în Republica Socialistă România, poate că erau chiar interzise. Asistam la ceva imposibil, nu-mi venea să cred. Şi totuşi, bănuiesc că, pentru întâia oară după al Doilea Război Mondial, puteam citi în limba română, cu puncte în relief, rând cu rând: „Noul Testament". Şi în continuare: „Transcriere în Braille/ Evanghelia după Ioan/ Cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Iustinian/ Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române/ Lucrarea este executată de către Lutheran Braille Workers Inc./ 11735 Peach Tree Circle/ Yucaipa, California, 92399".

A doua carte era Evanghelia după Luca, iar Podo fâşâia cu mâinile pe celelalte Evanghelii, de la Matei şi de la Marcu. Preotul se apropiase de noi rugându-ne să-i citim ce avem sub degete. I-am arătat şi câteva litere, i le-am desluşit aproape bâlbâindu-mă. Îmi auzeam bătăile inimii.
- Doamne ajută, a zis părintele.
Ne-a mai spus că transcrierile au fost distribuite de Patriarhia Bisericii Ortodoxe, dar că i-au fost puse la dispoziţie şi Bisericii Romano-Catolice pentru credincioşii... Cum să spun, Doamne? Aşa ca voi.
Aproape că se bâlbâise şi preotul. Înainte de a se despărţi de noi, ne-a rugat să-i arătăm în Braille numele lui Isus. Misiunea mi-a revenit mie. I-am evidenţiat cele patru litere din care una repetată şi semnul de majusculă antepus literei iniţiale. În 24 de ore, dădeam pentru a doua oară această explicaţie, ieri unui securist comunist, azi unui preot romano-catolic. Acesta s-a aplecat spre mine întrebându-mă când vreau să mă programez la confesiune. Tityrus m-a salvat, făgăduind că vom mai veni şi vom stabili. Nu numai că-i explicasem părintelui semnele Braille ca locotenentului de securitate, dar voia şi el, tot ca acela, să mă ancheteze. A făcut un semn asupra noastră.
- Benedicti.
S-a auzit orga.
- Ce-a zis? a vrut să ştie Podo.
- Luaţi-vă pungile şi hai! a ordonat Tityrus. Vă spun afară, aici începe slujba. Mergem la un piure de castane şi la încă ceva, a hotărât el.
Aşa am ajuns noi să intrăm, cu două pungi de plastic burduşite, în cofetăria Trei iepuraşi de pe bulevardul Lenin, în capătul dinspre piaţa cu statuia calului. Ni se potrivea de minune numele acelei cofetării. Eram şi noi tot trei, dar nişte iepuroi de acum, Gyuri subţire, de înălţime mijlocie, eu, mărunt şi slab, Podo, săltat cu câţiva centimetri peste înălţimea mea, robust, lat în umeri şi tare în ciolane. Tăcea mult. Nemulţumirilor însă le dădea drumul ca unor începuturi de revoltă. Aşa şi acum, la masa din cofetărie:
- Şi ce, nu vrei să spui cine te-a prins cu scrisoarea?
- Securitatea m-a prins, na, miliţia! am izbucnit şi eu în faţa lipsei lui de răbdare. Ieri, mama a venit de la Satu Mare c-un securist care m-a anchetat în cabinetul metodic, i-am spus multe.
- Sss, făcu colegul de bancă, ssss, şi de noi ce-ai zis?
- Nu mai vorbiţi, mă, aşa de tare, interveni Tityrus. Gura, până când mă-ntorc eu!
S-a întors cu trei jumătăţi de coniac. O fată a adus cafele. Cofetăriile serveau pe atunci alcool, ba în unele se şi fuma. Noi, iepuroii, încă nu ne atinseserăm de ţigară. Dar cincizeci de grame de coniac, alături de o cafea, ce rău puteau să ne facă? Ne încălzeau şi ne eliberau limbile. Gyuri ar fi fost servit oricum, avea douăzeci de ani înscrişi pe buletin. Podo împlinise şi el optsprezece, numai eu rămăsesem sub linia majoratului. Tityrus se tot învârtea prin cofetărie, trebuia să-l aşteptăm. Parcă a şi fost întrebat ce caută. A bălmăjit ceva de neînţeles şi s-a întors la noi.
- Acuma poţi să spui ce-ai scris, a sugerat el, că nu e aia din biserică pe-aici. Mă gândeam că putea să se ţină după noi fără să băgăm de seamă.
Am raportat aproape tot: scrisoarea de astă-vară, mama, securistul, ancheta din cabinetul metodic, proba de Braille, aşa-zisa mea declaraţie. Le-am explicat cum am cerut muzică pentru membrii Departamentului, adică pentru noi toţi, dar, tras de limbă de securist, am arătat că e vorba de Departamentul Europei Libere, nu de noi.
Discuţia a luat-o la vale cu hohote de râs. Am evocat începuturile Departamentului. Acest nume îi fusese dat veceului de la etajul 3 unde seara, la ora nouă şi un sfert fix, patru camarazi din clase diferite ocupau negreşit cele patru cabine. Tocaţi mereu la cap de ceilalţi cum că unde merg ei exact la ora aia, îşi inventaseră termenul conspirativ: „la Departament”. Aleseseră cuvântul nu tocmai la nimereală, le plăcuse cum suna mai ales în gura Europei Libere, numele Ministerului de Externe al Americii: „Departamentul de Stat al Statelor

Unite.” La o adresă ca aceasta, căcarea lor căpăta prestigiu. În minutele petrecute pe oală, băieţii ăştia atacau tot felul de subiecte de mare însemnătate, între care unul fierbinte şi de interes general: cu ce ne ştergem sau, mai exact, cu ce dracu’ ne ştergem la cur?! Republica Socialistă România nu le asigura elevilor din internatele statului hârtie igienică. Te ştergeai cu ce aveai la îndemână. Alţi interni care scriau cu pixul şi stiloul pe caiete obişnuite, aveau la dispoziţie hârtia acelor caiete, a maculaturii şcolare sau extraşcolare, mă rog.... Dar noi? Noi aveam hârtia Braille şi exista o teorie că cea perforată cu puncte, dacă o frecai bine şi o mototoleai obţinând un produs mai moale, putea fi folosită. Aveai şi mai puţine şanse ca degetele să-ţi treacă prin ea. Se recomanda o singură foaie de-a orbilor, nu două, ca din cărţile văzătorilor. Bătălia se dădea pentru ziarele, tot ale văzătorilor, de care, de regulă, noi nu ne atingeam. Dascălii însă cunoşteau necazul şi ne aduceau ziare. Utilizarea lor presupunea o întreagă organizare. Proful cu jurnalele avea grijă ca, înainte de toate, să rupă prima pagină.
- Psst, le făcea el celor cu o brumă de vedere.
- Dar de ce o rupeţi, se arăta nemulţumit Tityrus, voiam şi eu să mă mai uit cât pot la poza Tovarăşului...
- Lasă, că-l vezi seara la televizor.
- Care televizor, că n-avem decât unul în sala de muzică, apoi pe mine mă dor ochii dacă mă uit la televizor. Vreau să-l văd în ziar, că aşa nu mă doare nimic.
- Dar dacă se aude la partid că rupeţi poza Conducătorului...
- Mă, tâmpitule, tu vrei să nu vă mai aduc ziare? Înseamnă că aveţi cu ce să vă ştergeţi la cur! Uite că nu vă mai aduc!
Ăsta era Boghos Jangosian, se supărase. Avea cu el vreo şase ziare, l-am rugat să ni le lase, dar le-a dus altora care nu puneau atâtea întrebări.
- Băi, făcea într-o seară din cabina numărul 1 colegul nostru pe care era cât pe ce să-l cheme Marin Preda, băi fraţilor! Voi credeţi că, aşa, din greşeală, că nu pot să spun că altfel, ne-om fi şters noi vreodată cu poza Dânsului?
- Nu cred, a opinat cabina numărul 3.
- Dar cu a Dânsei?
- Poate că da, a apreciat cabina 2.
- Aşa cred şi eu, a zis Aproape-Marin-Preda, că uite, aseară, mi s-a părut că ziarul era mai moale cumva, mai... mai blând, mai mămos, ca din partea unei... oare cum să-i zic?
- Păi, e clar cum te-a mângâiat şi pe unde, aşa că poţi să zici că era din partea mamei poporului, au comentat celelalte cabine.
Dacă aveai vreo urgenţă în sfertul de oră de după nouă şi un sfert, trebuia să te duci la veceul din aripa celor mici. Roşca încercase într-o seară să-l scoată afară de urechi pe unul din cei patru, acuzându-l că face abuz de cabină şi de prioritatea nevoilor lui înaintea celor ale colegilor.
- Cum să mă scoţi, băi, dacă încă n-am terminat? se revoltase ocupantul cabinei.
- Dar ce, vrei să-i scot pe copiii dintr-a patra, crezi că ei nu se cacă? Ieşi odată!
Pe coridor, o galerie bine pregătită, scanda: „Vrem cabină liberă, liber la pişare, liber la căcare!”
Cu astfel de evocări, cele cincizeci de grame de coniac şi cafelele se topiseră. După piureul de castane, s-a vorbit şi despre Vocea Departamentului care, plecând din măruntul studio al staţiei de radioficare a şcolii, se auzea în toate difuzoarele dormitoarelor. Aveam un top muzical într-o seară a săptămânii, ştiri de mare interes şi comentarii în altă seară. Se încingeau dispute serioase în jurul pieselor care să ajungă în vârful topului. Dacă de la München s-ar fi recepţionat muzică pentru membrii Departamentului, tot liceul ar fi tresărit măgulit, mândru şi încântat. Departamentul, trecut de la budă la emisiunile noastre, îşi vedea porecla preschimbată în renume.
- Şi ce-ai cerut pentru Departament ? s-a interesat Podo.

- Păi, ceea ce ne place: Gipsy Queen de la Uriah Heep, Black Magic Woman de la Santana...
- Cum, numai cu negrese? s-a mirat Tityrus.
- Ei, am cerut şi Demon's Eye şi Child in Time cu Deep Purple şi orice piesă din albumul Bridge Over Troubled Water al lui Simon şi Garfunkel.
Vocea Departamentului încă nu avea aceste piese. Adevărul este că, de la joaca asta cu Vocea Departamentului şi de la altă joacă, eu şi cu Podo visam să ne facem ziarişti. Nu ne bătuserăm capul în ce fel ne-am fi descurcat concret sub cenzura socialismului atotputernic. Noi ne vedeam în pielea unor reporteri de prin romane ori de la radiourile occidentale. Ne antrenam tot seara, când nu mergea magnetofonul cu cărţi, publicând în New York Times, gazeta căreia îi aduceam, pe cale orală, noutăţi şi bârfe şi ale căror titluri, căci noi le consideram deja articole, Podo, cu ropotul punctatorului, le consemna scrupulos în Braille. Unor asemenea subiecte, iepurele nostru săltăreţ în priviri, călăuza trupei, chibzuise că li se potriveşte o nouă tură de coniacuri mici, aşa că le-a comandat şi le-a adus. Cafelele şi încă un rând de pahare cu piure de castane trebuiau să ne apere de ameţeală. A urmat însă bomba. A doua jumătate de coniac m-a ajutat s-o fac să bubuie: le-am mărturisit ce scrisesem despre Ceauşescu. Au tăcut ce-au tăcut, au plescăit din limbă, au pufăit, au sâsâit şi-au ţâţâit din buze.
- Dar cine te-a prins cu scrisoarea, n-auzi, că te-am mai întrebat o dată ? a pretins Gyuri.
Nu mă mai întrebase, doar se gândise pesemne să o facă. M-am concentrat. Nu mă simţeam în stare să-mi înfrunt naivitatea din vară. Mi-am încordat atenţia şi am dat drumul din nou poveştii cu turista din Ungaria care se-ntorcea acasă, cu plicul dat cu încredere ei ca să-l expedieze din ţara vecină, cu verificările de la frontieră şi scrisoarea găsită la ea în poşetă la controlul de rutină, cu vameşii vigilenţi cu numele oraşului München şi confiscarea plicului.
Pe Gyuri îl interesa cum o cheamă pe turistă.
- Nem tudom, am închis eu subiectul.
S-a lăsat iar tăcerea. Confraţii reflectau asupra isprăvii, căutau poate să-i întrezărească consecinţele. Se foiau, ca în cele din urmă, Podo să grăiască:
- Dacă despre noi n-ai zis nimic şi cred că n-ai zis, că altfel, ne-ar fi luat şi pe noi la întrebări, am auzit de cazuri din astea tot de la Europa Liberă. Dacă n-ai zis, o să încercăm şi noi să te ajutăm. Hai noroc!
Mărturia mea săpase un gol. Ceilalţi aveau tendinţa de a schimba subiectul, de a se gândi la altceva. Rămăsesem şi eu cu o puternică senzaţie de pustiu, cu impresia că mă aflu în seama unei mâini invizibile. Am scos din pungă un volum şi l-am deschis pe genunchi. Am alergat cu degetele pe pagină şi am revenit de unde plecasem. Nu puteam ţine numai pentru mine cele citite, dar puteam schimba vorba:
- Fiţi atenţi ce scrie aici: „32. Iar Ioan a mărturisit, zicând: văzut-am Duhul coborându-se din cer, ca un porumbel, şi rămânând deasupra Lui./ 33. Ci eu nu-l ştiam, dar cel ce m-a trimis să botez cu apă, acela mi-a vorbit: peste care vei vedea Duhul pogorându-se şi rămânând deasupra lui, acesta este cel ce botează cu Duhul Sfânt./ 34. Iar eu am văzut şi am mărturisit că acesta este Fiul lui Dumnezeu./ 35. A doua zi, din nou stătea Ioan şi doi dintre ucenicii lui..."
- Staţi aşa că am şi eu ceva, a zis Podo scoţând de sub masă altă Evanghelie. Şi vă citesc un capitol de la început: „1. Atunci Isus fu dus de Duhul în pustie ca să se ispitească de către diavolul./ 2. Şi după ce a postit patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi la urmă a flămânzit./ 3. Şi apropiindu-se ispititorul zise către El: De eşti tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini./4. Dar el îi răspunse: scris este: nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu./5. Atunci, diavolul îl duse în sfânta cetate şi-l puse pe aripa Templului./6. De eşti tu Fiul lui Dumnezeu, îi zise diavolul, aruncă-te jos, căci scris este că îngerilor Săi va porunci pentru tine şi te vor ridica pe mâîini, ca nu cumva să izbeşti de piatră piciorul tău. ” Şi mai sunt multe pagini, or fi tot poveşti din astea? se minună cititorul.

Pe durata lecturii, în cofetărie se lăsase tăcerea. Tot glasurile noastre au fost primele care s-au auzit, cu planurile pe care le croiam, de ascundere a Evangheliilor în internat, fiindcă riscam să ne fie confiscate. Ele nu sosiseră încă nici la Biblioteca Braille din oraş, eram la curent cu noutăţile, nici în cea a şcolii unde poate că nu vor ajunge niciodată. Profesoara de biologie, conducătoarea cercului de ateism, ar fi fost în stare să hotărască arderea lor sub nucii din curte. Titlul lor figurând tipărit vizual pe coperţi, puteau să ne fie reţinute, la controlul obligatoriu, chiar de tanti Gonţ. Aici disputa s-a încins. Nu avea cum să ni le confişte, opinam eu, deoarece vom minţi că le-am luat de la Biblioteca Braille din Piaţa Victoriei. Dar băieţii nu erau de acord, se temeau de procesul verbal din registrul în care portăreasa ar fi putut consemna cărţile găsite în nişte sacoşe de material plastic pe care, ne spusese Tityrus, apărea cu roşu, mare şi sclipitor, un crucifix. Tot el a propus un plan de strecurare secretă a Evangheliilor în internat. Iepuroii au aprobat planul. Mă gândeam la Else: cum o să-i citesc eu clandestin din Evanghelia după Ioan şi cum vom dezbate împreună sensul versetelor...
Dar la cine vor sta Evangheliile, cine le va păzi? Ortacii au propus ca eu să fiu exclus din plan pentru că, după scrisoarea aia, dacă voi fi prins şi cu Biblia, s-ar putea să o iau rău pe cocoaşă. Dar subiectul îi fascina, îi ducea cu sine. Jucau deja rolurile unora care mă dădeau afară din şcoala de orbi şi mă internau la seminarul teologic unde trebuia să cânt „Doamne miluieşte” de nouăzeci şi nouă de ori pe zi, ca UTC-ul să-mi ierte păcatele şi să-mi înapoieze, pentru bună purtare, Evanghelia de la Ioan, apoi, rând pe rând, dacă voi fi bun la cântări şi îngenuncheri, şi pe celelalte. Dar nu cumva, între a doua şi a treia Scriptură, să mă pună dracu’ să scap la coniac la Trei iepuraşi, nici măcar la un singur iepure la cafea, că şi acolo e păcatul. Până la urmă, Tityrus şi-a asumat răspunderea Evangheliilor pe care le va adăposti la cineva în oraş, ştie el la cine, iar când vor apărea aceste cărţi, că trebuie să apară oficial şi la Biblioteca Braille, le va scoate la iveală. Cum nu aveam la îndemână alt plan, l-am aprobat şi eu. Mă gândeam însă la Else, că nu voi ajunge prea curând să-i citesc din Ioan ori din Luca, de ăsta al doilea nici nu mă atinsesem.
- Ia caută, m-a îndemnat Gyuri, în asta de la Ioan, spre final se spune câţi peşti au scos apostolii din mare, nu mai ţin minte câţi sunt, a predicat părintele de la noi de acasă la biserică, dar am uitat.
Şi fiindcă fata ridicase ceştile şi paharele, am putut să scot cartea pe masă şi să pipăi ultimele pagini. Am găsit cu greu pasajul, pe a patra pagină Braille numărând de la sfârşit. Am dat glas la ceea ce stătea scris acolo:
- „11. Simon Petru s-a suit în luntre şi a tras mreaja la uscat, plină de peşti mari – o sută şi cincizeci şi trei – şi, deşi erau atâţia, totuşi mreaja nu s-a rupt.”
- Mamă, ce de peşti! a exclamat Gyuri, ridicându-se şi ducându-se să plătească.
Întors la masă, a dat semnalul de plecare. În stradă, Podo voia să ştie neapărat cât a costat totul. Zăpăcitul ălălalt refuza constant să-i răspundă, punându-i în vedere că nu e treaba lui, că de ce-l interesează, că s-a rezolvat. Eu, cu altele pe cap, vociferam mai puţin. Iepuroiul din dreapta a decis că el nu merge mai departe dacă nu i se spune costul, trebuie să împărţim la trei, doar n-o să lăsăm cheltuiala în seama unuia singur. Am intervenit şi eu în acelaşi sens.
- Aşa? s-a indignat ghidul, aflaţi că a plătit altcineva, na! Mi-a spus ospătăriţa. Am întrebat şi eu cine a fost, dar a zis că nu are voie să dezvăluie amănunte în asemenea cazuri. I-a plăcut omului de noi, a plătit şi gata!
- De ce să-i placă de noi, ce-i păsa lui? s-a arătat iritat Po. Ne-a văzut acolo pe toţi trei grămadă şi a plătit, fir-ar al dracului, să ştiţi că de milă a scos banii!... Păi, eu nu admit aşa ceva, hai înapoi, mă revoltă porcăriile astea, hai să le dăm banii!
Tityrus refuza să dea vreun pas îndărăt, se sprijinea pe argumentul faptului împlinit. Celălalt nu, că el nu acceptă să fie umilit în halul ăsta, că el nu e cerşetor, că să mergem să reclamăm la miliţie. De data asta, în aer am sărit eu:

- Tocmai cu miliţia şi cu securitatea nu vreau să mai am de-a face şi vreau să nu aveţi nici voi odată cu mine!
- Păi, atunci, s-a mai domolit ăl jignit, hai la cofetărie să le spunem doamnelor că noi nu mai admitem una ca asta, să nu se mai întâmple!
- Şi dac-au plătit tocmai ele pentru că te-au admirat cum citeşti cu degetele? Dac-au fost mişcate că citeşti din Evanghelie şi ai credinţă, dacă-i aşa, ce-ai de zis? Te-au apreciat pentru ceva!...
Observaţia lui Gyuri l-a mai descumpănit pe Podo, dar nu i-a curmat revolta:
- Ce credinţă, ce superstiţii? Astea nu produc decât încurcături în capul oamenilor, ţi-a trebuit să ne duci la biserică şi la popi... Uite la ce am ajuns!
Cearta ne ţinea în loc pe trotuar, într-un perimetru de un metru pătrat sau cât o fi avut ăla în care încăpeam toţi trei. Tityrus a simţit că biruise şi ne-a smuls de acolo. N-am mai comentat o vreme. Ne-a expus apoi planul său de strecurare a Evangheliilor în şcoală. Ne vom continua drumul pe Lenin şi vom intra pe Tutunului până în B. N. Antal. De acolo, o vom lua pe strada Năvodari, cea care se oprea în poarta din spate a curţii şcolii. Pe acolo intra în fiecare zi maşina cu alimente şi automobilul directorului mare. Ne va lăsa pe noi, aripa dreaptă şi aripa stângă, într-un anume punct, iar el va vârî pungile cu cărţi pe sub poarta de metal. După ce vom intra în şcoală prin faţă, va merge să le recupereze. Nu crede că le va vedea careva pentru că se lăsase deja întunericul. Greu îi va fi, tot din cauza lipsei luminii, numai în fundul curţii, la poarta dinspre Năvodari. Oricum, îşi va băga bine în cap unde le poate găsi.
Zis şi făcut. Făcut însă numai după ce ne-am asigurat cum am putut, Podo şi cu mine trăgând cu urechea şi-n direcţia vântului, şi împotrivă, că nu se află prin apropiere cucoana din biserică. Am ajuns după asta, cu ocoluri neprevăzute, în faţa severei tanti Gonţ care ne-a şi apostrofat că am întârziat 35 de minute. Gyuri a minţit repede ceva şi i-a strecurat cutiuţa cu bomboane pe care o cumpărase de la cofetărie special pentru o asemenea împrejurare. Urându-i multă sănătate nepoţelei lui tanti, ne-a luat la zor spre scările secundare.
- Aşteptaţi-mă sus că vin cu manualele, ne-a asigurat el şi a cotit-o spre curte.
Inspirată parolă, "manualele", mă gândeam. Şi m-am tot gândit, dar ghidul nostru n-a apărut decât înainte de masa de seară. Se agita încoace şi-ncolo, intra în vorbă cu unii şi cu alţii, pe noi, cei care ieşiserăm cu el, părea că ne ocoleşte. Până când a prins un moment ca să ne convoace după cină, ştia el unde. Ne-a luat într-adevăr şi ne-a condus într-o sală de clasă a celor de la primară, duşi de program şi culcaţi în dormitoare. A slobozit un şuvoi de înjurături, le scăpa uneori şi pe ungureşte. Era limpede: intervenise un mare necaz. Evangheliile fuseseră interceptate şi se dezlănţuise scandalul. Dar nu. Mai grav, incredibil, inacceptabil, imposibil! Aşa ceva nu avea cum să se-ntâmple, o mizerie, o catastrofă, un dezastru şi mai ales o porcărie!
- Nu mai ţipa, mă, spune odată ce s-a-ntâmplat!
- O nenorocire! Au dispărut!
Ne-a luat cu frig şi pe noi, apoi cu căldură şi cu broboane de sudoare. Chiar aşa, nu le găsise, deşi le căutase îndelung împreună cu mecanicul de întreţinere, îl luase de la atelierul lui de lângă sala de gimnastică, ăla era bărbat cu ochii sănătoşi, vedea chiar mai bine decât avea el nevoie. A venit cu o lanternă şi au pieptănat capătul curţii metru cu metru. De-a lungul gardurilor cu vecinii s-au gârbovit până la pământ, apoi pe sub cei patru nuci. Sub una din bănci credeau că le-au găsit, dar era doar o tavă de metal, lucioasă de la cositor ca pungile de plastic. O furase pesemne careva de la bucătărie, păstrând-o la adăpost sub frunze. În rest, nimic, nimic, nimic, nicio pungă lângă poartă şi când te gândeşti că el, Tityrus, le împinsese pe dedesubt până le ştiuse de-a binelea în curte. Parcă le vedea lucind albicios, în centrul coperţii cu crucea aia roşie ca o inimă în sânge.
- Unde dracu', Doamne iartă-mă, că e Biblia la mijloc, unde or fi acum? Care mă-sa le-a luat în alea zece minute, poate douăsprezece cât n-am fost eu acolo? Numai dracu' le-a putut

vedea pe întunericul ăla, abia bătea o lumină de la cazarma de pe Năvodari, în rest, beznă şi noapte bună!
Nouă nu ne venea să credem. Cine s-o fi nimerit pe la intrarea din spate, înşfăcând ce a văzut că lunecă pe sub poartă? A apucat pungile la nimereală neştiind ce e înăuntru, de acum să vezi balamuc!... Gyuri înjura continuu şi începea să presupună că ne-a urmărit cucoana aia afurisită din biserică, ne-a furat Evangheliile şi se va întoarce cu ele la părintele Farkas ca să ne compromită, să-i arate că nu suntem de nicio ispravă, că nu suntem în stare a avea grijă nici măcar de cărţile sfinte, ce ticăloasă!
Am comentat şi noi câte ceva, dar nu ne dumiream defel, nu zăream nicio ieşire din ciudăţenia ciudăţeniilor.
- Nimeni prin curte, repeta Tityrus, nimeni şi cărţile nicăieri! Dar hai să plecăm! Astea, cărţi sfinte, o să vedeţi că ştiu ele să-şi poarte singure de grijă, haideţi!

VI

Evangheliile pierdute au îndepărtat din miezul neliniştii mele scrisoarea către Europa Liberă. Au împins mai încolo şi frica de securitate. Numai grija faţă de viitor s-a înteţit: ce va fi, ce ar putea să mi se întâmple? Încurcătura cu Biblia, agravantă în sine, a ascuţit, pe beregata mea, tăişul îngrijorării: ce plănuiau să-mi facă?
A doua zi, sâmbătă, gândul la Evangheli nu mi-a dat pace. Fuseseră interceptate, asemenea scrisorii mele, de o mână nevăzută. Cineva ne urmărise, stătuse la pândă, se infiltrase între noi şi noi. Între noi, cei din strada Năvodari şi noi, cei din curtea şcolii. Noi, dincolo de poartă şi tot noi, dincoace. Dincolo curajoşi şi întreprinzători, dincoace, perdanţi, scoşi din joc. Iar între cele două puncte, o distanţă de zece centimetri. Poarta nu ocupa mai mult, ba chiar mai puţin, dar rotunjisem eu la zece. Iar după mine, la mijloc nu putea fi decât cucoana din strada Reşiţa. Ezitam deocamdată să cred că prin ea acţiona însăşi securitatea, nu puteam vedea decât profilul femeii. Ne urmărise de la ea de acasă până la Biserica Piariştilor, de acolo la Trei iepuraşi, de la Iepuri, de-a lungul bulevardului Lenin şi a străzii Tutunului, până în Budai Nagy Antal şi în Năvodari. După strecurarea cărţilor pe sub poartă şi părăsirea locului de către noi, încălecase poarta, sărise în curte, înşfăcase pungile pline de Evangheli. Dar poate nu se

căţărase până sus, ci întinsese binişor mâna pe dedesubt. Speram că Tityrus împinsese într-adevăr destul de adânc în curte pungile, ca pe spioană să o pot vedea pe creasta porţii de tablă. Preferam să mi-o reprezint, cu curul ei mare, călare pe fiarele alea gata să cadă. Mai bine sus, bălăbănindu-se de spaimă, decât târâş, pe burtă, prin noroi, şerpuind prelung cu mâna, pe nevăzute, după Scripturile ajunse dincolo. Dar ce să fi făcut tanti de pe Reşiţa cu Evangheliile interceptate? Aici se iveau două variante: sărind poarta înapoi după dispariţia noastră din zonă, fie le dusese părintelui Farkas, fie le păstrase, urmând să ne toarne conducerii şcolii că iată ce facem noi cu Sfintele Scripturi!... A doua variantă stătea mai greu în picioare din cauza ateismului Liceului Special de Orbi. Se închina şi el lipsei de zei a statului, nimic mai mult, nimic mai puţin. La o adică, ne-am fi apărat că, de fapt, le-am aruncat, ce să facem cu ele în republica noastră socialistă, încrezătoare numai în progres şi în materialismul dialectic şi istoric. Habar nu aveam ce era ăla, dar ştiam că în momentele solemne, la o belea cu autorităţile, la o vorbă goală, recitarea formulei cu pricina se dovedea de mare ajutor. Îmi intrase în cap refrenul cu materialismul de la cele două şedinţe pe municipiu la care participasem alături de şefii UTC din toate liceele. Unde mai pui că era şi şlagărul preferat al directorului mare. Ar fi fost în stare să ne încurce însă investigarea de către direcţiune a împrejurărilor în care ajunseseră Evangheliile în mâna noastră. În acest punct, Tityrus ne îndemna să nu ne facem griji pentru că are el un plan, ştie cum să dea vina pe Biserica Romano-Catolică de care, formal, ţinea şi el. Numai că Podo începea să pufăie deja a nemulţumire:
- Cine crezi că te ascultă pe tine, un amărât de şcolar, ca să poţi da vina pe biserica papei de la Roma?
Dar enoriaşul bisericii papei ştia pare-se mai multe, aşa că a reluat:
- De ce credeţi că au ajuns Evangheliile la biserică? Nu ca să le dea la bibliotecă, la şcoală, adică de la instituţie la instituţie, după regulament? Abia de la instituţii să ajungă la un orb sau la altul. Noi suntem o excepţie pentru că părintele a prevenit o gâlceavă, o nedreptate. A gândit ca la predică: Cuvântul Domnului aduce pacea. Aici însă, la şcoală, după ce Evangheliile ar fi ajuns oficial, directorul, nimeni altul, ar fi decis dacă ni le dă nouă sau dacă le aruncă. Apoi, scrie că au fost tipărite cu binecuvântarea Patriarhului, cum îl cheamă?
- Iustinian.
- Bravo! Şi voi credeţi că ăsta comandă Braille-uri în America de capul lui? În niciun caz. Fără Ceauşescu, să ştiţi că nu se face nimic. Şi ia să vă văd cât sunteţi de deştepţi: de ce i-a dat voie Ceauşescu lui, cum îl cheamă, să comande tiparul tocmai în California, parcă, de ce nu în Austria, poftim, în Belgia, ca să nu fie tot timpul Germania Federală la mijloc?
Tot Tityrus a răspuns de vreme ce noi tăceam şi ne spărgeam capul degeaba:
- Cine a fost la Ceauşescu în urmă cu doi ani, în august?
- Nixon! Am sărit deodată Podo şi cu mine, Richard Nixon.
- Aţi văzut? Iar Nixon o fi întrebat, cum întreabă el peste tot pe unde merge, că doar de la Europa Liberă o ştim, cum e cu religia, dacă mai sunt biserici, popi, ziare cu Dumnezeu, dacă avem libertatea credinţei...
-- Libertatea presei, vrei să spui, obiectă Po.
- Lasă presa, că pe tine te interesează numai presa aia cu găuri făcute seara cu punctatorul în dormitorul 3! Dar important e să nu vă miraţi ca proştii că s-a ajuns la Evangheliile astea în Braille în limba română tipărite în California! La întrebarea cu religia, Ceauşescu l-a adus pe patriarh, iar ăsta, ca să ceară şi el ceva de la preşedintele Americii, a zis de Braille, că o avea călugări orbi pe undeva, cine să-l refuze? Nea Nicu în niciun caz, are el treburi mai importante. Iar Nixon a zis că patriarhul să nu le dea numai la bisericile lui, ci şi la celelalte. Că voi nu ştiţi, că nu vă interesează decât poeziile, dar Tovarăşul Ceauşescu a spus că, în ţară, legale sunt paisprezece culte, că aşa se zice corect.
- O să vezi, am intervenit, că dacă te prinde Ceaşcă cu Sfântul Ioan, o iei tu pe spinare.

- Nu vă bateţi capul, a încheiat Gyuri.
M-a liniştit şi nu prea. Dar urgenţele mele erau altele. Am construit cu greu o altă ipoteză privind dispariţia cărţilor, toată seara, cu capul pe pernă, am lucrat la ea. Am presupus că securitatea a infiltrat în şcoală un om de al ei ca să mă urmărească, în timp ce afară, tot în numele securităţii, acţiona vânătoarea de Evanghelii din strada Reşiţa. Am renunţat uşor însă la o asemenea bănuială, cunoscând viteza cu care circulau noutăţile prin internat, zvonurile despre orice schimbare pe scenă ori printre personaje. O fi fost ea şcoala doldora de orbi, însă un intrus nu putea să rămână nedetectat între atâtea urechi, atâtea nări şi cine mai ştie câte lentile groase.
Mai multă bătaie de cap îmi dădea mobilitatea cucoanei, tehnica deplasării ei. Mai întâi, de unde inspiraţia de a ne urmări de la ea de acasă până la biserică, în strada Universităţii? De aici încolo, se ivea o altă enigmă: cum se mişcase nevăzută, neauzită şi neadulmecată atâta cale, de la Biserica Piariştilor la Trei Iepuraşi, iar de acolo, pe Lenin, Tutunului şi Năvodari, până la poarta din spate? Cum răzbătuse fără să fie simţită, întocmai ca strigile din poveştile străbunică-mii? Că noi, cu nistagmusul lui Tityrus, n-am zărit-o, mai treacă-meargă, dar să nu auzim un foşnet, un murmur, o aluzie, un fâlfâit? Să nu adulmecăm un parfum? Greu de acceptat. Vocea ei ca un sfredel scormonea să-şi facă drum prin creierul meu: „Europa Liberă, ăia care dau din gură toată ziua împotriva ţării noastre!” Să mă fi anchetat asta, mă tem că s-ar fi aflat ce era cu adevărat Departamentul. N-aş mai fi scăpat.
Mi-a ocupat toată prima jumătate a zilei de sâmbătă. Pe parcursul orelor, lecţiile au ţinut-o la distanţă cât au putut s-o ţină. Atenţia îmi pierise, mă chinuiam să mă conectez la întrebările şi răspunsurile din clasă, la expunerea singurului profesor de sâmbătă. Ne preda masajul medical. Din acel an şcolar, în toate liceele, se instituise „integrarea învăţământului cu practica”, după cum vorbea în limba română Partidul Comunist din ţara limbii române. Asta însemna că noi, elevii deficienţi de vedere, trebuia să practicăm masoterapia pe la spitalele şi policlinicile din oraş. Turul acestora urma să aibă loc în următoarele trei sâmbete până la vacanţă, ca, din trimestrul II, să începem efectiv practica în locurile unde aveam să fim repartizaţi. De acest curs care ne mânca tot timpul până la prânz, se ocupa un profesor, fost masoterapeut, cu nume de pasăre. Era plin de glume şi de lecţii de viaţă niciodată confirmate, dar sorbite de noi şi cu timpanele din ceafă. În cabinetul de masaj al şcolii, preschimbam teoria în practică. Ne masam cu avânt unii pe alţii aplicând manevrele principale: efleuraj sau netezire, petrisaj sau frământare, fricţiune, vibraţie şi tapotament, plus ghionţii adiţionali administraţi de fiecare terapeut pacientului său. Apoi manevrele secundare: rulatul, tensiunea şi cernutul, completate cu gâdilat, ciupit şi tras de urechi.
Nu mă puteam concentra în sâmbăta aceea nici la istoriile cu farse şi pacienţi ciudaţi ale lui Pasăre al nostru. Spioana din capul meu biruia până la urmă, o vedeam aşa cum o vedeam, fără chip, un sac de ceaţă vorbitoare cu două pungi de plastic umflate în mâini, gata să mi le trântească în cap.
La libertate, adică în primele ore de timp liber, după prânz, de ea şi de Evangheliile interceptate, m-am apărat cu Riga Cripto şi lapona Enigel. Aveam pe banca de lânga soba în care zumzăia gazul poemele lui Ion Barbu transcrise de Mereuţă pe malul Prutului, cinstit vorbind, la capătul lumii. Le pipăiam, le mângâiam. Am memorat balada. Recitându-mi-o în gând, regretam pe undeva că iubita mea imaginară se cheamă Else. Aş fi vrut să poarte un nume la fel de eufonic, dar ceva mai exotic, iată, Enigel, de pildă. Picurau foarte muzical silabele numelui. Atâta doar că pe ea nu mi-o puteam aduce între pleoapele ochiului pineal decât ca pe o copiliţă cu glas subţirel, deci, cam cum, fără s-o picteze, mi-o sugera şi autorul. Chipul ei nu prindea culoare, în timp ce Else avea de mult bucle roşcate şi ochi negri, aluniţe pe obraz, cercei de argint şi o chitară în braţe. În plus, figura într-un text scris de mine, nu de Ion Barbu, era a mea. A mea, chiar dacă scrisoarea cu textul meu fusese interceptată de puteri întunecate. A mea, fiindcă iată, acele puteri pe mine da, însă pe ea n-o puteau ancheta. Oare

ce fel de muzică ar fi compus ea pe versurile cu Cripto şi cu lapona? Până să recit în gând fără greşeală balada a treia oară, Departamentul nostru a primit, din partea programului, ordin de încolonare pentru baie. Îl aşteptam. Unii îl recepţionau cu bucurie de fiecare dată, îi apăra de apa chioară a timpului. De sâmbătă de la amiază până duminică seara se întindea o vastă pustietate. De câtă viaţă aveam nevoie ca s-o străbatem? Pe la miezul zilei de sâmbătă, puţini se încumetau s-o prevadă şi mai puţini o ştiau cu siguranţă.
Baia propunea pe toată întinderea asta prima escală. Anevoie recunoşteai în încăperea de la parter, dinaintea sălii de duşuri, un vestiar. Efemer, dar obligatoriu, la comanda programului, funcţiona însă ca atare. Înăuntru, cald. Pe peretele comun cu sala duşurilor, gazul vuia sub cazanul al cărui burdihan negru mi-l aminteam bine. Ne aşezam pe o bancă lungă şi pe alta mai scurtă ca să ne dezbrăcăm. Echipamentul îl predam lenjereselor: chiloţi sau izmene, cămăşi, maiouri, ciorapi. Ele, tanti Ana şi tanti Elena, cu nişte coşuri mari, pentru cele de spălat şi pentru schimburile noi, ocupau partea de la fereastră. Pe aici ieşea iarna furtunul de stropit terenul îngheţat ca să se facă patinoarul. Iar în timp ce ne scoteam chiloţii, Ana l-a întrebat pe Gyuri:
- Ce-ai făcut, ţi-ai găsit Evanghelia după Luca?
- Ba nici după Sfântul Sisoe n-o am.
- Ce? au întrebat în cor ceilalţi dezbrăcaţi.
- Evanghelia de la Luca, lămuri Ana, n-aţi auzit de ea, din Biblie? Daţi-mi toţi chiloţii că de astăzi trecem la izmene, vine iarna!
- Şi ne daţi o izmană şi-o Evanghelie? se grăbi careva.
- Îţi dau, mă, acordeonistule, o vargă peste cur că eşti mare şi frumos, dar ai început să te îngraşi!
Asta era Elena cu accentul ei moldovenesc. Ana, de prin satele din jurul Clujului, o tărăgăna pe ardeleneşte, mai la pas. Limba Elenei rula iute.
- Nu ne ziceţi ce-i cu Evanghelia? a insistat acordeonistul proţăpindu-se în mijocul vestiarului.
- No, că să vă spună Gyuri că el le-o adus, unde-s?
Ortacii se foiau, comentau, se aprinsese curiozitatea-n ei taman la pielea goală, în faţa lenjereselor.
- Gălăgia, a zis Tityrus, că vă spun, dacă ne zice şi tanti Ana de unde a aflat.
- Da' ce, noi nu trăim în lume, nu vorbim cu oamenii?
M-am lămurit. Mecanicului nu-i tăcuse gura, ăla povestise aventura căutării cu lanterna. Corpul profesoral poate că nu ştia încă nimic, în schimb, clasa muncitoare, aşa-zisul personal de îngrijire şi întreţinere, era la curent cu traficul de cărţi sfinte. S-a lămurit şi principalul traficant şi a venit cu o explicaţie liniştitoare.
- Părintele de la mine de acasă a trimis la o biserică catolică din Cluj cele patru Evanghelii tipărite în Braille în California...
Vocile celorlalţi l-au acoperit. S-au bulucit oţărâte încât nici măcar eu, aflat în miezul întâmplării, nu pricepeam o fărâmă. Şi pentru că unii izbuteau să ţipe mai tare ca alţii, am desluşit că, în chiar acea clipă, pe loc şi în pielea goală, voiau să ştie dacă, din America venite, sunt în limba română, dacă le-au făcut numai pentru catolici, cât de rezistente sunt punctele Braille, ce-i cu evangheliştii ăia şi unde-s cărţile? Ba unul a zis că el se îmbracă şi merge după ele. Când noi ne vom lua schimburile, el ne va citi.
- Du-te, mă, aici o să te faci tu popă? a sărit Elena. Nu vezi că-ţi atârnă, părinte, nu aşa se citeşte Scriptura!
Cu hohotul nostru de râs cu tot, ne-au grăbit să intrăm sub duşuri că urmează şi alte clase. Presat de pretutindeni, Gyuri abia a apucat, urlând sub apa care ni se prăvălea vijelioasă în creştet, noroc că-l ascultam toţi, să mintă că la Biserica Piariştilor din Cluj a fost chemat el anume să i se înmâneze cărţile trimise de parohul lui de acasă. După care s-a întâmplat ce s-a întâmplat la poarta din spate. Printre întreruperi, înjurături şi prin vuietul apei, a povestit cu

amănuntul. Femeile din vestiar măriseră presiunea duşurilor ca subiectul cărţilor bisericeşti să nu se încingă. Dar ţi-ai găsit! Excitaţia majoră o producea faptul că erau tipărite în America. Obosit de atâtea iscodiri, Gyuri a dezvăluit şi clandestinitatea noastră, a mea şi a lui Podo, îl însoţiserăm la Biserica din strada Universităţii şi mai departe.
Atunci să mi te ţii: că de ce nu le-am luat noi, cititori mai buni de Braille, care toată ziua frecăm poeziile în banca a treia, că de ce le-am vârât pe sub poartă. La oprirea duşurilor, Gyuri a improvizat ceva, cum că nu le-a adus pe poarta principală ca să nu ne fie confiscate înainte ca noi să informăm direcţiunea şcolii în legătură cu ele. Voia să meargă chiar el să raporteze că biserica avea sarcină să le dea cititorilor Braille şi să-ntrebe dacă pot fi ţinute în şcoală. L-au făcut prost, fraier, s-au lăudat care mai de care că ar fi procedat altfel, mult mai vitejeşte, unul s-a pornit să cânte Doamne miluieşte, altul Figaro, Figaro, iar corul, ca să nu fim pedepsiţi că facem gălăgie prea mare, s-a orientat către Republică, măreaţă vatră. Nimeni nu ne putea lua la rost pentru înălţarea unui asemenea imn de slavă formei de guvernământ. L-am cântat temeinic, strofă cu strofă, refren cu refren, reluat de câte două ori, niciun vers lăsat deoparte. Cum cântarea răsunătoare nu se mai termina, Ana şi Elena au dezlănţuit o rupere de nori peste noi. Duşuri generoase cât roata florii-soarelui, şuvoaie abundente. Era unul din locurile în care ne simţeam foarte bine în B. N. Antal 31, în aburii deşi, în pielea goală, frecaţi cu săpun Cheia şi limpezindu-ne la imnul republicii intonat acum din pricina Evangheliilor pierdute. Unsprezece voci de masculi între şaptesprezece şi douăzeci de ani, opt orbi şi trei semi. Clasa, incompletă sub duşuri, mai cuprindea, cum se ştie, un clujean numai bun de spălat la el acasă şi două fete, Maria şi Maria, îmbăiate şi ele sâmbăta, în pavilionul lor. Când corul a luat-o din nou cu Doamne miluieşte, de dincolo s-a dat drumul la apă rece. Urletul colectiv care a izbucnit, a vestit finalul.
Falanga de unsprezece sau Departamentul, după gust, s-a întors în prima încăpere, s-a şters, printre râsete şi bombăneli, cu nişte cearşafuri cât vestiarul, ca apoi să se înşire nu tocmai în ordine alfabetică, dar matricolă cu matricolă, în faţa coşurilor cu schimburi. La Ana, pentru chiloţi şi ciorapi, la Elena, pentru maiouri şi cămăşi. Fiecare în pielea goală, cu mădularul atârnând, bălăbănindu-se indiferent, asexuat înaintea a două femei între patruzeci şi cincizeci de ani. Nu se auzise de mădulare răzvrătite. Niciunul să sară hop, la glasul de femeie. Familiarizaţi încă de mici cu lenjeresele şi cu infirmierele la programul de baie, astea sau altele, uitam de masculinitatea noastră. Se odihnea în deplină neutralitate. Cei mai mulţi nu aveam contact vizual cu muierile, ele aflându-se de fapt la alt nivel, la altfel de vârstă, acolo de unde vocile lor nu ajutau deloc excitaţia şi unde le puteam spune firesc „tanti”. Programul nu ne punea la socoteală bărbăţia. Ce le trebuie ăstora femei? Dânsele să-i spele şi să-i îmbrace, iar ei să se ţină de program! Aflam de la camarazii mai tari în retină că ele de fapt preţăluiau cu atenţie pulele. Pe câte una care se întorcea din vacanţă crescută odată cu omul şi-o arătau îndată cu degetul. De vorbe nu era nevoie. Dintre noi, îi privilegiau pe Roşca şi pe acordeonist, ăştia erau mai înalţi, mai solid făcuţi. Ochii meşteri ai moldovencei alcătuiau îndată clasamentul.
- Ia de la mama o cămaşă şi încheie-o bine că prea-i des părul de pe piept, făcea ea către Roşca.
- Na aci o izmană cu care să umbli cu folos după Sfinţii Luca şi Matei, l-a înzestrat şi Ana pe Gyuri.
Câte mădulare nu văzuseră ele de-a lungul anilor, ba şi dezvoltarea le-o putuseră urmări!... Poate că şi pariaseră pe câte o pulă împotriva alteia.
- Să vezi cât de groasă ne-o aduce ăsta înapoi în septembrie!
- Ba mai mare-i creşte ăluia din stânga!
Vorbeau între ele, măsurau, adunau şi scădeau, îşi făceau semne. Afară de câte o ciupitură ca aia la adresa acordeonistului, cu noi, nici în treacăt nu scăpau vreo vorbă. O singură poveste cu ritualul băii supravieţuia prin ani, cea cu sârbul Velianovici, lung cât un brad şi tălâmb.

Retina copilăriei mele îl întâlnise, iar pe atunci îl repera degrabă şi se lipea de el pe oriunde se ivea, fiindcă umbla ca legănat de vânt. La baie, a dat de el una de vreo douăzeci şi patru de ani, nou angajată ca educatoare la cei mici, n-a stat pe la noi mai mult de două trimestre. După regulă, ea nu avea ce să caute în vestiar, programul n-o însărcina cu aşa o treabă. Numai o pornire din adânc trebuie s-o fi adus să-şi clătească pesemne privirile şi să-şi cântărească aşteptările. Rar norocul de a da peste atât de multe într-un singur loc. Minunea i-a sărit în ochi şi n-a fost chip să se abţină:
- Mă, Velianovici, ce ne facem, vai de noi, că la tine Tito a ajuns până la genunchi?!
Faima de Iosif Broz Tito pentru mădularul interniştilor a circulat ani buni. „Călăul Tito gata de atac", i s-ar fi putut spune lui Roşca dimineaţa, la şase şi jumătate. Cum despre Iosif Broz al meu nu venise vorba niciodată, mă gândeam la Else că, dacă ar fi nimerit în vestiarul băii, nu s-ar fi uitat decât la mine. S-o crezi tu, Rubi, s-o crezi şi s-o visezi!
Nu se poate ca Ana şi Elena sau fata aia căreia dintre cracii sârbului i se arătase croatul Tito şi care plecase după două trimestre să nu fi fost luate şi ele la vale de închipuire. Nu cu noi s-or fi visat în braţe, noi eram din altă lume, altă castă, dacă nu inferioară, măcar mai şubredă, bună ca ele să ne poarte nouă de grijă fără să ne atingă. Dar nici nu se poate ca imaginea vreunor scule înfloritoare de-ale noastre să nu le fi bântuit. De băiat nu aveau nevoie, el era infirm, intern al şcolii, altfel spus, un copil mare pentru totdeauna. Dar cu un minunat mădular detaşat de tânărul mascul, cu un organ independent, se puteau juca în toate visele. După atâtea pilde vii în repaos, pe cât de adevărate pe atât de atârnate, aveau de unde să-şi făurească vreo trei forme ideal cabrate. Educatoarei care avusese revelaţia lui Tito nu-i trebuia niciun Velianovici. Cunoştea, fără-ndoială, destui bărbaţi arătoşi cărora să le ataşeze un Iosif Broz adevărat.
Cu Else era altfel. Pentru mine ea nu era o vulvă şi atât. De fapt, abia îmi puteam reprezenta cum arată ceea ce am spus mai înainte. De imaginat însă îmi imaginam şi mă lăudam unora, departe de locul închipuit al faptei, că joc cu ea partide de amor demne de toate recordurile. Ani mai târziu, când duhurile feminităţii au descoperit în mine un licurici vrednic de luat în seamă, am înţeles că legenda mea cu Else nu se pricepea de fapt la mai nimic. Dar îmi închipuiam, de ce să n-o fac, oricum nu aveam altceva de făcut de-a lungul deşertului întins până duminică la stingere.

VII

M-am întors de la duşuri în sala de clasă de la etajul 2, rezemându-mă, cu părul încă ud, de soba din dreptul băncii mele. Gazul nu bâzâia, dar teracota mai păstra căldura. Era sâmbătă-seara. Alţii, la şaptesprezece ani, într-o seară ca asta, se adunau în gaşcă, mergeau cu fetele la petreceri, la discoteci, la o cafea, o bere, la bătut bulevardul în sus şi-n jos şi la multe altele,

zic eu aici, ca să nu-mi reprezint până la capăt tot ce-ar mai fi putut să facă. Iar eu stăteam şi dădeam din cap, ca să-mi usuc mai uşor părul la o sobă ce se răcea. Şi mă gândeam ca peste o oră să-mi iau bolovanul de săpun de rufe de la mama şi să cobor din nou la baie ca să-mi spăl batistele şi ciorapii aduşi tot de acasă. Da, sâmbătă-seara.
M-am aruncat în bancă şi am scos, ridicând capacul lăzii de jos, ridicând capacul pupitrului de sus, am scos... Am scos-o tot pe lapona Enigel. Aveam nevoie de ea, frica aceea, cu scrisoarea, cu Evangheliile, începea din nou să suie şi grav era când ajungea la gât. Zece poeme şi apoi ciorapii şi batistele. Speram în sinea mea că voi putea citi nederanjat, numai să înceapă ei. Aproape-Marin-Preda scosese saxofonul, primul acordeonist, cel interpelat în mijlocul vestiarului băii, trăgea de un burduf, iar alt acordeonist, al doilea, de burduful său şi umbla deja pe clape. Primul se aşezase cu fundul pe pupitrul unei bănci şi cu picioarele pe ladă, iar al doilea, mai nervos, mai nerăbdător, stătea în picioare proptit de catedră. Al treilea acordeonist ar fi fost Adrian Roşca, dar în seri ca aceasta, el îşi lua instrumentul şi se ducea la iubirea lui dintr-a treisprezecea, o olteancă subţire şi culmea, ziceau unii, blondă. N-o fermecau decât serenadele de prin părţile ei: Au plecat olteni la coasă, Mândra mea de peste Olt şi una cu luna de pe cer care, dacă e voioasă, e tot pe-atât de luminoasă. Roşca era din Sibiu, dar trăgea pentru ea olteneşte la clape şi la başi. Olteanca, din gură, după el. Adrian mi se destăinuise că, după cântări din astea de-ale ei, ajungea cu ea destul de departe, îi strecurase mâna în chiloţi, ba îi băgase şi degetul.
- Şi?! săream eu de colo.
- Gâfâieli multe, oftaturi, icnete... Iar la mine, coaie chinuite, vai şi-amar!
- Păi, dacă tot ai cheia de la staţia de radioficare, de ce n-ai dus-o acolo?
- Dar unde crezi că eram când i-am ajuns cu degetul la mănăstire? Acolo, în staţie. Numai că tu ştii că, între 8 şi 9 seara, se face curăţenie în sufragerie şi la bucătărie, e închidere de program. Dracu' i-a pus să pună staţia într-o chichineaţă în care intri din sufragerie! S-auzi bucătăresele: „Hai Adi, hai, dă-i bătaie, aşa, hai cu ea în podu' şurii!" Mi-era o ruşine!...
Odată n-am stat mai mult de cinci minute, m-a smuls ea afară, a zis că termină cu mine, dacă mai aude apropouri de-alea. O singură dată, într-o după-amiază, am putut să stăm douăzeci de minute. Am ademenit-o cu radioul fixat pe muzica ei oltenească. Eram înăuntru, iar bucătăreasa aia mititică, tanti Norica, dădea cu mătura prin faţa uşii strigând: „Hop-hop!" „Intră, tanti!", i-am zis. Dar ea de afară: „Staţi acolo la căldurică, porumbeilor, spor la treabă, hop-hop!!" Pe asta a mea, n-am mai putut s-o ţin nicio jumătate de minut înăuntru. E cacă-frică. Se temea că o s-o reclame bucătăreasa, greu am oprit-o să nu se prezinte la raport şi să spună că n-a vrut să facă nimic rău cu Roşca în studio.
Nu, la noi, dincoace de ziduri, înăuntru, Adrian n-avea nicio şansă de reuşită. Dar ticluise el un plan cu un prieten din oraş care să-i dea cheia casei lui într-o după-amiază. Discutase cu omul, puseseră totul la cale, aştepta doar consimţământul fetei. Iar acesta nu putea veni decât după multă vrajă şi după luminarea ei că aşa nu se mai poate, că ceva e musai să se rupă, ştim noi ce. Era hotărât să-i declare că o va lua de nevastă după bacalaureatul nostru, nu al ei, dar până atunci, mai va! La grija mea că n-au să găsească adresa amicului din oraş, şi-a pus speranţa în busola din capul lui şi-n bruma de lumină din jurul năsucului domnişoarei, care se putea înţelege cât de cât cu verdele şi roşul semaforului. Plin de speranţă, mi-a fluierat „Primăvară, muma noastră/ ia zăpada dupe coastă..."
Între timp, în sala de clasă cu ciment pe jos, cu şapte bănci şi o catedră, cu dulapuri de lemn şi cu o sobă de teracotă, formaţia răsuna să sfâşie pereţii. A pornit cu Fetiţe dulci din Bucureşti. Dar pe asemenea ritmuri, nu mă puteam ocupa de Enigel. Au urmat însă Valurile Amurului care ne-au ajutat, pe mine şi pe laponă, să valsăm prin poienile ieşite de sub zăpezi. Urletul muzicii era masiv, atotstăpânitor, constant, mă apăra de băgăcioşi, puteam citi poezie în deplină detaşare. O părăsisem pe Enigel şi trecusem la Uvedenrode, când m-a bătut cineva pe

braţ. Apoi m-a tras afară din bancă şi din clasă. Nu m-am opus, cu toate că mă vedeam remorcat de securistul meu spre cabinetul metodic.
- E iadul la voi, a zis un ochelarist dintr-a zecea. Te-am scos pe coridor pentru că n-avem extremă stângă, bun ar fi Rubi, mi-am zis, dar cine să creadă că tu înveţi sâmbătă-seara?
- Păi, nu învăţam.
- Să nu-mi spui că citeai poezii!...
- Bine, nu citeam, l-am mulţumit eu, bucuros la rându-mi că nu sunt invitat la cabinetul metodic.
- Ai trening? Hai la un fotbal, mai avem nevoie de un om la o echipă, vă arbitrez eu!
Parcă instalase înaintea mea un tobogan pe care să lunec până unde trebuie. Într-adevăr, aşteptam o smulgere din singurătatea lecturii. Aşa că, pe toboganul lui, până în curte nu m-am oprit, chiar dacă nu demult ieşisem de sub duş şi părul abia mi se uscase. Se formau echipele. Una avea cinci oameni, cealaltă doar patru. Am intrat îndată în cea fără om pe stânga. Seară de noiembrie numai bună pentru bătut cutia de conservă. Asta era mingea. Dacă trăgeai un şut sănătos într-o cutie goală era vai de capetele celorlalţi. Ca să nu se ridice de la sol, îndesam pietre în cutie şi-i îndoiam marginile spre interior, asupra pietrelor, ca alea să nu scape din capcană. O îngreuiau, neîngăduindu-i să decoleze. Greutatea o făcea ca, şutată oricât de tare, să se târască pe platforma de ciment. Huruia, iar huruitul ăsta se întindea ca o dâră luminoasă de-a lungul căreia urechile orbilor urmăreau balonul. Urechile, pe urmele cutiei, puneau în mişcare om şi picioare. Pe iarbă sau pe nisip nu s-ar fi putut juca. Pe ciment însă, mingea de metal plină de pietre, ca să nu sară, duruia liber.
Nu eram puternic. Mărunt şi slab, aveam două calităţi: viteza şi orientarea precisă pe urmele balonului. Adversarii sau coechipierii, uneori în amestec, mă doborau la câte o fază, am dat de betonul ăla de zeci de ori. N-am păţit cine ştie ce, m-am ridicat, uneori singur, alteori cu „a little help from my friends”, mai cu seamă după ce nimeream între mai mulţi, unii căzând, alţii călcându-mă în picioare. Nici măcar degete rupte n-am avut, doar zgârieturi şi julituri, plus pantofii ferfeniţă. Anume pentru fotbalul de tinichea am cumpărat vreo două perechi de la piaţa de vechituri, numai că, având piciorul foarte mic, chiar şi la Osser mi-am găsit greu măsura. Buni au fost şi aşa, mai aproximativi, fotbalul nostru de tablă nu ridica pretenţii. Jucătorii, de obicei cinci, dar câteodată şi patru într-o echipă, trebuia să fie cu toţii complet orbi. Pe unul de la gimnaziu, suspect de bun, îl bănuiam că mai are în colţul ochiului vreo scăpărare. N-o avea, ne-am asigurat de asta până la urmă, mituindu-l pe unul cu un felul trei, ca să vină pe coridor din faţă şi să dea cap în cap cu el. Suspectul n-a zărit cât să se ferească nici prima, nici a doua, nici a treia oară. A fost declarat calificat.
Ca să fii bun, aveai nevoie de timpane fine şi de o mobilitate superioară celorlalţi. Cum să nu ne ciocnim? Ne ciocneam şi încă straşnic, dar ne ridicam şi o luam în haită pe urmele mingii fără formă, însă cu zdrăngănit şi gâjâit puternic la frecarea cu betonul. Faulturi cine să fluiere? Rareori, ca în seara aceea de noiembrie, se juca cu arbitru. Iar de fault se ţinea seama numai când golul părea iminent. Se bătea atunci un penalty. Fireşte că nu măsuram unsprezece metri, ci o distanţă acolo, mai modestă, la proporţiile terenului.
Când ajungeam primul la minge, o deviam spre dreapta sau spre stânga, în caz că simţeam un adversar în faţă, iar apoi ţâşneşte, Rubi, pe lângă ăla direct spre poartă! Totul era să pot conduce balonl cu latul piciorului, vârful sau ristul înfipt în cutie putea să se lase cu ţipete-n oase. Când mă loveam însă de portarul Luca, zburam cât eram de lung dincolo de linia porţii. Nu pentru că portarul mi-ar fi pus piedică, dar când se apropiau adversarii de el, conştient că mingea nu are cum să se desprindă de sol, îşi apăra echipa întinzându-se pe ciment. Era destul de lung şi avea încredere totală în grăsimea care începuse să se aşeze pe ciolanele sale. Bine că am avut timp să mă gândesc la Else cînd am simţit că mă ridic în aer după primul impact cu portarul orizontal Luca. În loc să-mi iasă în cale ea, am aterizat pe pământ, dar nu de la

mare înălţime, fără avarii. Numele ei îmi alungase spaima. Iar de acolo, de jos, cu nasul în praf, îl întrebam pe portar cum puteam:
- Te-am lovit cumva?
- Nu, frate, n-ai blacheuri la pantofi!
Luca vorbea cu faţa la mine, vasăzică, îşi apăra poarta cu curul la teren. Era fotbalistul absolut jucând cu spatele la minge. Noi, cei care alergam după ea, măcar o aveam mereu în faţă. Dar apăra bine, echipele şi-l disputau la fiecare selecţie. Nu am primit niciun fel de penalty, mingea se lovise şi se oprise în el înaintea mea.
Seara, platforma de beton lipită de zidul şcolii o fi fost luminată cu vreun bec, două. Nu ne interesa. Ajungeau însă pe acolo ochelariştii. Dracu' ştie de ce, oficial, multă vreme li s-a spus „ambliopi". În greacă, „ambliopos" e ochi leneş. Or, nu toate slăbiciunile vizuale aveau drept cauză lenea ochiului. Dar ăsta era numele, „ambliopi", pentru camarazii cunoscuţi mai demult ca „semiorbi". Sferto, semi sau treisferto orbii, cu razele rămase, de pe marginea terenului nostru de fotbal, nu se puteau abţine să nu se amestece. Complicat era când se pierdea mingea, când se rătăcea tinicheaua. Să vezi atunci cercetări şi explorări! Jucătorii măturau terenul cu picioarele, cosind gazonul imaginar al cimentului. Se auzea doar hârşâitul pantofilor pe piatră.
- Mai la dreapta, făcea câte un semiorb.
- Du-te bă-n pizda mă-tii! urlau într-un glas ambele echipe, furioase de imixtiunea farului călăuzitor.
- Mai la stânga! indica în bătaie de joc altul.
- Lua-v-ar dracu' de amblăi tâmpiţi! se suduia în continuare.
Cele două echipe se limitau la atât: înjurături şi drăcuieli. N-aveai cum să-i alergi pe ambliopi. Când îi prindeai însă la înghesuială, era bine să le spargi ochelarii. Se mai produceau şi asemenea ciocniri.
Echipa noastră a bătut cu 4-2, iar eu am dat două goluri. În seara aceea de sâmbătă, n-am mai regretat că nu mă aflu la vreo petrecere cu fete şi cu dans. Încins după partidă, m-am spălat îndelung cu apă rece la etajul 3. Spălătorul, în care curgea numai rece, avea chiuvetele îngropate în piatră de-a lungul a trei din pereţii săi. Toate erau cubice, săpate într-un fel de taluz ce apăra parcă zidul.
Reînviorat de gheaţa apei, întinzându-mă după aceea în pat, ca să nu dea peste mine scrisoarea şi Scriptura, i-am povestit în amănunt şi cu mândrie Elsei cum am dat cele două goluri.
- Dar, m-a întrebat ea, de unde ştii când un adversar îţi taie calea ca să dai mingea într-o parte?
- Ăăă...
A trebuit să chibzuiesc îndelung atunci şi mi-am dat seama că îl simţeam pe cel din faţa mea la fel cum sesizam orice obstacol mai consistent. M-am priceput să-i explic iubitei mele că fenomenul se datora reflectării sunetului din masa obstacolului, a barajului ivit. Cum sunetul circula cu 340 de metri pe secundă, sesizarea era, practic, instantanee.
Curios, ori de câte ori simţeam nevoia să cercetez câte o noutate, deschideam o discuţie cu Else. Totul se lumina mult mai puternic în dialog cu ea. La urma urmei, şi când învăţam la câte o materie, recapitularea din minte nu o făceam singur, ci împreună cu ea. Avansam unele idei, ea răspundea sau mă corecta. La fel şi acum, îi explicam pe îndelete că mie, de pildă, obstacolul din care sunetul se reflecta îmi apărea schematic sub pleoape, ca masă întunecată. Senzaţia se producea întotdeauna la nivelul ochilor, nu în altă parte, ca dovadă că văzul acela pineal de nouă sute de mii de ani funcţiona. Nu negrul domina, ci un fumuriu, aici mai deschis, colo mai încruntat. Pe măsură ce mă apropiam, masa de umbră devenea tot mai apăsătoare, mă avertiza să nu înaintez ca să nu mă izbesc de ea. Cu alte cuvinte, sunetul răsfrânt de stavilele din jur ne lumina calea. Toţi ne deplasam ca liliecii, prin ecolocaţie.
Cu pătrunderea ei, Else a descifrat totul la cea dintâi explicaţie. O simţeam în stare acum să compună o melodie despre zborul liliecilor. Numai că, oricât de frumoasă era, fiinţa ei nu

producea ecouri, nu reflecta sunetul. Puteam să trec prin ea ca prin ceţurile luminoase. O traversam când voiam şi o luam în braţe după plac. Else era în stare să trăiască în mai multe dimensiuni. De fapt, mai degrabă pâlpâia şi se materializa când îmi doream. Aspect deosebit de însemnat, Else era, cum cred că s-a înţeles deja, nu numai un chip, ci şi o voce. Iar cu această voce, nedefinită, dar foarte plăcută, conversam aproape fără-ncetare. Vorbeam despre toate, de la ciufutismele dascălilor, până la ce-şi reprezentau Ana şi Elena după baia noastră. Mai grav, despre ce ar fi spus Europa Liberă dacă s-ar fi infiltrat clandestin în B. N. Antal 31 şi ar fi făcut un reportaj. Ba şi pe Cornel Chiriac îl instalam în staţia de radioficare, studioul Departamentului, punându-l să susţină de acolo un Metronom pe cinste. Bineînţeles că, pentru ca audiţia să fie ideală, cu voci minunate, alături de Cornel, la microfon apărea Else. Nu înseamnă că nu mă temeam pe undeva că, într-o asemenea împrejurare, în acel studio mărunt, lui Chiriac nu i-ar fi stat mâinile acasă în tinpul emisiunii. Mă rog, poate că aş fi fost şi eu pe acolo, bătând de afară în uşă din când în când cu mătura, ca tanti Norica. Numai că pe Adrian şi pe olteancă Norica îi încurajase: „Hop-hop porumbeilor, hai la treabă!”
În noaptea aceea, nu pe Else am visat-o, ci pe Enigel. O strângeam în braţe. Nu avea mai mult de doisprezece ani. Semăna cu una din surorile cu care mă jucam deseori în copilărie, nu le mai deosebeam una de alta. Iar Enigel, cu mânuţa ei, ţin minte că m-a strâns tare de puternicul Partid Comunist Iugoslav, şoptindu-mi:
-Fără Tito, Rubi, te rog, fără Tito.

VIII

Cât despre timp, acesta ne târa îndeobşte cu sine înainte ori în spirală în jurul unei axe. O făcea pe neauzite, pe nesimţite. De aceea nu-i număram zilele, ci doar trimestrele. Sosise însă clipa, iată, să-l simt cum picură zi după zi. De joi încoace le număram, o auzeam căzând pe cea de a patra. Toată fiinţa mea devenise o pendulă care bătea nu orele, ci zilele. Ajunsesem în duminica din noiembrie 21.
În ultima zi a săptămânii, soneria programului ne trezea nu la 6:30, ci la 8, iar la 10 ne trimitea la meditaţii. Drept care, am luat în braţe cele zece kilograme ale lui Tesla B3 şi le-am coborât din patul de la 3 pe pupitrul băncii de la 2. Pe verticală, banca se nimerea chiar sub patul de deasupra. Fiindcă meditaţiile astea ne reţineau în clase, am format o roată turtită în

jurul magnetofonului şi ne-am amestecat cu Esther, cu Nucingen, Lucien de Rubempré şi cu abatele Herrera. De cum mi l-a derulat banda pe abate pe la urechi, atenţia mi-a fugit la Evanghelii. Dimineaţa, pe la capetele nervilor, mi se îngrămădiseră mormane de vise. Rămăsese mai întâi în mine Enigel, măruntă, strivită la pieptul meu. Nu simţeam la trezire căldura buzelor ei pe ale mele, pare-se că nu o sărutasem. Simţisem însă arsura mâinii ei mici, cât era ea de laponă, avea mâna caldă, pe Tito al meu gata de luat lumea în coarne. Îl strânsese şoptind: „Fără Tito". Ăla, în schimb, fusese gata să erupă. Tensiunea asta greu de suportat şi-n vis mă trezise spre ora patru. Anevoie, tare anevoie, mă târâsem spre apa rece a spălătorului. Dar de spălat, m-am spălat pe faţă. Întors la locul meu, al doilea pat pe dreapta din dormitorul 3, mi-a picat bine să scot magnetofonul de sub pat şi să mi-l aşez alături ca pe un pietroi de pază. Am adormit cu o mulţumire ciudată în tot corpul şi visele m-au năpădit din nou. Se făcea că duceam singur Evangheliile înapoi la Biserica Piariştilor. Clădirile nu se mai ridicau în dreapta mea ca faleza de culoare indefinită a canionului. Arătau ca nişte blocuri obişnuite, cenuşii, pământii, ori argile imense. Astea din urmă mai aduceau a canion, ce-i drept. Ziua nu era înnorată, ci luminată de un soare inexistent. Oameni, câtă vreme nu aveam treabă cu ei, nu întâlneam. Abia în Piaţa Centrală, calea mi-a tăiat-o calul. S-a oprit în faţa mea şi nu cred că Matei Corvin se afla în şa. Nu l-am văzut. Culoarea pietrei sculptate nu mi-o mai aminteam, dar calul ăsta din vis era curat roib. Mă oprisem şi eu, iar el s-a apropiat de mine. „Dă-mi-i pe Luca şi pe Ioan! l-am auzit spunând fără să desfacă botul. De Matei n-am nevoie!" şi a râs arătându-mi dinţii. În clipa aceea, tresărind, m-am trezit. Am pipăit în dreapta. Nicio Evanghelie, niciun cal. Doar magnetofonul butucănos pe care nu-l lăsasem să meargă decât o oră în seara dinainte. Noroc că armăsarul regelui nu mă speriase atât de tare încât, zvârcolindu-mă, să dau cu Tesla de ciment.

Dar pe parcursul orelor de meditaţii, de la un Herrera la altul, relaţia mea cu pelicula vorbitoare a magnetofonului s-a rarefiat simţitor. Esther, contesa de Sérizy şi ducesa de Maufrigneuse au fost înlocuite de perspectiva după-amiezii când urma s-o întâlnesc pe Cornelia. Era ziua ei. Va veni să mă caute.

A şi venit, iar dacă n-ar fi venit, tot aş fi aflat că, în jurul meu, cercul pornise să se strângă. Mă pregătisem să ies în oraş. După prânz, am fost chemat la poartă. Cornelia sosise. Râdea mărunt, ca-n primele momente ale oricărei întâlniri. Ştiam că e felul ei de a-şi mărturisi bucuria. Am rugat-o să aştepte să mă întorc de la profesorul de serviciu cu biletul de voie.

- Nu poţi căpăta bilet, a intervenit tanti Gonţ. Nu ştiu ce-ai făcut, dar aici la mine, în caiet, am trecute numele celor consemnaţi în şcoală. Ni, domnişoară, uită-te, ce scrie aici? Aşa-i că scrie „Ruba"? Aşa-i. Da' ce-ai făcut, că nu scrie? La tăţi scrie, numa' la tine nu. Ăla că o spart un geam, altul că... „deranjează fetele pe coridor", aşa scrie aici: deranjează, că le face, io-s precisă exact ce le face, da' ele se inervează!... Pe tine nu te-o oprit înăuntru niciodată până acuma, oare ce-ai putut face?

- M-am... m-am bătut... adică l-am înjurat pe unul în gura mare şi m-au auzit.

- Da' oare cât de tare ai putut sudui tu, aşa mic?

I-a părut rău că mă făcuse mic înaintea unei domnişoare din oraş, drept care a adăugat:

- Da' ştii cât de deştept îi, că nu-i profesor care să nu mi-l laude? Că cu mine toţi profesorii şi directorii vorbesc, îmi spun şi de-acasă de la ei, şi din şcoală!.... Nu-i băiat sau fată de aici de care io să nu ştiu, no, nu tăt, că nici nu se poate şi nici nu-i musai, da' multe! Multe mai ştiu, da' pe dumneata cum te cheamă?

- Cornelia.

- Aşa, Ofelia, multe ştiu. Şi-acuma ăsta mic şi deştept, că i-am spus joi şi la mă-sa, ăsta n-are voie afară. Şi nu ştiu de ce nu scrie ce-o făcut, că la toţi scrie, numa' la el nu!

- Lasă, m-a consolat prietena văzând că ard, lasă că, uite, afară plouă, nici nu ne putem plimba. Plec puţin, mă-ntorc şi rămânem aici undeva, la tine, uite că am şi ceva de citit.

Nu încăpea îndoială, cercul prindea să se strângă, iar raza cercului n-o putea scurta decât securitatea. Să-i fi spus conducerii şcolii ce să facă cu mine sau o fi luat directorul iniţiativa? „Materialismul dialectic şi istoric", o fi declarat el, „ne învaţă că elevul Ruba..."
Pe Cornelia nu aveam de ce s-o invit în sala de clasă. Pe acolo se perindau mulţi, se amestecau în vorbă, se băgau singuri în seamă. L-am căutat pe Adrian Roşca rugându-l să-mi dea cheia de la cămăruţa staţiei de radioficare peste care era şef. Mă gândeam să stau cu Cornelia acolo, am fi povestit, am fi citit, am fi ascultat muzică, poate dădeam radioul staţiei chiar pe Metronom duminical, tăind legătura cu difuzoarele din clase.
- Vă încuiaţi înăuntru? întrebă Roşca.
- De ce să ne-ncuiem?
- Cum, după un an de zile nimic?
- Să vezi... mă chinuiam eu să explic, pentru mine, ea...
În realitate, nu ştiam ce să explic. Că mă simţeam aparte în prezenţa Corneliei, ca-ntr-un fel de incintă privilegiată, ca-ntr-o îmbrăţişare. Dar o îmbrăţişare angelică, lipsită de orice fel de pulsiuni. O iubeam, cu siguranţă o iubeam, dar nu ca să-i strivesc buzele sub ale mele. Era mai mare decât mine, ceea ce mă încurca puţin. Venea de la alt etaj al vieţii, de dincolo de ziduri, cobora pur şi simplu din lume, mă ajuta să mă simt ca nimeni altul, niciun intern din B. N. Antal 31 nu avea o prietenă din afară, eram luat în seamă, preţuit, răsfăţat cu cărţi şi enigme filosofice. Mă scotea din mediul meu, din borta noastră, iar acolo unde mă ducea, la capătul scării pe care o suiam, mă făcea egalul ei. O interesa ce gândesc despre Hamlet şi despre sinuciderea Ofeliei, ce gândesc despre felul în care am putea să ne povestim viaţa trăită până atunci. Ori, dacă nu, viaţa alor noştri, părinţi şi mai ales bunici. Vânturaseră lumea, văzuseră atâtea, nicăieri, ca-n preajma lor, nu ciuliserăm urechile mai cu băgare de seamă. Corneliei puteam să-i relatez tot felul de întâmplări cu bătrânii mei ajunşi în America şi întorşi acasă, câte puţin din ceea ce ştiam. Nimeni nu se pricepea să mă asculte povestind aşa cum o făcea ea: palpita la fiecare întâmplare de parcă ar fi fost aievea în miezul ei, rezuma episoadele, căuta înţelesurile. Venea şi cu planuri despre felul în care am putea trece pe hârtie toate aceste istorii. Ba şi pe cele ale colegilor mei i le înşiram din când în când. Îmi atrăgea atenţia care din ele zornăiau prea tare ori cam fals. Dar avea încredere că le-am putea scrie ca să fie citite de alţii. Visa ca eu să-i dictez astfel de povestiri, un roman, ea urmând să joace rolul scribului.
- Să ştii că am un scris frumos.
- Ştiu, am confirmat eu.
- Şi, mă rog, de unde ştii?
În plimbarea aceea, m-am bâlbâit la nesfârşit. Voiam să spun că de frumuseţea ei în toate privinţele nu m-am îndoit din prima clipă a cunoştinţei noastre, că-mi dau seama de blândeţea acelei frumuseţi, după cum şi lumina soarelui o simt din căldura razelor pe obraz. Am derapat însă lunecând departe de acest adevăr. Cuvintele mele n-au fost în stare de aproape nimic. Aproape nimicul totuşi a izbutit să le murmure complimente vocii şi felului ei de a vorbi. De aici înţelegeam că mâna ei nu putea să scrie decât deosebit de frumos. Mâna aceea a strâns-o îndelung pe a mea. Eram undeva prin preajma agenţiei de voiaj.
Else nu se angajase niciodată că va scrie ceea ce aş putea să-i dictez. Ea îmi citea. Îi auzeam glasul şi o vedeam cu o carte deschisă în faţă, citindu-mi ceea ce, în acelaşi timp, citeam şi eu cu degetele din cărţile lui Mereuţă. La scurt timp, îmi lăsam capul pe carte, iar pe cititoare o visam culcată lângă mine. Nu neapărat acolo, cu capul pe Esenin, ci în locuri mult mai prielnice. Cu Cornelia însă, nu mă simţeam în stare să-mi imaginez ceea ce-mi închipuiam că fac cu Else.
- Îţi las cheia, a spus Adrian, dar dacă nu te-nchizi, o să-ţi pară rău multă vreme.
- Lasă, am răspuns cu optimism, că văd ce iese azi şi poate că data viitoare...

Cornelia s-a întors cu un pachet de prăjituri şi cu patru sticle de pepsi. Un ecler era desigur pentru tanti Gonţ care totuşi, ca la regulament, deoarece vizitatoarea urma să pătrundă în şcoală, a legitimat-o.
-Ioi, dragă, d-apoi văd că astăzi îi ziua ta, să fii sănătoasă! Da' voi ştiţi... haideţi mai aproape că nu-i bine să m-audă cine nu trebe, voi ştiţi ce sărbătoare mare-i astăzi?
Cornelia ştia, dar eu habar n-aveam.
- Îi Intrarea Sfintei Fecioare în biserică, a adăugat atotştiutoarea portărească, aşa să ştiţi! Numai trei ani avea Maria şi-au dat-o părinţii să fie crescută de preoţi învăţaţi la templu, cea mai mare biserică de-acolo, de la ei, din Ierusalim. No, mereţi sănătoşi!
La etajul întâi, în mica încăpere a staţiei de radioficare, studioul din care, în unele seri, răsuna Vocea Departamentului, cu o cutie de prăjituri pe o măsuţă, cu patru sticle de pepsi, cu Doctor Faustus pregătit pentru lectură, cu radioul dat încet, căci turuia înainte meciurile de fotbal ale etapei, ne simţeam liberi. Nu încuiasem uşa. De altfel, se ştia că suntem înăuntru. În cantină, de unde se intra în staţie, tocmai se ştergeau mesele. I-am urat la mulţi ani, ea a desfăcut două sticle de pepsi nu proptindu-le de vreo muchie metalică, ci cu un portchei năzdrăvan. Ne-am îndulcit şi cu ecleruri. Cum nu mă încumetam încă să-i înşir noutăţile, nici scrisoare, nici securitate, nici mamă, nici Evanghelii, a pornit ea cu Doctor Faustus. Iubea această carte altfel decât pe celelalte. De fapt, destinul lui Adrian Leverkühn o abătea mereu spre paginile ei. Adusese volumul ca să nu-mi mai rezume, ci să-mi citească direct capitolul confesiunii finale şi al frângerii luciditătii compozitorului. Esenţa cumplitei prăbuşiri în golul minţii o reţinusem, încăpeau în plus doar nuanţe. De altfel, nu uitasem nimic din drama muzicianului, reprodusă de Cornelia în ceasurile plimbărilor noastre din zilele calde.
Aşadar, cartea nu o citisem. Mi-o povestise ea în lungi peregrinări braţ la braţ pe străzile Clujului. Mă făcuse de asemenea atent că nu se opreşte decât asupra evenimentelor de căpătâi din viaţa artistului. Alte scene ezita să mi le rezume, fiindcă Thomas Mann nu-şi cruţă cititorii de lecţii savante de entomologie, pe urmă de unele şi mai academice, şi mai lungi, de muzică şi de tehnică muzicală, de teologie, de polemici şi discursuri studenţeşti nesfârşite, ba sociale, ba politice, ba amestecate.
Ea aprecia că ne interesează doar trei dintre personaje: genialul Adrian Leverkühn, diavolul numit aici Sammael şi Hetaera Esmeralda, ca fluture violet desprins din penumbrele amurgului şi ca floare neagră a feminităţii. Am putea-o adăuga şi pe Mica Sirenă, cu singurul episod, tocmai cel al mărturiei de pe urmă, în care apare ea. A selectat pasajele, mai precis scenele cu pricina le-a descris şi le-a redat atât de caligrafic, încât văd şi astăzi ce fel de lumină se cernea asupra fiecăreia. Iar când peste câţiva ani, am citit romanul, întâlnirea cu textul scris nu mi-a adus nimic nou. Greşesc: a adus noutăţi, dar numai din cele plicticoase asupra cărora eram avertizat. Au avut darul de a-mi reduce bucuria lecturii. La urma urmei, întreaga poveste e înfăşurată într-un foitaj muzical, între straturi când mai translucide, când mai adipoase. Dar muzica n-o auzeam şi nici nu mă pricepeam s-o aud. De mai bine de o sută de pagini a avut nevoie Mann pentru a ajunge la capitolul XVI unde, în sfârşit, scapără prima scânteie la impactul lui Leverkühn cu destinul. Mulţi ani mai târziu, citind o biografie a lui Nietzsche, am aflat că la bază era o aventură similară din tinereţea filosofului.
Peripeţia o aveam deja în minte. Sosit ca student în muzică la Leipzig, Leverkühn a fost luat îndată în primire de o mutră proletară cu şapcă roşie de hamal, dovadă că diavolul cunoaşte prea bine valoarea tactică a umilităţii. Umilitate, aparentă modestie, marginalitate, dar nu fără kitschul roşu al unui semn distinctiv pe creştet. Apoi acelaşi cărător de bagaje făcând pe ghidul prin oraş. La apelul muzicianului de a-i recomanda un birt nu prea scump pentru cină, l-a abătut spre o casă cu un felinar deasupra uşii, la fel de roşu ca şapca. Nimerise în capcana unui bordel. Era o casă în care, înainte de toate, prin pianul din salonul de primire, lui Adrian tot muzica i-a făcut cu ochiul. Dar s-a produs şi o altă clipire dinspre un tărâm ce părea a-i fi indiferent... Braţul gol al unei brunete i-a atins obrazul ca răsplată pentru cele câteva acorduri

stoarse din corzile ascunse şi dăruite fetelor din încăperea aceea unde ele nu ştiau decât să aştepte. Să aştepte cu totul altceva decât regalul unor armonii de o clipă. A fost însă o clipă de magie. Bruneta a simţit cum efemerida armoniei îi poposeşte aerian, ca o rouă caldă, pe suflet. Pe Adrian atingerea braţului gol, epidermă pe epidermă, l-a străbătut până într-un alt abis întredeschis în el pentru prima oară.
Iar abisurile din ei, după căutări neînţelese, s-au regăsit la Pressburg. Esmeralda, căci aşa apare de acum ea în gândurile muzicianului, l-a avertizat asupra bolii ei otrăvitoare, asupra veninului devastator din sângele său. Bărbatul n-a ţinut seama de primejdie, cavalerul din el şi-a asumat înfruntarea, magnetismul ei ascuns l-a absorbit. Nu se poate ca între ei să nu se fi deschis, pentru o fracţiune astrală de timp, floarea cea mai de preţ a iubirii. El a riscat totul, Hetaera Esmeralda i-a dăruit toată măiestria artei sale, adică ceea ce nu poate fi descris de niciun condei.
Au urmat semnele sifilisului pe trupul compozitorului, apoi doctorii consultaţi, unul mort curând, altul arestat, renunţarea la doctori şi dăruirea întregului său timp muzicii. După care jurnalul compozitorului a dezvăluit scena centrală a întregii aventuri: vizita dorită, aşteptată de Adrian, a diavolului într-o casă de munte din Italia, chipul schimbător, incert al aceluia, frigul intens şi constant emanat de întruchiparea musafirului. Sammael a evocat înţelegerea iscălită cu sânge între ei. În casa primitoarelor gazde italiene, n-a curs nicio picătură. Pactul fusese pecetluit prin umorile, prin hematiile Hetaerei Esmeralda. Douăzeci şi patru de ani de libertate, adică de minte întreagă, îi dăruia Sammael lui Leverkühn, asigurându-i vântul în pânze ca geniul său să poată cutreiera până unde niciun muzician nu răzbătuse. În schimb, sufletul de mare preţ avea să i-l ia în iad pe veci, nicio clipă mai puţin, niciun vis de mântuire. E în dialogul dintre ei şi o zugrăvire a regimului infernului prin gura lui Sammael, cea mai pătrunzătoare descriere din câte există. Acolo, în abisuri, e un zgomot cumplit, dar nimeni nu aude nimic fiindcă se urlă de durere, din frustrare, de disperare şi toţi urlă continuu. Locul e incredibil, pentru că în infern se poate întâmpla orice, se urlă bunăoară şi de plăcere. Hăurile sunt însă deconectate de tot ce pulsează în univers, de universul însuşi, fiindcă totul se petrece „sub auzul Domnului". Localizarea m-a frapat, am ştiut, din momentul în care mi-a fost formulată de Cornelia, că n-am s-o uit câte zile voi avea. „Sub auzul Domnului"... nu pot să afirm că nu m-a luat cu fiori.
Nu citisem la fel de multe cărţi ca băieţii şi fetele de la Cenaclul „Lucian Blaga", blând păstorit de Constantin Cubleşan. Dar citisem cu siguranţă mai mult decât cei nepreocupaţi direct de literatură. Puţine cărţi le parcursesem în Braille fiindcă producţia tiparului în puncte era destul de limitată. Ceva mai multe îmi fuseseră citite de alţii ori le ascultasem eu pe benzi magnetice. Nicio ordine în lecturi, totul la întâmplare, noroc că se putea şi atât, binecuvântat fie hazardul că mi le scotea în cale. Îmi dădeam seama cu claritate că niciuna nu propunea viziuni precum mitul lui Faust reabordat de Thomas Mann. Celelalte romane reconstruiau un univers din elementele cunoscute, tangibile, vizibile şi predictibile ale vieţii, din visele personajelor ori pe seama unor evenimente istorice neobişnuite, dar plauzibile ca războaiele, răscoalele, loviturile de stat, execuţiile.
Aici însă venea o arătare din altă lume, de dincolo, se amesteca în viaţa unui om ca să stoarcă din el o operă genială cu reverberaţii demonice, un avertisment pentru umanitate, şi ca să-i captureze sufletul, prizonier al infernului pentru totdeauna. Lumea de dincolo, dar nu de sus, ci de jos, urca la nivelul lumii noastre pentru a modifica traseul unei vieţi. Citisem şi Călătoriile lui Gulliver, se înfăţişau şi înaintea lui alte tărâmuri, numai că la ele ajungea pământeanul, omul acestei lumi. Iar în acele regate, totul era rânduit cam după modelul societăţilor omeneşti, atâta doar că existau diferenţe de dimensiune, de masă, volum şi forţă între fiinţe. În Liliput, de pildă, ca bărbat în toată firea, puteai stinge incendiul palatului regal cu jetul urinei tale. Ascultasem şi o dramatizare radiofonică fascinantă după Don Quijote, o jumătate de oră pe zi, dura două săptămâni. Exista şi acolo o altă lume, dar numai în capul

cavalerului. De vrăjitori şi de uriaşi se vorbeşte pentru că-i caută şi-i inventează el, niciunul din aceia însă nu coboară din elan propriu pe pământ, ca să-i răvăşească rânduielile.
Adevărul este că, din acel Doctor Faustus repovestit de Cornelia în plimbările noastre de ore întregi prin inima şi în jurul inimii Clujului, prin parcurile lui, multe semne nu le-am înţeles. Nu le-am înţeles, dar le-am memorat, m-au trezit şi mi le-am lămurit, pe unele cel puţin la prima lectură independentă a cărţii. Pe altele, la cea de a doua lectură, a treia sau poate citind interpretări ale mitului. Ceea ce atunci, la şaisprezece-şaptesprezece ani, nu pricepeam defel era de ce se lăsase târât artistul de dorul Esmeraldei în urma unei amărâte de atingeri, nici măcar o mângâiere cu palma deschisă ca toate mângâierile, ci o adiere accidentală cu braţul. Nu băgasem de seamă că, asemenea mie la şaptesprezece ani, Adrian, la cei douăzeci ai săi, nu cunoscuse femeia. Îmi venea greu să accept că un gest întâmplător ca acela l-a putut disloca de la Leipzig ca să-l aducă până la Bratislava, Pressburg pentru nemţi. Căutam chiar să aflu câţi kilometri erau între cele două oraşe. Citind cartea, am reţinut însă că Adrian reacţionase nu numai la atingerea înţelegătoare a braţului. Remarcase şi gura mare a acelei brune şi ochii ei migdalaţi. Mărturisesc însă că, şi în cazul meu, între rezumatele Corneliei şi lectura personală, completă a romanului se insinuase o femeie. Nu voi spune unde, când şi cum, fiindcă peripeţia este de necrezut.
Scenele, tablourile detaliate ale romanului le aveam în minte, nu le pătrundeam sensul până la capăt, al unora chiar deloc, dar nici nu mă puteam despărţi de ele. Enigme nedezlegate străluceau obsedant în adâncul memoriei, se trezeau şi veneau peste mine când nu mă aşteptam. Chiar la vârsta aceea am reflectat serios asupra acestei poveşti neterminate şi am avut cu ce să compar experienţa. Teologia, diavolul, infernul din viaţa noului Doctor Faust m-au dus către ceea ce ştiam eu despre credinţă şi mi-am amintit fragmentar Credeul, cum îi spunea străbunica Floare care mă învăţase rugăciunea pe la şase ani şi din care, la şaptesprezece, încă nu înţelegeam anumite ţesături de cuvinte: „Lumină din lumină; născut, iar nu făcut, mai înainte de toţi vecii; Spiritul Sfânt, Domnul de viaţă făcătorul, care de la Tatăl şi de la Fiul purcede; într-una sfântă Catolică şi Apostolică Biserică”.
Atunci, în după-amiaza de duminică, în mica încăpere a staţiei de radioficare, Cornelia deschisese cartea la scena spovedaniei finale a compozitorului. Trăiam, înainte ca ea să înceapă să citească, senzaţia că de fapt, din labirintul modului meu de viaţă de zi cu zi, mă aspiră la înălţimile limpezi ale firescului. Niciun fel de inhibiţie nu-mi împovăra ascensiunea. Iar familiaritatea cu care mă întâmpina cartea rară a lui Thomas Mann mai avea un temei: indiferent cât de înfăşurată în muzică era ea, sau tocmai de aceea, cu cele patru personaje, Leverkühn, diavolul, Esmeralda şi Mica Sirenă, viaţa ei pulsa în două lumi paralele. Trăiam o experienţă asemănătoare, mă mişcam între două lumi aflate la distanţă mult mai modestă una de alta... Lumea vieţii mele de intern în mediul nostru, al limitelor vizuale şi lumea din care îmi coborau scara prieteni precum Cristofor şi Cornelia.
S-a deschis chiar atunci şi uşa, iar după ea s-a căscat şi o gură:
- Ce căutaţi aici?
Era glasul gros, cu accent moldovenesc, al lui Florea Nicandru, educatorul bătrân şi burtos care făcea pesemne de serviciu în duminica aceea. M-am ridicat în picioare:
- Citim ceva, învăţăm, dânsa e o colegă de la altă şcoală, am explicat.
- De la care şcoală, a întrebat Nicandru, actele la control!
M-am enervat şi numai intervenţia Corneliei mi-a oprit reacţia.
- Nu credeam, a spus ea, după ce am mai venit de atâtea ori aici, la un coleg şi un prieten, că mi se vor cere actele ca la miliţie... N-am spart niciun geam, să ştiţi! Poftiţi buletinul!
- Da’ ce sai aşa, duduiţă şi ce-i cu astea pe masă, beţi ceva, ce beţi?
- Am un nume şi o vârstă, nu mă cheamă cum spuneţi dumneavoastră, verificaţi actele!
Nicandru, zis „Totoşi”, sufla greu. Întâmpina probabil poticneli la citit. Porecla i se trăgea de la morala pe care nu rata să ne-o trântească la încolonarea pentru cină când analiza pe coridor

evenimentele zilei. Numai ce-l auzeam: „Se poate spune că azi a fost liniște, totoși... totoși, cutare elev nu a închis ușa de la veceul etajului 2! Să iasă aici, în fața colectivului și să spună sincer de ce n-a închis ușa?”
Ăla ieșea, pretindea că nu-și mai amintește ca el să n-o fi închis, dar dacă tovarășul Nicandru afirmă că a găsit-o deschisă, de ce n-a închis-o dânsul? Urma scremutul jignit al cadrului didactic și zbieretele aducerii la ordine, răgnetele pedagogiei înseși. Dar acum, în studioul Vocii Departamentului, în fața buletinului eliberat de miliție, i-a scăpat un suspin:
- Ehei, ziua matale, bravo!
- Serviți, vă rog, l-a îndemnat Cornelia. Luați și o sticlă de pepsi! Mulțumesc pentru urări.
- Carevasăzică, a reluat el cu gura plină, matale îi citești dânsului. Frumos. Așa trebuie, să învețe, că nu știu dacă știi, dar băiatul meu, profesor, Florea Constantin, e secretar șef cu UTC-ul pe municipiu. Și acolo, la UTC, el le face la uteciști un cenaclu. Știu de la dânsul că băiatul ista de-ai venit să-i citești îi cu poeziile acolo în fiecare miercuri... Și nu le citește ca alții, mi-a spus fecioru-meu, profesorul, le spune pe dinafară, așa cum ar spune o lecție cu 23 august! Bagă de seamă ce-l înveți că brânză bună avem!
M-am ales și c-o mângâiere de-a lui Nicandru pe creștet.
După sfaturi de bună purtare, am fost lăsați în pace.
- Va trebui să nu mâncăm toate prăjiturile, să păstrăm una, două pentru ăsta ca, dacă mai vine, să poată fi îmbunat, a propus sărbătorita și nu puteam să fiu decât de acord.
Dar bătrânul Totoși îmi deviase atenția. Constatam că nu știa de consemnarea mea în internat, că, prin urmare, nu o trecuse el în registru și că nu putea fi decât o decizie a directorului, foarte probabil sub îndrumarea celor cu care ținea legătura în privința cazului Rubi. De Florea de la UTC știam că era fiul Nicandrului, asta înseamnă că nici acela nu-l informase, securitatea n-o fi umplut până acum Clujul cu păcatele mele epistolare. Cornelia îl înfruntase pe Totoși cu sugestia că aici nu suntem la miliție. Am prins curaj și, într-o pauză de pepsi, am purces la depănarea poveștii mele cu scrisoarea către München. Pe întreg parcursul expunerii, ea n-a făcut nici cel mai scurt comentariu. Vorbeam numai eu, de la un moment anume încolo, îmi era greu s-o fac, ceilalți prieteni cărora le făcusem mărturisirea, se arătaseră preocupați, se agitaseră, făgăduiseră ajutor. Ea tăcea. Am spus:
- Dacă mă dau afară din școală și cred că o să mă dea, cel mai rău o să-mi pară că plec din Cluj, pentru că n-o să mă mai pot întâlni cu tine.
A tăcut și la aceste cuvinte, practic, o declarație de dragoste. Mă miram și voiam să trec la isprava cu Evangheliile.
- Ai să vezi că n-o să-ți poată face nimic. Văd eu asta acolo unde mă uit acum. Vei fi hărțuit, nu-ți va fi ușor, dar în următorii ani, până când vei termina tu liceul, ne vom mai vedea. Mai departe, parcă nu mi se-arată.
- Dar unde te uiți tu ca să vezi toate astea? am tresărit ridicându-mă.
- Acolo unde m-am uitat ca să-mi dau seama că e bine să-ți povestesc, dacă nu am cum să-ți citesc în întregime Doctor Faustus. Trebuia să fac cumva ca tu să te întâlnești cu riscurile adevăratei creații artistice, cu cerul și cu infernul. Mai bine din vorbele mele decât din faptele altora.
O bătaie s-a auzit în ușă. Era tot Nicandru.
- Măi, copii, eu cred că e mai bine să ieșiți voi afară și să stați aici, la o masă, în apropiere. Uite, e una în colț, nu vă deranjează nimeni, nu pot să raportez că v-am lăsat aici, în stație, nesupravegheați.
- Dar nu suntem încuiați aici cu cheia! am sărit eu.
- Măi, eu mă uit la dânsa și văd că e de acord cu mine, tu fii mai ascultător, iar față de mine mai puțin obraznic, înțelesu-m-ai?
Cornelia mai avea trei prăjituri. Una a poposit în mâna lui Nicandru.

- Haideţi, copii, s-a arătat el paternal, continuând cu gura plină, că dac-ar fi după mine, v-aş lăsa, dar avem un regulament, avem un program...
Programul ne-a scos în sala de mese. Am închis ostentativ studioul cu cheia. Cornelia a propus să mâncăm ultimele două prăjituri, ca nu cumva să se mai arate vreun candidat. Ultima sticlă de pepsi am împărţit-o bând amândoi din ea. Nu i-am atins buzele, dar am atins locul pe care-l sărutaseră şi buzele ei. Era mult mai grav decât tot ce se petrecuse înăuntru. Nicandru, mi-a spus ea, se aşezase în celălalt capăt al sălii de mese. Mânca nişte salam cu pâine şi, parcă, cu varză. Nu se poate ca-n momentele prielnice să nu fi tras cu ochiul la noi. Prietena de care nu voiam să mă despart, dar pe care mi se părea vulgar să mi-o închipui în braţele mele a deschis din nou cartea şi a citit din confesiunea de pe urmă a lui Adrian Leverkühn, din momentul în care el pomeneşte de favorurile pe care i le făcuse demonul: „Mi-a vândut şi timp, douăzeci şi patru de ani lungi să nu-i poţi cuprinde cu mintea, şi mi-a făgăduit lucruri mari pentru răstimpul ăsta şi foc bun sub cazan, să fiu în stare să-mi săvârşesc opera, cu toate că devenise mai anevoioasă din pricina capului meu, prea lucid şi prea sarcastic. Numai că, fireşte, în schimb trebuia să îndur încă în timpul vieţii junghiurile durerii...”
Am oprit-o strângând-o uşor de braţ. După cele întâmplate în ultimele zile, mă încerca şi pe mine o durere necunoscută, mă chinuiau griji cu totul noi. Nişte nervi, nu ştiu care, nu mă ajutau să aud de trăiri asemănătoare, de durerile căinţei şi să mai asist la năruirea lui Adrian cu braţele desfăcute peste lemnul pianului ca peste cruce. Mi se schimbase culoarea feţei, eram conştient de asta, temându-mă totodată ca nu cumva Nicandru şi personalul de la cantină să mă vadă crispat.
- Ai încredere, mi-a spus Cornelia ridicându-se, vom citi finalul ăsta altădată. Dar cu tine va fi cu totul altfel decât te temi tu. Uşor nu va fi mai ales acum, la început, însă până la urmă, calea ţi se va lumina, am văzut-o.
- Cum ai făcut, nu vrei să-mi spui, unde te-ai uitat, ce-ai văzut?
- Lasă, acum nu pot. Altădată şi finalul lui Faustus, şi calea aceea.
Am condus-o până la poartă, iar o jumătate de oră mai târziu, mă întorceam la tanti Gonţ, rugând-o să vadă dacă nu recunoaşte scrisul celui care mă trecuse consemnat în internat. O mai auzisem spunând că ăsta-i scrisul cutărui educator, al cutărei profesoare.
- Nu, fecioraş, nu-l cunosc, scrisul ăsta scrie mai rar la mine în caiet. Da’ ţi-oi spune oarece: după ce ai plecat tu, o-am dus pe Otilia cu umbrela până la poarta de la stradă şi i-am zis aşa: Tu, fată, că-mi place la tine şi păru’, nu-i nici ca grâu’, nici cum îi castana, îmi place şi cum te grijeşti de băiatu’ nostru, de tine adică, mă, Rubi! Nu te teme, că i-am mai spus: să te măriţi cu el, că nu ţi-a face copii hibaşi! I-am văzut pe mă-sa şi pe tată-său, n-au năcazuri cu văzutu’, da’ cel mai tare mi-o plăcut de soră-sa, a ta, cum ar veni, Rubi, pricepi? Îi mai mică ca tine, aşa-i? No, i-am zis: iaca, soră-sa, că-i mai mică ca el, o venit pe lume după el şi n-are nimic la ochi. Nu te teme că ţi-a face copii cu hibe, că mi-e şi ruşine să zic altfel, copii cu baiuri, no... Ia-l de bărbat pe Rubi când a găta şi el cu bacaloriatu’, că ăsta a face facultate şi vine napoi profesor la noi, la şcoală, cum o făcut mulţi. Iară tu eşti mai mare şi-i şti cum să-l îndrumi şi să-l înveţi în viaţă. Şi după ce-i găta tu facultatea, te-or trimite, ca pe tăţi acuma, profesoară la ţară. Da’ dacă-i fi măritată cu el care nu vede, ţi-or da voie să vii napoi în Cluj. Că el a căpăta iute apartament de la stat, că ei au un avantaj, le dă mai degrabă. Ş-apoi dacă-mi aduc bine aminte, tătâne-său îi oarece primar pe la Sătmar, aşa-i ori nu, Rubi?
- Da, ai dreptate, tanti, dar nu trebuia...
- Taci, mă, că voi nu ştiţi! Io am văzut multe şi pe mulţi! Dintre ăştia fără vederi, mulţi s-o temut: că nu te băga, tanti, că rezolv io, da’ ştiu pe vreo doi care n-o făcut nimic. Aşa şi tu, până-i apuca să-i le spui astea tăte la fată, până le-a afla de la tine care nici nu le ştii încă, că viaţa mere cum spun io, până atunci, îşi află altu’ şi măritată gata ţi-a fi. Că ea-i frumuşică, da’ mi-o spus din care sat vine, îi săracă acasă, atâta că învaţă bine, da-i amărâtă, nu te mai strâmba la mine, că aşa-i!

- Nu-mi place, tanti, să vorbim despre lucruri din astea!
- Nu vorbim că nu ştim. Voi nu ştiţi cât de grea-i viaţa la ţară, că n-au nici de una, nici de alta. Le ia colectiva tăt. Voi nu ştiţi, că staţi aici şi vă dă statu' ce vă trebe. Acuma nu tăt, că mândre nu v-aduce, da' uite că tu ţi-ai aflat una, niciunul din şcoală n-are o fată de-afară, aşa să ştii! Că io-i ştiu pe tăţi care vin şi se duc. Şi ce-i trebe la o fată ca ea vreunu' mare şi prost care să pună mâna pe ea, să bea şi s-o bată? Mai bine unu mai mic de ani, că pirpirei sunteţi amândoi, tu încă, cât de pitic eşti, tot eşti mai mare ca ea... Bun i-a fi unu' hibaş ca tine, da' cu minte multă. Că nici io, dacă n-aş lucra aici, n-aş şti că cei cu baiuri de vedere pot ajunge profesori şi doctori de oase, şi la psihologie, şi la bibliotecă. Iară cei care-s cu har şi ştiu cânta ca domnu' Ion Blăjan de-l dau şi la radio, ăia ajung departe! Io bine zic că am făcut că i-am deschis ochii. Voi acuma la ziua de mâine nu vă gândiţi, că vă-nchipuiţi că vă apără internatu' toată viaţa! Nu-i aşa şi nici pentru ea nu-i bine cum îi. A găta liceul, a mere la facultate, a găta şi acolo, da' n-a putea şedea toată viaţa la mătuşă-sa în gazdă, că mi-o şi spus unde şede, acuma ştiu. Rău n-am făcut că i-am vorbit, ascult-o pe mama Gonţ, Ofelia n-ar fi avut de unde să le afle pe toate odată! Acuma du-te şi cinează şi să-ţi cadă bine că ia, şi io, în zi de mare sărbătoare, am făcut un lucru tare bun.
Tanti Gonţ îmi aplicase o directă de propulsare pe orbita viitorului. Cum şi Cornelia mi-l vedea, dacă nu în roz, cel puţin sub o pavăză invizibilă, cred că eram pe traseul cu noroc. Dar bomba pe care mi-o detonase în urechi tanti Gonţ, nu o puteam înfrunta. Mă feream să-i ascult vuietul. Cornelia era pentru mine mărunta stea din lumea paralelă. Mă ducea cu sine până la popasuri pe care singură le hotăra. Nimeni dintre interni, spusese păzitoarea porţilor, nu mai avea o prietenă din lume care să-l viziteze cu regularitate. Atunci de ce să părăsesc poteca pe care mă călăuzea ea? Dacă-mi va da vreun alt semn după amestecul Gonţoaiei, voi vedea. Va trebui să nu mă trădez cum că aş fi aflat ceva.
Numai că în jurul meu se aprinseseră prea multe războaie. Mintea mea nu era în stare să se îndrepte spre atât de multe ţinte. Ea, ca să simtă că se ocupă de ceva vrednic de dânsa, luneca înapoi la nenorocirea lui Leverkühn care i se părea ei, minţii, că m-ar antrena şi pe mine. Nu visul la marea creaţie artistică mă apropia constant de muzicianul care-şi ducea zilele în izolare în casa unor oameni de inimă din Bavaria Superioară. Altceva era la mijoc. El o avea totuşi cu sine pe Mica Sirenă. Ştiam povestea tot din relatările Corneliei, visasem mai timid şi la ea, dar e bine să redau clipirea de dragoste din finalul acestei tragedii. Voi relua textul din punctul de unde Cornelia a început lectura mărturiei compozitorului, întreruptă de mine în sala de mese, şi-l voi încheia cu portretul iubitei acestuia: „Mi-a vândut şi timp, douăzeci şi patru de ani lungi să nu-i poţi cuprinde cu mintea, şi mi-a făgăduit lucruri mari pentru răstimpul ăsta şi foc bun sub cazan, să fiu în stare să-mi săvârşesc opera, cu toate că devenise mai anevoioasă din pricina capului meu, prea lucid şi prea sarcastic. Numai că, fireşte, în schimb trebuia să îndur încă în timpul vieţii junghiurile durerii, la fel cum le îndurase micuţa sirenă, ce-mi fu surioară şi scumpă mireasă, numindu-se Hyphialta. Căci El mi-o aduse în pat să-mi fie femeia cu care să mă culc, şi început-am s-o iubesc, mereu mi-era mai dragă, şi de venea cu coada de peşte, şi de venea cu picioare de om. Mai ades venea cu coadă, pentru că durerile ce-i înjunghiau picioarele erau mai tari decât pofta, şi mult îmi plăcea felul în care trupşorul gingaş se subţia în coadă solzoasă. Dar încântare mai mare-mi dădea făptura curat omenească şi voluptatea mi-era mai deplină când venea cu picioare de om".
Multă vreme după ce mi-a descris-o Cornelia în plimbarea noastră prin grădina botanică, n-am dezlipit-o pe Hyphialta de visele mele. Fireşte că o confundam, o mixam cu Else. Dar pe Else nu mi-o puteam reprezenta cu coadă de peşte şi solzi. Drept e că nici solzii celeilalte nu mă excitau în vreun fel, erau reci. Mai degrabă îmi stârneau curiozităţi ihtiografice: cât de lungă-i coada, cât de umedă, cât de lunecoasă, câţi solzi? Dar iată că şi poetul din mine, şi compozitorul Adrian Leverkühn aveam câte o iubită imaginară. Pe a lui o închipuise Hans Christian Andersen, pe a mea o făurisem singur. Lui i-o aducea în pat diavolul în persoană,

mie nu mi se arăta niciun înger care să mi-o strecoare sub plapumă pe Else. Sau să mă teleporteze pe mine la ea acasă, iar casa aceea să existe într-adevăr în Iris, aşa cum mi-o închipuisem. Observam că un scriitor, Thomas Mann, inventase două personaje, pe Adrian şi pe Sammael. Alt scriitor înaintea lui, H. C. Andersen, făurise şi el un personaj, pe Mica Sirenă. Thomas Mann propune ca personajele sale, mai ales că sunt atestate de un narator al vieţii compozitorului, să fie tratate fără discuţie ca reale. Micii sirene însă îi recunoaşte pâlpâirea de lumină închipuită. Face ca personajul său cu puteri absolute, diavolul, să întrupeze şi să însufleţească imaginea fictivă şi să o facă femeie vie, atât de vie, de corporală, de reală încât ea, Hyphialta, dă naştere unui copil. Dar copilul Nepomuk este adus pe lume de un personaj din realitatea propusă de la bun început de Thomas Mann, de Ursula, sora lui Adrian Leverkühn. Vasăzică, Thomas Mann ştie că ficţiunea altuia, Mica Sirenă, chiar dacă primeşte în dar numele de Hyphialta, nu poate, în romanul său, să dea ea însăşi naştere copilului. O face însă printr-o mamă purtătoare, locuitoare a Faustiei manniene. Al naibii teatru al iluziilor! Singura contribuţie a lui Thomas Mann la făurirea iubitei lui Adrian este botezul ei cu frumosul nume de Hyphialta. Că la fel făcusem şi eu cu Else, fără însă a-i monta o coadă de peşte, era foarte adevărat, semn că eram, eu şi neamţul, amândoi scriitori.
Numai că eu nu eram decât Rubi şi nu aveam mai mult de şaptesprezece ani, o lună şi şapte zile. Când Cornelia se ridicase cu cartea în braţe de la masa din sala de mese şi se apropiase de mine luându-mă de mână, mă întrebase zâmbind:
- Azi împlinesc nouăsprezece ani... şi tu nici măcar nu mă săruţi?
Am sărutat-o pe obrazul stâng. M-am temut s-o sărut şi pe dreptul, ca nu cumva Nicandru, sesizându-mi mişcarea capului, să mă oprească. Cu vreo 39 de grade în obrajii mei de data asta, am condus-o până la poartă. Sunt sigur că tanti Gonţ a deschis cu Cornelia discuţia despre viitor, văzând cât de îmbujorat mă despart de prietena mea.

IX

Cercul în jurul meu, prin consemnarea în interior până la sfârşitul trimestrului, l-a strâns mai întâi programul. Apoi am sporit şi eu strânsoarea, mai mult fără să vreau. Iar comunitatea m-a simţit. Nu mă mai amestecam în jocurile şi-n glumele obişnuite, tindeam să rămân retras, nu mă descurcam să lămuresc de ce sunt oprit înăuntru, nu mai inventam farse. Plictisul ortacilor a crescut şi mi-au reproşat dezumflarea:

- Ce-i cu tine, dormi? Nu ne mai faci să râdem?
- Ba da.
- Păi, dacă da, vino aici şi dă-i drumul!
Îl aduceam atunci la noi în clasă pe câte unul dintr-a şaptea sau a opta, neapărat unul complet orb, ca Aproape-Marin-Preda, imitând perfect vocea câte unui profesor care-i preda şi celui mic, să-l pună pe pifan să prezinte până mâine o lucrare pe câte o temă inventată de mine.
- Ia scrie tu, Turcescule, făcea saxofonistul cu vocea lui Valentin Tăutu, de ce faci tu greşeli gramaticale când vorbeşti cu mine. De ce ai spus „colegii mei se pregăteşte la fizică?" Cum se spune corect?
- Se pregătesc, răspundea ăla tremurând.
- Aşa, ai văzut că ştii! Ăsta-i semn că mergi la şcoală şi nu stai degeaba la tine-n curte, la ţară. De la cine ai învăţat să vorbeşti incorect, de unde eşti?
- Din comuna Gura Foii, judeţul Dâmboviţa, dârdâia ăla în continuare.
- Frumos nume, Gura Foii. Dar scrie tu, până mâine, de la cine ai învăţat să vorbeşti greşit ca să vedem cum îndreptăm pe toată lumea. Că tu vei merge acasă şi vei explica cum e corect, nu-i aşa?
- Da, tovarăşe profesor.
- Ei, vezi? Să-mi dai lista cu toţi cei de la care ai învăţat vorbirea asta, părinţi, bunici, babele din sat...
- Domn profesor, am intervenit eu, să lăsăm babele, poate are prieteni, să-i băgăm pe ăia!
- Mă, elevul Ruba, tu să nu te bagi! mă avertiza grav Pseudo-Tăutu plimbându-se prin sală cadenţat, cu blacheurile pocnind cimentul, ca pentru toţi să fie clară autoritatea didactică a cadenţei. Tu să verifici dacă Turcescu îşi face tema, ai înţeles?
- Dar, obiectam eu, dacă sunt la mijloc şi popa din sat, şi miliţianul, să-i dea şi pe dânşii pe listă?
- Nu-l cunosc pe părintele! sărea speriat Turcescu, ştiu că n-avem voie.
- Cum n-ai voie, mă, că uite, popa Metru de la mine din sat vine şi mă-ntreabă cum să-şi potrivească mai bine glasul la cântările din biserică?...
- Cum, se mira victima, pe părintele de la dumneavoastră, tovarăşu', îl cheamă la fel ca pe cel din satul lui Predica Marin?
Hohotul de râs al asistenţei mă mir că n-a demolat pereţii. Farsorul se dăduse de gol. De atâtea ori povestise de popa Metru de la el, din Oinacu, pe Dunăre, lângă Giurgiu, că toata şcoala ştia ceea ce-i zisese părintele: „Marinică băiatule, pentru oameni ca tine aşa, cu necaz mare, ne mai ţine Dumnezeu pe noi păcătoşii pe-acilea, aşa să ştii! Să mai cânţi, taică, la clanaret, că de la darul tău ne mai iartă de păcate. Eu te fericesc şi uite, întreabă-l şi pe tatăl tău, că el vede ce fac, te blagoslovesc!" Blagoslovitul ajuns în Ardeal o păţise. Nimeni nu-i rostea numele Predica punând accentul pe a doua silabă ca pentru Preda cel mic. Toţi trânteau accentul pe prima, la fel ca pe predica de la biserică. Ai lui îl botezaseră Marin, drept care eu hotărâsem să-i spun Aproape-Marin-Preda. Acum, predica pe care o ţinuse cu glasul altuia îl deconspirase, redevenise Predica Marin, puteam chiar şi eu, cu scrupulele mele onomastice, să-i pun accentul pe prima silabă. Inutil să mai precizez că cel care făcea pe profesorul era tot orb. Aşa ne păcăleam noi unii pe alţii, în deplin regim de egalitate. Greu era să-ţi stăpâneşti râsul la răspunsurile speriate ale câte unui păcălit.
- Aşa te vrem, Rubi, nu mut ca Vasile Adamescu!... Că tot dispari şi ne-ntrebam unde-o fi ăsta? Careva a zis că e unde-o fi dus mutu' iapa, iar pe Tityrus noi l-am trimis să vadă dacă şi-a cumpărat Adamescu iapă...
Îl şi vedeam pe Vasile călare, bâtând cu potcoavele în piatra coridoarelor şi îndreptându-se spre clasa în care, orb, surd şi mut, cu cele trei infirmităţi ale sale, era singurul elev. Nici mut nu se mai poate spune că era, nici că se auzea pe sine când silabisea inteligibil, dar nici iapă nu avea.

În compania suspectului de Rubi, nu se zărea la orizont niciun cal, niciun câine, niciun miel călăuzitor, după cum credeau ţăranii că ar avea orbii pe care-i vedeau bătând singuri poteci, drumuri, tăpşane, necăzând în râpe. Nici nu prea aveam unde să mă ascund. Lipseam însă din conversaţiile camarazilor, iar ei, absenţa mea, o resimţeau ca pe o dispariţie jignitoare. Nimic nu-i indigna mai tare ca secretul de nedezlegat al interdicţiei de a ieşi în oraş până la sfârşitul trimestrului. Nu suflam o vorbă. Făcusem ceva, ce făcusem atât de ruşinos încât nu eram în stare să mă laud cu isprava? Zvonul că-i şoptisem declaraţii de dragoste unei educatoare de la clasa a cincea şi că aia mă deconspirase prinsese să se răspândească. Ajunsese şi la mine. Cătălina Păpădie avea douăzeci şi trei de ani şi era căsătorită. S-a arătat mare iubitoare de muzică rock. Mă surprinsese odată ascultând pe bandă Deep Purple şi Creedence Clearwater Revival. Se aşezase în bancă lângă mine şi nimeni nu o mai clintise ore întregi de acolo. Aveau să urmeze şi alte asemenea audiţii. Se pricepea. Mă ruga să-i pun cutare sau cutare piesă, îmi asculta speculaţiile filosofoase despre tehnica chitaristică a lui Ritchie Blackmore, superioară celei a lui David Gilmour. Ea crescuse cu Beatles şi cu Jimi Hendrix. La auzul lor, nu mai săream cu aceeaşi spontaneitate, pornisem la drum cu hard rock-ul şi nu aveam de gând să-l înlocuiesc cu nimeni ori să-l părăsesc. Mi-a adus şi benzi cu muzica ei favorită, între care una mai lirică, cu Neil Dimond şi Bob Dylan. Era nepreţuită această muzică pentru glasurile noastre, în stare a însoţi şi ele câte o melodie măcar cu la-la-la. O întâlneam uneori pe Cătălina pe coridoare, ne lipeam de un perete ca să nu ne mături cuplurile de plimbăreţi şi tocam mărunt câte un number one across the nation ori tehnica vreunui instrumentist. Nimeni nu mă putea convinge că există în toată muzica o compoziţie de mai mare valoare decât Child in time a lui Deep Purple şi, la orgă, o măiestrie superioară celei a lui John Lord în acea piesă. Cătălina râdea condescendent până la urmă în faţa aprinderii mele şi se declara de acord. Mă tem că-n sinea ei râdea ore întregi după ce pleca de lângă mine când mă auzea încercând să redau din voce sunetul instrumentelor:
- Aţi remarcat ce scoate din chitară nebunul de Blackmore? Tin-ran-bring-cling-djj-drr-beng-bing... Dar bateria lui Ringo Star, că vă place şi dumneavoastră? Bum-dam, dim-bam, bum-dam-dom-dom...
- Lasă, că luni ţi-l aduc pe Carlos Santana, s-auzi acolo chitară!
Mi l-a adus şi, până în ziua de azi, nu cred că există altul care să facă, asemenea lui, chitara să vorbească, să te cheme şi să te poarte departe. De altfel, în scrisoarea trimisă Europei Libere, nici pe Cornel Chiriac nu-l cruţasem de solicitări din repertoriul lui Santana.
Nici pe el şi nici pe Cristofor. Venise într-o după-amiază pe la mine şi, nu ştiu de ce, nu intraserăm, şedeam pe o băncuţă a parcului din faţa clădirii. Poate că nu avea el prea mult timp la dispoziţie. Venise desigur să-mi citească ceva inedit pentru mine, ceva nemaipomenit, după cum îşi prezenta noutăţile de fiecare dată. Nu l-am lăsat să înceapă. M-am grăbit să-i vorbesc despre chitara lui Carlos Santana şi să laud gentileţea Cătălinei. Dar ea tocmai înainta pe alee, dădea să intre în şcoală, am aflat că a zâmbit auzindu-şi numele. După care s-a aşezat, ca la audiţiile muzicale, în stânga mea. I l-am prezentat pe Cristofor căruia n-a putut să-i tacă gura:
- Mi-ai făcut cunoştinţă, Maître, aşa să ştii, cu cei mai frumoşi ochi castanii pe care i-am văzut eu în ultimii optsprezece ani şi, bagă de seamă, n-am decât nouăsprezece de toţi!
- Şi-n ce constă originalitatea lor, domnule poet? a întrebat tânăra doamnă căreia i-l descrisesem deja pe vizitator ca pe un poet inevitabil în Clujul contemporaneităţii noastre.
- Nu de originalitate vorbeam, de frumuseţe! Că uite, Rimbaud, pe care l-am adus aici, nu-i atât de original poate la cincisprezece ani, pe cât e de splendid! Să vă citesc...
Şi ne-a citit un fragment scurt din Pustiurile iubirii – Les déserts de l'amour. Într-o casă cu multe servitoare, Rimbaud ajunse într-o încăpere foarte umbroasă. Una din fete s-a apropiat de dânsul. Părea un căţeluş, cu toate că era frumoasă şi, pentru el, de o nobleţe maternă inexprimabilă, pură şi încântătoare. L-a ciupit de braţ. El nu-şi mai amintea figura ei, nici gura

pe care buzele lui au cuprins-o ca pe o măruntă undă răzvrătită. A răsturnat-o într-un coş cu perne şi cu pânză de corabie, într-un ungher întunecat. Nu-şi mai amintea decât chiloţii ei tiviţi cu horbotă albă, după care peretele odăii s-a făcut una cu umbra arborilor şi totul a lunecat sub tristeţea amoroasă a nopţii.
Nu eram în stare să fac niciun comentariu, dar Cătălina a cerut cartea, a tăcut îndelung şi, până la urmă, ne-a mărturisit că nu înţelege ce caută pânza de vele în coşul cu perne prin care s-au tăvălit cei doi. Unde locuia Rimbaud ăsta, într-un port la mare? Ce aveau de-a face pernele cu pânza de corabie?
Ne-a părăsit în câteva minute, o răpea de lângă noi programul. Rămăsesem înfierbântat de strălucirea chiloţilor tiviţi cu horbotă albă, îmbrăcând şi dezbrăcând trupul tinerei servitoare a cărei figură nu răzbătea până la mine. Cred că preţ de zece ani a fost imaginea cea mai pregnantă din întreaga literatură franceză. N-au reuşit s-o doboare nici Baudelaire, nici Apollinaire. Poate doar finalul Educaţiei sentimentale a înlocuit-o, dar n-a făcut-o niciodată să dispară. Ca să nu-mi trădez pasiunea pentru horbotele albe, am cedat în faţa altei curiozităţi:
- De ce oare, Maître, s-o fi arătat Cătălina atât de nemulţumită de velele alea?
- Aici e-aici! Un mare mister, va trebui să nu uiţi niciodată! I-a plăcut şi ei scena şi, ca orice femeie normală, s-a imaginat în locul fetei. Nu-i conveneau decât pernele, nu şi pânza de corabie, aia e mai aspră, poate să zgârie, ai înţeles?
- Hai mă, Cristo, că nu cred, dânsa chiar aşa?
- Maître, tu ştii cât de frumoasă e? Unei femei ca ea totul îi este îngăduit, poate face şi-şi poate imagina orice! Ce, tu nu ţi-ai imaginat? Hai, că se vede pe faţa ta că-ţi merge fantezia! Acuma, tu să nu-ţi închipui că ea s-o fi văzut pe pernele alea chiar cu tine, că mi-ai zis că mai e unul, cum îl cheamă, Santana? Ăsta nu-i şi tenisman?
- Ba da, cu tenisul e Manuel Santana, cu chitara e Carlos.
- Las' că mai vin duminică şi-ţi aduc alt Rimbaud, pe cel cu poezii. Vezi că ţi-a ieşit puţin cămaşa din pantaloni!

X

Când au venit, pe Rimbaud încă nu-l aveam sub degete. Mâinile mele lunecau peste suspinele lui Bacovia pline de violet şi de alb mohorât. De la Scântei galbene m-au luat. Eram deja destul de bine impregnat cu poezie, o simţeam ca pe un roi de anticorpi. A intrat Boghos Jangosian în clasă, m-a bătut pe umăr şi m-a scos pe coridor. Mi-a spus că trebuie să mă

îmbrac de oraş, fiindcă sunt aşteptat jos de nişte tovarăşi de la comitetul municipal UTC. Nu-mi mai amintesc cum m-am schimbat, înlocuind uniforma cu hainele de acasă. Ştiu doar că dascălul stătea lângă mine şi lângă dulapul deschis, ca amicii să nu se înghesuie prea tare cu întrebările. Le dădea explicaţia oficială privind iminenta mea ieşire. Era într-o miercuri, ziua şedinţelor de cenaclu chiar în sediul UTC, coincidenţa putea fi acoperitoare. Numai că la mijloc se afla şi Tityrus. Era de acum un drept al lui să mă însoţească la cenaclu, a încercat să se vâre, l-a chestionat pe Boghos, a ridicat problema. Profu l-a dezarmat cu lămurirea că UTC-ul şi-a trimis delegaţia după mine. Tot el m-a însoţit până jos. I-a văzut pe străini şi a înţeles. I-a întrebat:
- N-ar fi bine să-i facem un pacheţel cu mâncare?
- Nu, vi-l aducem înapoi imediat. Hai, băiete!
Clădirea şcolii se boltea asupra mea ca un clopot de umbră. Ieşind, m-a învăluit mâlul unei zile înnorate. Într-un întâi decembrie chiar aşa se poate să fi fost nu numai pe retina fantomatică din mine, ci şi-n ochii surzilor de la şcoala de vizavi. Cei doi tovarăşi mă dominau asemenea unor plopi nesfârşiţi, necruţători. Mă luase fiecare de câte un braţ. Cum nu puteam să întind pasul pe măsura paşilor lor, am fost dus mai mult pe sus. Nici gând să slăbească ritmul. Maşina lor m-a închis ca o scoică, între fălci grele. Iar cochilia astfel ferecată a coborât până pe fundul mării. Eram singur. Singur în cleştii altora, nu ştiam ai cui, mă luaseră, mă păzeau, mă duceau. Mă îndepărtam de ai mei. Nu mai aveam pe nimeni. Demarând, maşina parcă ar fi decolat, desprinzându-mă de faţa pământului. Gravitaţia dispăruse. Curgeam înainte într-o tăcere totală, cei doi nu emiseseră decât monosilabe. Unul mi s-a aşezat în dreapta, pe bancheta din spate. M-a înşfăcat de braţ şi nu-mi mai dădea drumul. Pe locul din stânga, trona un bagaj uriaş. Juca pesemne rolul de stăvilar, ca nu cumva să sar afară. Am vrut să întreb unde mergem, dar tăcerea strivitoare din jur nu i-a îngăduit vocii mele să se-nchege. A rămas lipită de corzile sale, n-a mai urcat. Eram singur, nu mai aveam pe nimeni, ceva îmi spunea că nimeni, din lumea mea, nu mă poate găsi acolo unde sunt dus. Măcar pe Boghos Jangosian, omul care-mi vorbise pentru ultima oară în acea lume, să-l fi avut alături. Iar numele lui a atras după sine povestea care mi-a invadat mintea, ocrotindu-mi-o de năluci tulburi.
Lui Boghos îi fusese probabil mult mai greu. Ne istorisise totul pe când ne era educator la clasă, în urmă cu doi ani. Se născuse în 1914 la Kaiseri, în Anatolia, iar la un an rămăsese orfan de tată. Nu apucase să-l cunoască. Războiul începuse, tatăl său, luat de otomani la oaste, îndura multe. În 1915, un ofiţer superior a vizitat detaşamentul din care făcea el parte şi s-a interesat dacă soldaţii sunt mulţumiţi de regimul lor. Erau folosiţi de fapt nu pe front, ci la munci grele, la spart piatră în regiuni aride. Nu răspundea nimeni. Inspectorul a insistat, arătând că n-au de ce să se teamă. Atunci, Jangosian a făcut un pas în faţă şi a vorbit. A denunţat brutalitatea tratamentelor, hrana proastă, starea de slăbiciune a soldaţilor, incapacitatea lor combativă dacă ar fi trimişi pe front. I s-a ordonat încă o dată să se prezinte. Freamătul armenesc al numelui l-a făcut pe vizitator să scoată pistolul şi să tragă. În acelaşi an, începuse represiunea împotriva armenilor şi punerea lor în faţa unei alternative: convertirea la islam sau deportarea în deşertul Mesopotamiei. Femeile familiei lui Boghos plângeau deja şi împachetau, hotărâte să se lase duse în pustie. Singurul frate al lui Jangosian cel ucis a obţinut o permisie din armată, a ajuns acasă. Le-a luat la bătaie pe toate muierile familiei, convingându-le că războiul nu va ţine o veşnicie şi că, dacă trec acum, pentru o vreme, la islam în faţa păgânilor, dar nu şi-n faţa lui Dumnezeu, îşi salvează viaţa, a lor ca a lor, însă mai ales pe a copiilor care nu mai aveau nicio mână de bărbat în putere în tot neamul Jangosian. Le-a cărat în faţa autorităţilor, au semnat pentru închinarea la Allah şi au fost lăsate acasă. După război, acest unchi al lui Boghos, căruia el îi spunea tată, s-a făcut negustor la Istanbul. Foamete mare în Ţara turcească. A aflat că cel mai rentabil comerţ cu carne de vită se face cu România. La Constanţa, nu i-a venit să creadă că poate vedea vite câtă frunză, câtă

iarbă într-un singur port. Cineva l-a sfătuit ca, pentru negustoria asta, să meargă în Ardeal. Astfel a ajuns el la Cluj. Aici şi-a adus toată familia scuturată de mahomedanism ca de pulberea drumului, a renunţat la comerţul cu vite spre Turcia şi a deschis un atelier de covoare persane. Transilvania era plină de fete îndemânatice, numai cu ele lucra. A prosperat, ţinându-şi din venituri familia extinsă, trimiţându-i pe cei tineri la studii, stabiliţi cu toţii la Cluj ca apatrizi cu paşapoarte Nansen. După al Doilea Război, au solicitat şi au primit cetăţenia română. Furat de istoria asta întinsă pe câteva zeci de ani, am făcut faţă celor vreo douăzeci de minute ale drumului. Nu oricum, ci rostind cele câteva cuvinte pe care le ştiam de la Boghos în armeană: "Hayr mer, vor herghins..." - "Tatăl Nostru care eşti în ceruri..." Şi în gând, între cei doi plopi, tremuram de frică să mă rog în graiul meu.
De mirare că maşina nu a rulat continuu până la destinaţie, s-a oprit de vreo trei ori, afară existau semafoare, realitatea nu pierise. La coborârea din automobil, paznicul din dreapta mi-a cerut scurt să fac asta, asta şi asta:
- Mâna pe mâna mea, aşa, piciorul jos, aşa, te iau de braţ, aşa, calcă drept, bravo!
- Să trăiţi! a pornit din mine salutul pe care, nu capul, ci restul corpului îl slobozea în semn de uşurare.
Erau primele mele vorbe după ieşirea pe poarta internatului.
Faldurile de umbră ale noii clădiri se desfăceau prea puţin unele de altele, atâta doar cât să pot trece, după care se grămădeau la loc în spatele meu. Lumenul razei mele pineale se îngusta, dar se şi alungea. Nu adia nicio fereastră, niciun suflu a deschidere. Înăuntrul clădirii, insul care mă conducea, mi-a pus mâna pe umăr şi a început să mă împingă, nu foarte tare, doar aşa, la pas, însă cu îndemnuri:
- Hai, hai, hai, aşa, bine, hai, urcă scara! Încă o scară, înainte, hai! Mai avem două rânduri, hai!
Pe la etajul al doilea după socoteala mea, m-a băgat într-o încăpere cu praf mult şi, scoţându-mi pardesiul, m-a turtit de sus în jos pe un scaun.
- Nicio mişcare, ai înţeles.
Am confirmat tocmai printr-o mişcare aprobatoare din cap. Nu puteam vorbi. Nu a încuiat uşa pe dinafară, mă mir. Praful îmi intra în nări şi, fiindcă încercam să-mi ascut auzul în direcţia coridorului, intra probabil şi-n urechi. De departe, se auzea răpăind o maşină de scris. Era tare departe. Aproape de mine nu plutea decât praful, ridicat în aer cu mirosul lui de lemn, din podele, din alte lemne de care nu aveam ştiinţă, afară de cel al mesei. Praful ca un prieten, ca un strat protector de jur împrejur. Trebuia să-mi ţină şi de cald. Poate că o vreme chiar aşa s-a întâmplat. După vreo jumătate de oră însă mi s-a făcut frig. Nicio încălzire. M-am ridicat să-mi caut pardesiul. Plopul care m-adusese mi-l scosese şi-l atârnase undeva, nu ştiam cam pe unde. Voiam să o iau de-a lungul pereţilor şi să pipăi după vreun cui de atârnat. Am făcut doi paşi spre peretele din spatele meu, dar podeaua scârţâia atât de ascuţit, că m-am speriat. În aceeaşi clipă, maşina de bătut s-a auzit mitraliind mai ţipător. O rafală şi atât. Se deschisese pesemne o uşă la dactilografie. Tăcere din nou, ca după scrâşnetul podelei. M-am întors la scaun cu paşi nescârţâitori. Înseamnă că duşumelele gemeau numai în partea aceea. Uşa s-a deschis după mai bine de o oră.
- Ţi s-a spus să nu te mişti de la loc, de ce te-ai mişcat?
- Nu m-am mişcat...
- Mă, tu abia ai ajuns la noi şi ai şi-nceput să minţi? Dar cu urmele de pe parchet ce să fie?
- Nu m-am mişcat din loc, adică n-am vrut să... voiam doar să-mi iau pardesiul, mi s-a făcut frig.
- Ia-ţi pardesiul, uite-l aici şi hai! Şi să nu mai minţi, ai înţeles?
„Hayr mer, vor herghins!" am strigat din nou în sinea mea. Înţelesesem multe. O dată, că eram la ei. „Tu abia ai ajuns la noi şi..." A doua oară, că praful era atât de gros, încât urmele

pantofilor săreau îndată în ochi. A treia oară, că pardesiul fusese pus într-un loc unde greu aş fi dat de el.
Plopul m-a dus, prin stilul împins, în altă cameră, una încălzită.
- Stai cu pardesiul pe tine până-ţi trece tremuratul, iar dacă-ţi va fi cald, scoate-l şi pune-l pe spătar, poţi să-l scoţi singur?
Mă înjurase de mamă prin întrebarea asta, făcându-mă adică mototol, dar am răspuns că da.
Nu simţeam răutate în vocea lui. S-a aşezat în faţa mea. Pe masă, o acoperitoare moale. Mai puţin praf în încăpere. Omul mi-a întins un obiect:
- Pune mai întâi mâna pe asta şi spune-mi ce e!
- O placă de scris în Braille, am exclamat eu, simţindu-mă pentru trei secunde acasă.
Era clar, voi da din nou probe de înţepare a hârtiei. Dar nu.
- Uite, ai aici un pix, ştii ce e un pix? Ţi-am pus în cadrul ăsta al vostru o foaie groasă, cum faceţi voi la şcoală. O să scrii ce-ţi dictez, ştii să faci literele de tipar?
- Le ştiu, dar n-am mai scris de multă vreme în Hebold.
- Aşa se cheamă, poate după vreun neamţ, nu?
- Da, aveţi dreptate. Un profesor dintr-o şcoală germană ori austriacă pentru orbi, am îndrăznit eu să pornesc o explicaţie de specialitate, s-a gândit să-i înveţe pe elevi să se folosească de creion şi să deseneze literele de tipar în celulele cadrului de scris în Braille, ca să poată comunica independent cu văzătorii. Pentru unul ca mine care am scris în negru, cum zicem noi, adică în mod obişnuit, nu e dificil, dar cu alţii care n-au pus mâna pe creion, mai ales cu cei care n-au văzut niciodată, se face o instruire serioasă.
Formidabil! Rostisem două fraze cam lungi, iar el mă ascultase. Nu a intervenit nici la pauza mea de respiraţie. Am continuat:
- Celor care nu cunosc scrisul obişnuit li se arată, ca să le poată pipăi, litere de tipar decupate din hârtie.
- Bravo! l-am auzit pe securist minunându-se. Dacă ai fi spus că vei descrie tehnica asta... în fine, vedem cum facem, bravo ţie, vezi că nu eşti prost?
În Hebold, se putea scrie lizibil. Atâta doar că rotunjirile, curbele trebuiau redate în colţuri, potrivit formei rectangulare a celulei. Litera O nu mai era un oval, ci un dreptunghi ridicat la verticală, S-ul nu mai şerpuia, ci-şi ascuţea torsiunile. Mi-a dictat un text din ziar. Scriam încet. Când am ajuns la numele unei uzine, Electroputere parcă, încurajat de aprecierea explicaţiei mele dinainte, i-am mai spus că în căsuţele noastre dreptunghiulare nu are sens să fie redate şi majuscule, şi minuscule. Scriem numai cu litere mari de tipar, sunt mai uşor de reprodus. A scos foaia citind cu evidentă preocupare. Scrisesem corect, mi-a spus, afară de două locuri în care uitasem să las pauză între cuvinte. Îmi va dicta alt text. A foşnit ziarul, atrăgându-mi atenţia să nu mai greşesc. Dacă voi greşi, o vom lua de la capăt. N-am mai greşit. A redat cu voce tare lauda unui subinginer care, economisind material, inventase un dispozitiv format dintr-o singură ţeavă de plastic, nu din trei, prin care dispersa nu ştiu ce fel de lichid.
- Boul, comentă gazda mea, nu şi-a dat seama că a scurtat tubul? Semnează-mi aici, şi pe prima, şi pe a doua foaie!
Am semnat.
- Da, semnăturile tale seamănă între ele. Rămâi locului şi aşteaptă.
A ieşit. Am avut de aşteptat o jumătate de oră bună, de cât o fi fost nevoie să se analizeze grafia Hebold şi informaţiile care-şi luaseră, singure şi ocrotitoare, zborul din mine. A intrat până la urmă altul, avea o călcătură mai îndesată. S-a aşezat tot în faţa mea, a suflat greu, trăsnea a tutun, şi-a suflat nasul, a suflat din nou. A început cu o voce bine trâmbiţată:
- Şi de ce scrii tu, mă, poezie, de ce scrii?!
- Ăăă... m-am speriat eu, căci mă aşteptasem la o conversaţie savantă după „bravoul” celui dinainte.

- Am scris, am mai spus, fiindcă nu mai aveam la radio...

- Nu de ce-ai scris la fugiţii din ţară te întreb, ajungem noi şi acolo! Mie să-mi răspunzi corect de ce scrii, aşa cum te-am întrebat, poezie, de ce faci rime?

Era ca şi cum mi-ar fi cerut socoteală despre Australia. Ştiam că există, îi pipăisem forma pe hartă, dar era tare îndepărtată. Poeziile, nu că nu le scrisesem eu, dar la ora aceea, cu mine pierdut într-o văgăună la o adresă necunoscută, ele rămăseseră în urmă, în altă lume. Mă aşteptasem să fiu luat la rost pentru Europa Liberă şi pentru păcatul cel mare, de tăiat capul, pentru mânjirea chipului ceauşesc. Şi, fiindcă mă temeam să las să treacă prea mult timp fără să mişc, am slobozit un...

- Eu...

- Scrii ca să-ţi citesc eu tâmpenia asta cu poema ca o iolă, auzi acolo, iolă!

- Ăăăă... am mai încercat eu să emit sunete.

- Iola ne interesează pe noi, băi, Rimă sau râmă, scris îţi trebuie ţie?

Cum să-i spun noului securist că, orice aş face, în faţa lui, nu mi se descleştează fălcile. Mă speriase cu startul lui violent, cu rima şi râma, îl preferam pe colegul său. Iar la năvala amintirilor proaspete, frica a sporit. Mă luaseră de la şcoală, în miercurea aceea din decembrie, ducându-mă într-o clădire de-a lor ori de-a altora, în niciun caz la sediul UTC din piaţa centrală cu Matei Corvin călare, unde trebuia să se desfăşoare şedinţa de cenaclu. Nu-mi spuseseră unde mă aflam, lăsându-mă singur la lemn şi la praf. Iar acum, în loc de judecarea păcatului pentru care mă aduseseră, mă supuneau unui interogatoriu ca despre canguri! M-a somat să nu mai ţin gura închisă.

- N-auzi că mă plictiseşti dacă taci?

Cuvintele de preţuire ale celui dinainte mi-au repornit resortul energetic după primele gângăveli. Am deschis gura:

- Nu ca să vă plictisesc pe dumneavoastră scriu.

- Aha, nu? Atunci de ce?

Nu aveam nicio îndoială că nu mergea cu explicaţii cum că-mi place literatura, iau exemplu de la marii poeţi, ba chiar şi de la prozatori, şi estimez că astfel învăţ să întocmesc lucrări plăcute pentru toate materiile şcolare. Avea nevoie de altceva. Se vede traeba că-l informaseră temeinic la şcoală cu privire la pasiunea mea pentru poezie, la leşinurile şi la premiile de până atunci. M-a lăsat să tac şi a reluat cu voce hotărâtă, dar nu tocmai răstită:

- Îţi spun eu, dacă nu vrei să ştii de ce scrii...

- Ba ştiu.

- Aşa, tineret mândria ţării, ştii? Dar să-mi fii sincer, că dacă nu...

Aş fi vrut să spun că scriu pentru că nu pot altfel. Mi s-a părut însă că explicaţia ar fi prea solemnă. Iar de pe buze mi-a scăpat:

- Ca să nu mă îmbolnăvesc.

M-a dat peste cap cu uppercutul unui hohot exploziv. Nu se mai oprea.

- Şi cam ce boală ţi-ai ales, hai, mărturiseşte-i lui tata, că-ţi fac injecţia de care ai nevoie. De ce taci? Nu mi te-mbolnăvi chiar aici, vezi că prea eşti palid!... Hai să te ajut: ia descrie-mi tu mie o iolă! Dar să nu-mi mai începi cu „ăăă”.

- E o barcă cu pânze, am murmurat cam nesigur.

- Numai atât? Şi unde ai văzut tu, mă rog, unde ai întâlnit-o, cine se foloseşte de ea?

Mă prinsese. Ştiam ceva vag, mă fermecase ideea de velă a bărcii. Până să aflu de ea, nu ştiusem de vele decât la corăbii, aveam o reprezentare a mea, nu văzusem iolă niciodată.

- Şi de-aia-i făcută poezia, ca să se scrie cu ajutorul ei tot felul de chestii de care nu avem habar? Ce, Coşbuc aşa face?

Aprinzându-şi o ţigară, a reluat, bucurându-mă că nu mă mai obliga să vorbesc.

- Îţi spun eu de ce scrii: auzi câte un cuvânt pe care nu-l cunoşti, dar care te gâdilă la urechi. Afli de câte un lucru, o persoană, o personalitate şi, în loc să te interesezi de la oameni cu cap,

te apuci să-ţi imaginezi ba floricele, ba mizerii în legătură cu fiecare noutate, depinde cum îţi pică ţie la pipota din minte! Nu te strâmba, că habar n-ai pe ce lume trăieşti! O prietenă, o iubită, poftim, n-ai fost în stare să-ţi faci în şcoală şi te-ai apucat să-ţi închipui una cu nume nemţesc, că doar din Germania îţi intră ţie în cap vorbele goale, am dreptate? Pe tine realitatea nu te interesează nici cât negrul sub unghie, ci doar scornelile din jurul ei, păi, treabă-i asta?
- Cu poezia, am îndrăznit eu, cât a tras el un fum prelung, nu e chiar aşa...
- Dar cum e, hai, poate-ţi aduci aminte?...
Şi totuşi, n-am avut putere să dau o explicaţie.
- Vezi, aştepţi să-ţi zbârnâie imaginaţia... Uite că la noi nu-ţi zbârnâie! Ai scris până acuma ca să intri la liceu. Anul trecut, la sesiunea de admitere în licee din iunie 1970, la română, te-ai prezentat cu... Cu ce te-ai prezentat?
- Da, cu un poem despre primăvară, fiindcă ne-a căzut să scriem despre un anotimp la alegere.
- Şi poezia ta cu primăvara înseamnă c-ai scris o teză serioasă? Când dai teză la istorie despre unirea lui Cuza, tu scrii în versuri?
Când amintise de subiectul tezei de admitere la română, un curent pornise să mă furnice, dar acum mă zgâlţâia de-a binelea. Avea textul tezei mele, îl luase de la şcoală, i se dictase din Braille, i se transcrisese.
- Îţi mai aminteşti ce-ai scris?
Întreaga poezie pe dinafară nu o mai ţineam minte. Am pornit cu prima strofă, dar m-a blocat.
- Atenţie la mine! Tezele la materiile şcolare nu se scriu în versuri. Aşa cum la matematică teza nu poate fi trasă în rime, nici la celelalte materii nu se poate, oricât de literare ar fi ele, e clar? Te-ai ţinut de prostiile astea cu scrisul de poezii şi de scrisori şi uite unde ai ajuns. Tu n-ai respectat regulamentul, poezia ta de anul trecut nu-i valabilă ca lucrare de admitere, practic, n-ai intrat la liceu, trebuie să te dăm afară!
Nici încercările mele de a mă apăra cu argumente, nici suspinele involuntare nu i-au smuls o vorbă bună. Afară, afară şi iar afară, incorect, ilegal, inacceptabil. Nu se respectase un program, un regulament, un decret, fusesem băgat în liceu fiindcă dovedisem chef de carte în clasele mici, dar acum mi se urcaseră la cap tot felul de, nu mai are importanţă ce. Cazul meu va fi supus analizei Ministerului Învăţământului, se va aştepta decizia Bucureştiului, dar el e sigur că porţile liceelor din ţară n-am să le mai văd. Mă rog, s-a corectat, n-am să le mai miros.
- Tu eşti acum în afara legilor orânduirii socialiste! Ale orândurii, ai înţeles, care te-a luat din curte de la mă-ta şi te-a adus aici la şcoală pe banii statului, că altfel dădeai şi astăzi de mâncare la porci la tine acasă, că altceva n-ai fi fost în stare să faci! Aşa ştii tu să mulţumeşti? Şi-n plus, asta ce-i?
A mai făcut să fâşâie o foaie de hârtie şi a dat citire unei poezioare lăcrămoase cu o fată blondă, avea şi buze foarte roşii, plutea pe luciul unui lac, se vedeau şi stâncile negre, apărea şi epitetul „funebru” care rima cu „celebru”. Muzicalitatea strofelor, vreo patru sau cinci, îmi părea cunoscută. Când a reluat lectura pe un alt ton, ţinând mai atent seamă de punctuaţie, am înţeles şi m-am ridicat în picioare de frică.
- Tu ai scris-o?
- Da.
- Vezi, aşa-mi place de tine, când recunoşti. Ai trecut aici şi data: 31 ianuarie 1968, de ce-ai datat-o?
Era cea dintâi poezie compusă de mine pe care, la ceasul acela, o simţisem a fi reuşită, demnă de păstrat. Pocnea de clişee romantice, o uitasem de mult. Acum însă, citită de două ori aici, unde fusesem adus de ei, răsuna acuzator. Ei, care, trebuia să nu uit, pătrundeau oriunde, scrisoarea mea către Europa Liberă o interceptaseră cât ai clipi, poate chiar din aer, nu fusese pentru ei mare lucru. Dar poezia cu care intrasem la liceu şi aceste prime versuri de unde, de

la cine le luaseră? Nu găseam în mine destule gânduri care să-mi mistuie nedumeririle. Întrebarea a pornit însă fără să vreau:
- Unde aţi găsit-o, eu n-o mai păstram de mult?
- Noi găsim orice ne propunem să găsim. Credeai că nu vei fi descoperit, ai scris la radioul ăla sub pseudonim... Uite că eşti la noi cu prima ta poezie cu tot, semnată frumos, cu numele adevărat, nu cu ăla inventat. Ia te uită, acuma văd! Radu Sergiu Ruba, pe scurt, RSR. Numele tău ar trebui să cinstească numele ţării, băi, Reserică! Să te mândreşti în faţa oricui, cine mai e RSR? Ţara noastră şi cu mine, aşa să spui! Păi, eu să fiu în locul tău, toată ţara, din Apuseni până-n Dobrogea ar fi aflat de mine!... Cum de nu ţi-ai văzut de treabă, vai, vai, vai şi-amar!
- De unde ştiţi că e prima poezie?
- Nu e treaba ta, Reserel, de unde ştim! Important e că ştim tot.
- Şi cine-i fata din lac, e aia pentru care ceri să-ţi dea muzică fugiţii din ţară?
- Aceea, am mai spus, e imaginară...
- Păi, şi asta de aici aş zice că-i imaginară... Sau era vie şi-ai omorât-o tu? Că uite, după cum o descrii, pluteşte cam defunctă pe apele tale frumoase! Deci, te gândeşti cum să le vii de petrecanie la oameni, la fete blonde, la fete oacheşe, ştii cum îs alea?
I-am spus că nu ştiu. Morala a continuat, că-mi umblă numai avioane prin cap, că nu sunt conştient despre ce am scris, el crede că n-am vrut să descriu cu atâta gingăşie o moartă, ci pe una vie şi reală ori pe o inventată, ca Else aia din toate visele.
- Tu crezi şi acuma că nemţoaica ta e imaginară... Dar dacă noi vrem, o să te facem să recunoşti că e la fel de vie ca o mâţă pe acoperiş! Şi să vezi ce-ai s-o mai iubeşti atunci şi câte melodii o să-i cânţi personal! Că la asta te pricepi: scorneşti bărci, pânze, primăveri, gagici nemţeşti, iar acum te-ai apucat şi de portrete, şi de filosofări de puţoi hăbăuc! Dar uite că nu faci deosebirea dintre o fată blondă care înoată pe spate şi un cadavru care pluteşte în derivă. Atunci cum să-ţi fie recunoscută ca fiind gândită şi compusă conştient poezia de admitere la liceu?
M-am apărat, că asta cu fata plutitoare era din 31 ianuarie 1968, iar admiterea avusese loc în iunie 1970.
- Mare brânză, a decis dumnealui, mare brânză!
A mai pocnit o dată din brichetă, a tras un fum adânc şi a continuat:
- Vei fi trimis, Reserică puiule, la şcoala de făcut cutii de carton şi perii de la Bucureşti, că prea ai deviat de la ce există în jurul nostru, e prea multă aiureală-n capul tău, n-ai simţul vieţii reale. O să pui mîna acolo pe o unealtă, pe o maşină, pe o materie primă, o să te mai dezmeticeşti! Armata ţării abia aşteaptă să-şi frece bocancii cu periile făcute de tine. Ia acum grilajul ăsta cu pătrăţele în care ai mai scris, îţi dau şi pix, şi foi groase ca să demonstrezi că nu ţi-ai pierdut de tot simţul realităţii! Fă o descriere succintă a ceea ce faci tu, ce faceţi voi în timpul liber. Nu mă interesează sarcinile din program, nu-mi scrii că învеţi, că faci teme. Fii sincer şi raportează corect ce faci între ore, după ore, unde mergi în oraş. Cu cine te întâlneşti în afara şcolii. Nu-i nevoie să mai spui şi tu ce discutaţi la cenaclu, ştim noi prea bine. Dar să nu uiţi cu cine petreci mai mult timp în internat. Apoi, foarte important, care profesori stau mai mult de vorbă cu voi şi despre ce. Repetă ce ţi-am cerut!
Pare-se că am repetat destul de exact, nu s-a arătat nemulţumit. A stat în picioare în spatele meu până am umplut primele rânduri de celule cu linii verticale şi orizontale, s-o fi minunat în sinea lui, dar n-a scos un mârâit. Abia apoi, cu vreo două lozinci, s-a retras, poate ca să nu se plictisească. Nu aveam obişnuinţa scrierii Hebold, de fapt, nu o mai practicasem din clasele mici, iar texte mai întinse nu redactasem niciodată. Scriam foarte încordat, să nu greşesc. Orice ratare a mai multe semne presupunea refacerea integrală a pasajului şi anularea celui greşit, dacă mai reuşeam să-l identific pe toată lungimea lui. Mă opream des, ca să-mi ordonez gîndurile şi să nu uit vreo ispravă demnă de atenţie. Reţinusem că-n acest fel îi puteam demonstra că am simţul realităţii, ceea ce poate n-ar mai fi făcut necesară expulzarea

mea spre Vatra Luminoasă cu periile ei din rădăcini de pir şi din păr de porc. Mă străduiam să nu-mi scape nimic. Un deget se fixa atent pe celula cu care să marchez pauza între cuvinte. Şi aşa se face că i-am declarat securităţii statului că în internat, în timpul liber, în principal, noi, şcolarii din B. N. Antal 31, ne plimbăm pe coridoare şi prin curte şi vorbim de toate, citim, ascultăm muzică, piese de teatru la difuzorul de deasupra uşii, iar eu, din când în când, bat mingea de tablă şi alteori, compun poezii direct în cap, abia apoi le transcriu. Când ies în oraş, merg la plimbare pe străzi, în parc şi la cofetărie. Mă întâlnesc cu prietenii Cornelia şi Cristofor de la alte licee şi frecventez aproape săptămânal Cenaclul „Lucian Blaga" al elevilor. Acolo mă mai întâlnesc şi cu alţi iubitori de literatură, dar cu care nu am schimbat pînă acum nicio vorbă în particular. De aceea unora nu le ştiu decât numele. Am amestecat numele între ele, dacă mă vor lua la rost, voi spune că nu le-am reţinut exact. Excepţie, acelaşi Cristofor, lui îi ştiam şi numele, şi prenumele, şi pseudonimul. Gazdele mele au venit în control împreună de vreo două ori, eu umpleam cu semne colţuroase dreptunghiul celulelor destinate uzual celor şase puncte. Am acoperit trei foi şi a trebuit să semnez pe fiecare. Era o declaraţie în toată regula, eu o dădusem, eu o scrisesem şi o iscălisem. Au studiat-o preţ de vreo jumătate de oră în altă încăpere. Singurătatea m-a ajutat mult să mă înviorez.
- Nu-i tocmai rău ce-ai scris, Reserică, a spus la întoarcere şeful. Ia iscăleşte tu în josul declaraţiei! Aşa. Iar acum, hai să numărăm împreună treburile şi jocurile cu care-ţi mănânci tu timpul: întâi, plimbatul, apoi cititul, ascultatul, bârfitul şi, când şi când, un fotbal de tablă. În oraş: plimbare, cofetărie, cenaclu. Bine, ai şi doi prieteni, între care, o fată. În plus, tu-ţi mai ocupi mintea inventând poezii...
- Asta îmi ia destul timp, dar...
- Orice ai spune tu, am mai văzut pe la voi şi altele. Pe câte unul îl uită benga rezemat de stâlpul terasei, alţii sprijină sobele de teracotă, tu mai dormi cu capul pe bancă pe câte o carte groasă de-a voastră. Nu-i cam puţin pentru un tânăr de şaptesprezece ani?
Să mă fi luat la şuturi, că tot nu ştiam ce să răspund. După o jumătate de minut, anchetatorul n-a mai aşteptat să-mi revin şi a mers mai departe:
- Tu n-ai declarat aici, dar am auzit că ştii să dansezi, vă mai mişcaţi şi voi duminică seara, parcă. Cine vă pune muzica?
- Ştiţi, avem colegi care... cu clarinetul, cu acordeonul...
- Cum, voi lăutari, voi şi-n horă?
Comparaţia inevitabilă cu discoteca (cine vă pune muzica?), cu distracţia, cu dansul altora muşcase dureros din mine. Măgarii! Oare de ce aveau nevoie să mă facă să resimt diferenţa faţă de alte moduri de viaţă?... Faţă de cele la îndemâna celor mai mulţi, vreau să spun. Noroc că primul anchetator, cel cu vocea blîndă, a schimbat subiectul:
- Dintre profesori, a întrebat el, numai cu Tăutu şi cu Mereuţă stai de vorbă după ore?
- Numai cu dânşii, am tremurat cât s-o pot acoperi pe Cătălina Păpădie.
Mi-a reuşit mişcarea, fiindcă au revenit la cei doi profi de literatură. Le-am spus ce discutăm de obicei, nu am contrafăcut nimic, poate am uitat fără să vreau câte ceva. Relatarea era însă atât de încărcată de amănunte din biografiile poeţilor şi de citate din ei, că poate s-au plictisit ori s-or fi lămurit şi m-au lăsat din nou singur.
Enervanta poreclă Reserică în gura şefului mă mai liniştea. Trebuia s-o resimt ca onorantă, graţie Republicii Socialiste România, diminutivul era obligatoriu, nu putea să-mi zică Reseroi, pângărea acronimul patriei. Având, după ieşirea celor doi, răgazul să mă uit în urmă, am băgat de seamă că de la prima poezie compusă şi percepută de mine ca fiind de nădejde, cea cu fata plutitoare din ianuarie '68, până la examenul de admitere din iunie '70, trecuseră doi ani şi jumătate. Alt an şi jumătate se scursese. De atunci şi până în ziua de decembrie în care, într-o încăpere de nu ştiu unde, dădeam declaraţii în scriere Hebold cu litere mari de tipar, invizibile pentru mine şi intangibile. În tot acest răstimp, o poezie mă băgase la liceu, cu altele câştigasem premiul III şi publicarea în Licăriri, iar cu totul altele, înrâurite de Ion Barbu, mă

făcuseră remarcat în cenaclul liceenilor. Pe urmă, cu un grupaj eliberat şi de influenţa lui Barbu, ocupasem locul al doilea la faimosul Concurs Republican de la începutul anului 1971. Toată speranţa şi toate visele mi le puneam în (şi cred că abia atunci am avut ascuţit această senzaţie) în superioritatea, în atotputernicia poeziei. Exista ceva acolo sus care nu se putea să mă lase în seama cartoanelor, a prafului, a maşinilor de găurit şi a periilor de lustruit ciubote. Da, printre ciubote şi bocanci militari se întindea spurcata realitate. Dar ea pornea până acolo de aici şi din jurul meu. Liniştea din preajmă mă ajuta să-i percep ţăcănitul îndepărtat de maşină de scris cu care se lipea de mine. Oare ce-or fi având de scris aici zi şi noapte? Desigur, mă raportau mai sus, împodobeau realitatea cu mine.
Care realitate, împodobită, neîmpodobită, s-a întors. Uşa s-a deschis. Revenea primul plop, băiatul mai de treabă, cel care mă ascultase şi-mi aşezase pe timpan o vorbă bună. Mă-ntrebam dacă cei doi ori fi fost aceiaşi cu cei care mă aduseseră cu maşina. Nu puteam să mă dumiresc, fiindcă de la poarta şcolii şi până în ascunzătoarea lor, mi se adresaseră numai în silabe de punere în mişcare şi împingere de la spate.
- Uite, mi-a spus vocea de la prima probă în scriere Hebold, mai ai aici un aparat, pune mâna pe el, pipăie bine, ştii ce e?
Am pipăit. Începeam să mă luminez. Era o trusă Klein. Poate că-mi vor pune dinainte şi o maşină de scris în Braille, un Picht. Scrierile Hebold şi Klein ni se predaseră în clasele a doua şi a treia, cu acelaşi scop cu care aveam să fim iniţiaţi mai târziu în dactilografie, şi anume, ca să putem comunica cu lumea văzătorilor, să putem scrie acasă, de pildă.
Mă stăpâneam greu. Eu eram acela care voia să-l ia acum la întrebări pe, cum să-i spun?, plop, anchetator, cercetător? Dar m-am cenzurat şi bine am făcut. Am pipăit, reamintindu-mi trusele didactice din clasele mici. O cutie de lemn îşi desfăcea cele două jumătăţi, ambele erau de trebuinţă. În jumătatea din dreapta, în rânduri de celule, stăteau fixate nişte cubuleţe de plumb sprijinite în ace care formau literele de tipar. Înfipte în pâslă, acele erau totuna cu piciorul piesei. Pe aversul micului cub de plumb, litera figura scoasă în relief, ca să poată fi simţită sub deget. În jumătatea din stânga a cutiei, peste un strat de pâslă se aşeza o coală groasă ca pentru Braille. Piesele de plumb perforau hârtia de la dreapta la stânga, înaintând între marginile unui cadru care asigura linia dreaptă. Aveam şi o pană, tot de plumb, mai subţire, fără ace, pentru pauza între cuvinte. La sfârşit, se scotea foaia şi se citea de la stânga la dreapta. În Hebold şi în Klein, orbii nu puteau controla ceea ce scriau nici măcar cu degetele, trebuia să ţină minte semn cu semn. Nu scriau pentru ei, ci pentru alţi cititori.
Mă temeam că în Klein, anchetatorul îmi va dicta tot fragmente de ziar. Dar nu. S-a mărginit la propoziţii scurte şi la unele cuvinte bune de testat aparatul. Mi s-a cerut să străpung foaia cu acele unor cuvinte ca: „varză, vulpe, criţă, ghemotoc, prag, zarzăr, şotron, ibric, dulap, pălărie, căţel, scabie". M-a cercetat dacă ştiam ce înseamnă „scabie". Ştiam. Dar nu şi „criţă".
- Înseamnă oţel, a accentuat dânsul, oţel, aşa să ştii. Ia semnează-mi şi pentru ce-ai scris aici cu acele.
M-a luat însă şi la întrebări: de unde vin colegii, ce ştiu eu despre părinţii lor, ce discutăm în timpul liber, care-s jocurile noastre curente. Asculta cu atenţie când îi relatam păţania oftalmologică a câte unuia. Mă refugiam în asemenea poveşti ca să nu fiu nevoit să răspund la alte întrebări. Audiţia cărţilor la magnetofon însă l-a cam descumpănit. M-a întâmpinat cu mirări: „Chiar aşa? Ce spui?", dar, după ce mi-a mai ascultat explicaţiile, a comentat:
- Aş ameţi văzând cum se tot învârt rolele alea. Noroc că voi nu le vedeţi şi de-aia vă mulţumiţi să le ascultaţi!
Nu înseamnă că am scăpat numai cu atât. A revenit:
- În scrisoarea aia a ta pentru care eşti aici, la noi, ai cerut muzică pentru una Else. Încă n-ai aflat cine e fata asta?

- Am declarat şi am semnat că e imaginară, un pretext ca să-mi transmită Cornel Chiriac mai multe melodii, nu se putea altfel, refuza să dea mai multe pentru o singură semnătură, am inventat-o şi pe ea, ştiţi, era mai sensibil când un băiat cerea muzică pentru o fată.
- Şi pe unde te mai întâlneşti tu cu Else asta, afară de scrisoare?
Obosisem. Am tăcut îndelung. Apoi, pentru că nu vorbea nici el, parcă nota ceva, am murmurat:
- Nu înţeleg de ce nu mă credeţi...
Jeluirea mea l-a făcut mai îngăduitor.
- La tine în şcoală, a schimbat el vorba, se ştie că ai fost luat în după-masa asta la sediul Comitetului Municipal UTC, la cenaclul vostru, la o şedinţă mai importantă. A venit la voi scriitorul Dumitru Mircea, ai auzit de dânsul şi de cărţile lui?
- Da, câte ceva pe la Radio Cluj, dar nu sunt sigur de titlurile cărţilor.
- Ei, vezi, dacă n-am fi fost nevoiţi să te aducem la noi, te-ai fi întâlnit şi tu astăzi cu dumnealui. E un scriitor foarte important, este preşedintele Comitetului Culturii şi Educaţiei Socialiste pe judeţul Cluj. Şi dacă a fost invitat de onoare la cenaclu unde, să ne-nţelegem, pentru cei din şcoală, astăzi ai fost şi tu, dacă a venit la voi, ce aţi discutat acolo?
- Păi, am devenit eu pe loc inteligent, firește, noi l-am întrebat despre opera dânsului. Ne-a vorbit despre cărţile sale, de unde s-a inspirat, ce fel de oameni a cunoscut dintre cei care i-au devenit personaje, cu care scriitori a colaborat, am accentuat eu, susţinând cu plăcere scenariul.
- Văd că, dacă vine vorba de literatură, te descurci. Iar titlurile cărţilor dânsului să le reţii că te pun să mi le repeţi: Pâinea albă, Un flăcău pe plac, Oameni şi pământuri şi uite, ai de la scriitorul Dumitru Mircea, cu autograf, altă carte, Ana lui Manole, ai cine să ţi-o citească?
- Găsesc eu, mulţumesc.
- Pune mâna pe ea, asta e, cartea e dovada că ai stat toată după-masa unde am stabilit. Şi nu uita că dânsul a fost admis şi în Şcoala de Literatură „Mihai Eminescu” unde a învăţat poezie și Nicolae Labiș, nu oricine ajungea acolo.
În capul meu a răsunat instantaneu semnalul Europei Libere. De acolo ştiam că prin Şcoala de Literatură trecuse nu numai Labiș, ci şi unul Paul Goma care, fiindcă în ţară i se interzisese să publice, apăruse în străinătate cu o carte ce mușca din orânduirea socialistă. Era aceeaşi orânduire care mă dăduse pe mine la carte şi nu mă abandonase lângă porcii familiei, dar acum avea de gând să mă dea afară din toate liceele... În aerul prietenos care ne învăluia de la complicitatea privind programul de la cenaclu, în lipsa vreunui praf înecăcios, îmi venea să spun cu voce tare ceea ce-mi trecuse prin cap. Dar bine am făcut că n-am îndrăznit. A redeschis vorba tot el:
- Să te văd încă o dată dacă eşti isteţ: scriitorul Dumitru Mircea v-a citit fragmente dintr-o carte a dânsului. Pe care crezi că a ales-o, mai ţii minte titlurile?
- Ăăă... cred că ne-a citit din Pâinea albă.
- Tu să nu crezi, să fii sigur! Pâinea albă, bravo! Şi ce v-a citit?
- Despre cât de bine trăiesc oamenii în ţara noastră după 23 august 1944, de exemplu, poate fi acolo un morar, adică unul care încă mai are moară, iar el se miră foarte tare când vin nişte ţărani care înainte erau săraci şi cer să li se macine grâu bun, pentru pâine albă. Ei, până atunci, nu mâncaseră decât pâine neagră, mă rog, din asta de mai slabă calitate...
- Mă, copile! Dacă tu gândeşti atât de corect când vine vorba de cărţi pe care nici nu le-ai citit, cum mama dracului scrii tâmpenii la radioul trădătorilor ălora?
Dacă n-ar fi ieşit din cameră plecând cu mirarea lui cu tot, i-aş fi răspuns că nu-mi era greu să-mi imaginez ce se găsea în cărţi cu un nume ca acela, fiindcă, din iulie încoace, aproape în fiecare zi, teatrul radiofonic ne băga în cap poveşti asemănătoare. Ţăranii de la microfon, cu câte clase or fi avut ei, forfoteau peste tot şi le dădeau pilde de bunătate şi dreptate chiaburilor, foştilor primari şi jandarmi, ba le mai ţineau şi câte o lecţie despre viaţă, istorie şi

ateism cu predilecţie popilor şi călugărilor. Ăsta mi se părea că e adevăratul materialism dialectic şi istoric. Alesesem să inventez din Pâinea albă şi nu din Ana lui Manole fiindcă despre legenda Meşterului de la Argeş vorbise mult Europa Liberă, pusese accentul pe sensurile sacre ale mănăstirii şi nu ştiam ce e în regulă să spun şi ce nu. La întoarcerea gazdei, mi-am ascuţit iar atenţia. Dar se pare că, odată stabilit protocolul vizitei scriitorului la cenaclu, cercetătorul meu a revenit la o melodie care pesemne îl atrăgea mai mult:
- Dacă în scrisoarea ta, pe fată zici că ai inventat-o de dragul muzicii, membrii Departamentului sunt cât se poate de neinventaţi, nu-i aşa?
- Chiar aşa, sunt crainicii de la Europa Liberă, am minţit eu cu încredere.
- Mă, dacă minţi, iau literele astea, întinde mâna! Simţi acele? Le iau şi-ţi scriu cu ace pe cur Radio Europa Liberă, ai priceput?
- Să trăiţi!
Mai mult n-am putut, mai mult n-am ştiut în acele clipe decât „Să trăiţi!" Poate că asta mi-a salvat pielea de la inscripţionare.

XI

Plopul sau platanul care m-a scos din maşină şi m-a băgat pe poarta şcolii nu m-a lăsat pradă curiozităţii lui tanti Gonţ. I-a şuierat scurt:
- Îl duc eu până sus.
Şi dă-i din nou şi-mpinge-l pe Rubi pe altă scară. Pe asta însă o ştiam. Am întins mâna stângă şi, cu puterea transmisă de împletitura de metal a balustradei de acasă, m-am tras pe trepte spre etaj. În dreapta ţineam punga cu cartea primită cadou. Securitatea împacheta cărţile în pungi de hârtie, nu de plastic, ca biserica. Cu Ana lui Manole din pungă trebuia să produc atâta ceaţă cât să se înţeleagă că nu am fost în altă parte decât unde se cuvenea.
- Până unde vrei să te duc? mi s-a adresat păzitorul pentru întâia oară pe drumul de întoarcere.
Nu puteam emite vreun sunet, dar l-am făcut să priceapă că mă opresc la etajul 2. M-a verificat:
- Deci, unde am fost noi astăzi?
Puteam, nu puteam, trebuia să-mi dezgheţ limba:
- La Cenaclul „Lucian Blaga" din...
- „Lucian Blaga" al...
- Cenaclul „Lucian Blaga" al elevilor, am reluat eu, organizat de Comitetul UTC al municipiului Cluj.
- Bravo! Reţii uşor, învеţi repede, să nu mai fii prost, ai înţeles?
Bâiguind ceva promiţător, am urcat spre etajul 3. Dormitorul 3 era gol. Trecuseră câteva minute peste ora opt. Nici nu mi-am agăţat bine pardesiul în cuier şi abia am aşezat punga cu cartea pe pat, că au şi pătruns înăuntru Tityrus şi Podo. La cling-clangul clanţei uşii, m-am

enervat că, uite, nu aveam o secundă liniştită ca să pot gândi la cele întâmplate, dar când le-am auzit glasurile, m-am reînvăluit protector în murmurul lumii mele.
- Ziceai că scapi, crezi că nu te-am auzit povestind cu unul la scările principale?
Ăsta era Podo. A mai zis că, dacă nu ar fi dat de mine nici în dormitor şi nici la budă, m-ar fi căutat sub duşurile de la parter.
- Şi, a început Gyuri, unde ai fost?
- Păi, unde să fiu, la cenaclu, am recitat scurt, căutând să le ascund că abia mă mai ţineam pe picioare.
- Mă, şi dacă eu îţi spun că vii de la securitate, ce zici?
Oboseala nu mă ajuta să mă-ntreb de unde ştiau ei totul. Am admis că da, acolo am fost, iar data viitoare o să le zic să-i ia şi pe ei.
- N-am fost sigur, dar bănuiam, îşi mărturisi bluful camaradul, e bine că ne spui. Am văzut că la plecare erai foarte palid. Şi, acolo, ai încasat vreuna?
Parcă mă-ntrebau de faulturile de la fotbalul cu conserva. Nervii nu erau în stare să-mi învingă epuizarea. Le-am scăpat altceva:
- O să mă dea afară din şcoală, n-o să mai adulmec poarta vreunui liceu din ţară, oricare ar fi el, aşa mi-au zis.
- Asta-i, făcu Podo, n-o să mai dai cu nasul ca căţelul pe la porţile liceelor, Vatra Luminoasă te mănâncă, şcoala profesională de făcut perii. Să ne trimiţi prima perie, să vedem cât de frumoasă e!
Râdeau. Vedeam prima perie de ghete meşterită de mine la Bucureşti, la Vatra Luminoasă, cu capacul ei de lemn numai bună de azvârlit în capetele care nu pricepeau nimic. Înşfăcând cartea de pe pat, am aruncat-o în direcţia lui Podo. L-am şi nimerit.
- La cenaclu am fost, dacă vreţi să ştiţi precis, uite cartea cu dedicaţie din partea lui Dumitru Mircea!
- Cine-i ăsta?
N-am mai întins coarda nici eu, nici ei. Vedeau că nu-i de glumă. Le-am povestit aproape totul, adică despre Hebold şi Klein, despre cartea lui Dumitru Mircea şi cele convenite cu securiştii. Îmi făcea bine să vorbesc, fiecare cuvânt rostit injecta în mine mai multă inimă. Nimic însă despre cum mă frecase cel cu literatura. Nimic despre ceea ce şi mie-mi era greu să-mi mărturisesc. Despre cum adică, la capătul stoarcerii mele prin cuştile etajului 2 din neştiuta clădire, cârpa care ajunsesem a fost scoasă pe coridor şi predată unuia care să mă ducă la maşină.
- Încheie-te la pardesiu, mi-a ordonat glasul lui gros, iar după ce m-am executat, o mână m-a înşfăcat din spate de guler, ridicându-mă ca să mă legene înainte şi-napoi.
- Mă, nenorocitule, mi-a suflat în ureche, te ţin deasupra scării şi, dacă vreau, uite-aşa (şi mă zgâlţâia în aer), te dau de-a dura până jos! Praf te fac, căcat fără ochi! Trădezi ţara cu împunsăturile tale, nimicul dracului, scris îţi trebuie ţie?
Pendul făcuse din mine deasupra golului, sugrumându-mă cu cămaşa încheiată până sub bărbie, puţin îi mai lipsea să-mi facă vânt la vale, nimic ce eram, cel puţin nimicul dracului, că celelalte vorbe mi-e greu să le repet. Dădeam fără să vreau din picioare, nu atingeam nimic dedesubt. Am ţipat. Noroc că mi-a reuşit ţipătul. Am auzit şi o poruncă din fundul culoarului:
- Ho, ho, mă! ţi-am spus să-l duci la maşină, ce te uiţi la mine? La ordin!
- Să trăiţi, numa-n glumă, să-l vad cum face, hî-hî-hî...
Ăsta era şoferul. Până la parter a avut nevoie să mă smucească mereu în sus de subsuoara dreaptă, fiindcă picioarele nu mă mai ajutau. Când m-a bătut liniştitor pe spate şi m-a grămădit pe bancheta maşinii, mi-au dat lacrimile. Cred că Tityrus a zărit şi el ceva între genele mele, acolo, în dormitorul cu zece paturi nedesfăcute.
- Hai să coborâm în clasă să-ţi laşi pardesiul în dulap şi să se vadă că ai venit cu cartea de la cenaclu, ţi-am pus în bancă două gogoşi şi un măr de la masă, hai ! m-a îndemnat el.

Ba, chinuindu-se cu nişte litere pesemne mai mari, ne-a citit dedicaţia mie şi lui Po: „Cu speranţă în viitorul unui tânăr prieten, acest dar colegial”. Nu spun că nu m-am simţit măgulit.
- Nu merg. Oricum ne întâlnim cu toţii mai târziu aici. Dacă vine vorba de cenaclu, pomeniţi voi de carte.
- Bine, a zis Po după o pauză de gândire, îţi aducem felul trei.
Se prinseseră că de singurătate aveam eu nevoie în acele minute şi mi-au dăruit-o pentru o jumătate de oră.
Seara a fost trasă de păr. I-am rugat pe ceilalţi nouă să se abţină de la lectura pe bandă, nu mai aveam chef să manevrez magnetofonul urcat de ei fără greş de la 2 la 3, pretindeam că sunt prea obosit după discuţiile interminabile de la cenaclu. Gyuri şi Podo mă susţineau. Am rezistat. S-a dovedit că imaginaţia mea, că mincinosul din mine dispunea de o cherestea solidă. În loc să-i potolească, lamentaţia că sunt stors le-a întărâtat curiozitatea:
- Dar de ce dracu’ ţi-a dat-o ţie scriitorul taman pe Ana lui Manole, ce te-a întrebat?
Nu mă puteam bizui pe răspunsuri improvizate ca despre Pâinea albă. Tot Radio Europa Liberă mi-a venit în ajutor. În vară, în Teze şi Antiteze la Paris, se vorbise de unul Mircea Eliade, faimos în întreaga lume, aşa se zicea. Drept care i-am întrebat şi eu pe camarazi:
- Au vorbit de o carte a lui Mircea Eliade, e celebru în toată lumea, aţi auzit de el, nu?
- Mda, au murmurat cei mai mulţi.
- Parcă, a zis Roşca.
- Ei, cum să nu, Mircea Steriade, m-a asigurat Aproape-Marin-Preda.
- Eliade, am corectat eu.
- Da, aşa, dar am auzit că uneori i se spune şi Steriade.
Fie şi Steriade. Cert e că, într-o carte de a lui, luase la bani mărunţi Legenda Meşterului Manole, plecată, pasămite, din Grecia, de la construcţia unui pod. Podul, ca şi mănăstirea de la noi, se tot năruia, nu puteau să-l dea gata. Iar măgarul de meşter, aflând că numai dacă va jertfi o făptură omenească va izbuti, şi-a minţit soţia trimiţând-o sub pod să-i aducă inelul scăpat pe acolo şi a zidit-o de vie. Mă chinuiam să le bag în cap diferenţa asupra căreia insistase Europa Liberă, dar pe care i-o atribuiam lui Dumitru Mircea care ne-ar fi explicat-o la cenaclu, cum că la greci, la sârbi, la bulgari, la alţii, se construieşte un pod, o cetate, un castel, în schimb, la Argeş se durează o mănăstire, un lăcaş de cult. În spusele mele, scriitorul care poruncea peste Comitetul Culturii şi Educaţiei Socialiste la Cluj ne luminase, da, da, luminase în privinţa superiorităţii mănăstiriii. Cu povestea acestei construcţii mi-am învrăjbit ascultătorii. Unii ţineau cu podul, alţii cu biserica. De pod, carevasăzică, avem nevoie că el ne trece râul, dar cu biserica ce să facem, ne duce ea undeva? Bune erau şi fortăreaţa, şi castelul, ce folos însă cu o mănăstire de călugăriţe? Nici măcar la o plimbare nu poţi ieşi cu cele tinere...
- Dar, s-a trezit careva, de ce să le omoare pe femei, dom’le, îngropându-le-n pereţii ăia, ce-i apucă?
Am tras de mine cât am putut şi am dus până la capăt explicaţia cu sacrificiul uman care asigură eternitatea unei capodopere. Refrenul ăsta confraţii îl mai auziseră prin manuale. Aici, careva şi-a amintit de nevasta lui Manole pentru că avea şi el o bunică Ana care n-a fost zidită până acum nici măcar în pervazul căminului cultural şi de-aia mergea atât de prost cultura la el în sat.
Discuţiile s-au stins pe la vreo unsprezece, băieţii au adormit pe rând. Nu şi eu, însă. Aveam de tăinuit cu Else, voiam să o lipesc de mine, dar căldura nu i-o simţeam. Numai mărturiile despre cele petrecute în clădirea de nu ştiu unde şi mai ales ţipătul meu de pe muchia hăului dintre etaje încăpeau între noi. Până pe la patru dimineaţa m-am zbătut să aşez fiecare idee a anchetei în cutiuţa ei: una, două, trei, dar le-am pierdut şirul. Else nu mă ajuta. La orice întrebare îmi răspundea afirmativ, toate erau întocmai cum spuneam eu. Închipuirea nu mai reuşea să o lipească de mine, securitatea se întinsese cât era de lată între noi, nu mă mai

mângâiau nici părul ei, nici buzele. Iar din spaimele zilei, am izbutit să adun, de-a lungul acelei nopţi, un mănunchi de înţelesuri:
1. Securitatea luase evident legătura cu conducerea şcolii, i se pusese la dispoziţie teza mea de admitere în liceu redactată în Braille, un om de al lor transcrisese versurile dictate de un profesor, oare cine să fi fost? Şi unde transcriseseră poezia, în şcoală ori în altă parte? Poate că tocmai acolo unde mă duseseră fără să am habar unde. Să fi fost sediul lor central, să nu fi fost?... Ştiam de la curtezanele care strălucesc şi suferă că nu era obligatoriu ca o putere să-şi întindă stăpânirea dintr-un singur punct.
2. Probă de Braille în cabinetul metodic şi trimiteri la datoria mea faţă de Ceauşescu. Probe de Hebold şi de Klein în casele securităţii din Cluj, dar nicio aluzie la ce scrisesem despre Nea Nicu. Pare-se că-i interesa înainte de toate identificarea tuturor tehnicilor şi modurilor de scriere ale orbilor.
3. Scormoniseră în deplin secret prin multe locuri din şcoală şi undeva, uitată de mine, dăduseră peste poezioara tâmpită din ianuarie ’68. Mi-or fi scotocit prin bancă, prin dulap, or fi deschis cu şperacluri, mai ştii?... Nu ţineam minte să o fi păstrat pe undeva. Dacă au găsit-o dactilografiată, că parcă o bătusem la maşină la vremea ei, nu aş fi tremurat atât de tare. Era scrisul lumii lor, al cititului lor cu ochii. Frisoane îmi dădea însă gândul că or fi dat de ea în Braille. Pe cine au pus oare să le-o citească? Potoleşte-te, Rubi! Aştia nu lucrează decât cu adulţi, le-a dictat-o vreun Mereuţă, nu apelează ei la colegii tăi de clasă. De aici venea groaza de ridicol: nu cumva să fi aflat de ea vreun coleg ca s-o recite în bătaie de joc prin cabinele budei de la etajul 3...
4. Deci, poezia de la admitere, compunerea în versuri din ianuarie ’68, poemul cu iola, transcrierile, placa pentru Hebold, cutia pentru Klein, oameni care au dictat, care le-au predat dispozitivele de scriere... Înseamnă că existau de acum mai mulţi dascăli care ştiau că am făcut o trăsnaie neobişnuită, că s-a întâmplat ceva cu mine, că nu sunt căutat şi transportat degeaba cu maşinile. Vai de capul meu!
5. Nu pomeniseră nimic de Evanghelii, cred că nici nu ştiau de ele, deci nu ei le făcuseră dispărute.
6. Declaraţia mea din cabinetul metodic fusese trimisă de securitatea din Satu Mare celei din Cluj, de vreme ce şi ăştia de aici ştiau că Else e imaginară. De acum încolo, nu mă vor mai crede că am inventat-o. Ţipasem atârnat deasupra hăului scărilor, poate dincolo de balustradă, nu-mi dau seama, ăla mă ridicase ca pe un pai, ca pe o zdreanţă mă scuturase. Dar ce ţipasem? Nu mamă, nu tată. Nici pe Boghos, bărbat robust, profesor de sport, nu-l chemasem în ajutor. Strigasem ceva care nu putea să semene decât cu Else. Dacă Glas-gros înţelesese, va fi nenorocire. O vor ancheta pe Cornelia, poate pe Cătălina ori pe studentele de la defectologie. Iar dacă ajunseseră ei s-o ancheteze pe soră-mea, copil de treisprezece ani, or fi ţipat şi la ea, erau în stare să-mi ia la puricat şi colegele de şcoală. Gândul îmi dădea frisoane, l-am amânat. Amânat, dar cu greu.
7. Dedicaţia aducea a cuvânt de scriitor. Dar Dumitru Mircea nu mi-o adresase mie nici ca Rubi, nici ca membru al Cenaclului „Lucian Blaga”. Era formula lui pentru condeiele adolescenţei. Avusese de bună seamă multe întâlniri prin licee. Poate că o inventase totuşi anchetatorul mai blând, cel care nu-mi inscripţionase curul cu acele lui Klein. În acest caz, dedicaţia îmi era adresată direct şi inconfundabil.
Aşadar, mi-am tot ordonat şi clasificat deducţiile până pe la patru dimineaţa. Am adormit greu, nu am visat nimic, am fost trezit de soneria ca un sfredel, mânat la masă, la clasă, afară din clasă. În faţa profesorilor cu care aveam ore, ortacii se lăudau cu dedicaţia ce-mi fusese adresată, autosugestionându-se că, de fapt, beneficiarii ei suntem cu toţii. Le reuşea deturnarea unor minute bune din lecţie şi transportarea dascălului la înălţimea unei stări de spirit de unde nu putea să-şi îngăduie exigenţe mai radicale. Se împrieteniseră toţi cu Mircea Eliade, îi cercetau pe profi dacă auziseră de el, că la noi, uitaţi, Rubi a fost primul care a aflat.

Podo şi Tityrus mă acoperiseră în seara dinainte fie tăcând, fie aprobând câte o născocire de a mea. Cert e că i-am convins că ştiu să mint fără emoţii. Pricepuseră ce fel de aparenţe aveam de salvat şi nu m-au dat de gol. Nici vineri după-amiază, când au plecat în oraş împreună luându-i cu ei şi pe alţii, nu le-a scăpat o vorbă.
La întoarcere însă, nu m-au găsit şi puteau să mă caute mult şi bine, că nu m-ar fi dibuit.

XII

Văzându-mă singur în după-amiaza aceea de vineri când toţi îşi făceau ghetele, îşi periau hainele şi ieşeau din internat, am luat-o şi eu spre o ţintă. Ieşind de pe coridorul claselor şi prefăcându-mă că mă îndrept spre cancelarie şi direcţiune, am cotit la stânga. Era şi acolo o clasă. Avea însă un singur elev, pe Vasile Adamescu, colegul orb, surd şi cândva mut căruia Ministerul Învăţământului, cel care trebuia să mă dea afară din liceu, îi hărăzise acest regim, de şcolar singur ocupant al propriei sale clase. Nici nu cred că se putea altfel. Am bătut la uşă, fără să-mi dau seama pe loc că nu avea cine să-mi răspundă. Am intrat şi am auzit binecunoscutul fâşâit al degetelor pe Braille. În clipa următoare, foşnetul s-a oprit. Vasile simţise curentul de aer al uşii deschise. M-am îndreptat spre el, prezentându-mă prin semnul de recunoaştere, degetul arătător al mâinii drepte îndoit la prima falangă.
- Ru-bi, a silabisit el pipăind semnul şi strângându-mi mâna.
A întins îndată palma ca să-i scriu în ea mesajul. Era, după semnul de identificare, invitaţia la expunerea motivelor vizitei. Motive speciale nu aveam, făcusem legătura cu el prin licărul din capul meu, al speranţei în Ministerul Învăţământului care analizase cazul său şi urma să-l studieze şi pe al meu. Nicio intenţie să-i vorbesc despre această paralelă. Dar despre ameninţarea de a fi dat afară din liceu puteam să-i scriu în mâna întinsă. În dialogul dintre noi, obişnuiam să folosesc alfabetul vizual, configurându-i literele de tipar. Nu-mi dădusem seama de la început că pentru el scrisul atârna cu capu-n jos. Stând faţă-n faţă, eu desenam literele în poziţie firească pentru mine. Vasile mi-a spus însă că ăsta-i un fleac, le înţelege oricum ar fi poziţionate, gravate de tipar sau punctate în Braille, în română sau în franceză. Singur scrisul de mână îi era necunoscut. Nici nu avea nevoie de el. Supuşii scrierii vizuale n-aveau decât să folosească varianta de tipar. Iar semnele se încălecau fiindcă palma nu oferea spaţiu pentru înşiruire. Fireşte că atunci, cu oricine comunica cu el, le scria unele peste altele. Un veritabil palimpsest, strat peste strat. Destinatarul descifra totul cu simţ de arheolog. Nimeni nu era în stare de una ca asta. Mă miram mai cu seamă de suprapunerea de puncte Braille de la atâtea litere. Tiparul latin mai treacă-meargă, avea linii drepte şi curbe, ovaluri şi serpentine. Dar în Braille, punctările cu degetul plouau unele peste altele, greu le separai din grămadă. Lui însă aversa asta de picurări nu-i dădea bătăi de cap, dimpotrivă, îl bucura că are cu cine să se întreţină. Vasile descifra totul, spre deosebire de oricare din noi şi de asemenea spre deosebire de orice om cu toate simţurile tefere. Cu vocea pe care şi-o însuşise, dar pe care nu şi-o auzea

în momentul rostirii, repeta încet sunetul fiecărei litere din palmă, iar răspunsul îl emitea silabisit şi desigur lent:
- Spu-ne po-ve-stea pen-tru ca-re ai ve-nit, eu te voi în-tre-ba a-nu-mi-te lu-cruri.
După o propoziţie ca aceasta, mi-a întins îndată palma pentru conversaţie. Mi-a mărturisit, după ce am devenit mai apropiaţi, că puteam să-i scriu şi pe pielea spatelui, el mă va înţelege oricum. Profesoara lui de suflet, mama devenirii lui, domnişoara Florica Sandu, obişnuia să-i scrie pe faţă, când pe obrazul drept, când pe cel stâng. De câteva ori, când întâlnise oameni pe care el îi numea „in-te-re-sanţi", aceia nu înţelegeau nici în ruptul capului că semnele mesajului lor trebuie să se aştearnă unele peste altele în palmă. Îi ceruseră lui Vasile să-şi suflece mânecile ca să-i poată scrie pe braţul gol, fiindcă altfel, ei nu-şi vedeau textul aliniat, cu slovele în succesiune. Adamescu le răspunsese politicos o dată, de două ori, dar mai apoi, le ceruse să se conformeze firescului comunicării practicat de toată lumea cu palmele sale. Se dovedea astfel că „interesant" conţinea şi o conotaţie negativă şi că el sesizase acest sens.
I-am spus că venisem să-i mărturisesc un mare necaz, riscul de a fi dat afară din şcoală fiindcă luasem examenul de admitere în liceu, prezentându-mă la română, în scris, cu o poezie, nu cu o lucrare în proză, iar cazul meu urma să fie supus judecăţii Ministerului Învăţământului. Dacă se va conchide că am greşit, voi fi trimis acasă. Vasile şi-a retras mâna îndată după încheierea plângerii şi, cu glasul pe care nu şi-l auzea, mi-a silabisit:
- A-dre-sea-ză-te To-va-ră-şu-lui Ni-co-la-e Cea-u-şe-scu, dân-sul o să te a-ju-te.
Şocat la început, am avut atâta minte încât să nu mă arăt mirat. I-am mulţumit. El măcar avea un sfat de dat, lui îi păsa, voia să-mi fie bine. Scrierea Braille şi gândurile altora încredinţate palmelor sale erau, pentru Vasile Adamescu, singurele raze cu care putea cerceta realitatea. Pipăitul îi asigura cel mai amplu contact cu lumea: mai întâi unul direct, cu artefactele şi reliefurile din proximitate, cu semnele de identificare a interlocutorilor. În al doilea rând, un contact la distanţă, la mare distanţă, prin cele două coduri scrise: prin alfabetul latin în semne de tipar şi prin scrierea punctiformă. Simţul său tactil preluase, nu integral, dar în mare măsură, rolul văzului şi al auzului. Dacă nu ar fi existat însă invenţia lui Louis Braille, atingerea cu lumea ar fi riscat să se reducă la mediul domestic al obiectelor. Poate că cineva s-ar fi găsit să-l înveţe, după cum se şi întâmplase, tiparul vizual latin trasat în palmă, sistemul Block, cum botezaseră academiile modul firesc de dialog cu fiinţele umane integral tactile. Totuşi, numai cu atât, el n-ar fi avut cum să citească independent un text, cum să ajungă la veritabila alfabetizare care presupune folosirea pe deplin liberă de către subiect a unui cod de semne grafice, ţeserea semnelor în cuvinte, a cuvintelor în fraze precum şi destrămarea acelei ţesături. Poate că tiparul vizual de pe fila epidermei sale, conectat de o mână genială la rostirea sunetelor corespunzătoare, ar fi ajuns să-i dezmorţească limba. Dar numai lectura tactilă independentă cu degetele şi redactarea unui text cu instrumentele potrivite izbutiseră să-l facă să conştientizeze diversitatea realităţii cu amănuntele care o populau. Plat spus, numai prin intermediul alfabetului Braille poposise liber în aria cunoaşterii, Louis Braille îl eliberase cu adevărat. Se poate spune că de fapt îi dezrobise pe toţi orbii. Unii trăiseră independent şi înainte de invenţia lui, vezi Homer şi alter egoul său, aedul Demodocos de la curtea lui Alcinoos. Alţii, în schimb, nu se eliberaseră nici după răspândirea, de fapt, după universalizarea operei parizianului. Pentru Vasile Adamescu în schimb, scrierea Braille a jucat, cu siguranţă, rolul eliberator absolut.
Cărţi Braille în limba română se tipăriseră şi nu prea până în 1971. Nu erau atât de multe încât, în câţiva ani, un cititor pasionat să nu le poată parcurge, umpleai cu ele cel mult o bibliotecă de cartier. Printre ele şi puseuri proletcultiste ori de ale propagandei construirii societăţii socialiste, pam-param-pam. Vasile le citise pe toate. Mai avea apoi la îndemână manualele, între acestea cele ale unor discipline sociale care atestau „fuga universului spre roşu" şi, spre bucuria lui, singura publicaţie periodică Braille din ţară, revista lunară Viaţă nouă. Departe de a fi strivită de ideologie, revista se conforma şi ea canoanelor impuse presei

inserând, în genere prin reluare din publicaţiile obişnuite, un editorial propagandistic. Adamescu, citindu-le, le lua pe toate de bune, nu avea un prieten cu care să se poată cufunda în dezbateri, care să-i nuanţeze adevărurile din jur. Iar la urma urmei, de ce să-i fi complicat cineva mintea cu realităţile politice? Cele trei infirmităţi ţesuseră în jurul lui un câmp izolant ce ţinea la distanţă sau filtra paraziţii vieţii sociale la care el nu participa direct. Bine că avusese statul oameni inteligenţi care să-i asigure ocrotirea în sfera strictă a vieţuirii şi devenirii lui personale. Ţinând seama de posibilităţile sale de acţiune şi de exprimare, libertatea, atâta cât putea fi a lui, îi era limitată de capcanele contingentului, nu de emanaţiile ideologiei. El nu avea nevoie de mai mult decât să le înregistreze aşa cum erau.
M-a făcut să-i promit că-i voi scrie tovarăşului Ceauşescu, arătându-i că sunt un elev silitor şi de treabă, iar la nevoie, el, Adamescu Vasile, îi va trimite la rându-i un memoriu de sprijinire a mea. Cu alte cuvinte, hai Rubi! M-a asigurat că ştia să dactilografieze ca noi toţi, mi-a arătat şi maşina, un Olivetti destul de mic. Bătuse mult mai multe pagini ca oricare dintre noi, fiindcă, simţind continuu şi presant nevoia de comunicare, le trimitea mereu, multora dintre cei de acasă, nu răvaşe comune, ci fiecăruia un mesaj în parte. Le scria şi prietenilor din Cluj ori de prin alte părţi. Ciupit de gelozie, gândindu-mă că numai mie mi se cuvine să am prieteni dincolo de ziduri, l-am întrebat cui îi scria el în oraş.
O avea pe profesoara de la care, spunea el silabisit, învăţase totul, pe domnişoara Florica Sandu. De când aceasta se pensionase, o ţinea la curent cu tot ce făcea el, prin scrisori bătute la maşină. Sandu, cum apucase Vasile să-i spună pe când ea îl demutizase, nu era oarbă, dar îşi cumpărase o maşină de scris în Braille ca să-i poată răspunde. De altfel, şi cu mine s-a gândit el să comunice mai mult în scris. Câştiga astfel timp. Începea mai mult text scris într-o jumătate de oră faţă de mesajele sale silabisite în acelaşi interval. Îmi propusese să-l ţin la curent cu analiza cazului meu la Ministerul Învăţământului, iar el îmi va lăsa din când în când în bancă, dacă nu mă va găsi în clasă, câte o scrisoare în care-şi va exprima opinia şi-mi va mai povesti ce face şi ce citeşte. Cu această sugestie, credeam că are de gând să mă concedieze. Dar nu. A scos din pupitru o carte Braille. Mi-am dat îndată seama că era scrisă de el, căci punctele nu apăreau, ca din maşina tipografică, pe ambele feţe ale colii, ci numai pe avers. Aşadar, aveam de-a face, să zicem, cu un caiet. Mi-a îndrumat mâna spre a doua pagină. Omul, în anumite împrejurări, se simţea mai bine cu cititorul alături, decât cu interlocutorul pe pielea lui. Poate că, după atâta scris în palmă, începusem să-l inoportunez cu iscodirile mele: care a fost prima literă însuşită de el? Era vorba de un semn Braille sau de tipar? Dar cel dintâi sunet pe care-l emisese, cel dintâi cuvânt şi cui i-l adresase?...
Pagina a doua de sub degetele mele, fără titlu, deschidea de fapt un jurnal. Rândurile parcurse îl depănau unul după altul. Vasile reda la început primele sale amintiri din viaţa conştientă şi ceea ce aflase de la alţii despre sine până în acele clipe. Îmi vine greu să rezum ceea ce am citit, fiindcă totul se petrecea într-un regim existenţial şi-ntr-un context senzorial total diferit de al meu, de al nostru, al colegilor orbi din B.N. Antal 31, care nici noi nu duceam o viaţă tipică, obişnuită, comună tuturor oamenilor ori copleşitoarei lor majorităţi. Şi totuşi, noi ceilalţi camarazi ai săi, orbi, dar cu auzul şi cu vorbirea în acţiune, aveam privilegiul de a putea înţelege cele scrise în jurnal mult mai bine decât majoritatea de dincolo de ziduri. Vasile scria că se născuse pe 5 septembrie 1944, pe Dunăre, la Cocargeaua, aşezare ce avea să preia numele braţului Borcea, pe malul căruia se afla, că tatăl său se numea Zamfir, iar mama Voica. Dar Voica, în lipsa bărbatului trimis pe front, plecată la Dunăre în plină iarnă să scoată apă, a lunecat într-o copcă. Zamfir s-a întors teafăr din foc, în schimb, ea n-a mai putut înfrunta pneumonia de la apa îngheţată şi s-a prăpădit. Până la puţin peste doi ani, Vasile a trăit şi el ca orice alt copil de pe Borcea. Într-o zi însă, tatăl fiind plecat la câmp şi mamă nemaiavând, a fost lăsat în grija unei mătuşi din vecini. Femeia, luându-se cu treburile, n-a băgat de seamă când a dispărut copilul. El se întorsese pe drumul cunoscut acasă. Uşa fiind încuiată, a bântuit prin curte unde l-a prins o ploaie rece de toamnă de la care a răcit straşnic.

A dat în meningită, a zăcut cu fierbinţeli mari, i-au aprins şi lumânarea, nemaînădăjduind vreo minune. Numai că o putere care palpita şi-n mărunta lui făptură l-a întors din drum. S-a înzdrăvenit, însă fără vedere şi fără auz. Belea mai mare pe capul lui Zamfir nici că se putea. Mulţi de primprejur trebuie să fi gândit că, pe ăl mic, mai bine l-ar fi luat Cel de Sus. Pesemne că numai bunica Stanca gândea altfel, iar inima ei s-a dovedit hotărâtoare. Zamfir şi-a găsit altă nevastă care i-a născut o fată, dar a murit şi ea curând. Cu a treia soţie, a avut alţi cinci copii. Curios însă, Cioboi, aşa era poreclit pe satele de pe Borcea, nu-i luase la sine şi pe cei doi copii pe care această femeie îi avea de la alt bărbat.

Fără-ndoială, oricine putea să priceapă dintr-o simplă relatare cele de mai sus. Singur Vasile nu le-a aflat din familie îndată după ce s-au petrecut. I le-au transmis cei care le ştiau de la rudele lui, abia când el a ajuns să desluşească mesajele ce-i erau scrise în palmă. Acasă, în sat, dialogul cu cei din familie se înfiripase greu şi precar. Fratele lui mai mare cu doi ani, i-a inventat un semn prin care să ceară apă, ducându-şi mâna dreaptă cu pumnul strâns şi cu degetul mare ridicat spre buze, iar foamea să o indice cu aceeaşi mână aşezată pe burtă şi îndreptată apoi spre gură.

Eram uluit şi nu mă puteam dezlipi de caietul gazdei mele. A intrat doamna Georgeta Damian, educatoarea clasei cu un singur discipol, cea mai frumoasă voce feminină din întregul B.N. Antal 31. Mâna cu gheare a destinului o plasase tocmai la clasa care nu putea să guste minunea ei vocală. Dar cum să nu se bucure dumneaei că ne găseşte împreună citind? Pe Vasile îl vizitau prea puţini colegi. Dar iată că tezele tâmpitoare ale lui Ceauşescu, scrisoarea mea de protest către Europa Liberă, ancheta securităţii mă călăuziseră fără să vrea spre amintirile confratelui, de a căror originalitate şi duritate nu mi-aş fi dat seama niciodată dacă nu le-aş fi avut sub buricul indexului. Diferenţa dintre ce trăisem eu şi ce înfruntase el în copilărie se măsura în ani-lumină. Eu mai şi văzusem, mai bine sau mai rău, până la unsprezece ani, întâmpinasem cu spaimă sau cu fascinaţie fulgerul, auzisem tunetul. Vasile însă, simţind că se răceşte aerul, ca să ştie ce se întâmplă, punea mâna pe stâlpul de lemn al cerdacului şi se pătrundea de vibraţiile tunetelor. Pipăia totul în jur: îl pişcau urzicile, scaieţii şi pălămidele îl înţepau, se ciocnea prin curte de toate animalele ce nu se fereau de el, câinii vecinilor îl muşcau, nu şi ai casei, a încasat o copită de la un cal, a atins botul căţeilor sugând din ţâţele mamei şi, după ce l-a lovit lemnul unei căruţe în mers, se culca la pământ în uliţă ca, din trepidaţii, să prindă dacă se apropie sau nu roţi. Da, pipăia, punea mâna pe orice-i ieşea în cale ca să afle, să înveţe, să ştie. Era, în întâlnirea spontană cu realitatea, o fiinţă umană pur tactilă. Relatarea Braille a caietului însă lua cu sine desişuri, hăţişuri de amănunte. Unui cititor ca mine nu-i prea păsa de câtă umiditate apucau să măsoare în aer aripioarele nărilor lui de la o zi la alta, câtă miercuri şi câtă joi, nici ce fel de textură prezentau toate lemnele atinse, scoarţa salcâmului sau carcasa coteţului prin care copilul orb, surd şi mut îşi strecura degetul şi dădea, umed şi cald, de râtul porcului. Curiozitatea mea zbura către procesul demutizării lui, plesneam de dorinţa de a afla cum se ajunsese la limba silabisită pe care o rostea fără s-o audă, dar care se făcea înţeleasă. El vorbea fără să-şi audă glasul şoptit şi scria fără să-şi vadă ori să-şi atingă textul. De fapt, cu toţii scriam la fel, dar noi ceilalţi măcar auzeam zdrăngănitul maşinii Braille şi răpăitul celei de dactilografiat. El doar în degete simţea cursa pârghiilor până la tambur şi înapoi. Scrisul avea o anume independenţă faţă de noi, deşi tot noi îl proiectam pe un suport. Nici în Braille cu punctatorul şi placa, nici în Hebold, nici în Klein nu-l aveam sub simţuri. Numai maşinile de tapat în Braille ofereau textul spre lectură în timp real, perforând foaia de jos în sus şi, după rularea pe un tambur, expunând-o degetelor pe un suport metalic.

Purtat de curiozitate, n-am lăsat caietul din mână. Doamna Damian, destul de uimită de această primă vizită a mea ce nu se dădea încheiată, ne-a lăsat prietenește în cheful nostru. Iar până la urmă, cu dovleci palpaţi mai abitir ca la doctor, cu bostani care mai zgrunţuroşi, care mai lunecoşi, cu pisici zgârietoare, cu pisoi pufoşi, cu pănuşi tăioase, cu mirosuri de care abia

acum deveneam şi eu conştient că există, cu căldura grijii bunicii Stanca mai ales, am ajuns în ziua în care tatăl său l-a luat şi l-a dus cu trenul la Cluj, altfel spus, la capătul lumii. De şcolile de pe acolo aflase nevasta din Constanţa a unui văr de al lui Zamfir şi venise anume pe Borcea să-l convingă să-l ducă pe Vasile până unde nici visul nu-l purtase. Până unde a dus mutul iapa, zâmbeam eu în gând, inversând rolurile, căci calul trebuia să fie Zamfir, iar Vasile mutul cu pricina. La şcoala de surzi din Cluj nu l-au primit pe băiat fiindcă îi mai lipsea şi vederea, aşa că l-au trimis peste drum, drept la orbi. Aici a fost primit. Mai precis, a fost abandonat nu fără încredere, dar şi cu frică. Cioboi, înainte ca directorii să se întrunească şi să hotărască, a şters-o la gară temându-se ca nu cumva statul să i-l înapoieze pe Vasilică. L-a încredinţat grijii clădirii cu gard de piatră şi fier forjat, cu turn proţăpit deasupra, a cărui treabă nu putea fi alta decât paza celor dinăuntru. Pe băiat l-au reţinut, de ce să n-o facă şi, la cei unsprezece ani ai lui, l-au amestecat printre copiii mult mai mici, orbi şi slabvăzători, de la grădiniţă. Iar de aici a ţâşnit norocul. L-a luat în grijă educatoarea al cărei nume se arcuia, neştiută lumină, asupra Europei de la Sevilla la Marea Baltică. Andaluzia Leahu nu mai întâlnise un caz ca al lui Vasile, poate că nici nu-şi închipuise că-i va putea ieşi vreodată unul în cale. L-a contemplat însă zile întregi, şi-a notat cum se mişca, sesizând buna lui ghidare independentă prin încăperi şi printre obstacole, răspunsul lui la interacţiunea cu copiii, felul în care cerceta obiectele necunoscute şi cum, la următorul contact, le trata deja cu familiaritate. Şi a înţeles esenţialul: mintea acelui băiat bizar de la Dunăre nu se deteriorase. De ce? Avea să cerceteze dumneaei mai încolo. Era târziu să porneşti cu el la drum la unsprezece ani, dar desţelenirea trebuia să înceapă. A luat mâinile noului discipol punându-l să-i simtă sub degete mişcarea obrajilor când pronunţa sunete şi când rostea cuvinte. I-a ţinut mâinile în faţa buzelor ei ca să simtă curentul de aer al emisiei vocale. Greu, dar s-a ajuns astfel la primele foneme emise de Vasile: A. F. S.

Când l-a preluat domnişoara Florica Sandu care lucrase şi cu surzii, şi cu hipoacuzicii, Adamescu a trebuit să pipăie buzele, limba şi dinţii dăscăliţei în momentul pronunţării sunetelor. Şi deoarece, la război ca la război, a suportat ca, în cavitatea lui bucală, degetele profei să-i fixeze vârful limbii în punctul unde trebuia să producă sunetul. Concomitent, arătătoarele lui Adamescu erau purtate peste nişte foi groase pline de bobiţe de nisip ce stăteau să-mpungă. Fiecare fonem cucerit era conectat la semnul Braille corespunzător. Punctele Braille, semnele formate de ele, sunetele decurgând din litere, legarea fonemelor în cuvinte, cuvintele astfel sudate, toate s-au atras, s-au chemat unele pe altele. Dar cuvintele, mai lungi sau mai scurte, sunt alcătuite din aceleaşi litere ale alfabetului în combinaţii diferite. Pentru ca mintea învăţăcelului să sesizeze independenţa lor, domnişoara Sandu îşi aşeza palma peste a lui după ultimul semn al unei vocabule tapate pe piele. Era pauza dintre cuvinte. De ea nu a mai fost nevoie de la o vreme, de îndată ce Vasile a înţeles că fiecare cuvânt era purtător de sens. M-am luminat şi eu că aici a fost pragul. Lăsând caietul deoparte, m-am întors spre doamna Damian. Nimic mai firesc ca impulsul de a comunica verbal după atâta dialog scris în palmă şi atâta lectură. Mi-am exprimat o nedumerire: prea limpede nu reieşea din ceea ce citisem, când şi cum deprinsese ucenicul înţelesul cuvintelor.

- Nu e prea limpede, mi-a spus, fiindcă nu există un moment anume când Vasile a interiorizat sensul legăturii între semnele punctate în palma lui, cele de pe foile Braille şi emisia de aer care i se cerea numai odată cu anumite poziţionări ale limbii. Nu se ştie când a înţeles relaţia dintre semnele scrise şi tehnica respiraţiei în rostirea unui cuvânt. Cum şoaptele nu şi le auzea, îţi dai seama că decisiv a fost Braille-ul. Domnişoara Sandu a găsit mijloace pentru a le conecta în joacă pe toate între ele. Se înţelege că literele de tipar în palmă le-a deprins mai târziu. Începutul demutizării lui s-a produs undeva între unsprezece şi paisprezece ani, cu suişuri şi coborâşuri, dar după aceea, vorbirea şi câştigul de sens nu au mai dat înapoi.
- Dar spuneţi că au existat şi coborâşuri, am intervenit eu ca să nu-mi scape nimic.

- Da, a existat o singură sincopă importantă, să zic aşa, după primul an al său la Cluj. A plecat atunci în vacanţa de vară acasă, în sat, iar când a revenit în septembrie, uitase aproape totul. Dar recuperarea a mers repede. Vezi tu, Vasile a fost de la natură un copil înzestrat, iar meningo-encefalita de la doi ani nu i-a afectat inteligenţa. Ei bine, contactul foarte limitat... Vorbesc aiurea! Comunicarea ca vai de lume, vreau să spun, cu cei din jur, din satul natal, nu i-a fost de ajutor acestei inteligenţe, aproape nimeni nu i-a pus-o la treabă. Iar aici, la şcoală, mintea lui a absorbit totul în scurt timp ca un burete însetat, aici şi-a intrat în ritm.
Curiozitatea mea dădea pe-afară. I-am spus doamnei Damian că aş dori să-i cer lui Vasile să-mi împrumute caietul pentru câteva zile.
- Nu ţi-l va da, însă încearcă. El şi-a notat tot ce a trăit până acum, păstrează în copie toate scrisorile trimise rudelor şi prietenilor, mie, de exemplu. Visează ca într-o bună zi să alcătuiască din ele o carte, are şi un titlu pentru ea: Înfruntând viaţa.
- Ce titlu potrivit, am comentat.
- Într-adevăr. Dar să ştii că şi viaţa l-a înfruntat pe el. Notează tot şi vrea ca nimic să nu se piardă. A dat la citit vreo două caiete, s-au pierdut ori intenţionat nu i-au fost înapoiate. Cineva, parcă ştiu cine, se uita la unul dintre ele ca la un caraghioslâc de bâlci.
Mi-am încercat norocul, dar, într-adevăr, am fost refuzat. Politicos totuşi, ba chiar cu o glumă pentru care i-am strâns afectuos mâna colegului mai mare. După evocarea riscului pierderii, mi-a şoptit că, dacă mi le va da, se teme că nu voi mai veni pe la el decât ca să i le înapoiez. Aşa că mă mai aşteaptă fiindcă i-a plăcut vizita. Voi putea să citesc ce vreau.
I-am zâmbit doamnei Damian. Melodia glasului ei m-a îndemnat ca, data viitoare, să citesc cu atenţie jurnalul despre modul în care a învăţat Vasile limba română, cum a aplicat o gramatică numai a lui, o veritabilă aventură. Acum vorbeşte şi scrie foarte corect.
Da, colegul mai mare decât mine cu o clasă şcolară, avea douăzeci şi şapte de ani şi un lung război de eliberare în spate. De o parte el, de cealaltă parte lumea ca junglă plesnind de viaţă necunoscută. Cu înaintarea unui explorator prin Mato Grosso semăna viaţa lui. Nu-mi venea să plec, dar nici de rămas nu puteam să rămân fără să aflu cum şi-a însuşit vorbirea, cum şi-a construit gramatica. Mă urmărea formula salutară „câştigul de sens”. Am rugat-o pe autoarea formulei să intervină diplomatic pe lângă explorator ca să-mi arate caietul cu secretul.
- Găseşte un motiv serios ca să te pot ajuta, mi-a sugerat dânsa. Nu le dă la citit decât în ordine cronologică.
- Păi, ce-aş putea să vă spun... mi-am dezgolit eu lipsa de idei.
- Parcă învăţai de unul singur engleza, te-a lăudat şi logopeda finlandeză care a dat pe la noi, Lena Haalonen, dacă ţi-o aminteşti, l-a văzut şi pe Vasile.
Logopeda finlandeză, ce frumos mirosea!... Mă luase dirigintele Pop V. Ion pe post de translator. Eram singurul intern care o rupea pe englezeşte într-un liceu cu o mână de elevi unde ni se predau franceza şi rusa. M-am descurcat bine, încântându-i pe stăpânii B.N. Antalului 31. Pesemne că mă lăudaseră ca pe un tufiş înflorit de-al locului.
- Să zicem, am reluat eu cu greu, că mă interesează, ca ucenic în engleză, vocabularul care i s-a părut lui important de învăţat cu prioritate, ştiţi dumneavoastră cum să faceţi legătura, cred că şi el a învăţat româna ca pe o limbă străină.
- A învăţat-o ca un extraterestru care dă pentru prima oară de modul de comunicare prin cuvânt, m-a corectat educatoarea.
Când i-a luat mâna ca să-i umple palma cu rugăminţi scrise, am auzit şoptit şi silabisit cel mai tandru salut din lume: „Să-rut mâna”. A mai durat până a răsărit de undeva caietul, dar l-am primit. Şi ce să vezi? Diaristul îşi consemnase limbajul de la paisprezece şi cincisprezece ani. Atâta doar că, la început, exprimarea lui n-o depăşea pe cea a copilului de trei-patru ani, iar mai încolo, de cinci-şase. Nu-mi venea să cred ce citesc, eram proiectat în cu totul altă lume decât cea de lângă mine: „Adamescu astăzi curte plimbă singur. Curte mare nuci patru mari şi

groşi. Pipăie scoarţă lemn mult. Adamescu plimbă curte minge vine la cap. Vine băiat spune Adamescu în palmă ce fost la cap minge."
Mai departe, dovadă că-şi transcrisese notiţele, autorul explică ce reprezintă ele: erau teme pe care profesoara Florica Sandu i le dădea lăsându-i libertatea de a relata ceea ce făcuse în fiecare zi sau ceea ce-şi imagina că ar putea să facă, altfel spus, ceea ce visa. Cuvintele şi noţiunile dobândite erau puse în felul acesta în mişcare. Ortografia şi punctuaţia îi aparţin autorului: „Eu vreau să merg la aeroport şi urcă în avion de călători şi zbor sus peste Cluj. Eu dau cu patinele şi cu sania şi mă bulgăresc. Eu sunt băiat mare. Eu am frizură frumoasă şi bine. Frizerul tunde cu maşină de tuns şi face frumos. Eu şed pe scaun. Eu plătesc doi lei la frizer. Eu vă rog bon pentru tuns". Aici trecuse de la perceperea de sine ca personaj la a treia singular, la pronumele personal de la întâia singular utilizat corect. În dreptul anului 1959, am găsit notiţe legate de evenimente din lume explicate de cineva şi asimilate de el, practic, prin piele: „Eu am fost cu profesoara Florica Sandu în oraş la expoziţie şi am pipăit satelitul 1 satelitul 2 şi satelitul 3. Eu am pipăit fotografii cu satelit. În satelit a fost câine se cheamă Laica. Eu fac satelit mic din plastilină în clasă mică".
Următorul pasaj este precedat de un comentariu al lui Vasile:
„Tot în aceşti primi ani de şcoală, după ce am învăţat traseul normal al vieţii umane, cu bune şi cu rele, începusem să-mi fac planuri de viitor. Visam adesea la zilele când voi fi mare. Iată cum vedeam viitorul: Eu am 21 de ani. Eu mă căsătoresc cu o fată. Eu pun o verighetă nouă la deget. Eu sunt muncitor mare şi vin la şcoală de orbi în tipografie. Eu leg cărţi şi primesc salariu de 600 de lei. Eu merg în oraş şi cumpăr multe haine noi, pantofi, o servietă nouă, un ceas de buzunar cu lanţ subţire. Eu merg acasă şi mănânc şi beau apă şi dorm în casa lui Adamescu până la 3. Eu citesc cu degete pe cărţi în cameră pe masă nouă. Peste multe zile soţia face un copil mic, merge la spital, are burtă mare. Eu rămân singur acasă. Eu ştiu să închid uşă cu chei. Eu merg singur cu baston pe strada Budai Antal şi ajung la şcoala de orbi. Eu intru încet cu linişte la tipografie şi iau halat vechi pe mine. Eu cos multe cărţi. Eu sunt atent şi citesc număr de pagini. Eu mă spăl pe mâini cu apă şi cu săpun. Eu merg acasă încet şi frumos pe stradă. Duminică nu merg la şcoală. Eu citesc mult acasă. Eu mă îmbrac frumos cu haine noi şi merg încet la plimbare pe trotuar unde nu maşini. Eu sunt muncitor mai mare. Eu sunt soţul.
Peste puţine zile soţia lui Adamescu vine acasă nu bolnavă cu copil. Eu am un copil mic. Eu sunt tata la copil mic. Soţia lui Adamescu cumpără cărucior la copil mic şi pune în cameră".
Erau gânduri de la cincisprezece ani. Să fi fost chiar întâmplătoare cele cu viaţa conjugală? Realitatea la care visa ori o transcria poate ca pe un clişeu aflat din cărţi îi era foarte departe. Nicio undă emoţională nu însoţea prefigurarea intimităţii, cuvintele păreau să se înşire ca-ntr-un simplu exerciţiu de îmbogăţire a vocabularului.
Mai figurau în caiet, citate integral, scrisorile trimise acasă, bunicii Stanca, mai cu seamă, care nu ştia să citească. Se găsea desigur cine să i le dezlege. Ea se ruga mereu lui Dumnezeu să-i dea lui Vasilică lumina minţii. Ştia că acolo e salvarea. Nu s-ar fi rugat taman în felul acesta, dacă n-ar fi observat la rându-i agerimea nepotului încă de mic. Mult mai inteligentă această Stanca decât toţi dascălii de la şcoala de surzi din Cluj, cei care se descotorosiseră operativ de Adamescu. Descotorosirea se dovedise însă providenţială.
Când i-am mulţumit dând să-mi iau rămas bun de la el, mi-a mărturisit că-mi dăduse al doilea caiet aflând cu încântare că învăţ engleza. De ce? Fiindcă era limba în care fusese demutizată Helen Keller. Şi astfel am aflat şi eu că existase o americancă la care Vasile se raporta ca la o soră. Se născuse şi copilărise la Tuscumbia, în Alabama şi murise nu demult, în 1968. La numele de „Tuscumbia", am avut un şoc. Îl auzeam pentru prima dată în patru silabe şoptite, cu accentul pe a treia, rostit cu pasiune, de parcă ar fi fost un instrument muzical de care nu te desparţi nicio clipă. Adamescu era sigur că într-o bună zi va călători la Tuscumbia să viziteze casa în care locuise Helen şi unde fusese educată de profesoara Ann Sullivan. Eram uluit. A

mai adăugat că Helen a fost o bună prietenă a lui Graham Bell, inventatorul telefonului. Mângâia pur şi simplu numele telefonului şuşotindu-l, vorbea poate direct din visul de a-l putea folosi.
Aşteptam să se sune de cină. Când să-i strâng mâna la plecare, m-a reţinut. Voia să-mi mai arate ceva. Şi mi-a arătat copiile scrisorilor pe care le trimisese acasă. Le înţepase pe hârtie groasă în litere Klein, iar pe plic, tot el scrisese adresa cu creionul în celulele plăcii Braille în sistemul Hebold.
Futu-le muma-n cur de securişti cu anchetele lor grafoscopice nesfârşite de la Satu Mare şi cu hărţuirea mea pentru toate tehnicile de scriere! Muma-n cur să le-o fut! Să-i văd cum ar fi fost în stare să înfrunte cazul Adamescu! Auzi acolo, să ia ei tot oraşul, după cum îmi spusese speriată mama, şi să-l pună să dea probe de scris ca s-o poată depista pe sora mea de treisprezece ani!... De aşa ceva se arătaseră în stare. Dar puşi în faţa acestui orb surd, cu toate miile lor de anchete de prin birouri şi beciuri, creierii lor n-ar fi fost capabili să inventeze un semn pentru bună ziua. Ptiu!

XIII

Ca şi cum dialogul tăcut cu Adamescu m-ar fi copleşit şi aş fi avut nevoie de contrariul, ieşirea mea printre ceilalţi în sufrageria mare, la cină, s-a soldat cu elogiul sunetelor muzicii. La masa mea, în mai puţin de un minut, s-a ivit Cătălina cu o educatoare de pe la clasa a treia.
- Rubi, mi-a spus, am adus-o pe domnişoara care nu crede că un solo de baterie poate să dureze mai mult de un minut. Ia spune-i, ca să nu uite, care-i acel solo despre care povesteam noi?
Mândru nevoie mare, cu o doamnă tânără în stânga, cu o domnişoară, după cum aflasem, în dreapta, am muşcat distant şi obiectiv dintr-un castravete murat şi, după o temeinică mestecare, am proclamat:
- Există soloul de baterie de două minute şi treizeci şi nouă de secunde din In A Gadda Da Vida a lui Iron Butterfly!
- Ce ţi-am spus, a interpelat-o Cătălina pe cealaltă, ce ţi-am garantat?
Asta era o laudă la adresa mea, cine mai era expert ca mine în muzică rock, cine? Fix nimeni.
- Iar In A Gadda Da Vida, am adăugat eu ca expert recunoscut de acum, ţine exact şaptesprezece minute.
- Asta-i lămurită deja, a jubilat Cătă, dar explică-i dânsei când a murit cu exactitate Jimi Hendrix, iar pe tine, dragă (i se adresa celeilalte), te rog să reţii data, va merge la fix!
Aşa am şi mers:
- 18 septembrie 1970, după un concert straşnic şi nişte aşa-numite întăritoare în vin.

Am fost mângâiat pe creştet de Cătălina şi declarat „formidabil” de cealaltă, pe care n-o cunoşteam. Mă luaseră pe după cap şi dintr-o parte, şi din cealaltă. Eu ronţăiam între timp ostentativ din castravete.
- Ia lăsaţi băiatul în pace, fetelor, a intervenit Boghos, nu vedeţi că-l sufocaţi cu... grija voastră instructiv-educativă şi nu mai poate înghiţi!
Venise din spatele lor şi le vorbise încet. Au pufnit fiecare şi s-au îndepărtat. Cătălina a revenit curând, aducându-mi un măr. Era, pasămite, cel mai mare şi mai roşu dintre toate merele cu putinţă. S-o iert că nu se putuse abţine şi muşcase şi ea din el, dar mi-l dăruieşte mie fiindcă e dulce, să am toată încrederea. După castravete, am muşcat, anume ca să mă vadă, peste urma lăsată de dinţii ei. M-a trecut un al doilea fior neobişnuit pe ziua aceea, după cel produs de lectura jurnalului lui Adamescu. Cătălina m-a strâns de mâna stângă, se pare că şi ea păţise ceva văzându-mă cu câtă poftă îmi înfig dinţii în amprenta gurii sale.
Seara mai avea mult până să se-ncheie. Aşa, pe la nouă şi jumătate, întors în dormitorul 3 de la colocviul celor patru cabine de budă, Aproape-Marin-Preda, cu vocea lui de suflător în trâmbiţe, a proclamat:
- Departamentul a hotărât ca-n seara asta s-o punem de-un New York Times, ce ziceţi?
- Daaa, a cântat la unison corul, dând de-nţeles că se ţesuse un complot.
New York Times era o altă instituţie inventată de noi, anexă directă a Departamentului. A Departamentului sau doar a visului meu şi al lui Podo de a ne face cândva ziarişti. Redacţia se sălăşluise tocmai la acea adresă, în dormitorul 3, iar invenţia era pusă în mişcare de întâmplările zilei. La prilejurile zemoase de bârfă, redacţia guvernată de Podo îşi prelua atribuţiile, altfel spus, îşi scotea placa şi punctatorul, gata să noteze titlurile reportajelor aduse de trăgătorii cu urechea pe la felurite încurcături, farse şi giugiuleli. Oricine putea fi reporter, observator, corespondent, martor sau mărturisitor al propriei isprăvi, dacă aceasta îl onora şi-i putea bomba pieptul.
S-a făcut şi în seara aceea linişte deplină în redacţie. Mândria din mine a tresărit ca ţintă direct vizată. Trâmbiţaşul i-a dat cuvântul secretarului de redacţie, care aştepta deja cu punctatorul în aer.
- S-a constatat şi astăzi, stimată şi onorată opinie publică, a pornit Podo la drum, că reporterii noştri de investigaţie sunt atraşi pe bună dreptate de un caz neobişnuit.
- Aşa e, au vuit în cor complotiştii.
- Este vorba, (la ziarul nostru se ştie că nu se fac introduceri lungi şi inutile), este vorba de misterul consemnării lui Rubi în... la New York Times nu putem să-i spunem internat, îi zicem cazarmă.
- Da, a precizat careva, cazarma trupelor de uscat.
- Aşa, a completat Roşca, fiindcă pentru cele de apă nu avem lighean.
- Nu mai hohotiţi aşa de tare, domnilor, a intervenit Marin, că ne atacă ăştia Departamentul, fiţi cu băgare de seamă, fir-ar al dracului!
- Cine dintre reporterii noştri, a reluat secretarul de redacţie, are de transmis o informaţie importantă în cazul amintit? La sfârşit, voi face şi eu comentariile care se impun pe baza informaţiilor strânse.
- Să-ncep eu, s-a autopropus un agent încurajat de îndemnurile asistenţei.
- Poftiţi, stimate coleg, l-a îndemnat secretariatul.
- Bănuiesc, şi am motive s-o fac, că.... pricina, ca să nu zic cauza şi să iasă cacofonii, că pricina reţinerii cu forţa regulamentului a reporterului departamental Rubi în cazarmă este... este amorul.
- Aşa e, a tălăzuit dormitorul.
Asistenţa se vede că juca rol dublu, atât de echipă de reporteri, cât şi de opinie publică. Am fost surprins să fiu calificat şi eu şi judecat ca reporter.

- Argumentul pe care mă bazez, a revenit informatorul, constă în aceea că, iată, în seara aceasta, la cină, tânăra cadru didactic Cătălina...
- Ce fel de Cătălina?
- Păpădie, i-am suflat eu.
- I-auzi, Cătălina Păpădie...
- Ce fel de ziarist eşti tu, am intervenit, dacă nici numele celor investigaţi nu le cunoşti ca lumea?
Contraopinentul a spulberat destul de repede stinghereala asistenţei:
- Dar nici dumneavoastră nu mă cunoaşteţi, domnule Rubi, de vreme ce vă permiteţi să mă tutuiţi, sunt un reporter al marelui ziar New York Times şi v-am surprins când Păpădie vă dădea un măr după ce mai întâi muşcase dânsa din el, ceea ce, trebuie să recunoaşteţi, dacă tot l-aţi mâncat în faţa ei, e destul de suspect...
- Şi ce, domnule reporter, vă temeţi că veţi fi alungat din rai odată cu mine?
Asistenţa a hohotit de data asta de partea mea.
- Să vină şi alte mărturii, a propus Podo, sesizând că adversarul meu e vulnerabil.
- Nu mărul e important, a intervenit hotărât, sonor şi măsurat Marin Predica. La mijloc e altceva. Mie Rubi mi-a promis friptura de duminică de la... aşa, de la popotă, dacă iau saxofonul şi-i cânt ceva Păpădiei, dar a zis că să-i cânt ceva mai blând, să nu-i risipesc puful în vânt.
- Bineeee! a urlat asistenţa, în acelaşi timp sindicat al ziariştilor, cu toţii membri ai Departamentului.
- Şi ce i-aţi cântat, distinse conducător de formaţie newyorkeză de jazz? l-a chestionat secretarul de redacţie.
- Ce mi-a cerut clientul, ce-i place lui şi ei, Pe colinele Manciuriei.
- Dar Manciuria asta nu e în Statele Unite, a obiectat cineva din colţ.
- Nu e, dar cresc şi pe acolo Păpădii, a precizat Tityrus.
Distracţia era în toi. Punctatorul lui Podo perfora harnic, consemnase titlul serenadei, se auzea ropotind ca o ploaie peste o umbrelă, noi fiind adunaţi cu toţii sub umbrela jurnalismului de investigaţie. Coerenţa era cât pe ce să se-mprăştie. Opinia publică se interesa de locul în care Marin îi suflase în trâmbiţă Colinele Manciuriei Cătălinei Păpădie. Ăla zicea că i-a suflat unde a prins-o şi el. Publicul şi câţiva reporteri s-au arătat nemulţumiţi de imprecizia informaţiei, până când i-a salvat Roşca, afirmând că o serenadă, în condiţiile cazărmii noastre, putea fi cântată oriunde, dar nu în cabinele departamentale din veceul de la 3.
- Păi, nici n-ar avea voie dânsa să intre acolo, a comentat instrumentistul.
- Da, dar aţi putea dumneavoastră, am sugerat eu, să scoateţi saxofonul pe geam când ea e în curte şi să-i cântaţi direct din budă.
- Unei doamne? Nu există, domnule reporter!
- Şi nici nu vă sfătuiesc s-o faceţi de acolo, am intervenit ca să-l salvez pe interpretul serenadei.
Opinia publică asimilată de breasla jurnalistilor a apreciat cu bătăi din palme explicaţia care confirma amestecul meu incontestabil în chestiune. Greu le-a fost să se pună de acord asupra unui loc al serenadei şi, până la urmă, s-a decis că Aproape-Marin-Preda, cu saxofonul în dinţi, i-a propus educatoarei Păpădie să le arate copiilor de la clasa ei cum sună o melodie şi, printr-o scurtă introducere, i-a explicat şi de unde vine dedicaţia.
- Dar aleasa inimii mele, domnule saxofonist, am sărit eu, i-a lăsat pe copii să vă pipăie instrumentul?
După reacţia amuzată, dar, se presupune, şi indignată a publicului, un juriu improvizat pe loc mi-a interzis să mai intervin neîntrebat, făcând bine să-mi accept condiţia de anchetat. Asta eram şi la cazarmă, şi-n clădirea ciufută unde fusesem dus de nişte plopi la dracu-npraznic, şi-n întregul B.N. Antal: un anchetat. Aşa că încă o voce a putut să adauge:

- Dar eu l-am surprins pe Rubi lângă soba de teracotă de pe coridor, făcând ca toate chitarele ălora din America în urechea Păpădiei, ce ziceţi de asta?
- Eu trebuie să consemnez aici, a precizat Podo, care chitarist a fost imitat?
- Unul de-ăla cu nume englezesc, Robinson Crusoe, nu ştiu.
- Dacă la chitară era Robinson, a completat Roşca, Vineri, ca orice negru, nu putea fi decât la tobe.
Discuţia, adică investigaţia se extinsese rău de tot. New York Times pretindea că miercuri, Cătălina, învoită pentru acea zi, venise cu un taxi şi mă luase la ea acasă. Eu, în schimb, bolborosisem că aş fi fost la cenaclu cu Ana lui Manole. În realitate, acasă la Păpădie, în absenţa lui Păpădie, căpitan de plai, am făcut sau n-am făcut anumite lucruri, va trebui să raportez pe această temă, dar până la urmă, am fost surprinşi de Păpădie, soţul şi stăpânul ei. Omul, ca tot omul, pe ea a bătut-o, iar pe mine m-a urecheat destul de usturător, că, potrivit opiniei publice, eram cam palid când m-a adus tot el la cazarmă, nelăsându-mă din mână până la etajul 2.
- Aici apare un detaliu de care împricinatul se va putea servi în apărarea sa, a susţinut Podo. Faptul că, îşi închipuie dânsul, la cenaclu ar fi primit o carte cu dedicaţie din partea unui scriitor. Eu deţin informaţii că la acel cenaclu cartea i-a fost dată lui Ion Cristofor, dedicaţia nu precizează niciun nume, iar acesta i-a împrumutat-o bunului său prieten Rubi care, repet, în acelaşi timp, în altă parte, sufla în puful Păpădiei.
- Bine, şefuuu! a vibrat sindicatul jurnaliştilor.
N-am mai respectat regulamentul şi am intervenit:
- Dar când era să mă-ntâlnească Cristofor ca să-mi dea cartea, dacă el a fost la cenaclu, iar eu în altă parte în acelaşi timp?
- Simplu: ţi-a lăsat-o la poartă la tanti Gonţ, iar dânsa ţi-a pus-o într-o pungă de hârtie, las' că ştim noi.
Trebuia să recunosc, era o soluţie plauzibilă, Podo făcuse dovada ingeniozităţii.
Dezbaterile nu dădeau semne că se încheie. Predica a fost întrebat dacă, la auzul muzicii, Păpădia nu a început cumva să danseze.
- Pe mine nu mă putea lua la dans, a explicat ăla, aştepta să vină Rubi, i-aş fi dat saxofonul să-i sufle-n el Trecea fanfara militară, poate că atunci m-ar fi luat la un marş în doi.
Alţii s-au pornit să mă descoasă: ce fel de buric are Păpădia, dar cerceii din urechi cum sunt, nu i-am înghiţit cumva, că de-aia m-o fi urecheat bărbatu-său? Dacă am aplicat tehnica mozolului predată de supraveghetorul nostru anul trecut, dacă i-am imitat la ureche şi alte instrumente decât chitara lui Robinson, dacă se gâdilă uşor şi ce dracu' tot şuşotesc cu ea când vine la noi în clasă, pardon, în unitate şi-i pun muzică la magnetofon?
Am răspuns ceva în doi peri, nu mai ştiu ce, dar Gyuri m-a readus în meci încordându-mi atenţia:
- Ştii cu câtă plăcere se uita la tine când bâzâiai ca toţi bondarii?
- Serios? am căzut eu în plasa întinsă.
-Foarte serios, iar odată, când chiţăiai ca o trompetă, te-a mângâiat pe obraz.
- Minţi! am sărit de pe loc.
- Vedeţi, a zis Podo, avem martor, l-a mângâiat la soloul de trompetă, ia fă şi pentru noi ca trâmbiţa aia, că poate te-om mângâia şi noi pe nas!
- E clar, avem martor, s-a bucurat corul.
Până la urmă, dându-mi-se şi mie cuvântul, a trebuit să vin cu o explicaţie logică a consemnării mele în, să zic şi eu, cazarmă. De consemn nu se ştia decât de la vizita Corneliei din duminica de 21 noiembrie. Am mizat pe asta:
- M-am certat cu nemernicul de Totoşi! Eram cu Cornelia în staţia de radioficare, întrebaţi-l pe Adrian, ne dăduse cheia. Totoşi, care era de serviciu, ne-a văzut şi a ţinut neapărat să ne scoată de acolo. A şi turnat la mizerii, că avem de gând să fumăm, să...

- Lasă că ştim de ce v-a bănuit, dă-i nainte!
- M-am cam certat cu el, dar tare de tot s-a enervat când l-a pus la punct ea. Ne-a ameninţat că o să vedem noi, c-o s-o păţim, s-a dus şi m-a consemnat în... în cazarmă, poftim.
- Şi de ce n-ai spus aşa de la bun început, ce-i cu secretismele astea?
- Nu voiam s-o implic şi pe ea, se vorbesc întotdeauna tâmpenii în astfel de cazuri şi n-aveam chef să aud vreo porcărie la adresa ei.
- Dar vreo porcărie cu ea ţi-ar plăcea să faci, hai, Păpădia nu-ţi mai ajunge!
Alt val de râs, altă distracţie. Râdeam şi eu. Mă gândeam la securiştii mei ce prilej de haz le-au dăruit departamentalilor. Mă gândeam la Cătălina, la pasiunea cu care-mi strângea mâna când puneam câte un power play cu Creedence ori cu Santana adus de ea. Fredona ca transfigurată: „Vamonos guajira, vamos a bailar”.
- Dar, s-a mai trezit o voce, cum arată, fraţilor, Cătălina asta? Gyuri, ia descrie-ne-o!
- Cum s-arate, nu ştiu. Adică, aşa, ca orice femeie tânără, bine.
- Bă, tu eşti prost? Fă, acolo, o mică descriere, că doar ai văzut-o!
- Şi ce dac-am văzut-o? Nu mă puneţi să mă uit la faţa ei că-mi joacă ochii pe ea, e în regulă faţa aia şi-atât. Se îmbracă mai mult în albastru deschis şi bej, ştiţi cum e bejul?
- Mie degeaba-mi spui că habar n-am de vreo culoare. Bejule, că tot veni vorba de tine, ia zi-i tu cum arată doamna Cătălina!
Bejenaru Gh. Emil, zis Beju, era un moldovean robust cu alură de urs şi cu un aer de ţăran irecuperabil.
- Eu am văzut o rochie cu frunze ori cu flori verzi sau albastre că se aşază în bancă lângă Rubi, dar nu ştiu cine era rochia aia. Dacă vine şi mâine, s-o pui să cânte, că ţi-o recunosc după voce.
Cătălina n-avea chip. Ba începea să aibă:
- Ştiu eu, a revenit cel care n-avea habar de culori: „O prea frumoasă fată”.
- Tu, i-a întors-o Roşca, dacă n-ai văzut şi nici n-ai pipăit vreuna, o să ţi se pară acuma că e „ca Fecioara între sfinţi”.
Frumoasă carieră făcea doamna educatoare Păpădie. Unuia îi jucau ochii pe ea, altul văzuse din ea doar adierea unor petale, iar alţii, dacă tot n-o vedeau, măcar împodobeau cu ea cerul lui Eminescu.
Podo a bătut cu punctatorul în placa de metal:
- Şedinţa extraordinară de redacţie a marelui cotidian New York Times, de importanţă mondială, mai precis, planetară, că toată planeta...
- Şi interplanetară, am completat eu din vârful patului, că ne aflăm în anul lui Apollo 13...
- Deci, de mare însemnătate în întregul Sistem Solar, a reluat secretarul redacţional, aprobă publicarea materialului reporterului de investigaţie John... cum îl cheamă, bre, pe tăică-tău?
- Dumitru.
- John D. Johnson despre cauzele reale ale interdicţiei de a părăsi cazarma decise împotriva lui Robert R. Ruby, caporal, precum şi un alt material al lui, îl semnezi tu, Roşca?
- Absolut.
- Al marelui comentator Adrian Red, privind suspiciunea de cârlig sentimental între numitul caporal şi numita, cum se zice păpădie în engleză?
- Dandelion, am răspuns eu ca anchetat definitiv.
- Aşa, deci cum vine atunci? Catherine Dandelion, că doar n-o să-i zicem Catherine Taraxacum Oficinale! N-o să producă o asemenea încurcătură tocmai ziarul nostru care va trece de altfel la noi investigaţii. În numele cotidianului nostru şi al libertăţii presei, semnez eu, care nici eu nu sunt Podo, ci Bridge, adică Spike Bridge, vreo obiecţie?
- Nuuuuu!!
- Iar acum, a decis secretarul cu punctator, ca pedeapsă pentru ceea ce s-a descoperit că a făcut, jurnalistul de noapte-bună Rubi e dator să pună în funcţiune maşinăria de citit, de la

care vom afla, fiindcă s-a ajuns la ultima pistă, cum s-a încheiat expediţia lui Magellan fără Magellan în jurul lumii, de acord?
Foştii jurnalişti vuiseră că da. Repus în drepturi, stăpân al jocului care încheiase de o săptămână partida balzaciană cu Strălucirea şi suferinţele curtezanelor, am dispus ca toată sala de lectură să meargă la pişare pentru ca primul ocol al Pământului să nu mai aibă parte de tulburări.
M-am arătat intransigent, neadmiţând ca vreunul din cei zece să rămână în afara pelerinajului, procesiune cu secretarul de redacţie în frunte şi cu mine încheind coloana. Unii au cârtit că ce, pe ei cele câteva picături pe care le mai aveau în vezică nu i-ar fi împiedicat să stea şi s-asculte, de ce-i forţez să meargă? Am ignorat orice mârâială, iar la întoarcere m-am instalat cap de coloană, în timp ce pe fostul secretar de redacţie, acum simplu pelerin, l-am aşezat la coadă. Am ordonat pas de defilare pe cimentul din dormitor, fiecare cu numărul de tropăituri corespunzător distanţei de la uşă până la patul său. Cei de lângă uşă să bată pasul paralel cu lungimea patului, ca să nu rămână avantajaţi. Or fi tropăit ei în bătaie de joc, or fi lipăit unii, ţopăit alţii, dar abia după aceea, din nou la bază, cu toţi pelerinii, foşti ziarişti, acum cititori cu urechile sub păturile lor, am putut să mă întorc la Magellan al lui Stefan Zweig. Câtă vreme mă supusesem investigaţiei, îl aşezasem pe Tesla B3 pe ciment, sub pat, ca să arăt că nimic nu mă sustrage de la cercetare, nimic nu mă abate în altă direcţie. Sub pat am strecurat mai întâi piciorul ca să-l localizez pe B3. După care m-am vârât dedesubt cât eram de mare. Magnetofonul nicăieri.
- Ce sufli, Rubi, ce gâfâi? m-a interpelat vecinul din dreapta. Dacă tot te-am investigat şi te-am găsit suspect, ţi-am luat şi jucăria, e la mine.
- Păi, dă-i drumul!
- Nu-i dau, pentru că niciodată nu staţi să m-ascultaţi!
Foştii jurnalişti încă nedeveniţi cititori dădeau să se enerveze.
- Băăă! a strigat corul lor către Rilă.
- Nu-l pornesc până nu mă ascultaţi! Aţi aflat că Magelan a fost ucis cu lănci de bambus de soldaţii lui Silapulapu, în insuliţa Mactan din Filipine. Bine au făcut că i-au tras-o lui Magellan dac-a fost prost şi fudul! Dar voi ştiţi cine e Silapulapu?
- O fi vreun oltean de-al tău, a presupus Podo.
- Pardon, chiar eu sunt regele Silapulapu! Cred că Sila, la fel ca Rilă sau Rila la mine, e numele de familie, iar Pulapu – ăl de botez. Trăiască Pulapu al II-lea, adică eu, uraaa!!!
- Mai potoleşte-te, Pulape măria ta, l-a oprit careva, că avem aici de aflat unde au mai ajuns băieţii ăia cu corăbiile!
- Aflaţi! Bine c-au plecat de la mine, de la Majestatea mea Pulapică...
- Ho, Pulape, ho! Rubi, bagă motor!
În timpul discursului regal de prezentare, îl recuperasem pe Tesla B3 şi n-am mai stat pe gânduri. I-am dat drumul ca să aflăm că trei nave mai rămăseseră din escadra de cinci care plecase din Sevilla, aşa ne povestea, după Zweig, pe banda magnetică rotitoare, glasul sfătos al actorului Vasile Dupleac. Corăbiile au rătăcit aiurea luni întregi în căutarea insulelor mirodeniilor. Au ajuns până la urmă în Moluce, s-au scuturat de prostia unor comandanţi, şi-au ales alţii. Abandonând o corabie ca ireparabilă, le-au dres pe celelalte două şi au hotărât, prin tragere la sorţi, ca una să o ia spre Spania prin răsărit, pe drumul pe care venise, iar alta s-o pornească spre apus. Cu Trinidad, care s-a încumetat să înfrunte din nou Pacificul în direcţia Americii de Sud, nu se ştie ce s-a întâmplat. Cea mică, Victoria, încărcată cu „especerias”, a părăsit Molucele sub comanda lui Sebastian del Cano. Autoritatea lui a condus nava fără escală până în Atlantic, la nord de ecuator. Regele Portugaliei ordonase ca navele lui Magelan să fie capturate oriunde, pe mări sau în porturi. Victoriei i-a fost cu neputinţă să acosteze pe undeva, căci peste tot se înşirau coloniile şi factoriile portugheze ori ale aliaţilor regelui de la Lisabona. Numai că, după atâta cutreierat prin împărăţia apelor, apa din butoaie şi burdufuri

se topea picătură cu picătură. Cu cutezanţa disperării, del Cano a aruncat ancora în colonia portugheză din Insulele Capului Verde ca să încarce apă de băut. A minţit că vine din sudul Americii, că a fost hărţuit de furtuni cumplite. Cu trupul plin de răni al Victoriei sub ochi, localnicii l-au crezut, până când, nemaiputându-se abţine, unii dintre oamenii lui, încălcând jurământul tăcerii, au trăncănit. În faţa primejdiei de a-şi vedea nava arestată, comandantul i-a abandonat pe ţărm şi, cu şapte sute de chintale de mirodenii în pântece, scârţâind din toate lemnele, corabia s-a târât cu chiu, cu vai, până la San Lucar de Barrameda, la vărsarea Guadalquivirului în ocean. Comandantul a dat de veste că a sosit şi a cerut un remorcher. Plecaseră din Sevilla cu trei ani mai înainte 265 de bărbaţi pe cinci nave şi se întorceau, pe o singură corabie, 18 suflete. Victoria a fost tractată în susul fluviului. Când a zărit în sfârşit turla înaltă şi albă a clopotniţei Giralda din Sevilla, amiralul de avarie al marii expediţii a dat ultimul său ordin: „La Lombarde!”
Aici, lectura prietenoasă, în ritm domol a lui Vasile Dupleac, sub tensiunea atâtor confruntări ori, cine ştie, poate sub imperiul finalului, a sărit în aer: „La Lombarde!” a strigat dom’ Vasile, „La Lombarde!”
Cele zece gâtlejuri ataşate la cele douăzeci de urechi cititoare au erupt într-un hohot vezuvian.
- Trăiască măria sa Sila Pulapu care v-a scăpat de Magellan! a izbucnit şi vecinul meu din dreapta.
- Dă-te-n pulapa mea de oltean trăsnit! au sunat mai multe replici.
Parte din trupă s-a mai dus o dată la budă, iar la întoarcere, unuia încă nu i se stinsese flacăra jurnalistică:
- Băi, Rubi, a zis, acuma, dacă tot l-ai amuţit pe Tesla B3 şi nu ne mai putem întoarce la fetele alea, ia zi-i, Cătălina Păpădie n-o fi şi ea vreo lombardă, nu ne avântăm şi noi ca marinarii la Sevilla?
- Hai, avântă-te! l-am poftit deschizând geamul.
De aici, o altă hărmălaie. Foştii jurnalişti, foştii pelerini, foştii cititori s-au regrupat, care cu mine, care cu celălalt. Chip de pace nu se întrezărea. Silapulapu se dădea când de partea unuia, când a altuia. Până la urmă, Podo, ca un Trahanache cu autoritatea clopoţelului în dinţi, a bătut insistent cu punctatorul în metalul plăcii şi a proclamat:
- Guvernul marelui ziar New York Times decide ca originea lombardă sau nelombardă a Cătălinei să fie tranşată în ediţia specială de mâine seară.
Deveniţi cu toţii, afară de mine, opinie publică, au votat pentru. Aşa se face că, mai îndreptându-mă şi învârtindu-mă, sucind şi răsucind perne şi cearşafuri, m-am strecurat şi eu sub pătură putând să-ncep a mă odihni tăcând. Aproape că se liniştiseră şi ceilalţi. Vreo doi mai fâşâiau cu degetele pe paginile unor cărţi Braille. Întuneric în dormitorul 3 era dintotdeauna, încă de la plecarea din Moluce. Speram într-un plus de jumătate de oră în care să pot schimba un gând cu Else. Dar n-am apucat să-i simt cuvintele. Mă copleşise Adamescu cu visul lui de la cincisprezece ani de a se însura, a avea grijă de soţia gravidă şi a deveni tată. Un plan formulat bizar în propoziţii lipsite de orice adiere erogenă. Chiar şi acest vis simplu era articulat ca un exerciţiu repetitiv de exprimare corectă, de bună rânduire a sintaxei frazei. Atâta doar că exerciţii morfo-sintactice putea să facă liniştit cu alte elemente, de ce tocmai cu cele ale vieţii de familie şi ale progenerării? Nu se poate să fi ştiut la cincisprezece ani, cred că nici la douăzeci şi şapte nu ştia, cum arată o femeie cu anatomiile ei dulci cu tot. La urma urmei, cu toată Erica mea de pe covor, nici eu nu ştiam prea bine. Deci, Else era şi ea, ca la Adamescu, în lipsa experienţei, un vis, când în închegare, când în destrămare. O singură fată vie mă sărutase pe gură până atunci, şi aceea în hazardul unei poticneli, al unei căderi, al prăvălirii peste mine pe cimentul coridorului. Pe Else, în schimb, o sărutam pe gură în fiecare seară. La fel făcea pesemne şi Vasile cu imaginara lui, că doar literatura în Braille l-o fi învăţat ce înseamnă gură pe gură. Dar mie, Else, cu două seri înainte, nu-mi răspunsese. Poate că tocmai melancolia acestui gând m-a adormit în seara aceea de vineri.

XIV

Sebastian del Cano nu izbutise să arunce ancora în Hindustan, nici pe ţărmurile Coromandel, nici pe coasta Malabar. Lăsând India în urmă şi ţinând calea apusului spre a se întoarce acasă, dovedea că este moştenitorul la zaruri al visului lui Magellan. Cândva se răzvrătise împotriva amiralului şi fusese iertat de acesta. Avea să-i ducă visul până la capăt mânat pesemne cavalereşte de gândul ispăşirii unei trădări.
Dar dacă lui del Cano nu-i fusese dat să acosteze în India, popasul îmi era hărăzit într-un fel mie. Nu trădasem pe nimeni şi poate că de aceea aveam parte, în altă dimensiune, de o escală pe acolo. Spun asta pentru că în faţa mea, din nou la etajul 2 al misteriosului imobil din Cluj, s-a ivit de nicăieri Panciatantra. Un volum Braille, apoi altele trei.
- Le recunoşti? era anchetatorul de miercuri mai blând în glas.
Ar fi trebuit să mă aflu, împreună cu Podo, Roşca şi Tityrus, ca-n programul de sâmbătă, în practică la una din clinici. La ora opt însă, dirigul Pop V. Ion mă extrăsese din grămada clasei a XI-a şi mă dusese în, nici nu se putea altfel, în cabinetul metodic. Am aflat de la el că vor veni tovarăşii de la Comitetul Municipal UTC, cei pe la care am mai fost, ştiam eu bine, nu-i aşa, şi mă vor lua din nou pe la dânşii. Să am grijă cum mă comport ş. a. m. d. Nu părea deloc îngrijorat şi nici nervos. M-a trimis să mă schimb ca de oraş şi să aştept în clasă. Mai mult ca să nu tac şi ca să nu mă ia cu tremurici, le-am povestit băieţilor schema, aşa că au presupus că iar vine Dumitru Mircea să mă ducă la o întâlnire cu Ana lui Manole.
- Când ne întoarcem, să ne spui şi nouă, Rubi, nu să ţii numai pentru tine, cum e Ana aia: grasă, slabă, lungă, scurtă. Şi spune-i c-o aşteptăm după-amiază sub duşuri!
- Pipăie-i urechile, nu s-a putut abţine Gyuri, şi vezi dacă dă din ele!
La etajul 2 al clădirii ciufute, am ajuns tot prin împingere pe scări la deal şi prin dirijare de către o mână anonimă, să zicem a unui plop. Pe un singur amănunt mă bizui când cred că am nimerit în aceeaşi încăpere unde, cu trei zile-n urmă, dădusem probe de Hebold şi Klein, unde fusesem căutat la poezie: mâna care mă condusese, de fapt, cealaltă mână, a deschis uşa, iar asta cu împinsul şi condusul m-a îndemnat cu un semn, strângându-mă uşor de umăr, şi cu cuvintele:
- Drept înainte, ştii tu unde.
Drept înainte era masa lângă care m-am oprit şi unde am găsit un scaun. Nu mă ciocnisem de mobilier, am apreciat corect. Se presupunea deci că locul îmi era cunoscut. M-am aşezat. Nările mele au cercetat aerul. Mă întâmpina cu obişnuitul miros de praf, piele, lemn lăcuit şi muşamale ca orice birou. Am tras cu urechea. De pe coridor, nu se mai auzea nicio maşină de scris. Eram singur în încăpere. Trebuia să gândesc. Mi-am sprijinit coatele pe masă şi mi-am

lăsat capul în palme a meditaţie. Bine ar fi fost să-mi pot întocmi un set de formule şi replici pentru orice eventualitate. Dar nu! Am ridicat îndată capul. În cameră se mai auzea o respiraţie, urechea mea nu se-nşela. Se trăsese aer în piept, undeva în dreapta, de cealaltă parte a mesei, spre colţul încăperii. A urmat încă o respiraţie care m-a ridicat în picioare.
- Bună ziua, am reuşit să îngân.
Niciun răspuns. Apoi, am desluşit limpede ritmul răsuflării. Nu tu parfum de damă, nu tu foşnet de rochie. Trebuia să fie un bărbat sau... Gândul îmi-a provocat o groază sufocantă: sau un animal... M-am îndreptat cu spatele, cu latura stângă, cum am nimerit, spre locul pe unde credeam că intrasem. Am dat şi de uşa care, în aceeaşi clipă, s-a deschis.
- Ce mă, vrei să ne părăseşti? Era glasul anchetatorului cel rău. Reproşul lui însă m-a întremat, cu el mă ştiam mai ocrotit. M-a împins la loc. Îţi umblă deja prin cap visuri de evadare?
Mai intrase cineva odată cu el. Nu m-au lăsat nicio secundă să le explic spaima. Au trântit nişte obiecte grele pe masă în faţa mea. Habar n-aveau că-n felul acesta mă salvează. În colţ, putea să se afle un câine mare sau poate chiar şoferul care mă ţinuse spânzurat deasupra scărilor. Ori poate, după cum citisem nu mai ştiu unde, un şarpe uriaş stând amorţit grămadă şi dezmorţindu-se la adulmecarea unei fiinţe cu sânge cald, descolăcindu-se şi atacând. Groaznic!
M-am agăţat de volumele Panciatantrei ca de o scândură dibuită de naufragiul din mine în largul oceanului. Le ridicaseră foarte probabil de la biblioteca şcolii, bănuiam că erau exact aceleaşi pe care le citisem şi eu. Sub degetele mele, nimerise volumul II. Le-or fi cărat în maşină odată cu mine. La prima oră, predându-mă, Pop V. întrebase:
- Masa de prânz e la două, îl aduceţi până atunci?
- Chiar mai devreme, răspunsese plopul de serviciu.
Precizarea lui mă ajutase să nu mă cac pe mine în maşină. Dar dacă Panciatantra n-ar fi apărut pe masă, m-aş fi căcat de-a binelea în biroul lor. M-am bâlbâit că recunosc volumele. Mă agăţam ca prostul de orice promisiune, flecăriseră la fel şi data trecută, că mă vor aduce repede înapoi.
Acolo, în camera de la etajul 2, am prins câteva şoapte, silabe, în fine, cuvinte începute şi neterminate, tot ghiveciul de icnete, bâlbe, glasuri drese, onomatopee şi semne din mâini folosite de unii şi de alţii în prezenţa orbilor ca aceştia să nu le priceapă mesajul. Nu ştiu peste ce fel de faţă de a mea dăduseră intrând cei doi. Văzuseră că păţisem una nepăţită, dar scontată pesemne de ei, că sesizasem prezenţa mută din încăpere şi că mă luase cu fiori. Încă nu-l activau pe cel de al treilea ins pitit numai faţă de mine în vreun cotlon. Anchetatorul mai omenos în glas mi-a adresat cuvinte liniştitoare. Nu le-am auzit pe toate, nu le-am descifrat. Am prins însă blândeţea înţelegătoare a frazării, m-a întrebat chiar dacă aveam veşti de acasă, ce-mi mai fac părinţii. A vorbit pe acelaşi ton, m-a luat de mâna stângă. Nu ţin minte ce a spus, dar simt şi astăzi în degetele mâinii drepte încleştarea cu care strângeam paginile uneia din Panciatantre. A deschis gura cu încurajări şi securistul dur. Pe el îl ţin minte, parcă a zis:
- Hai, hai, suntem bărbaţi, ce naiba, avem aici de citit, avem de descoperit! Reserică, înainte ca la Plevna!
Îndemnul lui a jucat rolul soneriei de la şase şi jumătate. A semnalizat ceva, mi-a indicat o ţintă, mi-am propus şi eu să stau drept, încet-încet, mi-am revenit. A revenit şi el cu o propunere:
- Citeşte din ăsta! Şi mi-a descleştat degetele de pe volumul II, înlocuindu-l cu primul.
Pipăind, am întors cartea în poziţie de lectură.
- Mă, sări dumnealui, de ce-o suceşti?
- Ca să pot citi, stătea cu capu-n jos.
- Învârte-o în prima poziţie!
- Dar...
- Lasă vorba, întoarce-o!

Am sucit-o tremurând, după care mi-a cerut să explic literele Braille mai întâi cu curu-n sus, apoi în poziţie normală. Mi-a poruncit pe urmă să învârt volumul cum vreau numai să-i dau drumul cu cititul. Parcă auzeam nişte ţăcănituri slabe. Al treilea, şarpele boa din colţ, cred că mă fotografia. Firesc, am început cu prefaţa, dar nu-i interesa decât începutul poveştii. Am ajuns şi acolo. Nu aveam voce. Mi-am dres-o de nu ştiu câte ori ca să pot porni: „Se spune că era odată în Ţara dinspre miazăzi un oraş cu numele Mahilaropya. Acolo trăia un rege cu numele de Amaraşakti care era un pom al dorinţelor pentru mulţimea tuturor celor nevoiaşi, cu picioarele acoperite de snopii de raze care ţâşneau din coroanele regilor celor mai de seamă şi trecut pe celălalt ţărm al tuturor ştiinţelor. Acesta însă avea trei feciori din cale afară de proşti. (Aici glasul mi s-a mai întărit.)
Văzându-i fără tragere de inimă pentru învăţătură, regele chemă pe sfetnicii săi şi le zise: Ştiţi...” Iar regele a argumentat de ce prostia prinţilor e mai primejdioasă decât orice alt neajuns. Precizase: „Mai bine să...”
- Coboară pe rândurile de mai jos! m-au oprit cei doi ca nu cumva să continui cu: „mai bine să avorteze, mai bine să nu se împreuneze la timpul potrivit, mai bine să moară copilul când vine pe lume, mai bine chiar să se nască fată, mai bine o femeie stearpă, mai bine să renască mereu decât un fecior fără învăţătură, chiar de-i înzestrat cu frumuseţe, avere şi alte însuşiri”.
Am coborât câteva rânduri şi am continuat cu bibliografia de studiu propusă de înţelepţi pentru îngrămădiţii regelui, cărţi prin care, spuneau ei, „se luminează mintea”.
- Ţie, elev, când o să ţi se lumineze?
Mi se adresase anchetatorul sever. Nu i-am răspuns, nu m-am mai putut urni. Întorceau nişte pagini. Mă urmăriseră din cartea tipărită în tuş a Panciatantrei. În B.N. Antal 31 am fi numit-o, datorită tuşului tiparului, „carte în negru”.
- Ia să vedem, ai la deget toate literele, uite, o ai acolo pe asta de la Vatsy...
- Y de la Vatsyayana, sigur că da, uitaţi-o! Şi i-am delimitat în Braille cele cinci puncte ale literei y.
- Da, s-a arătat dumirit, amândouă sunt la fel. Şi, ce zici Reserele, le-a venit mintea la cap la prinţişori?
- Da, m-am grăbit eu cu lămurirea.
Mă simţeam în siguranţă când mă băgau în text şi-mi venea să-i înjur apreciativ când îndulceau pentru mine acronimul republicii. Am explicat: înţeleptul Vişnusarman, al cărui nume se traduce prin Cel ocrotit de Vişnu, i-a învăţat în şase luni ştiinţa purtării şi nu a pretins pentru asta niciun fel de favoruri. Le-a predat cele cinci cărţi ale Panciatantrei. De atunci, lucrarea aceasta despre purtare, adică Panciatantra, a servit la învăţarea copiilor în lume.
- Serios? De-aia ai citit-o, ca să-nveţi cum să te porţi? Nu s-ar zice. Ia descrie-ne tu acţiunea dintr-o carte din asta, dar să nu minţi! Să nu minţi, pentru că, dacă eşti în stare să povesteşti întâmplări din cărţi pe care nu le-ai citit, o să le umfli până-n tavan pe cele citite!
Mi-am dres glasul şi am pornit:
- Într-o zi, un negustor a alcătuit o caravană şi a plecat spre oraşul Mathura unde...
- Stai, lasă negustorii, nu aşa! Uite ce ai aici!
Zgomotul care a urmat nu putea ţine decât de desfacerea unei cutii şi de extragerea conţinutului. Când acest conţinut a fost trântit pe masă şi am auzit clopoţelul, m-am convins de colaborarea foarte strânsă dintre securitatea din Cluj şi şcoala de orbi. În faţă aveam un Picht, maşina de scris în Braille. Sunase clopoţelul care anunţa, în timpul scrisului, capătul de rând.
- Ştii ce-i asta, nu te agita că nu-i chiar a ta, pe aia ţi-am lăsat-o sub bancă. Ia fă bine şi scrie tot ce ne-ai citit până acum din carte, dar să nu schimbi nimic! Acuma, nu chiar pe dinafară că nu-i poezie, dar dacă ai uitat vreun nume, precizezi asta: nu-mi aduc aminte cum îl cheamă pe indian, cam aşa ceva. Poţi să scrii şi din prefaţă, însă fără înfloriturі, ne-am înţeles?

Oare a cui o fi fost maşina? O luaseră evident de la şcoală. Avea şase clape pentru tot atâtea puncte Braille şi o a şaptea ca bară de spaţiu. Când apăsai ca să imprimi o literă, alegeai clapele corespunzătoare combinaţiei corecte de puncte şi le presai concomitent. Nişte ace ca de punctator străbăteau foaia de jos în sus, oprindu-se într-un cap metalic. După fiecare astfel de apăsare şi imprimare a unui semn, carul maşinii făcea un pas spre stânga asemenea carului maşinii dactilo. De vreme ce literele ieşeau la suprafaţă, iar foaia luneca pe un suport, degetele puteau citi textul îndată după perforare. Era de fapt singura tehnică ce-mi îngăduia să-mi consult scrisul pe parcursul constituirii lui. Celelalte procedee nu-mi permiteau nici să-l ating.
Am purces la scris. Oricât de blândă ar fi fost povestea, zdrăngănitul metalic al maşinii izbutea să se facă de neuitat în orice loc din lume, în afară de instituţiile orbilor obişnuite de mult timp cu ea. Straşnic răsuna incinta securităţii statului de la găuritul hârtiei cu fanteziile Indiei de acum două mii de ani. Reproduceam introducerea cu cei trei prinţi proşti. Nu m-am putut abţine şi, cu mare satisfacţie, le-am dat numele: Vasuşakti, Ugraşakti şi Anekaşakti. Am trecut apoi la titlurile celor cinci cărţi ale înţelepciunii care alcătuiau Panciatantra, explicându-l pe fiecare. Cea mai consistentă era prima carte, Dezbinarea prietenilor. Nu am rezistat nici de această dată ispitei de a nu da nume, îmi plăceau toate numele în sanscrită: Damanaka şi Karataka pentru cei doi şacali, primul intrigant, al doilea cumpătat şi inactiv, Pingalaka şi Samjivaka pentru leu şi taur, amândoi pe cât de mari, pe atât de lipsiţi de creier.
Am intrat şi-n alte amănunte privind istoria Panciatantrei, răspândirea ei, limbile în care era deja tradusă pe la 1600, indicând, cum e corect, că toate informaţiile provin de la traducător, profesorul Theofil Simenschy de la Iaşi. Însă rău am făcut că m-am complicat şi nu fiindcă, după încheiere, mi-au dat să semnez fiecare pagină Braille. Ci pentru că, mai mult, m-au pus să le dictez textul pe care unul dintre ei îl transcria. Trebuia să dictez lent, acoperirea din stilou a colii albe pare-se că se făcea cu atenţie şi migală.
- Ia să văd! m-a oprit la un moment dat anchetatorul blând, el era transcriptorul, să verificăm!
Am luat la rând semnele Braille, am citit şi recitit pasajul, a comparat literă cu literă. Am scăpat de suspiciune. Bănuise că una scrisesem şi alta dictam. Ţac-pacul aparatului de fotografiat mă băga în seamă din când în când. În timpul extemporalului, fotografului nu i-am auzit decât vreo trei respiraţii mai adânci şi o voce dreasă. A fost şi o tuse pe care se chinuia să şi-o reprime.
- Drace, ce hodoroagă! l-am auzit pe celălat securist. Maşina asta-i o căruţă cu butoaie goale pe un drum cu bolovani, opriţi măgarul!
Pichtul mă-mpiedicase să-l aud intrând.
- Lăsaţi-ne, vă rog, tov. comandant, a intervenit celălalt. După ce terminăm de bătut, transcriem totul şi vă chemăm.
- M-a adus încoace căruţa asta, mă întrebam ce dracu' faceţi? Să mă anunţi, sunt aici.
Evident după apelativul cu care i se adresa colegul, bărbatul mai sever în voce era şeful, iar celălalt, mai prietenos, un subaltern. Părea că nu-i iese din vorbă. Dacă nu m-ar fi speriat tâmpitul de fotograf cu muţenia lui, m-aş fi simţit în largul meu, chiar şi cu aluzia că la căruţa Picht trage un măgar. Mă puseseră să citesc, să povestesc, să scriu, singurele lucruri, după cum se plânsese mama tot securităţii, pe care mă pricepeam să le fac. Trăgeam nădejde că n-o să mă pună să cânt. Şeful, întors printre noi cu pătrunzătorul lui damf de tutun, ar fi fost în stare s-o facă. Aveau însă altă treabă cu mine. Faptul că mă băgau în seamă, că mă găseau bun de câte ceva mă readucea în vibraţie, îmi redeştepta încrederea. M-au mutat pe latura opusă a mesei, alături de ei. De fapt, şeful s-a ridicat şi mi-a luat locul vizavi. Subalternul, cel de treabă, venea acum în dreapta mea. A deschis gura comandantul:
- Întinde mâna în faţă şi spune de ce dai!
Era o maşină dactilo. Am pipăit-o cu mare plăcere: tastatură, car, tambur. Am făcut chiar doi paşi cu ea apăsând bara de spaţiu.

- Ce să ne scrii tu nouă ca să te punem la păstrare, ce să ne scrii oare? s-a prefăcut a medita dumnealui, şef incontestabil în incinta noastră. Poveşti din astea din carte mai ştii?
N-am răspuns, dar s-a lămurit singur:
- Trebuie să mai ştii, care ţi-a plăcut cel mai mult?
Am simţit cum pielea frunţii mi se destinde, cum pot să mişc altfel degetele, cum gâtul îmi redevine flexibil. Îmi deschidea din nou cartea, povestea, eram în curtea şi grădina mea şi... Şi nu voiam să exemplific cu istorioare cu animale, ţineam să indic personaje, intrigi omeneşti, să descriu feluri de viaţă, unelte, îndeletniciri, visuri, podoabe, obiceiuri, zei. Am mărturisit:
- Povestea cu Ţesătorul şi fata regelui.
- Aha, a observat glasul prietenos, o poveste de dragoste, aşa da.
Deci o citise şi el, foarte bine. Alte şuşoteli şi, de bună seamă, alte semne cu ochiul şi cu mâinile.
- La cenaclul de la UTC, a spus şeful, te-ai prezentat cu nişte poezii bătute la maşină, am aflat că tu le-ai bătut. Ia să ne baţi la maşină aici ceea ce o să ţi se dicteze!
- Ăăă...
- Ce, nu mai ştii să baţi? Ia să-mi ştii imediat şi să găsesc totul scris până mă-ntorc, s-a-nţeles?
- Vă dăm de veste când suntem gata, i-a propus colegul.
Ezitarea mea nu ţinea de memorie, ci de alcătuirea tastaturii. Voiam să ştiu ce marcă de maşină am în faţă. Existau diferenţe între feluritele tipuri în dispunerea unor taste. Ca să scriu corect, trebuia să cunosc deosebirile. Subalternul mi-a explicat ce i-am cerut, dar poate că mi-a scăpat câte ceva. Aveam în faţă un Remington, nu eram obişnuit cu el, lucrasem mai mult pe Olimpia şi pe Consul. Mi s-a spus să bat textul în trei exemplare, am primit coli şi foi de indigo. Prima fotografie cu abilităţile mele dactilografice s-a făcut când potriveam colile şi indigourile, când le stratificam. Apoi altă poză cu rulatul lor pe tambur. A treia a prins cu siguranţă titlul dictat din dreapta mea: „reguli de bază”. Aşteptasem bucuros şi liniştit această experienţă, nu întrebasem nimic cu privire la ce urma să dactilografiez, dar nici la Codul circulaţiei pe drumurile publice nu mă gândisem vreo clipă. Aveam de scris despre semafoare, durata luminii verzi, a celei galbene, prioritate de dreapta pentru maşini, treceri de cale ferată, treceri nesemaforizate pentru pietoni, semnalizările miliţiei rutiere. Am tapat aproape două pagini şi n-am înţeles de ce, la sfârşit, am fost pus să semnez dactilograma atât din taste cât şi din pix. Cu trei zile-n urmă, iscălisem, ce-i drept, şi textele scrise în Hebold şi Klein, ca să nu mai amintesc de împodobirea hârtiei Braille, cu o jumătate de oră mai înainte, cu acelaşi nume indescifrabil.
Chemat de unde plecase, şeful s-a aşezat îndesat în scaunul pe care-l ocupasem eu. Citeam în instalarea asta gospodărească pregătirea unui plan. A zis:
- Ia să vedem noi, ca să avem o socoteală, în câte feluri ai învăţat să scrii până acum în ăştia şaptesprezece ani ai tăi?
Am început numărătoarea, dar fără sprijinul lor, nu m-aş fi descurcat, m-aş fi rătăcit în detalii, nu mă gândisem niciodată la tehnicile mele de scriere, nu mi le înşirasem în minte, unele veniseră şi plecaseră odată cu anii, mi se păruseră a face parte din mersul firesc al lumii care mă ducea şi pe mine cu sine. Era mai întâi scrisul de mână, cu creionul şi cu tocul. La stilou, afară de câteva puneri la încercare, nu ajunsesem. Apoi scrisul Braille cu punctatorul şi cu placa, practic, scrisul de mână cu puncte în relief. Veneau scrierea Hebold şi Klein, bătutul la maşina Braille şi dactilografia. Erau şase.
- Mai e unul, a zis cel de lângă mine, să ne spună care e acela!
Mintea mea s-a pus pe scormonit, scociorât şi scotocit. Nimic. Pe săpat, forat şi explorat, tot nimic. Îmi frângeam degetele rugându-le să-şi amintească forma vreunui instrument, altul decât cele deja indicate, folosit ca să lunec pe hârtie, s-o împung şi s-o străpung. Pustiu. Repetam: placă, cutie Klein, maşină dactilo, placă, Klein, dactilo. Nu-mi mergea mintea şi

pace. Ştiam că ei au întotdeauna dreptate, nu mai îndrăzneam să spun că nu există un al şaptelea fel al meu de a scrie. Am deschis gura:
- Nu mă ajută capul, tovarăşe comandant.
- Dar atunci cine poate să te ajute? a zâmbit şeful. Numai noi putem s-o facem şi te ajutăm, aducându-ţi aminte că mai e scrisul dictat surorii tale, cel mai afurisit dintre toate!
- Da, l-a completat celălalt, dar uite că el poate să scrie de unul singur în şase feluri şi cu şase sau mai multe instrumente. Că s-a folosit de şapte moduri de a pune textul pe hârtie, asta-i altceva.
- În al şaptelea, a revenit şeful, putea să ne dicteze şi nouă, aici, nu? Uite că le-a dictat altora şi încă ce le-a mai dictat!... Ce de scrisuri! La ce-i nevoie de atât de multe, nu se încurcă în ele?
S-a întors apoi spre mine:
- Dacă spui că nu te-ncurci, dă-ne numele profesorilor care te-au învăţat fiecare scriere, adu-ţi aminte şi dictează!
Mi-am amintit şi am dat numele tuturor. Îi interesa însă când, cum s-a întâmplat, se prefăceau că nu pricep că la mijloc erau ore de curs, lecţii obişnuite la clasă. Mai cu seamă dactilografia le stârnise curiozitatea: câte maşini de scris aveam noi în sala dactilo a şcolii, de unde proveneau, de ce erau mărci diferite şi cine ne supraveghea când scriam acasă la maşinile alea. Nu scriem cumva şi-n altă parte? Aha, suntem supravegheaţi, e bine aşa.
Iar comandantul a continuat despre mine, adresându-se unui public invizibil:
- Şi-n toate scrisurile astea, deşi putea, nu s-a iscălit cu mâna lui, iar pe deasupra, nici nu s-a semnat cu numele adevărat!... Cum zici că te chema în scrisoarea aia?
- Vainateyananda, am şuşotit ca strâns cu uşa. Jocul îşi schimba pare-se ritmul.
- Ai aici un pix. Ia semnează tu Vaina... şi cum dracu' mai eşti acolo!
Am căutat să scriu clar Vainateyananda.
- Ai urcat uşor spre dreapta, rândul nu e tocmai drept, dar ai scris citeţ, se-nţelege fiecare literă. Şi acum, dedesubt, a zis subalternul, scrie-ne traducerea acestui nume. Uite, aici, nu te grăbi!
Am tradus: Bucuria lui Vainateya. N-am scăpat însă fără să semnez atât în clar, cât şi indescifrabil cu numele real. Şeful a remarcat îngheţându-mă:
- Avem aici toate numele prin care ai uneltit împotriva orânduirii noastre socialiste şi a ordinii de stat. E pentru prima oară când semnezi cu mâna ta sub numele ăla indian?
- Da, am emis eu o stinsă susurare.
- Deci, pentru prima dată, aici, la noi. N-avem nevoie de mai mult.
Nu aveau. Declanşată de toate iscăliturile mele, a căzut şi întrebarea cu pseudonimul: de ce l-am ales tocmai pe acela. Răspunsul că am făcut-o pentru muzicalitatea lui i-a făcut să râdă. Li se părea foarte grav că numele de Vainateyananda nu apărea în Panciatantra, dar că eu îl combinasem din două elemente găsite, după cum spuneam, în notele de subsol ale profesorului Simenschy, „Vainateya", numele păsării pe spinarea căreia zbura prin văzduh zeul Vişnu şi „nanda", bucurie, mi-a plăcut cum sună alăturarea şi gata. Am făcut şi un pas înainte dezvăluind că aş fi fost foarte măgulit auzindu-mi pseudonimul la Europa Liberă, unde Cornel Chiriac s-ar fi întrebat de unde vine, ar fi aflat şi m-ar fi lăudat pe post.
- Aha! Ia să vedem, şi-a îndulcit glasul tov. comandant, cum s-ar fi crucit ăla printre nemţii lui? Câtă cultură avem la Nume-lung ăsta din ţară, un tânăr aşa şi pe dincolo, crede şi-n zei! Şi, mă rog, de când crezi tu în zei?
- Nu, scuzaţi-mă, nu cred...
- Cum să nu, mă, când crezi şi-n pasărea aia?
Nu mai aveam argumente. Comandantul a avut răbdare cele vreo treizeci de secunde cât am tăcut, apoi m-a mânat înainte:
- Pe iubita aia a ta de ce ai numit-o Else, tot de la muzicalitate ţi se trage?

- Aveţi dreptate!
- Noi avem întotdeauna dreptate, ai văzut? Dar unde ai găsit tu numele ăsta, Else?

Destul de buimac, am silabisit ceva despre o vacanţă de vară, o piesă de teatru cu o fată în Germania, într-o staţiune balneară, îi plăcea mult să danseze...

- Dar, a reluat şeful, văd că i-ai scris numele cu s, în schimb, i-l pronunţi cu z, de ce?

- Aşa era, ştiţi, în piesa aia.

- Mă, Reserică, cred că tu n-ai luat-o pe Elze asta cu z din Germania, ci de la El Zorab, ia fii sincer!

M-a blocat cu numele calului, cum să pot face eu aşa ceva, Else de la El Zorab? Anchetatorii însă s-au pus pe un râs sănătos.

- Tu cu nume de la pasăre, ea cu nume de la cal, a conchis comandantul. Şi cu El Zoraba ta ce vorbeai despre pasărea indiană, ţi-a citit ea sau i-ai citit tu din cartea asta de pe masă?

Am început să mă încurc. Voiam să fiu sincer şi să le explic cum îmi imaginam eu că Else îmi citeşte din anumite cărţi, dar mai mult din cele de poezie şi cum îmi închipui că-mi citeşte poeziile preferate pe care, în felul acesta, repetându-mi-le, le şi învăţ pe dinafară.

- Prin urmare, m-a întrerupt subalternul, din Panciatantra, cu voce tare, tu nu ne-ai citit decât nouă?

Mi-am dat seama că avea dreptate. L-am aprobat.

- Vasăzică, a reluat şeful, ne-ai minţit că nu crezi în zei, iar noi avem dovezi că tu cam crezi. Foarte rău că nu recunoşti. Dar în reîncarnare de ce te-ai apucat să crezi?

Întrebarea mi-a blocat corzile vocale. A continuat:

- Şi cam în ce visezi tu să te reîncarnezi... Că trebuie s-o fi învăţat şi pe asta de la Simionenschy ăla. Să nu-mi spui că nu te-ai gândit la vieţi viitoare, ca tot omul care nu are o soartă prea fericită deocamdată! La ce te-ai gândit?

- La vreo voce de-a Departamentului, completă celălalt electrocutându-mă. E clar că s-a visat la microfonul Europei Libere.

- N-apucă ăia o altă viaţă pe pământ, decise tov. com. Şi ia spune, nu ţi-a trecut deloc prin cap să te muţi în vreo pasăre, că aşa e la indieni, sunt sigur că ştii prea bine, poţi să te încarnezi într-un câine, un popă, un copac înflorit, o broască ţestoasă... Nu te-ai gândit să te faci pasăre şi, din vreun pom, să ne spionezi pe noi pe geam? Că de visat c-ai să vezi cândva, nu se poate să nu visezi, cu toţii speraţi în minuni! Hai recunoaşte că ţi-a vâjâit prin cap una ca asta! Păi, dac-ai visat tu să te faci pană în coada păsării ăluia care era şef din cer peste India, cum să nu ţi se năzărească şi altele şi mai şi!

M-a luat apoi la puricat în legătură cu profesorii: care dintre ei m-a pus să citesc Panciatantra şi de ce, cu care mă înţeleg mai bine şi ce discut cu fiecare, cam ce fel de teme abordăm cu ei afară de cele strict şcolare. Nimeni nu mă determinase să citesc Cartea înţelepciunii indiene, numai gustul meu pentru exotic mă călăuzise spre ea. Când am dat de un titlu ca acela, chiar dacă nu înţelegeam ce înseamnă, l-am cerut bibliotecarei. Nu m-au crezut, dar subiectul următor interesându-i mai mult, m-au tras de limbă în acea direcţie. Am mărturisit că mai apropiat îmi e profesorul Petru Mereuţă, povestindu-le unde şi cum transcrisese el cărţile de poezie şi cum ni le încredinţase, am vorbit şi despre cel de franceză fiindcă îmi plăcea metoda lui de predare. Mă întrerupeau mereu ca să mă înghesuie în colţul cu subiectele extraşcolare. Dracu' m-a pus să le dezvălui admiraţia pe care o nutream cu toţii faţă de Valentin Tăutu, cel de latină şi română pe care-l reţineam în pauză, după lecţii, ca să-i punem puzderie de întrebări, iar el ne răspundea la toate. Îl porecliserăm Ştie-tot.

- Ho-pa, a făcut comandantul, hop-aşa! Şi care-i ultima întrebare la care ţi-a răspuns dânsul atât de frumos?

- L-am întrebat ce înseamnă anumite cuvinte, „calofilie", de exemplu.

- Altceva!

- Eufemism.

- Alt cuvânt!
- Am întrebat şi despre caviar...
- Cum, voi nu ştiţi ce-i caviarul?! Bine, bine, vino cu un cuvânt mai important!
Memoria m-a proiectat pe loc spre „socialism utopic”, dar am frânat cum am putut prin multe bâlbe şi am rostit asudat „utopie”. M-au pus să dau exemple de utopii învăţate de la Tăutu. Iar pauzele mele de gândire l-au făcut pe şef să amenințe că, dacă nu le spun eu, o să-l ia la întrebări pe prof, ca să afle ce ne învaţă el prin recreaţii şi prin colţuri!
Cu chiu, cu vai, simţind cumva că spun prostii, am bălmăjit că e o utopie să crezi că poţi mânca în fiecare zi caviar. Parcă dădeau să zâmbească: era şi nu era bine cu caviarul. Am încercat cu Atlantida, dar n-au digerat-o. Mă temeam că o să se enerveze, m-am tot învârtit cu gândul în jurul Atlantidei până când am ţâşnit în picioare:
- Raiul! Să ştiţi că raiul, viaţa de apoi e o utopie!
M-au aprobat, păreau să nu se mai aştepte la ceva bun. A ţăcănit şi aparatul de fotografiat. Mă prinsese în poarta raiului.
- Şi despre reîncarnare aici, pe pământ, nu l-ai întrebat pe Tăutu, nu ţi-a vorbit?
- Şi reîncarnarea e o utopie! Am sărit eu cu revelaţia-n dinţi.
- V-a vorbit sau nu despre reîncarnare?
- Niciodată.
- Nu se poate! Avea datoria să-ţi spună că tu o să te reîncarnezi într-un broscoi!
Se lăsaseră amândoi în voia unui nou val de râs sănătos.
- Întrebaţi-l, a reluat subalternul, despre cuvântul acela!
- Aha, şi-a amintit şeful, ia să vedem, din câte te-au învăţat unii şi alţii, care e cel mai important cuvânt din limba română? Uite, îţi dăm timp de gândire, să nu spui prostii!
Au ieşit, foarte probabil la o ţigară a şefului. La un examen mai încurcat nu fusesem supus până atunci. Creierul meu nu se putea debloca. Ştiam însă, fără să mi-o fi spus cineva, că, dacă m-aş fi linguşit pe lângă ei cu însemnătatea cosmică a cuvintelor comunism, partid şi patrie, riscam să fiu dat pe mâna şoferului şi atârnat dincolo de balustrada scării, poate scăpat la vale. Ar fi zis că-mi bat joc de ei şi de cele sfinte. Speram că aparatul pe care l-am auzit din nou făcând ţac, nu mi-a tras în poză gândurile. Mintea mi-a alergat spre Luceafăr ca astru, ca să pot bate în Hyperion, apoi spre inimă, dor, cântec, ba chiar şi spre iubire. M-aş fi oprit la iubire, dacă nu mi-ar fi fost teamă că mă vor lua peste picior. Îmi venea să-mi iau creierul la palme văzîndu-l cât de încet gândeşte. Mă întrebam: să aleg un cuvânt din lumea sentimentelor, a acţiunilor, a umanului, a naturii, a peisajului social? Am găsit! M-am ridicat în picioare de bucurie, simţind că mi se arătase cheia: cel mai însemnat era cuvântul „cuvânt”, n-avea cum să fie altul! Aproape că mă hotărâsem, când s-a deschis uşa.
- Ei? şi-a trădat nerăbdarea şeful.
– Vis, am sărit eu, vis e cel mai important.
S-a aşternut îndată o pauză şi o mirare cât grămada apăsătoare a clădirii:
- Cum, bă? Un cuvânt atât de scurt?
Iar după toate acestea, fără nicio legătură, şeful, vorbindu-i colegului său, a decis:
- Dacă tot continuă să mintă, mergeţi cu el la camera 11! Iar tu, Reserică, minţile-n cap, e clar?
N-am mai reacţionat cu „să trăiţi”, am rostit un „da” abia auzit şi am fost evacuat de celălalt. Oare de ce mă duceau în altă parte? Credeau, se vede, că nu scoseseră de la mine ce-ar fi vrut, deşi le spusesem tot ce făcusem, iar acum mă dădeau pe mâna altora. Fiori reci. Zadarnic l-am rugat încă o dată pe ghid să nu mă mai împingă din spate, ci să-mi permită să-l ţin de braţ, fiindcă astfel, el merge cu un pas înaintea mea şi pot să mă orientez după mersul lui, nu mă împiedic de trepte, simt cum urcă sau coboară el. Ştia una şi bună, avea pesemne instrucţiuni să mă împingă de data asta la vale. Mi-a spus când am ajuns la parter, că în curând vom intra în camera numărul 11. M-am proptit locului şi l-am oprit şi pe el.

- Daţi-mi voie, l-am rugat, să vă spun povestea cu Ţesătorul şi fata regelui!...
Nu ştiu de ce, dar aşa credeam eu că mă voi salva, prin acea povestioară cu rotarul, ţesătorul, regele şi prinţesa la templu, cu Vainateya, pasărea cu trei nume şi zeul Vişnu. Securistul cel blând nu m-a ascultat, împingându-mă uşor înăuntru. Am salutat. Nu mi s-a răspuns. Însoţitorului meu însă, da. Era o femeie, subalternul i se adresase cu „doamna doctor". Mă lăsaseră în picioare în mijlocul numărului 11 şi tăinuiau în şoaptă între ei.
- Mută-l la perete, a fost prima comandă a vocii ruginite a doctoriţei, ce are la ochi?
Am pornit să răspund, dar a urlat la însoţitorul meu:
- Nu vorbesc cu anchetaţii, ce are la ochi?
Am răspuns enervat şi tare ca pentru toată lumea, mă adresam de fapt şefei locului:
- Glaucom, glob dezorganizat, la ochiul drept!
- Glaucom, cum aţi auzit, glob dezorganizat, a reluat parcă intimidat însoţitorul.
- Şi de celălalt ochi de ce dracu' nu zice?
Buzele mi s-au dezlipit:
- Gura! a urlat stăpâna de la 11.
Au urmat şi alte comenzi:
- Adă-l la mine, spune-i să deschidă ochiul drept, acuma ochiul stâng! Întreabă-l ce dracu-i cu ochiul lui stâng!
I-am vorbit direct acestei femei care nu ştia decât să zbiere că, dacă doreşte, îmi scot proteza de sticlă şi i-o arăt.
- Dă, mă, în el! i-a poruncit securistului. Ce faci, nu-l pocneşti? Trage-i una nenorocitului!
N-am înţeles exact ce a spus securistul, dar a fost pentru întâia oară când în clădirea aceea cineva îmi lua apărarea. Doctoriţa sau ce-o fi fost, văzând că celălalt nu mişcă, m-a apucat de bărbie şi a lovit de două ori cu ceva ascuţit în ochiul meu de sticlă. Dacă ar fi fost din ţesut, mi l-ar fi sfâşiat.
- Ce te miri aşa? a ridicat tonul la însoţitorul meu, n-a fost decât un vârf de creion!
Cucoana s-a pornit apoi pe un tir de întrebări adresate bineînţeles celuilalt, nu mie, că cine sunt, al cui, de unde, ce fac, ce am făcut, de ce m-au adus aici, e clar, parazit scârbos, în cap cu muzică pop şi hippie, habar nu am pe ce lume trăiesc, că de ce tâmpiţii ăia de profesori de la şcoală nu-mi trag o mamă de bătaie, că ar merita şi ei să fie trimişi la Gherla dacă până acum nu mi-au băgat în cap că la carte am fost internat din mila statului! Că ce, nu m-a învăţat nimeni, nici şcoala, nici părinţii, că dacă statul şi-a făcut pomană cu mine, am şi eu, puţoiul, anumite obligaţii? Că dacă datoriile elementare nu le-nţeleg, ce dracu' poate gândi unul ca mine despre altele?... S-a hârâit apoi cu securistul, că ea face ce vrea, cum adică să citească, ba mai mult, cum să citească dacă sunt foi scrise de Ochi-de sticlă ăsta? Ce, ea execută ce-i ordonă scrisul oricărui coiuţ anchetat? Vorbea tare, securistul încet, dădeau şi din mâini, aşa că n-am înţeles totul. Şi-apoi, parcă retrăiam senzaţia că în încăpere se mai afla cineva. Până la urmă, scorpia s-a apucat să foşnească din hârtii. Tăcea. Bănuiam că se uită pe filele bătute de mine cu regulile de circulaţie, i se arătase ce eram în stare să fac. Am auzit, nu m-am înşelat, şi ţăcănitul aparatului de fotografiat.
- Hm, a făcut ea într-un târziu, epava soarelui, ştie el de soare?
- E frumos spus, a completat însoţitorul.
Era o imagine dintr-o poezie de a mea. Unde puseseră oare mâna pe foaia bătută cândva la maşină de mine, nu de altcineva? N-am avut timp de presupuneri, pentru că bărbatul a spus:
- Şi-a luat pseudonimul dintr-o veche carte indiană, poate-l ascultaţi rezumând una din povestiri.....
- Carte din aia citită cu degetele? Şi cum crezi că poate să-i intre lui în cap prin degete tot ce-i intră omului prin ochi, cum dracu'?
- Dacă-l ascultaţi, o să vă puteţi face o idee.

- Mi-am făcut deja destule idei, a hotărât experta. Dacă de pe acum îi fâlfâie vedenii din astea prin minte, va fi vai şi amar în caz că nu e reeducat. Pe ăştia teferi îi mai reeducă viaţa, văd ce se-ntâmplă în dreapta şi-n stânga, dau cu dovleacul de pragul de sus, se dumiresc ce-i acolo, îşi revin. Dar cu ăsta nu ştiu ce-i de făcut. Scris îi trebuie lui? Şi-auzi la el, poezii! Are capul plin de avioane, un parazit, bine-am zis, nu e bun de nimic, praful o să se aleagă de el, ia-l de-aici!
- Şi concluzia?
- Ştiu prea bine care-i concluzia, v-o predau luni.
Pentru diagnostic, doctoriţa nu avusese nevoie de mai mult decât de „epava soarelui", imaginea din poezia mea Ca-ntr-o iolă. De iolă îmi vorbise şi anchetatorul dur la prima întâlnire. Cerebelul cucoanei părea ars puternic de soarele din cele opt versuri:

Pânzele amurgului umflate
Mă purtau pe valuri ca-ntr-o iolă,
Razele-mi zăreau pe înserate
Sub osul frunţii acul de busolă.
Iar epava soarelui aprinsă
Mă-ndemna să trec de orice zare,
A luminii sale velă-ntinsă
Dincolo m-a dus de înnoptare.

XV

Ieşind de unde am ieşit, de la securitate, că în centrala lor trebuie să fi fost eu cărat şi tocat, agentul mai blând, cel care mă însoţise la cabinetul urlătoarei, după ce a făcut să-mi apară de undeva pardesiul, m-a luat la împins spre staţia troleului numărul 2. Mă ridicaseră cu maşina lor, mă duceau înapoi cu maşina tuturor. Semn bun, poate că nu se vor mai încurca cu mine. A dracului speranţă, cât de repede sare ea să ne întunece!... Nu mi se spusese nimic despre răspunsul Ministerului Învăţământului. Pesemne că nu sosise încă. O vorbă încurajatoare nu putuse comandantul să aibă pentru mine? Nu, devreme ce mă dăduse pe mâna camerei nr. 11. M-am bucurat de troleibuz, îmi era familiar. Cum împinsul nu înceta, iar eu încă nu mă dezmeticisem, m-am lovit la urcare cu gamba de treapta metalică a maşinii. Omul a dat să-mi cumpere bilet, dar taxatoarea i-a spus că pentru mine transportul e gratuit. Iată cum îşi făcea statul pomană cu mine, iar eu, cu pomana asta, îi făceam securităţii o economie de 30 de bani. Am găsit locuri ori poate că ne-au fost oferite. Spun asta fiindcă o femeie, ridicată în picioare lângă noi, l-a apostrofat pe însoţitor:

- Auzi, eu în locul dumitale, nu l-aş lăsa niciodată singur pe stradă, m-ai înţeles? A repetat: M-ai înţeles sau nu?
Omul meu a făcut o mişcare bruscă, iar povăţuitoarea a scos un ţipăt. Nu, nu cred că o atinsese, dar îi vârâse pesemne sub nas o legitimaţie. Plopul nu părea că are de gând să mă abandoneze, ce i-o fi venit pasagerei să-l instruiască? Nu era pentru prima oară când atrăgeam din partea unor necunoscuţi lecţii şi sfaturi adresate, dacă nu mie, atunci anturajului. Nu eram singur, dar voiam să fiu. Mi-am rezemat capul de geam. Însoţitorul mi-a spus ceva, însă nu am prins fraza şi n-am întrebat nimic. Nici el nu şi-a mai spart capul. Doctoriţa mă răvăşise până-n maţe, abia auzeam ce se-ntâmplă în jur, iar dacă auzeam, puţine pricepeam. Pare-se că numai vocile femeilor reuşeau să-mi pătrundă în auz, le tăiase drum nebuna din camera 11. Dacă nu s-ar fi grăbit să scape în scârbă de mine, aş fi vărsat, la zbieretele ei, tot ce mâncasem la micul dejun. Acum, în troleibuzul numărul 2 care ştiam că mă duce în Budai Nagy Antal, nu în necunoscut, cu capul rezemat de fereastră, căutam să ies la suprafaţă din mocirla prin care mă tăvălise. Tâmpla îmi vibra de la rulatul maşinii, dar ce mângâiere faţă de lătratul din coteţul ăla!... La prima staţie, au coborât oameni, au urcat alţii. Înaintam. Mă îndepărtam de căţeaua turbată. Călătoream spre ceea ce nu fusesem lăsat să povestesc, spre oraşul în care, poate că era, poate că nu era Mahilaropya, trăiau doi bărbaţi, prieteni din copilărie, nedespărţiţi, un ţesător şi un rotar. Capul meu simţea şi trepidaţia geamului, vedea şi o mare sărbătoare în oraşul acela, un pelerinaj la templu. Curgea lume de peste tot, freamătul ferestrei şi al tâmplei drepte lipite de ea mă îndemna să abat omenirea aceea spre poveste. Troleibuzul odihnitor mă ajuta să-mi trag sufletul respirând aerul sanscrit al unei întâmplări de acum două mii de ani şi mai bine. Călătoria eliberatoare făcea parte dintr-un pelerinaj alături de doi prieteni nedespărţiţi, un ţesător şi un rotar, la templul din India Panciatantrei. Numele oraşului rămânea necunoscut, la fel şi al templului. Nici zeul căruia îi era închinat nu apărea în descriere. Dar multe se arătau vrednice de văzut acolo, mai cu seamă lume fel de fel: saltimbanci, dansatori, actori. Trepidaţia duruitoare a geamului călătoriei în oasele capului meu traducea de fapt vuietul sărbătorii de la templu. Iar între cei sosiţi, ţesătorul a zărit-o, pe spinarea unui elefant, pe fiica unui rege, împodobită cu toate semnele frumuseţii. Ca lovit de o săgeată otrăvită, a căzut la pământ şi se părea că-i sunase ceasul. Oamenii l-auridicat şi, aşezându-l în casa rotarului, i-au pus comprese reci şi i-au rostit descântece. Când s-a întremat cât de cât, î-a mărturisit prietenului său că-l doborâse ca un fulger dragostea pentru prinţesa purtată de elefant la închinare şi, cum nu crede să aibă vreo şansă de a o mai întâlni, prietenul ar face mai bine să-i ridice un rug pe care el să-şi găsească sfârşitul.
Asemenea curmare a firului primei mele vieţi nu-mi surâdea deloc. Securistul mă întrebase dacă visez la vieţi viitoare şi era cât pe ce să mă dau de gol de frica lui, mărturisindu-i că nu atât viitorul, cât trecutul mă atrăgea. Mi-ar fi plăcut să fiu, în acel decembrie ’71, o încarnare târzie a ţesătorului din povestea Panciatantrei. Măcar astfel aş fi ştiut că am trăit o aventură de toată frumuseţea.
N-aş fi trăit-o dacă demult, în India, prietenul meu Rotarul, zâmbindu-mi, nu mi-ar fi spus că nu rugul mă aştepta, ci că, în chiar seara zilei în care o zărisem pe prinţesă, m-aş putea vedea cu adorata inimii mele. Mirare mare, cutremur, rugăciuni. Potolindu-i prin vorbe pline de har tulburarea, meşterul rotar i-a făgăduit îndrăgostitului din mine că-i va făuri... (Aici, nu puteam să mă hotărăsc să spun Vainateya), îi va înjgheba un Garuda, alt nume al lui Vainateya, îi va meşteri şi însemnele lui Vişnu şi, sub chipul zeului, zburând pe spinarea unei păsări mari de lemn, voi izbuti să cobor pe terasa din faţa iatacului domniţei, în palatul regal cu şapte caturi, unde, din afară, numai vântul dacă pătrunde. Şi iată că, în faţa ţesătorului neîncrezător, a apărut un Garuda din lemn de arjuna cu patru braţe, cu patru aripi, puse în mişcare prin mânuirea unor cuie tot de lemn. Rotarul mi-a dăruit şi însemnele lui Vişnu, discul, scoica, buzduganul, floarea de lotus şi diadema, la care se adăugă giuvaerul de pe pieptul zeului.

Căldură multă şi umedă trebuie să fi fost în oraşul vechii Indii. Căutam să mă învălui în căldura aceea, la pătrunderea valului de aer rece la oprirea troleibuzului în staţii. Caldă era India şi noaptea când, purtat prin aer de pasărea de lemn cu celălalt nume al lui Vainateya, dus aşadar de Garuda, indianul din mine a poposit pe terasă şi a pătruns în iatacul prinţesei.
Aici, ţinând seamă de ceea ce avea să urmeze, mă cam ruşinam să spun în gura mare că eu aş fi fost făptuitorul, lăsând lucrarea pe seama eului meu de atunci încarnat în ţesător. Am înnodat deci firul istoriei de clipa când fata regelui a văzut pe terasă un bărbat picat din cer, împodobit pe piept cu giuvaerul lui Vişnu. Ea a îngăimat tremurând: „Sfinte, eu sunt o muritoare, un vierme impur, pe când tu eşti purificatorul celor trei lumi şi venerat de ele. Cum e cu putinţă una ca asta?"
Nu cred c-aş fi consimţit să mă numească „sfinte". Totuşi, acum mai bine de două milenii, aşa pare că s-au petrecut lucrurile. Cel deghizat în Vişnu i-a răspuns: „Frumoaso, ai grăit adevărul; Dar odinioară am avut de soţie pe Radha, născută dintr-o familie de păstori. Aceasta-i acuma întrupată în tine. Iată de ce am venit".
Degeaba îl ruga prinţesa s-o ceară de soţie de la tatăl ei, falsul Vişnu, nu şi nu! Să se căsătorească după ritul Gandharva, adică prin simpla înţelegere dintre miri, iar dacă nu, fiindcă el nu se putea arăta înaintea oamenilor, îl va blestema pe rege cu toată familia lui. Fata îl ţinea mereu de Sfânt, iar până la urmă, s-a lăsat convinsă sau cucerită? Nu puteam să mă hotărăsc. Prinţesa strălucea fără-ndoială de frumuseţe, dar în India, trebuia să fie cam... cam neagră. Ba şi ţesătorul travestit în Vişnu, adică eu cel de atunci, cred că eram negru. Bine însă că spiritul meu se încarnase într-un om şi nu într-un corb sau şacal, de care era plină Panciatantra.
Dar să revin la povestea cu inima şi sufletul meu în făptura ţesătorului care, noapte de noapte, o vizita pe prinţesă. Aşa azi, aşa mâine. Oare de ce naiba Vainateya ăsta, a cărui bucurie mă declarasem a fi, nu-mi făcea rost şi mie, încarnare a ţesătorului, de asemenea bucurii? Clujul era destul de mare, plin de balcoane şi terase. Faţă de pasărea indiană, troleibuzul 2 hodorogea ca o căruţă, deşi şoferul avea în braţe un volan rotund, nu nişte cuie de lemn. Dar treacă-meargă şi o mizerie ca drumul spre B.N. Antal, bine că nu era calea-ntoarsă spre clădirea cu tovcomandant, cu şoferul din capul scării şi cu doctoriţa!
Numai că în India, servitorilor palatului cu terase şi cu şapte caturi nu le-a sărit în ochi Vainateya cel din lemn vechi de arjuna care, nespunându-se că ar fi intrat în iatac, trebuie să fi rămas în aşteptare, parcat adică până în zori, pe terasă. În schimb, cameristele au băgat de seamă altceva: că buzele fetei erau cam supte dimineaţa, cam vinete, şi că pe braţele ei se iviseră nu puţine zgârieturi. Oare e nevoie să le zgârii pe fete? Eu, pe Else, cel mult o muşcam uşor de buze. Fapt e că fata regelui apărea destul de muşcată, mai mult de eul ţesătorului, cred, decât de al meu. La asemenea veşti, regina şi regele s-au tulburat, luându-şi fiica la întrebări. Ea a mărturisit că, de fapt, e căsătorită în ritul Gandharva cu Vişnu, numit şi Sfântul Narayana, numit şi Sfântul Vasudeva. Stând la pândă în noaptea următoare, regele şi regina l-au văzut pe Pseudo-Vişnu descălecând de pe Pseudo-Vainateya şi îndeplinindu-şi datoria de soţ. Bucurie mare pe rege, căci nu era socrul oricui! Oul lui Brahma, adică universul era cârmuit de Brahma Creatorul, Vişnu Conservatorul şi Şiva Distrugătorul, cei trei mari zei care întreţineau mersul a tot ce există. Cu un astfel de ginere, putea să-i ia la cotropit pe craii din jur. Drept urmare, a pornit cu război asupra lor. Însă vecinii, după retragerea uluită de la început, coalizându-se, au împresurat până la urmă cetatea şi erau pe punctul de a pune mâna pe ea. Rugăminţi din nou ale regelui pe lângă fiica sa ca, la rândul ei, să-l cheme în ajutor pe ginere. Mesajul era însoţit şi de o bogată revărsare de daruri, miresme de tot felul, dar numai miresme. Prinţesa şi-a conjurat bărbatul să intervină: „Sfinte, i-a spus ea, nu se cade ca tatăl meu să fie biruit de duşmani când tu eşti ginerele lui".
În acea clipă, înţelesesem că, orice s-ar întâmpla, eram dator să intru în joc. Chibzuiam să mă ridic în aer înarmat, călare pe Garuda cel de lemn şi să-i sperii, să-i descurajez astfel pe

duşmani. O să li se pară că în văzduh e într-adevăr Vişnu cu Vainateya şi o să dea înapoi. E drept însă că, pasărea meşterită fiind din lemn, s-ar putea să mă şi prăbuşesc. Dar se cădea să cutez, că doar se spune: „Şi şarpele care nu-i veninos trebuie să-şi ridice creasta; veninos sau nu, creasta-i ridicată insuflă groază. Dacă însă voi muri silindu-mă să scap cetatea, şi aşa va fi mai bine. Doar se spune: Cui îşi dă viaţa pentru o vacă, pentru un brahman, pentru stăpân, pentru o femeie sau pentru o cetate, aceluia îi sunt asigurate pe vecie cele trei lumi".
Chiar aşa, pentru o vacă? Dar de ce să-ţi dai viaţa pentru vaci? Mă rog, or fi fost ele sfinte-n India şi încă mai erau, de-aia mureau ăia de foame, că le lăsau să bântuie peste tot, în loc să le taie şi la frigare cu ele. În sfârşit, prin prinţesă, ţesătorul i-a trimis vorbă regelui să iasă cu oştenii şi să dea bătălia. El îl va ajuta speriindu-i pe asediatori din aer. Nu se cade să intervină anume şi să lovească de sus, fiindcă, dacă el, zeul, îi va ucide pe duşmani, aceia vor ajunge în raiul lui Vişnu, undeva în cer.
În acest timp, când troleul ocolea piaţa cu catedrala ortodoxă şi se apropia de B.N. Antal, Narayana, Vasudeva sau Vişnu numai ce se gândi la Vainateya, că pasărea s-a şi înfăţişat din oraşul Rukmapura. I s-a adresat cu cel de al treilea nume, Garutman, întrebându-l râzând, dacă ştia de isprava ţesătorului. Cunoşteau amândoi trăsnaia, dar acum, când ţesătorul era hotărât să moară şi când putea fi doborât din aer de săgeata vreunui luptător, nu era de îngăduit ca în mulţime să se întindă zvonul că înşişi Vainateya şi Vişnu ar fi fost ucişi. Deciseseră ca spiritele lor să pătrundă în cele două corpuri, al lui Garudha cel de lemn şi al ţesătorului, deci, al meu din vremea aceea. Şi astfel, văzându-l plutind deasupra lor, în fiinţa mea de acum două mii de ani, pe însuşi Vişnu cu discul, scoica, buzduganul şi floarea de lotus, cu giuvaerul în piept şi înarmat cu arc şi săgeţi, mulţi dintre războinicii cei mai de seamă care atacaseră cetatea, au pierit ori au fugit.
După bătălie, la coborârea la sol a salvatorului, regele, care se aştepta să-l întâmpine pe zeu, a văzut, asemenea supuşilor săi, că din văzduh se lăsase pe pământ concetăţeanul lor ţesătorul, adică eu. Iar pentru îndrăzneala şi serviciile mele, mi-a dat-o cu dragă inimă pe fiica sa de soţie, mi-a dăruit şi un ţinut în care eu şi ea, cum spun toate basmele, am trăit în bucurie până la adânci bătrâneţi.
Dar unde să fi fost situat acel ţinut? Preferam un mic principat pe ţărmul mării, pe coasta Coromandel, în est, de pildă, sau chiar o insulă. Pe aceasta tot în partea răsăriteană aş fi ales-o, părea mai la adăpost de ochii lumii.
La coborârea nu de pe spinarea lui Vainateya, ci din troleibuzul nr. 2, în faţa şcolii de surzi, însoţitorul mi-a oferit în sfârşit braţul şi m-a condus peste drum, la orbi. Braţul acela cu totul neobişnuit mi l-o fi dăruit povestea indiană acum două mii de ani, nu sâmbăta de 4 decembrie 1971. La fel ca data trecută, plopul nu m-a părăsit până la etajul 2. Ne-am oprit în acelaşi punct, în capul scărilor. Aşteptam din partea lui un sfat, o morală, un scenariu privind cele petrecute în acea zi. Se vede că reflexul condiţionat mi se formase. Dar nimic. Şi-a luat rămas-bun cu o bătaie pe umăr, mi-a urat ceva, n-am distins prea bine ce, şi a coborât scările. Am ezitat câteva secunde să mă mişc din loc. Până la urmă, am ajuns în clasă. Tanti Gonţ din ghereta ei îmi dăduse de ştire despre colegi că nu se întorseseră încă de la spitale. Cu indicaţiile securităţii sau nu, lor trebuia să le torn o poveste. Fundul aşezat pe lada băncii şi capul coborât în palma dreaptă m-au ajutat. Camarazii ştiau, fiindcă aşa mă învăţase dimineaţă Pop V. să le spun, că urma să fiu luat la UTC-ul municipal. Ba ei prevăzuseră şi întâlniri cu Ana lui Manole. Aveam să-i dezamăgesc. Mai eram încă secretarul organizaţiei UTC pe şcoală. Ei bine, m-am gândit că tocmai în această calitate fusesem luat la centru, împreună cu ceilalţi şefi de prin alte şcoli asemenea mie, iar acolo, ni se prelucraseră Tezele din iulie ale Tovarăşului Ceauşescu. La ultima reuniune de acest fel la care mă dusesem cu Tityrus, ni se vorbise intens de ele în spiritul materialismului dialectic şi istoric. De astfel de poveşti ortacii nu vor avea niciun chef. Dar eu trebuia să intonez povestea ca pe un cântec de lebădă al unui şef de Uniune a Tineretului Comunist, fără vedere tineretul acesta, dar

comunist. Iar cântecul de lebădă era o minciună, o invenţie, o scenă închipuită, din cele ce roiau zgomotos în jurul meu în ultima vreme. Unele decolau de la mine, altele-mi picau pe cap ca roluri pe care trebuia să le joc.
Deschizând dulapul, am trecut la uniforma şcolară şi am coborât în curte să mă răcoresc într-o plimbare de unul singur. Acolo, ce să vezi? Ăi de la generală, puseseră deja de un fotbal cu conserva pe ciment. Mingea huruia regulamentar, echipele tropăiau pe platformă. Am luat-o pe la margine ca să evit terenul. Ocolind, ceva m-a oprit. Unul proţăpit pe tuşă turuia pe un ton cam agitat, cam tulbure. Apropiindu-mă de el, ce mi-a fost dat să aud: „Craiova în atac, mingea la Strâmbeanu, pasă laterală spre Donose, îl întâmpină Dumitriu, nu-l poate deposeda, dribling al lui Donose, îl deschide pe Oblemenco, şut, apără Narcis Coman! Degajare Steaua, Coman până la Hălmăgeanu pe stânga, de aici la Gigi Tătaru la centrul terenului..."
Crainicul era complet orb, asemenea jucătorilor. Niciunul din ei nu vedea mingea, doar o auzea râcâind cimentul. În schimb, amicul nostru, în capul lui, urmărea un meci faimos între Steaua şi Universitatea Craiova. Mi-am băgat şi eu nasul:
- Ce e, Săndele, cu tine?
- Lasă-mă să relatez: Steaua în atac, balon la Iordănescu, încearcă o centrare, Pantea în careu, intervine Deselnicu, degajează până la Ivan, Velea la Balon, pasă pe dreapta către Marcu, acum Ţarălungă, dar îl blochează Ciugarin. De la Ciugarin la Sătmăreanu, la Vigu mai în faţă, Steaua reia atacul, respinge Velea, minge pentru Donose, o fentă..."
- Săndele, dar nu sunt faulturi?
- Păi, n-am prea văzut...
Replica asta cu „n-am prea văzut" m-a dat gata. Iar crainicului, când s-a încins şi a scăpat cu glasul mai tare, jucătorii i-au tăiat macaroana:
- Nu mai ţipa, mă, ca Domozină, că n-auzim mingea!
Protestele veneau de la ambele echipe, atât Steaua cât şi Craiova. Pe terenul de ciment, alergau după cutia de conservă şi dădeau în ea cei dintr-a IX-a A şi a IX-a B. Pe unul îl chema Grigore, pe altul Karácsonyi, Luca figura şi el în distribuţie. Dacă era într-adevăr el înseamnă că apăra una din porţi, întâmpinând atacurile adversarului întins pe jos, cu curul la meci. Lui Sebastian Domozină al meu nu-i păsa de ei. Mi-a spus că oricum nu vede la cine e tinicheaua, aşa că el transmite ceea ce-i place. A continuat cu o voce mai scăzută, dovedind prin asta că-i menajează pe fotbaliştii cu balonul de tablă, că-i recunoaşte că există. Dar a spus: „Sameş la minge, degajează pe partea stângă spre Ţarălungă, dribling Strânbeanu, pierde în faţa lui Sătmăreanu, acum Manea de la Steaua, în adâncime spre Iordănescu, pasă cu călcâiul, dar Ştiinţa respinge, mingea în afara terenului, e căutată de jucători..."
Adevăratele Steaua şi Craiova n-aveau de ce să caute o minge ieşită în afară. Săndel transmitea acum ce se întâmpla de fapt pe platformă, auzea picioarele ambelor echipe măturând betonul, hârşâind în căutarea cutiei sonore. Greu au găsit-o. Atunci, crainicul a relatat o aruncare de la margine.
Dacă un străin de internatul nostru l-ar fi surprins pe Săndel transmiţând un meci cu Steaua şi Craiova pe seama jocului prin care colegi de ai săi băteau o cutie de tinichea plină de pietre, s-ar fi gândit că aşa-i place lui, să-i bucure pe aceia cu nume de fotbalişti renumiţi. Mai mare era însă mirarea mea: ce putea el să vadă în propria-i minte? Ştiam sigur că se născuse orb. Dar iată că relatările radiofonice de fotbal construiau meciuri în capetele oricui. Săndel, debitând fază după fază la marginea terenului, n-avea cum să-şi reprezinte vreun film al meciului, darmite să ştie cum dă Iordănescu pase cu călcâiul! În schimb, auzea din plin transmisia temperamentală a lui Domozină de pe Centralul craiovean. De la radio învăţase câteva formule de descriere a jocului. Relatarea lui nu avea legătură nici cu numele rostite, nici cu traseul mingii de tablă. Meciul se juca numai în capul lui, între cele două timpane, excitate la faţa locului de frecarea tinichelei de cimentul terenului şi de însufleţitul tropa-tropa pe urmele ei.

Am pornit în plimbarea plănuită, mai precis, am ajuns la nucul numărul 4 şi m-am rezemat de el. La vreun metru de la sol, arborele se desfăcea în două trunchiuri. La început de decembrie, vremea încă nu se răcise foarte tare. Îmi plăcea să stau acolo lăsându-mi gândurile să zboare. De ce mă miram eu că pe seama jocului din faţa lui, Săndel imagina o partidă ideală? Ce, eu nu inventasem şedinţa cu Tezele din iulie şi eram gata să le-o servesc băieţilor? Ce era să zic? Tezele sunt la tov. comandant, le pasează subalternului, acesta i le centrează doctoriţei, iar ea îmi dă cu ele în cap fiindcă nu sunt bun de nimic, dovadă că-mi sună proteza în orbită ca o tinichea! Tezele de la Mangalia nu le încorporasem încă în nicio aventură.
Nucul numărul 4 era compania ideală la oblojirea minţii cu poveşti. Rezemat de el, mă lăsam de fapt în seama ocrotirii sale. Creştea în spatele meu ca un aliat sigur aşa cum aliat mi se dovedise troleibuzul 2 cu ferestrele trepidând cât să mă desprindă de zbieretele securităţii şi să mă proiecteze în poveste. Nucul ieşea din pământ atât de robust şi de vechi încât începeam să aştept ca legenda cu curtezanul îndrăzneţ şi cu pasărea de lemn să se prelingă, sevă groasă, şi din trunchiul lui asemenea chihlimbarului din coaja arborilor nordului. Dar oricât de ispititoare ar fi fost povestea aceea ca să stau şi să mi-o mai depăn o dată, oricâtă căldură ar fi adiat dinspre India ei, decembrie avea şi el până la urmă un cuvânt de spus, aşa că m-am mişcat din loc.
Pe latura din dreapta a curţii, unul bântuia repetând de acum cunoscutul apel “Ruba la cabinetul metodic!” Pe băiat îl trimiseseră de sus, nu mă văzuse, mă ţineam de cealaltă parte şi îl auzisem. Dacă eram cu adevărat Bucuria lui Vainateya, trebuia să pot chema pasărea la mine. De unde? Din oraşul său, din Rukmapura. Iar o cetate cu un astfel de nume, nu putea să împodobească decât coastele Himalayei. Oare Rukmapura să fi adăpostit şi un Garuda de lemn? Nicidecum. Se cuvenea să fie cuibul lui Vainateya cel viu. Iar pe spinarea acestei păsări mari cât un Phoenix, m-aş fi ridicat în aer până la etaj ca să pătrund pe o fereastră. Mai la îndemână, spre curte, se nimereau ferestrele bucătăriei. Intrând pe acolo, căci stăteau întodeauna larg deschise din cauza căldurii, aş fi înşfăcat o felie groasă de pâine, ba două felii ca să le cufund în grăsimea în care se prăjea carnea de pui. Aia zic şi eu savoare! Cum se apropia ora mesei, foamea nu glumea. Dar lui Vainateya ce i-aş fi dat? Păi, să zicem că n-ar fi fost pasărea vie din Rukmapura, ci maşinăria de lemn Garuda.
În cabinetul metodic, mă aştepta dirigul şi şeful, în acelaşi timp şi tot timpul, al organizaţiei de bază a Partidului, tov. Pop V. Ion. Avea un mod familiar de a se bâlbâi, de fapt, nu ziceai că se bâlbâie, ci că repetă des nişte cuvinte:
- Măi, măi, mă Ruba, pe unde umbli, mă, pe unde te ascunzi? Uite, m-au sunat tovarăşii de la securitate şi mi-au atras atenţia ca să-ţi atrag atenţia, ai înţeles sau n-ai înţeles?
- Ce să-nţeleg?
- Măi, măi, măi, eu credeam că ai înţeles că ai fost la Comitetul UTC pe municipiu, cum am spus azi dimineaţă....
- Păi, acolo am şi fost.
- Bravo! Şi ce vi s-a prelucrat, hai să vedem dacă ştii?
- Tezele din iulie de la Mangalia, nu?
- Perfect, vezi cum le-nţelegi tu pe toate, exact asta vi s-a prelucrat, dar să ştii o dată pentru totdeauna că documentul se numeşte Programul de reeducare socialistă a întregului popor, ai reţinut?
Mi se păruse că joc cu Pop o scenă cu replici dinainte învăţate. I se telefonase de la secu cerându-i-se să mă ia la instruit că tema discuţiilor din grotele poliţiei secrete, de la sediul UTC carevasăzică, fusese exact cea pe care mă gândeam eu să le-o torn colegilor ca ei, de greaţă, să nu mă mai întrebe nimic. Mirarea a început să mă cuprindă după ce i-am promis lui Pop V. că nu altceva le voi povesti camarazilor. Iată, gândeam exact ca securitatea, aceeaşi temă, acelaşi program! Însoţitorul meu din troleibuz îşi amintise că nu-mi trasase linia pe care să merg, adică minciuna digerabilă pe care s-o debitez, aşa că-l însărcinase telefonic pe Pop

V. să mă lumineze. Cu aceeaşi minciună chibzuisem să mă apăr şi eu. Tezele din şapte a şaptea şapteşunu îmi erau de folos. Fireşte că nu le citisem, dar le cunoşteam pentru că le înduram efectul pe pielea mea şi, mai exact, pe meningele devenit dureros. Niciun Deep Purple pe posturile naţionale de radio, niciun Uriah Heep, nici măcar un Phoenix sau un Beatles. Apoi, adio recitaluri de poezie! Dacă se difuzau, începeau toate cu "foaie verde", înălţau în slăvi ţăranul şi folclorul, lăudau mulgătoarele din fermele de stat, unele se distinseseră ca "mulgătoare emerite, şi, exact ca-n India, proslăveau vaca... Dar nu orice vacă, doar pe aia colectivizată, vaca din poiata omului dă-o-n pizda mă-sii! Numai vacile cooperativei agricole să trăiască, cu mulgătoare emerite la fiecare uger! Iar odată cu vaca ţăranului, dispăruseră din teatrul radiofonic George Bernard Shaw, Camil Petrescu, comediile lui Labiche, dramele lui Ibsen şi autorul meu preferat, Eugene O'neil. Pare-se că trebuia să-mi iau rămas bun pentru mulţi ani de la Lungul drum al zilei către noapte. Mai scăpau câte un Schiller, care mă plictisea, şi câte un Shakespeare, dar numai printre mari inundaţii de scene cu proletari zgomotoşi, le simţeam prin difuzor transpiraţia. Nu reuşisem să citesc în braille Aşa s-a călit oţelul, mă obosise repede, în schimb, în lipsă de altceva, am înghiţit dramatizarea radiofonică după Ostrovski.

Şi, pentru că tot veni vorba de Tezele din vară, l-am întrebat pe dirig dacă are vreo veste de la Ministerul Învăţământului în legătură cu mine. Descumpănit câteva secunde, şi-a revenit şi m-a asigurat că, dacă în scrisoarea aia, nu spusesem nimic urât despre tovarăşul Ceauşescu, nu voi fi trimis la Vatra Luminoasă. M-am străduit să zâmbesc fericit. Numai că eu ştiam că spusesem şi cu ce fel de vorbe împroşcasem! Era limpede: stăteam la mâna securităţii. Conducerii şcolii nu-i transmiseseră întregul conţinut al scrisorii, ceea ce nu înseamnă că nu-l expediaseră la Bucureşti. Şi iar am fost mândru de interacţiunea mea cu securiştii! Numai eu şi ei ştiam anumite lucruri. Să ferească însă Dumnezeu (şi începusem să mă rog astfel în gând) să le mai afle şi alţii!

La prânz, comesenii (eram patru la fiecare masă, la a noastră, afară de mine, Tityrus, Roşca şi Podo) au aflat că, la sediul municipal UTC, îndurasem prelucrarea Tezelor din iulie. Din trei piepturi a izbucnit atunci un aproximativ, dar hotărât „Băga-mi-aş!..."

- Poftă bună, le-am zis, ştiind că astfel îngrop subiectul.

XVI

Singurătatea între ziduri nu era niciodată mai iritantă ca duminică după-amiază. Acum ea se anunţa şi mai sălcie, câtă vreme nu se mai dădea nici fotbal la difuzor, etapele unei jumătăţi de campionat se terminaseră, se intra în pauza de iarnă. Iar dacă aş fi avut parte de fotbal, nu în dormitor, întins confortabil peste cuvertură aş fi ascultat transmisiile, ci în clasă, cel mult odihnindu-mă cu capul pe bancă ori plimbându-mă de colo colo. Etajul 3 se deschidea ca întotdeauna abia către şapte seara. Până atunci, în jur, niciun camarad, toţi plecaţi în oraş. Aşa urma să se-ntâmple şi-n acea primă duminică din decembrie. Înainte de dispariţia tuturor, careva m-a întrebat ce aveam de gând să fac rămas de unul singur acasă. Nu m-am enervat, dar ar fi trebuit să izbucnesc. Curiozitatea omului m-a împins în centrul atenţiei. Cu toţii se foiau pe lângă dulapuri, scotoceau după fulare, potriveau forma căciulii pocnind-o cu palma. Numai eu mă aşezasem fără treabă în bancă.

- Dacă nu poate să iasă, o să-i aduc lui Rubi, îşi propusese cu voce tare Maria de la Dunăre, un borcănel de piure de castane, că de la el am aflat că există aşa ceva. Eu încă n-am gustat piure din ăsta, dar dacă lui nu i s-a întâmplat nimic până acum, o să bag şi eu linguriţa în borcănel. Iau două.

- Eu îi aduc de băut, s-a angajat Rilă, care nu mai admitea să i se spună decât Silapulapu, o sticlă de apă minerală ca să nu încalce regulamentul. O să-şi înece amarul în câte un pahar de Borsec. Dar dacă dup-aia merge des la budă, să închidă uşa la ieşire, că altfel îl prinde Nicandru şi-l consemnează în internat şi pe trimestrul II!

- Dacă tot rămâne în şcoală, sugerau amicii făcându-şi bocancii, s-o păzească de...

- De ce s-o păzesc, vedeţi că n-aveţi habar?

- Cum de ce? De ciori! Să dai câte o raită prin curte şi să cânţi ce ştii tu mai bine, că se-mprăştie ele !

- Eu zic să ia un blid de tablă de la bucătărie şi să se acompanieze cu o lingură groasă. Cioroii, de exemplu, nu pricep decât muzica asta !

- Păi, un zăngănit ca ăsta apără curtea nu numai de ciori, ci şi de puful de păpădie!...

Hohot de râs mai plin de chef ca acela nu mai răsunase de miercuri seara de la şedinţa de redacţie New York Times. Nu aveam nicio replică. Stăteam să mă gândesc: oare ce aveau să facă ei în oraş? Cei mai mulţi mergeau de obicei la clubul bibliotecii Braille, se întâlneau cu alţi braille-işti din Cluj şi se aşterneau la partide de şah ori de cărţi. Alţii ajungeau acolo doar pentru a sta la poveşti. Băieţii mai dădeau pe la câte o bere sau pe la rotiseria de pe 30 decembrie, la cârnaţi fierţi şi un pahar pântecos ori două de vin roşu. Chiar la această vânătoare de cârnaţi porneau Gyuri şi Podo. Pe frigul de afară, mulţi purici prin oraş n-aveau să facă, aşa că, pe la cinci, puteam foarte bine să-i întâmpin în numele ciorilor alungate. Iar Maria, pe care o şi aşteptam deja cu două borcănele, plănuia să dea pe la cofetărie cu o verişoară care-i sosise de la Giurgiu. Tocmai această vizită explica voia bună a colegei de pe rândul de la geam, banca întâi, locul dinspre culoarul interior. Era suplă, discretă şi avea o blândeţe cântată şi amânată în voce. În toiul pregătirilor, a intrat un puşti.

- Rubi să coboare la poartă, îl caută domnişoara din oraş, Costelia. A zis de la poartă că-i dă drumul înăuntru, dacă vine Rubi să o ia.

- Eheeeeii, s-a auzit un alt fel de vuiet de voci. Cine mai e ca Rubi? Să ne povesteşti totul diseară la 3! Dar de ciori să te ocupi singur, consemnatule, nu să o pui pe ea să spargă blidul!

- Acuma, s-a băgat şi Beju, dacă e aicea domnişoara cu pepsi-cola, nu mai vine niciun puf de păpădie!

Se râdea atât de tare, că n-ar fi fost de mirare să dea năvală surzii de vizavi, plângându-se de prea mult zgomot. Am coborât scările în deplină bună dispoziţie. Aveam cu ce şi cu cine să-mi ocup timpul, în deşert puteam sădi o oază.

Cornelia nu se lăsa niciodată pradă efuziunilor. Mi-a strâns cald mâna între palmele sale, adăugând că venise cu Narcis şi Gură de Aur. După ce ne-am făcut datoria de protocol faţă de tanti Gonţ sporovăind una şi alta, am luat-o în sus pe scările principale. Urcând, mi-a venit ideea salvatoare: nu voi merge cu Cornelia la mine, într-a unsprezecea, de unde camarazii încă nu-şi luaseră zborul şi puteau s-o agaseze cu tot felul de fleacuri, ci, dacă voi avea noroc, am să mă opresc în altă parte. La etajul 2, în dreptul scărilor, se afla cabinetul lui Vasile Adamescu. Nici nu puteam să-i spun altfel sălii de clasă cu un singur elev decât cabinet. Prietenei i-am şoptit scurt şi misterios:

- S-ar putea să-l găsim aici pe un coleg despre care ţi-am vorbit şi pe care merită să-l cunoşti.

Am bătut ca de obicei la uşă. Chiar dacă nu avea cine să-mi răspundă, convenţia trebuia onorată. Apăsând pe clanţă, mi-a făcut plăcere să văd că se deschide. Băiatul dinăuntru, mi-a spus Cornelia tresărind, s-a oprit din citit. Păcat că nu o pregătitsem cât de cât pentru acel moment. Apucasem să-i explic în mare grabă cîteva detalii obligatorii în stabilirea comunicării cu Vasile, după care m-am îndreptat către el ca să nu-l fac să aştepte. De cum simţea, după curentul de aer, că cineva a intrat în încăpere, începea să stea la pândă. Prima falangă îndoită a arătătorului mâinii mele drepte a făcut să înfloresc ca „Ru-bi" pe buzele gazdei. I-am prezentat-o pe Cornelia ca fiind o prietenă de la o altă şcoală. Vasile m-a tras îndată mai aproape de el, şoptindu-mi mai încet, sigur că ea nu aude, că are un parfum plăcut. Cu încredere în explicaţiile mele, ea nu a stat pe gânduri, ci i-a scris în palmă „mulţumesc". Abia atunci ne-am dat seama că pe Vasile răspunsul l-a stingherit, el fiind sigur că şoapta lui mai slabă nu ajunge până la adevăraţii auzitori. Între timp, auzul meu prindea din depărtare nişte melodii la clarinet şi la acordeon. Comilitonii pare-se că nu se repeziseră să iasă pe poartă, apreciind că e mai bine să se îndemne la drum cu o cântare. În timp ce trăgeam cu urechea la muzica neaşteptată, Cornelia îi imprima în palmă lui Vasile câteva fraze de prezentare. Adamescu m-a tras din nou de mânecă, adresându-mi cea mai dură întrebare silabisită pe care mi-a fost dat s-o aud în viaţă până atunci:

- O iu-beşti?

Dacă i-aş fi luat palma să-i răspund, degetul meu s-ar fi bâlbâit îndelung pe linia vieţii. Am început vocal:

- Ăăă...

- Spune-i că da, m-a îndemnat ea chicotind.

Buricul degetului tremura şi ardea locul gravând cele două litere afirmative. Vasile mi-a strâns bărbăteşte mâna, adăugând ceva, eram atât de ameţit, că n-am înţeles decât sensul general favorabil. A continuat să-mi vorbească, dar cum nu mă puteam concentra, a întins mâna. O întindea după mâna Corneliei, iar a ei i-a întâmpinat-o. A înţeles rugămintea lui silabisită, alegându-şi semnul prin care el s-o recunoască. Le-a luat ceva timp până să se pună de acord, apoi l-au exersat. Degetele mâinii ei stângi se împleteau cu cele ale dreptei lui Vasile. Gestul făcea ca împletitura să rămână o vreme netulburată. Urechea mea capta în acelaşi timp armoniile lui Hei, tramvai, cu etaj şi tras de cai. Clarinetul lui Marin şi cel puţin

două acordeoane răzbăteau, cu poftă de viaţă, din a doua sală pe stânga cum pătrundeai pe coridor dinspre cabinetul lui Adamescu. Ăştia au renunţat să plece din cauza frigului, de ieri până azi se înteţise, mă gândeam, e imposibil să mă retrag cu Cornelia în banca mea de lângă sobă. Nu se putea pleca de la Vasile. El scosese un volum Braille şi-i propunea ei să-l asculte. Pentru asta, a rugat-o să-şi despletească degetele de ale sale. Culmea e că ea înţelegea ce i se spune. De obicei, noile cunoştinţe ale lui Adamescu aveau nevoie de un oarecare timp de adaptare la stilul lui de a comunica încet şi silabisit. Recepţionam totodată, parcă de foarte departe, acordurile din Cânta un matelot la proră. Am atins şi eu prima pagină a volumului. Era de fapt revista şcolii. Noi, cei care o făceam să existe, propusesem numele de Orizonturi, dar careva din conducerea B.N. Antalului 31, cred că Pop V. Ion, optase pentru Lumina. Era titlul de care ne feriserăm cel mai tare, căci nu exista altul care să atragă atenţia mai elocvent asupra lipsei luminii. Dar revista apăruse cu acest nume, se tipărea numai în Braille în labirintul de la parter şi răspândea printre camarazi mai ales producţiile noastre poetice. Bine că nu o botezaseră Avântul sau Progresul.

Sesizez că Vasile se opreşte la o pagină, o roagă pe musafiră să fie atentă, îi mai spune ceva ce nu ajunge până la mine şi începe silabă cu silabă:

Iubita mea-i un fum desprins din mine
Ce nu-ndrăzneşte încă să se-nalţe,
Se teme şi de pleoape mi se ţine,
Flori în corola lor ar vrea s-o-ncalţe.
Încă neclară, încă albăstrie
În lumea joasă, tristă ca o pată.
Se va-nălţa plutind peste pustie
Cernând asupră-ne un chip de fată.

Era o poezie de a mea. Aşa silabisită, am recunoscut-o abia pe la al patrulea vers. Între noi trei, tot cititorul a deschis gura cel dintâi, adresându-i-se Corneliei:

- A scri-s-o pen-tru ti-ne?

- Chiar aşa, ai scris-o pentru mine ? s-a interesat ea.

Am dat cel mai tembel răspuns de când devenisem conştient de mine însumi. Am spus că nu.

- Să ştii că e frumoasă, vreau s-o am. Ce să-i răspund lui Vasile?

- Ce crezi tu că e mai bine.

A răspuns că pentru ea o scrisesem şi că-i place. Colegul mai mare mi-a strâns încă o dată mâna, urându-mi să compun şi altele la fel de reuşite pentru ea, dar mai lungi.

Fireşte că am mâzgălit în palma lui că o voi face. Nu mai aveam echilibru, mă ţineam de pupitru, nu-mi desprindeam mâna de el. Rezistasem clătinându-mă zdravăn din pricina întrebării cu iubirea şi mai ales a răspunsului cerut de ea. Mai şi asistasem la lectura unui poem de al meu. Cu voce tare şi cu public în jur, îmi mai citiseră versurile domnul Zeno Turdeanu la Biblioteca judeţeană şi Cristofor la cenaclu. Aici însă o invitasem pe Cornelia ca să-i prezint un demutizat. Iar demutizarea aceea dăduse glas celor opt versuri ale mele. Purtau numele de Năluca. Între timp, Nălucii i se ataşase o dedicaţie, aveam lângă mine şi ţinta dedicaţiei şoptindu-mi ceva. Eu nu-l auzisem pe Adamescu, dar Cornelia îl descifrase, rugându-ne, dacă nu mai avem altă treabă cu el, să-l lăsăm să studieze ceva important şi urgent. Ştia că e frig afară, ne poftea să rămânem la el, dacă nu aveam de mers în altă parte. Când i-am spus că nu aveam de fapt unde să ne retragem fără să fim deranjaţi, ea a pus repede totul în ordine. Alăturând două scaune în dreapta catedrei, m-a invitat să mă aşez pe unul din ele. Între catedră şi cele două bănci rezervate lui Vasile era o anumită distanţă. Ca din pod am căzut pe scaun. Ea mi-a sesizat năuceala. A spus, luându-mi palma stângă între palmele sale:

- Te-ai supărat pentru povestea cu iubirea? Am crezut că aşa e mai bine să spui, am gândit la fel ca tine când cu dedicaţia poeziei şi când mi-ai sugerat să-i răspund cum cred că e

mai bine. I-am făcut o mică bucurie, să ştii. Aflând că mă iubeşti, i s-a destins dintr-o dată toată faţa, altfel, figura lui e destul de rigidă.

O stânjeneală prin care nu mai trecusem mă amuţise. Prea îmi picase în cap ca din cer povara cu iubirea, mă surprinsese total nepregătit, îmi zumzăiau în urechi teorii aiurite şi pilde din muzică uşoară, aveam nevoie de ajutor. Într-un fel, acesta a venit tot de la Cornelia:

- Cât despre iubire, dă-o-n sărăcie! Dacă va veni, o să ne luăm după ea, va şti să ne ducă undeva, departe sau aproape. Dacă nu, e bine şi aşa, suntem prieteni şi vom fi întodeauna, am dreptate?

- Da, am spus eu chinuindu-mă să silabisesc ca Adamescu, si-gur că da.

Cine mă pusese oare s-o aduc aici? Mă temusem de sâcâielile ortacilor, uite că ortacul cel mai ciudat dintre noi se dovedise şi cel mai imprevizibil. Ai mei, departamentalii, încetaseră cu muzica lor de departe, se risipiseră pesemne prin târg. Ea m-a rugat să-i cer lui Vasile revista şi să-i mai citesc poezii de ale mele. Cu greu am răzbit, dar am ajuns într-un târziu la un capăt cu mai puţină ceaţă. M-am mai întremat. Citindu-i şi din cele semnate V. Oscar, era pseudonimul descifrat de mulţi al lui Adrian Roşca, mă tem că acelea i-au plăcut mai mult. Scăpărau din multe versuri. Mi-a intuit îngrijorarea, m-a oprit din lectură, cerându-mi să-i povestesc ce mi se mai întâmplase de la ultima noastră întâlnire. Fiindcă tocmai intervenise între noi tema iubirii, nu despre ziua dinainte aveam chef să-i vorbesc, ci despre ceea ce-i propusese tanti Gonţ pentru viitor. Dar, de vreme ce ea nu amintise până acum de acea intervenţie, trebuia să mă prefac că nu ştiu nimic. N-avea sens să o dau de gol pe portăreasa de la care mai puteam afla multe. Şi nici nu cred că aş fi obţinut vreun rezultat. Neaducând vorba, se menţinea pe aceeaşi poziţie: „ E bine şi aşa, suntem prieteni şi vom fi întotdeauna”.

Silindu-mă să ţin gura deschisă cât mai mult, fireşte că am încercat să dau cu pensula de-a lungul şi de-a latul zilei de sâmbătă, de parcă zugrăveam, scenă după scenă, toţi pereţii securităţii. A amuzat-o şi asta nu mi-a plăcut, numărătoarea modurilor mele de scriere de la şapte ani şi până azi.

- Nu-s cam multe? s-a mirat.

A zâmbit şi la istoria anchetării semnăturii mele indiene, a pseudonimului atât de lung. Îl silabisea şi abia după mai multe încercări, a izbutit să-l rostească legat într-un singur cuvânt.

- Ce-ar fi, mi-a propus, să mergi şi să i-l scrii în palmă lui Vasile, s-auzim cum îl pronunţă!

- Nu, hai să-l lăsăm în ale lui!

- Te rog, hai, fă-o pentru mine, spune-i că e o plăcere a mea!

M-am menţinut pe poziţie, reproşându-i moale că totul o amuză, pe când eu, când m-a luat maşina securităţii, credeam...

N-am mai putut continua, simţeam că mă sufoc ca în scoica aceea pe roţi în drum spre nicăieri. Mi-a părut bine că a umplut golul conversaţiei.

- Zâmbesc pentru că azi-noapte am visat ceea ce ştiam de mult că voi visa. De aceea am ţinut să ne vedem astăzi, planul era să vin duminica viitoare. Am văzut ceea ce am văzut şi atunci, în staţia de radio, uitându-mă adânc în luminiţa verde a aparatului...

- Cum, aparatul din staţie are luminiţă verde? Numai radiourile cu acumulator din copilărie aveau ochiul ăla, cum îi ziceam noi.

- Radioul e mare, dar e un model vechi, mi-am dat seama comparându-l cu ce au ai mei acasă. Dar pentru mine şi mai ales pentru tine, clipirea aia verde are alt înţeles.

A smuls de la mine promisiunea că-i voi scrie lui Adamescu în palmă pseudonimul sanscrit, însă, am decis eu, numai în clipa când vom fi siguri că el face o pauză din citit. Oare de ce mă pusese să declar că o iubesc şi că-i dedicasem poezia? Nu încăpea îndoială, aşa i-ar plăcea să se petreacă totul în realitate, deci am s-o...

- Nu, mia întrerupt ea cursul aceleiaşi idei, te rog nu te gândi că eşti obligat de azi încolo să fii îndrăgostit de mine!...
Îmi luase din nou mâna între palme, mângâind-o.
- Pentru noi e mai bine aşa cum suntem acum, prieteni şi atât, iar dacă se va întâmpla...
- Am înţeles, am declarat ridicându-mă.
- Pleci?
Am perceput mirarea disperată din vocea ei. N-aveam de gând să plec nicăieri, simţisem doar nevoia să mă ridic în picioare şi să fac zece paşi pentru dezmeticire. Aşezându-mă la loc, mai mult ca să dovedesc că sunt stăpân pe mine, i-am cerut să-mi povestească ce visase, ce e cu luminiţa verde. A cerut şi ea puţin timp de gândire. Vorbea lent, rărea cuvintele. Se făcea, în visul ei, că apare un nor verzui undeva, pe cer şi parcă o îndeamnă să o ia pe urmele lui. Înaintând spre el, norul devenea tot mai luminos, ajungând să pâlpâie în verde limpede deasupra mării, unde şi dispărea. În stânga se vedea un vapor întunecat, iar în dreapta, o corabie înflorind într-o puzderie de pânze albe. Pe ţărm, forfotă de oameni.
- N-am avut nicio îndoială, a ţinut ea să accentueze, că oamenii ăia care căutau pe cineva voiau de fapt să pună mâna pe tine. Erai acolo, nesigur pe direcţia în care ar fi bine să o iei, aşa cum am văzut că ţi se-ntâmplă uneori. Dar nici agitaţii de pe ţărm, ca prin minune, nu te vedeau. Trăiam convingerea că trebuie să te ia vaporul şi mă gândeam cum să ajung la tine şi să te prind de mână ca să te îndepărtez de mare. Nu mai ştiu cum s-au petrecut lucrurile, că a venit spre tine corabia albă şi ai fost luat la bord, nu de o mână omenească, ci de un fel de curent de aer. Iar corabia a plecat. Grămada de urmăritori a urlat s-o ia după corabie, însă vaporul a pornit cu ei cu tot în altă direcţie, nu tocmai opusă, dar în altă parte.
M-am ridicat din nou ca să mă plimb.
- Nu te mai plimba, mi-a spus, vino aici, lîngă mine. Vino, pentru că nava asta cu pânze am zărit-o pentru prima oară acolo, în staţia de radio, cînd mi-ai povestit despre scrisoarea trimisă la un alt fel de radio, cum a fost descoperită şi cum eşti urmărit. Luminiţa verde a radioului se uita, clipea direct spre tine ca şi cum ar fi vrut să te ia cu sine. După care am văzut un fulg alb, apoi o pânză plutind pe verdele care-mi făcea cu ochiul. Clipirea se fixase pe mine în sensul că trebuie să înţeleg bine ceea ce văd şi că există pentru tine o soartă albă, nu una neagră. Dacă până acum încă nu eram sigură, temându-mă că am avut, să nu zic o vedenie, dar că mi s-a părut şi mie cumva, de azi-noapte, după visul ăsta foarte clar, nu mai am nicio îndoială cu privire la înţelesul semnelor.
Răzbătea din tonul ei bucuria descifrării a ceva de mare preţ, a ceva salvator. Niciodată mai mult ca atunci nu am dorit să o îmbrăţişez. Elanul îmi desfăcea braţele, o ridicam, o... Iar un duh de altă natură îmi amintea că Vasile e la doi paşi şi că, prin simţurile lui de nepătruns, va percepe ceva, se va agita, va interveni, ne va transmite că nu se cuvine să-i producem tulburări. Impulsul de a o strânge în braţe mi-a dat ghes şi a doua oară, exact în clipa în care, ea, intuind pesemne că nu-i momentul să lăsăm iubirea să ne ia cu sine, a propus să-mi citească din Narcis şi Gură de Aur. Putere să spun nu, de unde să-mi vină? Am spus da. N-am înţeles o iotă din fragmentele lui Hermann Hesse. Nu mă puteam desprinde de povestea ei cu aripa albă plutind pe ochiul verde al bătrânului aparat de radio. Orgoliul meu era tentat să-i spună că n-o crede. Am oprit-o din lectură necomentând nimic, dar ridicându-mă şi ducându-mă la Vasile. Şi pe el l-am oprit din altă lectură, luîndu-i mâna ca să mă scuz că-l întrerup, fiindcă aveam nevoie de părerea lui. De unde crede că vine numele de Vainateyananda? L-a silabisit, l-a repetat, l-a rulat pe limbă ca pe un şirag de mărgele.
- Din In-di-a, a zis. E un o-raş?
- Aşa e, i-am confirmat în scris în palmă, din India. Dar e numele unui băiat care o iubeşte pe o roşcată, una Else.

Mi-a cerut să-i dau şi lui cartea cînd va fi transcrisă în Braille să vadă cum e cu iubirea dintre cei doi. După care m-a rugat să-l las să-şi termine lectura, iar eu să văd ce mai am de discutat cu Cornelia, ştie că nu a plecat, fiindcă parfumul ei e tot în aer.
Decât iubirea care să mă ia şi să mă târască în vîrtejurile ei, decât îmbrăţişările, îl preferam pe Vainateyananda care s-o curteze, ba chiar s-o şi sărute pe Else. Nu existau în realitate nici unul, nici altul, însă puteau oricând să se încarneze şi să palpite printre noi. Preferam să mă imaginez ca Vainateyananda plutind cu Else de-a lungul şi de-a latul Indiei, întinzându-mă cu ea în iarbă pe malul vreunui fluviu, la căldură, ca să facem ceea ce pretindeam că făcusem pe cartoanele întinse undeva pe ciment. La mijloc, în India antică, niciun pericol, chiar dacă ea ar fi fost prinţesa din iatacul palatului cu şapte caturi. În timp ce orice îmbrăţişare a Corneliei contemporane ar fi provocat un şir lung de gânduri complicate şi de discuţii. Şi poate că prietenia s-ar fi dus de râpă. Mai aveam de aşteptat, era singura soluţie, voi vedea ce avea să iasă. Răbdare aveam nu pentru că aveam răbdare. De obicei, mă lăsam purtat mai degrabă de temperament. Dar acum, cu scrisoarea, cu anchetele, cu datul afară din şcoală, cu speranţa în răspunsul ministerului de la Bucureşti, atenţia se concentra în cu totul altă parte. Să am răbdare mă învăţau aşteptarea îndelungă şi speranţa. De aici mi se redusese viteza reacţiilor de toate felurile, înainte de orice, tindeam să cad pe gânduri.
Cornelia mi-a atras atenţia că Vasile închisese cărţile şi le aşezase deoparte. Îşi ţinea mâinile pe pupitru, lăsând impresia că meditează. M-am dus la el. Mi-a întins îndată palma deschisă. Astfel am aflat că studia o carte de învăţare a limbii esperanto. Nu i se părea grea, voia să şi-o însuşească. Firește că l-am întrebat de ce are nevoie de limba asta inventată. Aflase că la Belgrad se tipărise în Braille în esperanto cartea autobiografică a Helenei Keller, nu concepea să nu o citească. Nu-şi imagina viitorul fără această carte, fiindcă într-o zi, va ajunge şi el la Tus-cum-bi-a, A-la-ba-ma. Pe Cornelia, care se apropiase de noi ca să-i poată descifra răspunsurile, a întrebat-o cum crede că arăta casa lui Helen de la Tuscumbia, avea grădină?
- Avea, îi gravă ea pielea cu răspunsul şi mai adăugă: în grădină creşteau chiparoşi şi portocali, în curte se juca un câine, pe acoperiş forfoteau porumbei.
L-a rugat să repete cele două nume din America. Vasile le-a silabisit cum numai el ştia să o facă, fără să lase impresia că se bâlbîie, ci doar că există o limbă pe lume care nu poate fi vorbită decât în acest fel.
- Tuscumbia, Alabama, a repetat şi ea. Astea, înainte de a fi aşezări omeneşti, sunt clape de pian, picură una cîte una.
Plecând în cele din urmă de la Vasile, constatam că el şi cu mine eram printre foarte puţinii liceeni rămaşi între ziduri în duminica aceea. Nici tanti Gonţ nu era la post ca să ne servească, mie şi Corneliei, vreo pildă la despărţire. În clasă, niciun camarad. Înainte de cină, am aflat că puseseră formaţia în funcţiune în aşteptarea fetei din oraş, voiau s-o întâmpine ca la mare sărbătoare. Văzând că nu ne mai arătăm, de mult ce şi-au bătut capul cu ascunzătoarea noastră şi cu ce am putea să facem noi acolo, era cât pe ce să rămână şi ei neieşiţi nicăieri. Maria de la Dunăre ieşise însă. Ridicând capacul pupitrului, am dat de un borcănel, iar alături, de o linguriţă. Nu părea cumpărată din magazin. O mână grijulie o învelise în celofanul pe care nu era nevoie să-l rup, ci să-l desfac cu grijă.

XVII

Nu încăpea îndoială că laţul se strângea tot mai tare în jurul meu. Da, continuu şi din ce în ce mai tare, încet, dar fără oprire, până la completa dispariţie, a mea, a laţului şi a întregii împrejurimi. Nu mai aveam răbdare. Pândeam evenimentul, aşteptam detunătura, voiam să se termine odată, să scap. Să scap măcar de presiune, de tensiune, de nervi, de frică, de interdicţia de a mărturisi. Trecuse o săptămână şi mai bine de la ultima prelucrare a mea la securitate şi nimic. Iar timpul începuse să se evapore imperceptibil, asemenea picăturilor de pe frunze, pe la ora prânzului, în lunea de 13 decembrie. Intraserăm în săptămâna dinaintea vacanţei de iarnă. La masă, plimbam lingurile prin zeamă, în timp ce în jur dăscălimea, parcă mai iritată ca de obicei, vorbea despre consiliul la care avea să participe. S-au adunat în şedinţă cu toţii. Rămaşi fără supraveghere la clasă, veselia s-a încins, n-a lipsit mult ca băieţii să scoată saxofonul şi acordeoanele. N-a fost să fie.
Educatoarea clasei noastre nu strălucea prin nimic. Ni se părea cu atât mai nefirească modestia persoanei sale, cu cât noi eram siguri că avem fiecare câte un sclipici. Dumneaei mergea pe linie, ne făcea morală, dar nu ne turna. Ne citise şi-i făcuse plăcere, Lorelei de Ionel Teodoreanu. A revenit printre noi pe la şase şi jumătate. Nu ne mai aşteptam ca acel consiliu profesoral să se încheie. A cerut linişte cu bătăi ritmice în catedră. Cred că pocnea din umbrela peste care dădusem pe catifeaua feţei de masă. Ne-a comunicat:
- Trebuie să-mi predaţi aparatele de radio!
S-a auzit căscatul de uimire al clasei.
- Da, ce vă miraţi? Aparatele de radio, nu aveţi voie să deţineţi radiouri!
Cum uluirea nu se oprea din zumzet, a continuat:
- Sau trebuie ca radiourile să dispară până la plecarea în vacanţă, iar la întoarcere, să nu le mai aduceţi cu voi!
- Dar magnetofonul, a comentat regele din Filipine, nu vi-l predăm că ăla nu prinde Europa Liberă!
- Asta-i nenorocirea, a explicat dânsa, Europa Liberă! Ruba ştie mai bine!
Rămăsesem singur pe fundul mării de aer din care se evaporase timpul. Isprava mea fusese făcută publică, bomba cu mine la mijloc bubuise. Poate că mă va spulbera de tot. Urmau în orice caz judecata, condamnarea, pedeapsa. Aveam datoria să le vorbesc camarazilor. Ei, afară de Tityrus şi Podo, nu ştiau nimic. De pe coridor răzbătea agitaţie. Vocea profului de geografie trecea prin uşi rostogolind bolovanii imperativului, chiar aşa spunea: „imperativul educaţiei patriotice”. În trei secunde avea să ajungă la mine, să mă ridice de guler şi să mă arate lumii. Iar cum lumea din jur vedea slab de tot ori deloc, el, ca totul să fie limpede, avea să zbiere. Când glasul lui Vulpe T. Bujor Costică s-a îndepărtat, m-am ridicat, m-am rezemat de sobă şi, cu faţa la cele două rânduri de bănci, m-am sprijinit de teracotă cu încredere, ca să-mi iasă o emisie vocală puternică:
- Eu, da, eu am scris la Europa Liberă, m-a prins securitatea şi de-aia mă cară toată ziua prin cazărmile ei să mă descoasă. Vor să mă dea afară din şcoală!
M-a atins, neexprimată sonor, forţa şocului resimţit de colegi. Una din fete a scos un ţipăt. A intrat dirigul Pop V. Ion, ca să vadă dacă totul e în ordine. Voia să se asigure că ni s-au comunicat dispoziţiile şi să ne prevină că vor avea loc şi alte mari adunări până-n vacanţă, să fim pregătiţi. Pe mine nu m-a băgat nicio clipă în seamă, ceea ce însemna, credeam eu, că sunt terminat. După plecarea lui, profesoara educaţională a după-amiezelor noastre ne-a interzis să

dezvoltăm subiectul: eu să stau la locul meu, ceilalţi să tacă, să vedem ce avem de pregătit pentru mâine. În ultima săptămână de şcoală, ce să fi avut?! Roşca mi-a propus:
- Svuza îz lomce luo Meroz! Adică, (Spune în limba lui Marin!)
Nu era vorba de Marin al nostru, cel cu saxofonul, cu Departamentul şi cu clarinetul. Pare-se că un Marin din Vatra Luminoasă îşi codificase mesajele verbale schimbând literele între ele. Nu pe toate, ci, bunăoară, pe B în C şi viceversa, pe A în E, pe I în O, pe D în F, P în V şi N în Z. Mai greu era cu H în J şi J în H. De prin anii ’50, această limbă a lui Marin circula printre orbii din întreaga ţară şi, mai ales în şcoli, ei reuşeau să-şi transmită mesaje indescifrabile. Nu ştiu ca vreun dascăl sau vreo altă autoritate să fi găsit cheia codului. Înseamnă că nu se găsise nimeni s-o vândă ori nimeni s-o cumpere. I-am răspuns amicului, urechile s-au ciulit:
- Em sbros le Aurove Locară îz peră, l-em brotobet tera va Baeuşesbu.
- Va boza? au sărit mai multe voci, va boza?
(Am scris la Europa Liberă în vară, l-am criticat tare pe Ceauşescu, spusesem eu, iar camarazii mă întrebaseră miraţi: Pe cine?)
Doamna noastră nu a admis recursul la codurile secrete, ameninţându-ne că, dacă nu încetăm, pretinde pe bune să-i predăm tranzistoarele. Aşa că am adăugat în semn de încheiere:
- Pircom îz firmotir (Vorbim în dormitor).
Numai că, până la „firmotir”, răbdarea fraţilor mai avea de îndurat destule. Nici nu cred că ar fi rezistat ei mai mult de trei minute, dacă atenţia nu ne-ar fi fost abătută spre peretele din spatele meu. Pe coridorul etajului 2, sala noastră de clasă era a treia pe dreapta de la scările secundare şi a doua pe stânga de la scările principale. Peretele din spatele nostru ne despărţea de a treisprezecea, a doua sală pe dreapta de la secundare. Gălăgie mare acolo, vânzoleală, strigăte, bănci trântite, glasurile ascuţite ale fetelor dominând hărmălaia. Am aflat mai târziu că s-a purtat o adevărată bătălie. Educatorul clasei era burdihanul de Totoşi. S-a întors excitat de la consiliul profesoral şi s-a dus direct la George Nicolescu cerându-i să-i predea radioul. Văzându-se refuzat, s-a apucat să-l spurce: „Ce, acuma se crede lăutar cu faimă?” A încercat să-i smulgă aparatul din braţe. A sărit îndată toată clasa în apărarea colegului. George, cu vocea lui de tenor de o rară serenitate, câştigase deja câteva concursuri de muzică uşoară, numele lui începuse să circule, compozitorul George Grigoriu îl remarcase şi scrisese despre el în presă angajându-se să-i compună piese. Avea s-o şi facă în anul următor. La începutul lui noiembrie, înainte de desantul mamei şi al securistului, Nicolescu interpretase la televiziune hitul lui Albano Il ragazzo che sorride, în versiune românească, O clipă, doar o clipă. Era o compoziţie a lui Mikis Theodorakis care punea minunat în valoare potenţialul liric al vocii lui George şi emisia ei de lumină. Mai degrabă interpretarea lui, nu cea a lui Albano, te îndemna să-ţi contempli îndelung zilele. La apariţia lui anunţată în program, toată şcoala se adunase în sala de muzică. În faţa televizorului, bătrânul Totoşi mârâise fudul din toată burta lui:
- Băietu’ meu, videţi măi, din clasă de la mini?
- Videm, a zis careva.
Iar acum Florea Nicandru dădea să se ia la trântă cu interpretul, cu băietul, cu radioul şi cu televizorul.
George, care depindea de radio ca albina de floare, era să scape tranzistorul în hârjoneală, dar l-a salvat cumva în cădere în ultimul moment. Colegii lui au încercat să înţeleagă ce se întâmplă, au auzit de Ruba că a cerut muzică la Europa Liberă, dar a mai făcut ceva, nu i-a tăcut gura, o să vadă el pe dracu’! A treisprezecea a propus să fie adus Ruba ca să povestească ce a făcut, dar Nicandru s-a arătat scârbit. Ameninţa cu fiul lui, care-i mare şef la UTC...
- ... peste voi toţi, măi, nenorociţilor!
Când i-a scăpat vorba asta mai usturătoare ca o înjurătură în B.N. Antal 31, cele şase fete ale clasei au făcut zid în jurul lui George, ameninţând şi ele că, dacă cineva le va atinge, vor reclama la tot UTC-ul şi la tot Partidul până la Bucureşti.

Totoşi a bătut în retragere încercând să-i sperie şi el cu fel de fel de răzbunări din care feciorul lui gros în funcţii nu lipsea. Băieţii l-au avertizat că şi ei îl vor reclama că doarme în orele de meditaţii cu capul pe catedră, au înregistrări cu sforăiturile lui, ba au şi poze făcute de cel mai bun ochi al clasei.
Cum spuneam, toate acestea le-am aflat mai târziu, în aceeaşi zi. Firul scurt în B.N. Antal 31 era foarte scurt. La puţin după şapte seara însă, noi, toată a unsprezecea, încă mai asistam la rumoarea de dincolo de perete, ţipa curiozitatea ştiinţifică în noi, dar educatoarea şi programul ne ţineau locului.
- Muzică n-ai cerut? m-a întrebat careva, iar după confirmarea mea, încercau, care mai de care, reproducând câte o melodie, să dea cu banul.
Doamna noastră înţelesese că misiunea ei de gardian era imposibil de onorat până la capăt. Urechile ni se-ndreptau ca la comandă spre răbufnirile rebeliunii de alături. Simţeam că nu mai am niciun sprijin, dispăruseră toate, nimic nu mă mai apăra. Mi-ar fi fost cu neputinţă să mă arăt înaintea celorlalţi din afara clasei. Podo mi-a strâns mâna dreaptă pe sub bancă, apoi mi-a aşezat în faţă o carte. Poate că o deschisese la o pagină despre care ştia că-mi place. Am pus mâna şi am citit rândurile din capul paginii: „În somn sângele meu ca un val / se trage din mine / înapoi în părinţi".
Într-adevăr, sângele nu-l mai aveam. Ca un val se retrăsese în părinţi, în străbunicii întorşi ca proştii de la Chicago în pragul Primului Război, în rădăcinile adâncite până în zorii secolului al XVIII-lea. Visasem aceste rădăcini înfipte heraldizant printre muschetarii lui Grigore Pintea Viteazul. Sângele din vene, fără nicio părere de rău, mă lăsase singur.
La opt fără un sfert, peste coloana formată pe coridorul etajului 2 pentru a se merge la cină, apăsa o tăcere nelalocul ei. N-aveam încotro, trebuia să fac faţă tuturor privirilor şi acestei tăceri care cu greu se abţinea să nu se reverse asupra mea cu imputări şi cu ocări. Nu numai din partea „Corului pedagogilor", ci şi a colegilor indignaţi fără-ndoială de măsura confiscării aparatelor de radio. În coloană, ocupam poziţia dinspre perete, în stânga lui Podo. Îmi este tare greu să pricep cum de nu s-a prăvălit atunci peste noi o cuvântare moralizatoare cu un exemplu de duşman prins asupra faptului şi ridicat acolo, spre pildă tuturor, în vârful ţepuşei. Momentul cerea un început de diatribă precum acesta: „Niciodată în şcoala noastră, de la înfiinţarea ei, la 15 octombrie 1900..."
Coloana s-a pus în mişcare la un ordin, iar duşmanul a coborât scările secundare până la etajul întâi. Acolo, asemenea celorlalţi, ar fi trebuit să facă la dreapta şi să intre în sala de mese. Dar el s-a desprins de Podo şi a luat-o la vale pe scări. A traversat holul de la parter, cotind la dreapta pe coridorul unde se înşirau săli ale claselor mici. Pe acolo, pustiu. Pe copii îi duseseră deja la dormitoare.
Voiam să ajung în vestibulul de la baie. Ropotul de paşi mărunţi de pe urmele mele m-a făcut să mă opresc. Mă opream de frică, fără niciun „Stop, stai!", fără vreun „Mâinile sus!" Nu mai aveam pe nimeni, abandon din partea tuturor. Mă temeam în primul rând de colegi, nu avuseseră şansa să-şi formuleze iscodirile, dar nu se putea ca ei să nu se gândească la primejdia în care-i târâsem.
Paşii cei iuţi s-au rotit în faţa mea, un val de parfum mi-a ridicat nasul din bosumflare, un braţ, apoi alt braţ m-a cuprins, nişte buze ale naibii de exacte mi s-au fixat pe gură. Am strâns-o şi eu la piept. Nicio vorbă. Nu era Anfisa. Ea avea forme rotunjite şi tari, iar în braţele mele vibra lujerul unei lalele. Am şuşotit:
- Doamna Cătălina?
Niciun răspuns. Doar buzele ei, lipindu-se cu şi mai multă poftă de ale mele. Aripile pardesiului ei desfăcut mă cuprinseseră din amândouă părţile, nişte şuviţe mi se atingeau de obraji, ba de unul, ba de celălalt. Aşa cum fusesem învăţat în teorie, am desfăcut buzele şi i-am simţit vârful limbii. Mi se-ntâmpla ceva ciudat, care a făcut-o pe ea să se lipească mai strâns de mine. Atunci am cuprins-o cu braţele pe sub pardesiu, strângând-o hotărât să nu-i

mai dau drumul. Nu inspiram parfumul Cătălinei, nu însemna totuşi că nu putea fi ea. O silabă nu-i scăpa, nici măcar un „Ssst.” O strângeam atât de tare că respira deja greu, iar eu nu ştiam ce să fac cu gherila lui Tito, în stare să ne arunce pe amândoi în aer. Nu-mi venea să cred, se freca de umflătura aia. Am dus mâna acolo, ca să îndrept ţeava revolverului. Profitând de înjumătăţirea îmbrăţişării, s-a desprins, a lunecat, a fugit. Mai avea câţiva metri până la holul de intrare în clădire, apoi poarta şi strada.
Cu tot incendiul din cap, mi-am reprimat impulsul de a o striga. Dar ce-aş fi strigat? Nume nu aveam, chip nici atât. Vă rog, încă puţin, asta-mi venea să strig, vă rog, mai staţi puţin!
M-am rezemat, mai bine zis, m-am ţinut de perete şi-ntr-un minut, mă topeam pe micul coridor ce ducea la sala de gimnastică şi la duşuri. Ezitam între cele două. Am încercat clanţa sălii de sport şi, cum era deschisă, am intrat. Mă mişcam grăbit, apărându-mi, nu capul pe care oricând puteam să-l pocnesc de vreun zid, ci cabrarea lui Iosif Broz, ca nu cumva să fie văzută şi să mă facă de ruşine.
În marea sală de gimnastică, trântit pe saltelele de sub paralele, făceam eforturi să gândesc. Strădania asta m-a făcut mai inteligent ca de obicei. Da, mă tortura, mă inunda, mă invada întrebarea cine a fost fata? Dar înaintea răspunsului, se impunea o altă constatare: cineva trecuse de partea mea în afacerea cu Europa Liberă, aveam susţinători, chiar dacă ei nu se dădeau pe faţă, nu mai eram singur. Cineva chiar mă iubea... Ori mă admira atât de tare, că nu mai avea mult şi...
Nu putea fi decât una din cele două tinere din personalul didactic ieşite de la consiliul profesoral unde aflaseră de răzvrătirea mea. Prin urmare, fie Păpădia, fie, numele nu i-l ştiam încă, educatoarea de la clasa a treia, cea cu soloul de baterie şi cu Jimi Hendrix. Dar dacă fusese o studentă de la defectologie, în practică la clasele mici, care aflase de ispravă? O singură concluzie îmi venea la îndemână: cu pardesiul pe ea, nu putea fi decât o tipă care se pregătea să iasă din şcoală.
Oricine ar fi fost, afară de Cătălina, auzise că rostisem numele acesteia... Aşa, boule, nu puteai să taci? Dacă nu era ea şi cred că nu era, acum se-ntreba: oare ce aveam eu cu Cătălina? Cum de nu-mi scăpase numele de Else, fiindcă, la urma urmei, o întruchipare a ei, nu a alteia, mă luase în braţe!...
En garde, Rubi, en garde! Voci de băieţi mă strigau pe culoarele parterului. Vor veni spre mine. Dacă mă vor găsi şi mă vor târî în faţa sălii de mese pline, dacă mă vor arăta tuturor, uitaţi-l, din cauza lui ni se confiscă aparatele de radio, n-aveam decât să mă arunc în cap de la etajul 3 înainte de miezul nopţii!
Nu mai regreta acum că nu te-ai ascuns în altă parte, viţel bleg! Am pipăit saltelele, le ştiam, ne rostogoleam pe ele, ne luam la trântă, aterizam pe ele sărind peste cal, stăteam în cap. Aici, sub paralele, formau un dâmb crescător spre perete. Găsisem! M-am strecurat sub cea de deasupra şi, lipindu-mă de perete, am avut grijă să o aştern bine peste mine. Mai ales pantofii, n-aveam voie să mi se vadă. Picioarele mi s-au cuibărit în moalele saltelei. Strigătele nu încetau:
- Rubi, poftă bună, hai!... Hai că ţi-am adus de mâncare!
Mi se adresau ca unui căţel: hai cuţu-cuţu, uite oase, hai cuţu! Au intrat bâjbâind după întrerupător. Pipăiau peretele, dar nu dădeau de buton. Până la urmă au aprins ceva, plângându-se de lumina chioară. Sala era atât de mare, încât nu putea sta într-un singur bec, iar ei nu nimeriseră butonul cu noroc. S-au învârtit, au înjurat, dar nu pe mine, ci pe cei care-i trimiseseră în expediţie când lor le era foame. Cred că-i şi recunoşteam după voci, însă urechea mea, cu salteaua trasă peste ea, nu voia să se arate prea inteligentă. Îmi puneam nădejdea în vederea lor destul de slabă. Urechea la pândă reţinuse un amănunt: băieţii aveau să reclame că sala de gimnastică nu e închisă pentru ca cineva să vină s-o încuie. Nicio plăcere să devin prizonier acolo până a doua zi. Pândind toate zgomotele după plecarea celor doi şi crezând că prind un moment prielnic, am ieşit. Multă vreme am rămas cu urechile

ciulite gata să dispar din nou de unde ieşisem. Îmi făceam curaj să-mi părăsesc cotlonul, dar când s-o pornesc, am auzit nişte paşi apropiindu-se. Călcau ca o singură pereche de pantofi. O fi cel cu cheile! Nu-mi rămânea decât un refugiu. Vestiarul băii nu se închidea niciodată. Am intrat. A pătruns şi el pe micul culoar comun al băii şi al sălii de sport. Când învârtea cu zgomot cheia în broască, am trecut în camera duşurilor. Mi-a stat inima când a deschis uşa primei încăperi, darmite când m-am trezit cu el la duşuri. N-am avut timp de infarct, deşi a ţipat tare :

- E careva aici? Hei! E careva sau nu?!

Ăsta-mi era norocul: cercetaşul cu cheia era orb. Ca să dea de cineva într-un loc, avea nevoie să întrebe. M-am abţinut să-i răspund că nu e nimeni. Aşa a crezut şi el şi a plecat. Mă aşteptam să fie trimis un ambliop, dar nu. S-o fi oferit ăsta, fudul că se află în treabă, asigurând pesemne că „Pun eu mâna pe Rubi, toaşprosor, bazaţi-vă pe mine!" Şi-o fi golit mai devreme farfuria de pilaf, şi-o fi ros gogonelele şi nu-l mai răbdase curul să stea pe scaun. După domolirea bătăilor inimii, aş fi stat mult în capcana în care singur mă vârâsem. Era bine acolo, începusem o discuţie serioasă cu Else, puteam în sfârşit să vorbesc cu ea de la egal la egal. Încerca să-mi explice că nu ea fusese cea care mă luase în braţe. E adevărat însă că şi vârful limbii ei mă căutase exact în aceleaşi secunde, era de fapt ca şi cum ar fi fost ea. Făceam foarte bine că o vedeam pe Else în toate visele, fiindcă iată, în cele din urmă, visul îmi sărise în faţă. Am înţeles că mă îndeamnă să fac bine acum şi să ies de sub duşuri, să traversez binişor coridorul parterului, să mă strecor în holul de la intrarea în clădire, cel cu ghereta portarului şi să nu-mi fac griji, tanti Gonţ tocmai se va uita în altă parte, iar apoi s-o iau, neadulmecat de nimeni, pe scările principale până la etajul 3. Zis şi făcut. Avusese dreptate să mă îndemne astfel, de fapt, în tot acest timp, ea plutise în faţa mea întocmai ca mielul pe care-l vedeau ţăranii precedându-mă când băteam cuprinsul satului copilăriei. Iar Else, ca să nu mai zic că mielul, ca un fir de aer, m-a dus până sus şi m-a lăsat la uşa dormitorului nr. 3. Acolo n-am mai văzut-o înaintea mea, am rămas singur, ea ştia că mă voi descurca, „firmotirul" trebuia să mă aştepte gol, n-auzeam prin uşă niciun murmur, poterele bântuiau prin alte părţi, lunecasem printre ele, am intrat. Iar tăcerea aceea a căscat gura şi a zis:

- Uite-l!

Camarazii se pricepuseră să se aşeze la pândă. Unul a deschis geamul şi a strigat ceva tare, ca să se audă până departe. Da, cei de la etajul 2 aflau astfel că picasem într-una din curse. Altul a fost trimis din firmotir să raporteze că m-au descoperit. Eram al lor.

Eram al lor, dar nu mai eram cu ei. Au urcat şi cei care ţinuseră deschisă capcana sălii de clasă, şi cei ce pieptănau pădurea. Ne-am strâns toţi cei unsprezece băieţi interni dintr-a unsprezecea, venise şi cel care nu încăpuse la repartiţie în dormitorul 3, eram în efectiv complet, Departamentul în floare. Nu în mijlocul lor m-au aşezat, lăsându-mă în pătrăţica mea, pe marginea patului, adică. Era o oră când ei nu obişnuiau să se afle acolo, încă nu se sunase de stingere. Am observat în câteva minute că păzeau uşa, poate ca să nu intre vreun nepoftit, dar cu siguranţă, ca eu să n-o pot zbughi pe neaşteptate. Nu ştiu cine a început, dar au pornit tare: că de ce n-am spus nimic despre scrisoare, că stau cloşcă pe secretul ăsta de luni de zile, iar ei habar nu au, că în halul ăsta au ajuns, să afle de la profi chestii care ţin de viaţa noastră de interni, că drept cine mă cred şi ce tot tăinuiesc cu securiştii, despre ei ce-am spus? Am bârfit ceva despre mamele lor? Că dacă da, îmi mută fălcile ca la carte, dar despre surorile lor ce-am scornit, de ce am fugit de la masă, m-am întâlnit prin budă cu securitatea şi le-am mai turnat vreo gogoaşă?...

Şi mai departe: de ce nu am încredere în camarazii cu care am petrecut atâţia ani în internat? Că ei nu-s nici turnători, nici lingăi, nu pârăsc, nu dau de gol, nu ciripesc, nu-s gură-spartă, nu vând pe nimeni! Eu pe care i-am vândut? Ce-am căpătat în schimb, ce-am spus că fac ei în timpul liber, cum mi-a umblat fleanca?... De ce nu i-am luat deoparte de la începutul anului,

din septembrie, să le zic: Uite, fraţilor, am cerut muzică la Europa Liberă, poate ascultaţi şi voi... crezi că nu ne-ar fi părut bine să te auzim pe acolo, că n-o să te lauzi acuma că nu ne-ai fi dezvăluit şi nouă numele din scrisoare?
Au mai tuşit, au mai înjurat, speram că vor face o pauză, dar nu: Şi cui zici că i-ai dictat scrisoarea aia, soră-tii? Păi, să vină soră-ta-ncoace să ne spună, de ce nu vine? Cum te-au prins, ce ţi-au făcut, ce ţi-au zis să faci cu noi, ai dat toate numele noastre, ce-ai mai zis de noi toţi, crezi că, dacă ne faci la unii tezele, tu n-ai nicio datorie faţă de noi, numai noi avem obligaţii, unde te trezeşti, cum gândeşti tu o chestie serioasă ca asta cu Europa Liberă, fără noi, când noi suntem aici ca unul, toţi într-o trupă şi poate să ne ia miliţia pe toţi într-o zi, ce-o să spunem, nu e bine să cădem dinainte la o înţelegere cum răspundem la întrebări, cum să nu ne lăsăm descusuţi, cum ai putut să faci una ca asta?... De ce ne-ai crezut proşti, minţind că te-au luat ăia pe la UTC, ba ne-ai mai şi futut la cap cu Ana lui Manole? Uite că au fost unii care bănuiau că nu la UTC te-au dus, ci în altă parte, te-am pus la încercare cu vraja aia că ai fost la Păpădie, dar te-ai ţinut bine, dracu' să te ia, noi de-aia ţi-am inventat povestea, dar nu te-ai dat de gol, crezi că nu ne pricepem ?
Şi din nou: unde-s numele noastre de cod, că aşa li se zice, a spus-o şi Noël Bernard, cum ne cheamă pe noi toţi la securitate, dă totul pe faţă dacă nu vrei s-o-ncurci!...
Podo şi Tityrus bine făceau că nu se arătau a şti ceva. I-ar fi învinuit de complicitate şi-atunci să mi te ţii complicaţii! Dar cei doi nu reuşeau să-i potolească, se încinseseră unii de la alţii, plesneau de suspiciune, apucaseră să sporovăie între ei, li se păruse că-i jignisem cumplit nefăcându-i părtaşi la secretul şi la protestul meu. Ba unii revendicau dreptul de a fi consultaţi înainte de orice protest, ca să mai bage şi ei câte o înjurătură. Din rahat a început să mă scoată o întrebare a lui Aproape-Marin-Preda:
- Şi ce muzică zici c-ai cerut?
Am trecut direct la dedicaţiile pentru membrii Departamentului, care Departament se îngrămădea acolo, în jurul meu, în „firmotirul" nr. 3. Câţiva s-au speriat, alţii au întrebat dacă am trimis la München numele şi adresele lor. Când au aflat că i-am asimilat membrilor Departamentului Europei Libere, parcă-parcă s-au simţit luminaţi de un soare nou. Se întrebau dacă să mă creadă, dacă scrisesem chiar aşa. Am intrat în amănunte, cum venise mama cu locotenentul de la Satu Mare, cum mă dovedisem deosebit de inspirat, cum repetasem formula la toate anchetele, cum e bine să stea ei liniştiţi. Începuseră să-şi atribuie deja microfonul.
- Bă, i-au zis lui Podo, tu eşti Ioana Măgură... Nu mârâi că e şi aia o departamentală ca tine şi ca mine acuma!
Careva chiar m-a felicitat, mi-a spus că se pare că nu sunt deştept degeaba. Iar până la urmă, am putut să trec la piesele muzicale, la Gipsy Queen de la Uriah Heep şi la Black Magic Woman de la Santana. I-am fredonat-o pe prima lui Marin.
- Aicea, a zis muzicianul, ar merge cu clarinetul şi dup-aia ar veni acordeoanele cu ritmul: ua-ua-ua-ua... Dar merge mai bine aialaltă, e perfectă pe clarinet, tot pe clarinet, saxul e prea dur. Şi ce acompaniament pot să bage aici acordeoanele, mamă-mamă! Ar înlocui şi orga, şi percuţia: vum-vumvum şi-apoi dă-i! Vum-dav-duv-duv-dav...
Marin n-a reuşit să producă o spărtură mai mare de două minute în hărmălaie. Nu muzica îi tenta pe ceilalţi. M-au luat din nou că de ce, cum e posibil, ce tot fac de unul singur, ce am cu ei, până când, de unde, cu cine, cine a zis, cine o să zică, cine o să facă, de ce sunt încrezut şi ce-o să fac dacă mă dau afară din şcoală? Gyuri şi Podo au încercat să-i mai îmblânzească asigurându-i că secu mi-o fi interzis să vorbesc înainte ca fapta mea să fie dată oficial în vileag, sunt şi aici anumite reguli. Am confirmat că tocmai astfel stăteau lucrurile, dar în zadar. Afară cu totul din rahat m-a scos până la urmă Roşca:
- Şi ce zici că ai scris în scrisoarea aia?
Întrebarea a făcut să se lase pe loc tăcerea. De conţinutul scrisorii încă nu se pomenise. S-a înţeles dintr-odată că ea era miezul întregii afaceri şi că fără ea, ne învârteam în jurul cozii.

Chiar aşa, ce-ar fi să le spun? De îndată ce le-am făgăduit că am s-o fac, s-au organizat ca la Strălucirea şi suferinţele curtezanelor. Au mers grupat la budă ca să nu se mai întrerupă piesa, s-au aşezat pe marginea paturilor, o mărturie ca asta nu se asculta în poziţia culcat şi mi-au cerut să-i dau drumul. În cele câteva secunde de care am avut nevoie ca să-mi ordonez frazele, le-am simţit încordarea.
- Am scris aşa: „Dragă Cornel Chiriac, prin ceea ce-ţi voi spune, vreau să devin şi eu, la fel ca mulţi alţii, un prieten de-ai tăi. Scriind aceste rânduri, am sentimentul că mă uit pe o fereastră deschisă spre cer. Tocmai astfel arată pentru noi Radio Europa Liberă, ca o fereastră spre cer şi dinspre cer, pe unde vine lumina soarelui.
- Să vezi, Rubi, ce-ar fi râs ăia de tine cu lumina soarelui dacă ar fi aflat cine eşti şi unde înveţi!
- Lăsaţi-l, bă, să zică mai departe, că nici noi acuma n-avem nevoie de bec, discutăm cu lumina stinsă, dă-i 'nainte pe-ntuneric!
- Deci, să vă zic în continuare: „La noi în ţară în schimb, s-au tras toate obloanele. Un om de ştiinţă sovietic a declarat că idei mari sunt şi acelea care împiedică progresul umanităţii. Potrivit acestui mod de a judeca lucrurile, ideile lansate de conducătorul ţării pe şapte a şaptea şapteşunu la Mangalia, aşa-numitele Teze din iulie, sunt idei mari cât roata carului. Ele pot bloca orice pas înainte al omenirii. Iar odată cu aceste mari idei, istoria ne dovedeşte că dictatorii au avut, mulţi dintre ei, câte o ambiţie artistică: Nero s-a crezut poet, Hitler s-a pretins pictor, al nostru vrea să se afirme ca orator".
- Băi, băi, mai încet, a intervenit Beju. Mie, vă spun drept, mi-e frică. De-astea n-am mai auzit. Plec până la spălător.
- Să zic mai departe?
- Zi, m-a îndemnat Adrian, dar dacă l-ai făcut pe ăsta să se cace pe el, ţie nu ţi s-a-ntâmplat nimic când ţi-a arătat secu că te-a prins cu ce-ai scris?
- Ba da, am admis eu, ca să-i fac să râdă şi să devină mai îngăduitori, era cât pe ce, dar m-am ţinut tare.
- Aşa că bine-ar fi să rămâi constipat în continuare, mi-a urat regele Silapulapu.
- Să vă mai spun ce-am mai scris acolo: „Nimic nu mai are loc la radio de cuvântările dânsului, nicio piesă de teatru de valoare, nicio voce de mare actor, niciun succes muzical din topurile mondiale, darmite un sunet de chitară electrică sau de Moog Synthesizer. Nu mai auzi un recital de poezie ca lumea, o dezbatere de idei, o prezentare de carte, un scriitor invitat la microfon! În schimb, pe toate lungimile de undă numai foaie verde, muncitori văruind de zor fabricile ca motoarele să zbârnâie, ţărani alergând cu vacile lor spre colectivizare, cincinalul dând din coadă peste tot. Nu pot să înţeleg cum conducătorul care şi-a ridicat glasul în apărarea ţării în august 1968 poate să interzică muzica şi cărţile aceleiaşi ţări!"
După care, fraţilor, am cerut muzică pentru mine şi pentru membrii Departamentului, ca să-mi dea mai multe piese. Pe Else nu le-am mai pomenit-o ca să nu mă fac de râs cu gagici imaginare, chiar dacă eram sigur că şi ei ascundeau câte una închipuită, mai limpede sau mai tulbure, după poftele şi fantezia fiecăruia.
Mărturia mea i-a descumpănit pe toţi, s-a lăsat tăcerea, tăcerea căderii pe gânduri. Straturile grele ale acelei tăceri mi s-au aşezat pe obraji începând să mă încălzească.
- Mamă, mamă! cugeta admiraţia lor speriată, păi, cum să nu te dea afară din şcoală pentru ce-ai scris?! Poate ne dau şi pe noi că nu te-am oprit la timp!
Şopteau între ei ca şi cum n-aş fi fost de faţă:
- Are şi dreptate, când are, are, ce mai! Nu mai auzi un teatru radiofonic ca lumea, cum îi zice, Rubi, la piesa aia cu evantaiul?
- Evantaiul doamnei Windermere, e de Oscar Wilde.
- Oscar, Neoscar, eu vreau evantaiul! Dar nici de englezul ălălalt nu mai auzim, de Bernard Shaw... Au dat-o în martie pe aia cu patroana de bordel, cum se cheamă?

- Profesiunea doamnei Warren, mi-am reconfirmat eu competenţa.
- Lasă, Departamentule, bordelul, că ai în schimb piese cu mari demascări în şedinţe grele! Pe tine, Rubi, n-o să trebuiască să te demascăm?
- Păi, nu ziceaţi că nu v-am spus nimic, ce să demascaţi?
- Normal aşa ar trebui să iasă, dar, tot ascultând Europa Liberă şi Vocea Americii, am aflat cum se face: e înghesuită toată lumea la grămadă, se ţin cuvântări, unul de la partid te face duşman şi dup-aia dă-i, să-i sară banditului capacele! Îl demască, ba că umblă cu dolari, ba că spionează, dracu' ştie! Ia zi, nouă ce crezi că ar putea să ne facă?
Roşca i-a potolit până la urmă, abătându-le atenţia asupra pericolului ca eu să fiu dat afară din şcoală, după cum le spusesem că mă ameninţaseră. Ce-i de făcut dacă se ajunge până acolo? N-au tras nicio concluzie pentru că nu le venea să creadă, nu puteau să-şi închipuie că aş putea să fiu exmatriculat. Unul chiar a tras alarma: cum să-l dea afară pe Rubi, cine ne mai face câte o traducere, cine ne mai scrie câte o lucrare, cine suflă la oră? Vecinul meu din dreapta, regele Sila din Mactan, Filipine şi Rilă din Daneţi, Dolj, a sugerat că ar trebui să vină ei, colegii, adică Departamentul, cu propuneri de pedepse alternative. De exemplu, Rubi să cedeze gustarea din pauza mare, felia de pâine unsă cu unt, cu untură, gem, brânză, cu ce o fi, pe rând, fiecărui coleg intern, dar nu şi fetelor, că ele e bine să nu se-ngraşe. Propunerea a fost votată ca primă alternativă la sancţiunile oficiale, dar au urmat şi altele: la materiile la care nu aveam manuale Braille şi ne transcriam noi lecţiile, la franceză şi la latină, Rubi să transcrie în locul fiecăruia... Să nu se creadă că e prea mult, că uite, nu va transcrie în locul fetelor, fiindcă ele, cum s-a mai spus, e bine să facă efort şi să rămână subţirele. Altul a avansat ideea că ar fi bine să fac de serviciu pe şcoală în locul întregului Departament de unsprezece. Propunerea mea ca să-l aduc pe Ion Cristofor să ne citească poezie tuturor, într-un fel de cenaclu departamental, a căzut la vot. În schimb, a trecut o altă iniţiativă artistică: orchestra Departamentului, cu saxofonul şi cu acordeoanele, ba chiar şi cu percuţie într-un capac de bancă din clasă, e gata să mă acompanieze interpretând vocal tot ce-mi vor da ei. E adevărat, se ştie că, oficial, fusesem declarat afon, nu mă selecţionaseră nici măcar pentru cor, dar voi avea ocazia în felul acesta să mă îndrept. Bunăoară, ce-ar fi să pregătesc pentru mâine, din domenii diferite, că aşa se formează măiestria artistică, următoarele bucăţi: M-am suit în dealul Clujului, Doar băieţii sînt de vină fiindcă seara pe alei şi o canţonetă, de exemplu, pe aia cu „Dolce Napoli". Dar la prima piesă să pun accentul pe strofa care zice: „Mi s-o dus bădiţa-n sat vecin, / tractorist la staţia de maşini", ca să-mi intre bine-n cap că-ntr-o ţară socialistă ca a noastră se munceşte, nu se trage chiulul scriindu-se pe la posturi străine, ai înţeles, elev?
- Să trăiţi, m-am ridicat eu salutând soldăţeşte, ducând adică mâna undeva la cap, că tot n-o vedea nimeni. A mai venit şi o altă propunere împotriva căreia am protestat, considerând-o exces de pedeapsă: mi s-a cerut ca, dacă voi interpreta prost cântecele, să le transcriu în Braille pe note, ca să le învăţ, să-mi intre-n cap definitiv cu note întregi, cu pătrimi şi cu optimi, cu tonuri şi semitonuri. Evocarea notaţiei muzicale a deşteptat o melodie în capul lui Silapulapu:
- Ia raportează-i, Rubi, majestăţii mele, cum ai trimis scrisoarea şi cum ţi-au dibuit-o, că văd că le cam taci pe chestia asta!
Corul mirat al Departamentului l-a aprobat c-un vuiet de uşurare. Acu-i acu, mi-am zis şi, tuşind preţ de o pauză de gândire, am recitat povestea cu prietenul Victor din Satu Mare care cunoştea o fată venită din Ungaria căreia i-a dat plicul ca să-l pună la poştă din oraşul ei, ea l-a pus firesc în poşetă, iar la controlul obişnuit de la frontieră, i l-au confiscat. Ca şi lui Şerban, le-am precizat că nu stătea scris pe plic Radio Europa Liberă, dar că vameşii sau miliţienii au văzut acolo numele Münchenului şi s-au alarmat brusc. După zece secunde de dialoguri interioare, ortacii au luat-o iar la deal: dacă o cunosc pe unguroaică, dacă e blondă, ce face prietenul ăla al meu pe acolo, ei cred că Victor mi-o aduce şi mie pe fată ca s-o pup, el i-o şi

trage, dar mie nu mi-o dă decât pentru „csokolom”, nu cumva să mă laud că-i fac şi altceva, cum o cheamă, câţi ani are şi ce fel de muzică îi place. Un înger păzitor m-a ajutat să nu încep povestea pe care o pregătisem cu Enikö dintr-unul din orăşelele de peste graniţă (în alte poveşti venea de la Budapesta), mare iubitoare de muzică, oploşită toată vara pe lângă trupa de rock din subsolul în care se cânta, unde se fuma şi se bea vodcă şi bere, şi pe unde ajungeam şi eu cu amicul Victor. Le-am spus însă altceva:
- Toate ca toate, a conchis Adrian când Departamentul a obosit după atâtea frustrări, bănuieli, aprecieri, judecăţi, pedepse şi chicoteli, nouă, fie în biroul UTC, fie în adunarea generală, fie altfel, ni se va cere să luăm o decizie în legătură cu Rubi, ce facem cu el, îl ţinem printre noi, nu-l ţinem?... Eu zic că trebuie să spunem clar acolo cu toţii că-l păstrăm şi-l îndreptăm... Apoi, cum l-om îndrepta noi, om mai vedea. Să fie limpede: noi n-am ştiut nimic, a lucrat singur, nu ne-a dezvăluit nicio intenţie a sa. Aşa că e mai bine, chiar dacă l-aţi frecat unii dintre voi aici, că nu ne-a spus nimic dinainte. Dacă ne spunea, cine ştie cui îi scăpa vreo vorbă, cine ştie ce putea să se afle şi atunci chiar că ne luau pe toţi la trei păzeşte. Nici acuma nu-i târziu să ne ia, dar măcar ştim ce avem de spus. Ne-am înţeles?
Până şi cei mai înverşunaţi antirubişti s-au declarat de acord. În ceea ce mă priveşte, se înţelege că aveam să mă opun de acum ori de câte ori cureaua lui Tityrus va încerca să-l plesnească pe Roşca peste Iosif Broz Tito înfoiat dimineaţa în vârful patului.

XVIII

O femeie mă sărutase şi nu oricum! Spontan, intempestiv, admirativ, în acord cu revolta, cu curajul meu... Să zic şi cu viziunea? Uite că zic: cu viziunea mea politică. Vorba anchetatorului şef de la securitate de care-mi aminteam la timp: „Bă, noi ştim că toată generaţia voastră e plină de aiuriţi! Dar nu pe toţi i-a pocnit ca pe tine aiureala politică!” Deci, mă sărutase o femeie tânără, mai mare decât mine, cu experienţă, care ştia ce-i viaţa, nu-i aşa, Else, dragă? Ba da, răspundea Else, ai dreptate, eu, dacă vrei, pot să iau chipul oricăreia, cu condiţia să fie frumoasă. Nu se putea ca aceea care mă îmbrăţişase să nu fie splendidă, am spus, vibra din tot corpul ca dintr-o tijă de floare. Iar dacă o femeie frumoasă mă strânsese în braţe şi mă sărutase, ce-mi mai păsa mie de restul lumii?
În dimineaţa de după dezvăluirea isprăvii mele, de după indicarea de sus cu ţeava puştii a gropii în care mă prăvălisem, în acea zi de marţi, la orele cu feluriţi profesori, se părea că nu mă sinchiseam de ce se întâmpla în jur. Eram, dacă nu fericit, măcar euforic. De acolo, din fundul gropii, aveam mereu câte ceva de spus, simţeam că ocup centrul atenţiei, profii nu refuzau dialogul. S-or fi mirat destul, citind în exaltarea mea atitudinea viitorului martir prins asupra clandestinităţii credinţei sale. Nu aveam lecţii de tocat fiindcă era ultimă săptămână a trimestrului. Valentin Tăutu chiar m-a întrebat dacă citisem cumva Tezele din iulie, fiindcă dumnealui deschisese o asemenea discuţie în consiliul profesoral, presupunând că, dacă făcusem afirmaţii greşite, era fiindcă nu citisem documentele şi nu le înţelesesem ca lumea. Trebuia să fiu sfătuit şi îndrumat, pedepsele fără măsură nu duc nicăieri. M-am prins că-mi făcea cu ochiul, iar băieţii au înţeles că era o sugestie pentru ce avea să urmeze şi s-au angajat, recunoscând că nici ei nu citiseră un rând, să-mi călăuzească sever paşii până când o să-mi intre-n cap ce se cuvine, nu ce nu. Profesorul nu le-a îngăduit să-şi dezvolte planurile. Erau gata cu toţii să dea drumul la „născocisme”, vorbă ce umbla printre noi din cauza poeziei Născocitorul, a lui Arghezi, din manualul de a opta şi, ca în seara dinainte cu pedepsele alternative, să vină cu scheme de îndreptare a rătăcitului. Unul a apucat totuşi să se angajeze că, dacă eu voi învăţa Tezele alea pe dinafară şi le voi recita în fiecare zi frumos, cu intonaţie

în faţa clasei, le va învăţa şi el, iar în vacanţă, în satul natal, îi va uimi pe primar, pe miliţian şi pe preşedintele colectivei cu nivelul său politic.
Mă sărutase o femeie, alergase după mine ca s-o poată face, o impresionasem. Ei, Rubi, dacă vei avea de acum înainte ... Cum se spune, realizări? Ba nu realizări, performanţe! Dacă vei avea performanţe, vor veni şi iubitele. De ce mă gândeam la mai multe când nu deşteptasem decât reacţia uneia singure? Mai multe, fiindcă aveam acest drept, eram plin de încredere. Socoteam că e primul sărut, fiindcă venise liber din partea ei, nu dintr-a mea, izvorâse din inimă, din preţuire, simpatie, admiraţie, poate că şi din iubire. Te pomeneşti că se îndrăgostise, îi căzusem cu tronc... Dar ce tot despicam firul în patru? Chiar aşa se-ntâmplase, eram iubit. Pe celelalte, le sărutasem eu. Pe Cornelia, din prietenie, pe obraz, pe Anfisa, de poftă, pe buze într-o joacă, pe Erica în altă joacă, la rugămintea ei, nu pe buze, ci acolo. Când m-am dezmeticit, mi-am dat seama că nu putea fi Cătălina. Păpădia era uşor mai înaltă ca mine, în timp ce urmăritoarea mea de la parter nu mă depăşea cu niciun centimetru. O compromisesem pe Păpădie ori îmi anulasem şansele la cea mică. Oare să merg să-i povestesc Cătălinei ce se-ntâmplase şi să-mi cer scuze pentru confuzie?
Orice s-ar fi petrecut în ziua aceea în lume, mie nu-mi stătea capul decât la îmbrăţişare şi la urmările ei, fierbinţi toate, dulci, dătătoare de speranţă, energizante. Aşa că după-amiază, când Pop V. Ion a convocat biroul executiv (BEX) al organizaţiei UTC cu excepţia mea, încă şef al acesteia, am zâmbit uşurat că nu voi fi frecat la melodie. S-au reunit în cabinetul metodic ceilalţi patru: Podo şi Roşca de la noi, Şerban şi Nicu Chiper dintr-a douăsprezecea. Am aflat chiar de la ei că asupra lor s-a revărsat însuşi Constantin Florea, comandant suprem sau cam aşa ceva al UTC-ului municipal, secţia şcoli. Le-a cerut... Dar ce zic eu? Le-a ordonat să-i aprobe propunerea de exmatriculare a mea din toate liceele patriei. Cu toate că se aşteptau, le spusesem cu ce mă ameninţase secu, auzind pe viu că un ştab pocneşte la fel din revolver, mai întâi au tresărit cam tare. Fiind totuşi în temă, şi-au revenit, au mârâit, au tergiversat, au pus întrebări, au spus nu. Li s-a cerut să voteze individual şi cu voce tare, niciunul nu a spus da ori jumătate de da.
- Ce să mă fac cu voi?! a ţipat Florea cel Mic, fiul Nicandrului cel mare şi gras.
- Nimic, a răspuns Roşca, daţi-ne pe toţi afară!
Mahărul s-a enervat, a şuşotit îndelung cu Pop V., şi-or fi făcut şi semne câtă vreme niciunul dintre membrii biroului nu avea măcar o geană de lumină între gene. Cu dat din mâini şi dat din cap, cu şuşoteli şi sâsâieli, Pop a luat cuvântul şi a proclamat că nu se poate, că o decizie de o asemenea gravitate trebuie însoţită de eliminarea mea din organizaţia UTC, iar ea nu poate fi luată decât de plenara organizatiei şi că aceasta va fi convocată pentru a doua zi. Nimeni să nu se grăbească la gară pentru plecarea în vacanţă. Ca să evităm aglomeraţia de sfârşit de trimestru din trenuri, şcoala ne dădea voie să plecăm cu două-trei zile mai devreme. Florea nu şi-a ascuns iritarea văzând că Pop V. îmi mai acordă o şansă. Municipalul se încinsese atât de tare că era să uite punctul 1. Sărise peste el ca neapetisant în comparaţie cu savoarea eliminării unui duşman din întreaga reţea liceală. Nici în liceele industriale nu mai aveam loc, darmite în cel militar de la Mănăstirea Dealu!
Frustrarea l-a întors la primul punct al ordinii de zi, la eliberarea mea din funcţia de secretar al organizaţiei Uniunii Tineretului Comunist din Liceul Special de Orbi. Îi rugasem şi eu pe confraţi să mă elibereze, au votat cu toţii. De vreo cinci secunde au avut nevoie ca să aprobe propunerea înlocuirii mele cu Podo. Încurajat, comandantul UTC-ului municipal, secţia şcoli, a cerut vot şi pentru excluderea mea din organizaţie. S-a ciocnit în primul rînd de refuzul noului şi proaspătului secretar. Podo a mârâit ceva cu nu se poate, ceilalţi i-au reamintit că tocmai se hotărâse plenara de a doua zi, Pop V. i-a susţinut. Nu ştiu ce-ar fi chibzuit Florea cel Mic, dar mare la stat faţă de polobocul de taică-său, dacă ar fi aflat că guvernarea noastră juvenil-comunistă avea să se exercite şi de acum înainte din aceeaşi bancă a treia de lângă sobă. Cert e că, fără să ştie de bancă, dar neputându-se lepăda încă de mine, a spus:

- Măgarul! Când stau să mă gândesc că avea şi merite! Venea la mine, la UTC, la cenaclu şi chiar a citit versuri reuşite. Uite, văd poza şi numele lui, are o poezie înrămată aici în cabinet, ce-i asta?
- O s-o dăm jos de mâine, a promis Pop V. Pe acel panou, pentru cine ne vizitează, că avem multe vizite din afară, ne-am obişnuit să afişăm realizările elevilor noştri fruntaşi, vedeţi, mai sunt acolo şi alţii...
Apăreau George Nicolescu, pe o scenă cu microfonul în mână, Vasile Adamescu, modelând figurine în lut, fanfara şcolii, cu Marin Predica solist la clarinet în faţa unei săli pline şi, pe o altă scenă, cu sala doldora de oameni, Piramida. În spectacole susţinute mai ales prin căminele culturale de prin sate, elevii şcolii de orbi, în formă sportivă de mare ţinută, se căţărau unii peste alţii şi se sprijineau reciproc, alcătuind o piramidă umană cu bază solidă şi cu trepte din ce în ce mai înguste spre partea superioară a construcţiei. În tăcerea religioasă a sălii, în vârf urca şi era ajutat să se proţăpească unul mic. Iar de acolo, cu ochii pe jumătate închişi, cu capul dat pe spate ca să se audă mai tare, nevăzând pe nimeni şi nimic, cu glasul lui ascuţit de puştan, proclama: „Trăiască Partidul Comunist Român!" Tunetul aplauzelor zguduia căminul cultural, ţăranii lăcrămau şi se închinau, iar moţul piramidei sărea pe o mică saltea aşezată în faţa monumentului şi nimerea întotdeauna la fix. Poza şi poezia mea stăteau între fanfară şi piramidă.
- Ia te uită! a rostit Florea Utecilă, după ce s-a apropiat de vitrina cu evidenţiaţi, păstrând o scurtă tăcere, semn de cufundare în lectură.
La exclamaţia lui, colegii s-au apucat să-mi pună în lumină isprăvile, Şerban a cerut să li se citească şi lor poezia, aşa că i-au dat afară, ca să nu mai provoace încurcături. Nu ei o produseseră, ci poemul meu.
- Ia, m-a somat Roşca după ce mi-a făcut o relatare completă, acum, dacă tot te-am eliberat din funcţie, recită-mi poezia aia care l-a mirat pe şef!
Noroc că o ştiam pe dinafară:
O literă pe cer
Am înălţat o literă pe cer
ca pe un zmeu, ţinând-o lung de sfoară,
atâta pot să scriu şi-atâta sper
s-o văd plutindu-mi până către seară.
Am alergat bezmetic pe câmpie
cu litera-n văzduh în urma mea,
visând la vântul care, când adie,
aprinde-un început de basm cu ea.
A doua literă s-a înălţat curând,
iar dincolo de ele, o a treia,
făcând ca scrisul nopţii, murmurând,
să-nşire basmul cu Casiopeea.
- Aşa mai zic şi eu, bătrâne, sună bine, a conchis Roşca. Şi ce spune basmul că a făcut fata aia?
- Ca regină prin Etiopia, o fi făcut ea ceva ca lumea, că, uite, au pus-o constelaţie pe cer!
- Şi dacă-i din Etiopia, pe cer o fi tot neagră?
Cu întrebarea asta, m-a lăsat baltă, eliberat din funcţie şi cu mintea pe hărţile cerului. Şedinţa plenară a organizaţiei a fost convocată de urgenţă pentru a doua zi, miercuri, în sala de muzică de la etajul întâi, cu mobilizare sută la sută, cu dispoziţia ca nimeni să nu plece în vacanţă. Ba să plece, dar mai întâi să-l terminăm pe Ruba. Terminator principal, acelaşi Florea cel Mic, dar mare în funcţie şi lung în ciolane, însoţit de o municipală de-ale lui, Maria Negru. Ca prezidiu, stăteau cu spatele la ceea ce văzusem încă de la opt ani şi trei luni şi-mi apărea şi acum pe retina de altădată, anume pianul mare, lucios, negru şi el. În dreapta cu soba de

teracotă verde sâsâind din metanul ei, s-a cabrat asupra noastră acelaşi Pop V. Ion în numele duhului politic al şcolii. A arătat cât de grav era momentul şi ne-a ordonat să fim mândri că-l avem printre noi pe însuşi, aşa, care de fapt se poate spune că e chiar rudă cu noi, aici suntem ca-n familie, căci dânsul este fiul principal al unui vechi cadru de nădejde al şcolii, dar este şi omul fără de care întregul tineret comunist din Cluj nu ar putea exista, nici noi nu am mai fi, tovarăşe, aveţi cuvântul!
Înainte ca Florea Constantin să deschidă gura, e bine să nu se uite că în acel an, 1971, la catedra de logică a Universităţii Lomonosov din Moscova, titlul de conferenţiar îl deţinea Alexandr Alexandrovici Zinoviev. Logician desăvârşit, înţelegea ca nimeni altul mecanismele intime ale sovietismului. Spre sfârşitul acelui deceniu, a publicat în Occident o carte, apoi altă carte şi a fost expulzat din U.R.S.S. Cărţile lui stranii şi pătrunzătoare proiectau, într-un stil neobişnuit, imaginea intimă a societăţii comuniste. A fost întrebat de jurnalişti de ce lumea din cărţile sale e una absurdă, grotescă şi de o neagră utopie. Iar logicianul devenit scriitor, în interviul transmis şi la Radio Europa Liberă, a răspuns: „Încercaţi să descrieţi, cu mijloacele literaturii clasice, o şedinţă, o coadă sau nişte turnători!”
În chinuri, unii au încercat. N-au izbândit întrucât acele realităţi erau pustii, absurde, croite sucit faţă de metabolismul clasic al firii omeneşti, scrâşnea în ele neantul. Dacă voi reuşi să descriu totuşi în continuare şedinţa plenară din decembrie 1971, rezultatul li se datorează camarazilor care, spontan şi hazardat ca-n carnaval, i-au asigurat acelei clipe de viaţă a noastră transfuzia salutară de sânge.
Când s-a ridicat Florea să vorbească, s-a lăsat o linişte de sfârşit de lume, avea densitate, dacă întindeai mâna spre colegul din stânga, tăcerea lui te respingea pe loc. Reculegerea pătrunsese în fiecare din noi, eram de marmură. S-a dat citire actului de acuzare. Reieşea din el că scrisesem unde nu se scrie, acolo de unde se vorbeşte ce nu e de vorbit, mă dădusem ce nu eram, crezusem în ce nu se crede, criticasem ce nu se critică, cerusem ce nu se cere, adică muzică ce nu se cântă. Pe scurt, n-aveam ce să caut în fruntea unei organizaţii a tinerelor idealuri, de fapt, fusesem înlocuit de biroul executiv, e cineva împotrivă, se abţine cineva, toată lumea pentru, bravo!
Nicio mână nu se ridicase. Atât de brusc dăduse năvală peste noi glasul lui Florea Utecilă, că muşchii minţii şi ai braţului rămăseseră înţepeniţi, gândind încă ce o fi de făcut.
- Iar acum, a reluat Florea, după ce cu punctul 1 ne-am lămurit, să trecem la punctul 2!
- Nu trecem la niciun punct, a spus ridicându-se Valer Mureşan dintr-a treisprezecea, nu trecem până nu ni se spune ce a scris colegul nostru în scrisoarea aceea!
- Să ni se aducă scrisoarea şi să ni se citească, l-a completat Tityrus, stârnind valuri în sală.
Florea a dat semne de nervozitate, Maria Negru i-a sărit în ajutor că, de vreme ce la mijloc e o scrisoare trimisă unui post de radio duşman, ca Europa Liberă, de alte argumente pentru îndepărtarea mea din funcţie nici n-ar fi nevoie. În faţa mârâielilor indignate ale sălii, Pop V. a vrut poate să devieze atenţia, să câştige timp şi i-a dat cuvântul lui Bumbea dintr-a noua, care flutura din mână prin aer şi care era renumit pentru plonjeurile lui de muscă-n ciorbă.
- Când, a zis Bumbea mândru de sine, când putem să plecăm în vacanţă, de mâine-dimineaţă sau de mâine-după-masă? Vreau să ştiu pentru că, dacă se pleacă de mâine-dimineaţă, îmi fac ghetele din seara asta...
Văzând că toată lumea, inclusiv tov. Florea se enervează, Pop şi-a potolit vorbitorul şi a revenit la fond, cum că, dacă biroul executiv îşi făcuse datoria renunţând la Ruba şi alegându-l pe Podo, plenara n-ar mai trebui să-şi bată capul cu acest punct, ci să accepte să se treacă la următorul, unul mult mai important. Şi astfel, fără să se voteze punctul 1, sedus de nerăbdarea sălii de a afla ce urmează, Florea Constantin a ajuns să ceară, în numele organizaţiei municipale pe care o călărea, ca adunarea să aprobe propunerea de exmatriculare a lui Ruba Sergiu Radu din toate liceele din ţară şi, se-nţelege, şi din organizaţia UTC a şcolii. L-a atins neplăcut uimirea mulţimii, aşa că a adăugat:

-Mare atenţie, să se reţină, numai din licee, are voie să-şi continue studiile în alt soi de şcoli. Cu alte cuvinte, îmi elibera gratis biletul spre atelierele de făcut perii de la Vatra Luminoasă. Aproape că i-a poruncit plenarei să voteze această propunere, urmând ca ea să fie înaintată organelor superioare spre decizie finală.
Chiar şi colegii care intenţionau să nu lase să treacă nedezbătut punctul 1 au sărit în aer la acest al doilea punct. Sala a tălăzuit instantaneu. În gălăgia izbucnită, n-am recunoscut glasul, dar el mi-a adus inima la loc. Limba lui Marin se dovedea de mare ajutor:
-Tiţo biztre, tiţo biztre! (Toţi contra) a strigat careva.
- Piteţo zu! (Votaţi nu) l-a completat altul.
Vacarmul a crescut imposibil de stăpânit. Un cuvânt şi-a făcu drum spre suprafaţă, ca până la urmă să se impună şi, ritmat cu bătăi în palme, să fie scandat: „Scri-soa-rea, scri-soa-rea!”
Când sala s-a plictisit de scandări, rămăseseră în aer întrebările şi propunerile: „Aveţi sau nu scrisoarea? E secretă? Dacă e-n Braille, daţi-ne-o că v-o citim noi! S-o recite Ruba că precis o ştie pe dinafară!”
Florea a avut înspiraţia ca, într-un reflux al vociferărilor, să ridice glasul şi să pretindă că scrisoarea e plină de injurii la adresa politicii culturale a Partidului, sunt vorbe pe care o persoană civilizată nu le poate reproduce în public. Vocea lui căuta să acopere şi supoziţiile descifrabile ale băieţilor: „O fi zis băga-mi-aş, a zis futu-i, pupa-m-aţi în...!” Micul Totoşi a completat că toate astea le-aş fi făcut numai pentru că nu mai auzeam la radio pe nu ştiu care zbârnâind din chitară ori bubuind din tobe. Cu o astfel de exprimare, pot să fiu considerat un elev educat? E clar că am nevoie de educaţie în altă parte?
N-am recunoscut vocea, dar am recepţionat avertismentul tulbure al unei fete cum că ne vor da afară pe toţi cei care ascultăm Beatles şi Ledd Zeppelin, unul după altul, unul câte unul ne vor scoate în stradă! Mai mult spaima din voce decât vorbele a îngheţat sala. Mă aşteptam la reacţii speriate de acelaşi fel. Parcă paralizaseră toţi. Numai că noi îl aveam şi pe Bumbea, iar el, legănându-se, a mişcat barca:
- Să ştiţi că io n-am ascultat... şi nici n-o s-ascult! Dar am întrebat când avem voie să plecăm la gară pentru că vine tata...
A fost tras de colegi şi trântit cu curul la loc pe scaun. Roşca s-a ridicat şi, în calitatea sa de membru BEX UTC, a cerut trecerea la dezbateri. Le-a deschis el, informând plenara că membrii biroului respinseseră propunerea de eliminare a lui Ruba din organizaţia noastră şi de exmatriculare a lui. Nici măcar din şcoala noastră nu fuseseră de acord să fiu dat afară, darmite să fiu interzis în celelalte licee! Aşa că el propune ca plenara să adopte punctul de vedere al BEX-ului. A fost urmat de un vuiet de aprobare. Pop V. a intervenit, ca Roşca să nu mai aibă timp să ceară trecerea la vot, şi a sugerat că ar fi bine să fie cunoscute şi unele puncte de vedere ale celorlalţi uteciști. Şerban s-a ridicat instantaneu şi a arătat că, după cum se exprimase şi în BEX, admitea că poate greşisem neînţelegând corect anumite documente care, să nu uităm că nouă nu ne fuseseră prelucrate aşa cum ar fi fost cazul, nici în Braille nu le aveam transcrise, de aceea probabil mă lăsasem dus în eroare, dar, asfel stând lucrurile, datoria lor, a colegilor, este să mă ţină alături de ei şi să mă ajute să nu mai greşesc. Nu poate fi acceptată nici măcar discuţia despre exmatriculare, se ştie cât de supus hazardului este accesul nostru la studii, la şcoli, uneori depinzând de o întâmplare, de un ceas norocos, de un fir de păr. Cornel Balint, tot dintr-a douăsprezecea, a vorbit în acelaşi spirit, declarând că, dacă avem într-adevăr conştiinţă de uteciști, iar noi avem, nu putem admite ca un coleg ca Rubi să fie scos din mijlocul nostru. Gyuri al meu însă a decis să răstoarne grămada de bălegar:
- Eu ştiu un lucru: pe orice animal, chiar şi pe unul spurcat, îl îngropi numai după ce moare. La fel şi cu omul. Dar nouă, acuma, ni se cere să îngropăm omul înainte ca el să se prăpădească. Ni se cere să-l dăm afară, nu numai din şcoala de orbi, ci din toate liceele din ţara asta! Păi, nu vă daţi seama că-l omorâm din prima, ce dracu’, am ajuns criminali?

L-a acoperit furtuna de aplauze şi de bătăi din picioare în cimentul sălii. Limba lui Marin se mai făcu auzită o dată răspicat:
- Za pir fe ederă va tiţo! (Ne vor da afară pe toţi!)
Balanţa înclina de partea noastră, dar talerele se mai legănau în aer. Florea tot insista că el nu se poate prezenta în faţa organelor de partid cu o atitudine reacţionară a plenarei UTC de la orbi. Agitaţia a reînceput, Pop V. încerca să negocieze cu Gyuri, cu Roşca şi cu Mureşan, Eugenia dintr-a treisprezecea avea şi ea ceva de spus. Dacă socoteam efectivul organizaţiei, plenara era formată din douăzeci din clasele a noua, cincisprezece dintr-a zecea, paisprezece dintr-a unsprezecea, opt dintr-a douăsprezecea şi paisprezece din ultimul an. În total şaptezeci şi unu de oameni. Dar nu. La acea plenară la care se ceruse prezenţa şi completă, şi obligatorie, se mai găsea un tânăr la fel de comunist ca noi toţi, titularul singurei clase cu un singur elev din întreaga ţară. Vasile Adamescu venise însoţit de doamna Georgeta Damian. Poate că-i transcrisese în palmă toate dezbaterile, poate că mai selectase din ele. Oricum, îi explicase ce se întâmplă, ce se spune. În numele lui, a cerut dreptul la cuvânt. Else nu-şi dădea seama dacă de la prezidiu, Maria Negru înţelesese sensul grijii mâinilor profesoarei faţă de palma acestui elev mai mare în ani. Crezând probabil că ceilalţi doi din prezidiu îl ignoră din neatenţie, Maria l-a zărit şi i-a dat cuvântul. Georgeta Damian s-a ridicat şi dânsa şi a cerut linişte ca să poată reda ceea ce va silabisi Vasile. De data asta, tăcerea atotcuprinzătoare nu ne mai apăsa, se arcuia boltă de biserică asupra noastră. Poate că cei de lângă Adamescu au decriptat rostirea lui sincopată. Ceilalţi însă am auzit, picurând măsurat peste noi, glasul de Alice în Ţara Minunilor al doamnei Damian:
- Vasile cere ca elevul Ruba să nu fie dat afară din şcoala noastră. A vorbit cu el şi l-a convins să-i scrie tovarăşului Nicolae Ceauşescu cerându-i să-i ierte greşeala şi să-l păstreze printre noi. Se ştie că tovarăşul Ceauşescu este deosebit de înţelegător. Vasile este gata să semneze orice petiţie în sprijinul colegului. Vă urează tuturor vacanţă plăcută.
Tunetul de bătăi în palme care a urmat, dublat de ropotul de ghete în pardoseală a durat câteva minute. Mulţi şi-au părăsit locurile mergând la Vasile să-i strângă mâna. Else a văzut cum Mariei Negru i-au dat lacrimile şi cum, până la stingerea aplauzelor, nu şi-a îndepărtat batista de pe faţă. Intervenţia surdo-mutului nostru destabilizase totul, dând peste cap şi planurile băietului lui Totoşi. La tribună, dădea bolovănos din cap, iar Pop V. nega mereu, tot din cap, era clar, îmi spunea Else, că nu se auzeau între ei. Confuzia de acum era sporită de emoţia indusă tuturor. Fiecare ar fi vrut să vorbească numai să se salveze cumva de el însuşi. Pop V. Ion s-a găsit să mă invite tocmai pe mine să iau cuvântul. Era semn că plenara se pregăteşte de încheiere.
Ce era să spun? Ce spunea tot omul în asemenea împrejurări ca să scape: că nu se va mai întâmpla, că mă voi corecta, că faptele o vor dovedi, că am făcut cinste unităţii în atâtea rânduri şi o să mai fac, dar că nu sunt de acord să fiu dat afară din şcoala noastră care e o instituţie cu faimă, aşa şi pe dincolo. Am cerut ca totuşi plenara să mă elibereze din funcţia de secretar al BEX al UTC al LSO din B.N. Antal 31. Eliberarea asta a fost votată majoritar. Şerban a intervenit de urgenţă şi a cerut vot pentru menţinerea mea în organizaţie şi în şcoală. Am avut, cu al meu cu tot, şaptezeci şi două de pentru. Votaseră şi Bumbea, şi Adamescu. Pop V. a adăugat şi el o notă armonioasă din ţambal:
- Să se consemneze, tovarăşa Negru, cu exactitate cum şi ce s-a votat, ca să le puteţi raporta fără greş organelor de partid şi de stat, lăsaţi că pe Ruba, noi aici...
Mă vor reeduca, mă vor dezintoxica, vindeca, normaliza, voi fi vegheat, urmărit, cercetat, raportat lună de lună, îndreptat. Cel mai mult îmi plăcea sintagma „eliberare din funcţie". Era, ca şi pentru mine atunci, o dezrobire dintr-o obligaţie pe care nu mi-o dorisem. O căpătasem după obiceiurile vremii. Nu era nevoie să crezi în comunism, chiar se ştia că e imposibil să crezi ca om în toate minţile, dar, pentru că învăţai bine, pentru că la locul de muncă erai vrednic, ţi se dădeau celebrele sarcini. Abia când le preluai, împins de la spate şi de alţii

bucuroşi că nu le-au picat lor pe cap, abia atunci urmau belelele. Trebuia să alergi, să zaci prin şedinţe interminabile, să scrii rapoarte, să dai seama de una, de alta, de fapte şi oameni la care nici nu te-ai fi gândit. Iar dacă erai mai slab de înger, trebuia să şi torni ori să te prefaci că picuri câte ceva. Sensul eliberării din funcţie era fără voie la fel de revelator ca sintagma „lagărul socialist" instituită de Andrei Jdanov şi de care, graţie prestigiului sacrosanct al născocitorului ei, partidele comuniste, chiar dacă-i resimţeau penibilul, nu se puteau descotorosi. Nici nu ştiuse politrucul câtă dreptate avea când o lansase. Lagăr, într-adevăr, nu chiar de concentrare specializată, ci de concentrare ceva mai rarefiată, cât să ţi se pară că trăieşti firesc până nu te întâlneai cu Teze ca cele de la Mangalia din şapte a şaptea şapteşunu. Plenara s-a spart într-un veritabil foc de artificii. Maturitatea noastră utecistă cânta ca la opt ani jumate: „A venit vacanţa / cu trenul din Franţa!" Băieţii şi fetele se înghesuiau să ajungă la Vasile Adamescu şi să vorbească din mâini cu el. Ne pusese-n cur pe toţi. Anfisa m-a oprit:
- E îngrămădeală mare, mi-a spus, mângâindu-mă pe obraz. Poţi să-mi pui mâna pe ţâţă dacă vrei... mai vrei?
În buluceală, nici nu era greu să i-o ating. I-am atins-o. Începeam din nou să trăiesc.
- Mai greu îi e lui Vasile, mi-a spus nu Else, ci însăşi Anfisa. Trag de el mulţi, ba de mâna dreaptă, ba de stânga să-i scrie în palmă. Uite că o strivesc pe doamna Damian. Băi, strigă tare la ei, băi, mai încet! Un pas înapoi!
La piciorul scărilor secundare spre etajul 2, tineretul comunist, scăpat de sarcini, a înfiripat un cor spontan şi a pornit pe melodie: „Demult, demult povestea spune / că la Granada-ntr-un castel, / ferit de ploi, ferit de tunet,/ trăia Alfons de Brebenel. / Matilda-i o fecioară blondă / cu mijlocel tras prin inel, / avea doi ochi şi-avea şi-o vonfă / care-l turba pe Brebenel". Cu p preschimbat de limba lui Marin în v, cu i în o, cu z în n şi cu d în f, se ajungea chiar la rimă, imperfectă, dar tot rimă, între blondă şi vonfă. Numai noi ştiam ce-i aia, lui Florea Constantin nu-i puteau curge balele de la rima asta, dar avea el cu siguranţă alte rime pentru bale.
Nici n-am intrat bine în clasă, că Pulapu al II-lea a decretat că, de acum înainte, dacă tot am fost salvat de la surghiun, mi se va spune Alfons.
-Aşa că Alfoanse, te-ntorci din vacanţă cu ce ştii tu mai bine şi te prezinţi cu pachetul la majestatea mea pulapistă, vulevostă, vulevonfă!
-Băi, ce chestie, a început Beju. Oare-i adevărat ce ne-a spus Ruba aseară că a scris sau nu? Că dac-ar fi adevărat, ni s-ar fi citit şi nouă din scrisoare la plenară!
– Păi, pe mine nu m-ai auzit când le-am cerut să ne-o citească? l-a luat în primire Gyuri. Dar de ce să ţi-o citească la urma urmei, ca să te iei şi tu după el şi să vorbeşti prostii despre Tovarăşul?
Roşca a intervenit, dar nu ca să-i completeze pe ceilalţi.
- Nu-s tocmai proşti! Cum să citească ei scrisoarea aia în faţa mulţimii, dacă ne luăm şi noi după nebun? Cică ar fi plină de măscări, să fim pudici, tovarăşi!
- Păi, m-am vârât şi eu în ciorbă, am folosit vreun cuvânt urât în toată scrisoarea?
- Dar ce, noi o ştim de undeva, ne-a fost citită la plenară? s-a mirat Adrian. Ca să vezi! I-ai scris Europei Libere criticând ce-ai criticat! Ţi-au interceptat plicul şi-ai fost eliberat din înalta funcţie. Dacă dup-aia i-ai scris lui Ceauşescu cerându-ţi iertare, aşa cum spune Adamescu şi-ţi interceptează şi scrisoarea asta, să vezi că ne adună ăştia din nou să te punem la loc şef!
Nu a fost, din partea lui Vasile Adamescu, cea din urmă dovadă de pietate faţă de Nicolae Ceauşescu. Colegul nostru a absolvit liceul în 1973. În acelaşi an, a fost admis în facultatea de defectologie. Gurile rele spuneau că Universitatea din Cluj l-a promovat ca să-l aibă ca obiect de cercetare şi ca exemplu al succesului defectologiei. Peste patru ani, la terminarea facultăţii, i s-a creat un post de profesor în şcoala pe care o urmase în B.N. Antal 31, la grupe de copii cu diverse forme de surdo-cecitate. L-a onorat din plin. Micuţii nu se găseau tocmai în situaţia sa, lipsiţi complet de ambele facultăţi senzoriale. Îi învăţa cum să comunice scriind în palmă şi le preda felurite îndeletniciri manuale. Anii au trecut, regimul comunist s-a prăbuşit şi s-a

ajuns la începutul lui 1990. Într-o zi din februarie, în cancelaria şcolii, după ore, câţiva dascăli stăteau de vorbă. Între ei şi Podo, repartizat ca profesor de română în aceeaşi instituţie şi, după căderea vechiului regim, ales de colegii săi director al şcolii. La masa lungă pe laturile căreia se înşiraseră, Adamescu citea singura revistă Braille din ţară, mensualul care, până în primele luni de după revoluţie, s-a chemat Viaţă nouă. La înfiinţare, în 1954, îşi luase acest nume după revista mamă sovietică Novaia jizbni de la Moscova. Această denumire, dacă nu s-a impus exact în toate statele comuniste, a avut ecou cel puţin la orbii din România şi la cei din Vietnamul de Nord. „Notre revue Braille s'appelle Vie nouvelle", mi-a declarat încântat redactorul ei de la Hanoi întâlnit la Praga. Dar de prin martie 1990, la propunerea mea, devenit redactor-şef al revistei la Bucureşti, vechiul nume a fost schimbat în Litera noastră. La masa aceea prelungă din cancelarie, Adamescu foşnea ritmic cu degetele pe foile primului număr din '90, ceilalţi discutau şi râdeau, când deodată, Vasile a ţâşnit în picioare, începând să caute cu mâinile pe cineva în preajmă. A dat mai întâi de un coleg căruia i-a cerut să se identifice prin semnul său, dar nu acela îl interesa. Când, vâslind agitat mai departe, l-a găsit pe Podo, a pornit să-i şoptească în silabe nerăbdătoare:
- Ce i-au fă-cut To-va-ră-şu-lui Cea-u-şe-scu, cum e po-si-bil?!!
Podo povestea că i-a fost foarte greu să-l lămurească, Vasile nu înţelegea cum de a fost cu putinţă ca iubitul conducător, aşa citise el peste tot, să fie împuşcat! Exclama mereu în felul său:
- Nu se poa-te, nu se poa-te, e un a-tac duş-man din a-fa-ră!
De zile întregi au avut nevoie colegii ca să-i explice detaliile nepercepute de el ale vieţii apăsătoare în regimul spulberat în decembrie. Podo a constatat că de unele mizerii Vasile ştia, dar de majoritatea nu avea habar. Prietenii nu-l tulburaseră cu necazurile lor, iar dacă a resimţit vreodată vreun neajuns, în caz că cineva i-a explicat cauzele, l-a considerat accident logic de parcurs. Nu cred că aş fi procedat altfel dacă m-aş fi aflat în preajma lui. Aş fi întreţinut comunicarea noastră în hotarele stricte ale nevoilor modului său specific de viaţă, nu mai mult. Nimic mai potrivit, câtă vreme regimul comunist s-a năruit, iar modul de viaţă foarte personal al lui Vasile Adamescu a supravieţuit. Numai că, pe această piatră de hotar, se nasc nenumărate întrebări: prietenii şi colegii lui chiar n-au simţit nevoia să-i împărtăşească şi lui bucuria eliberării? Nimeni nu l-a considerat vrednic de a cunoaşte noutăţile? Adevărul este că celor din jurul lui le era cel mai la îndemână să creadă că el se află în lumea sa şi-i e destul atât. Vieţuieşte într-o crisalidă nu tocmai etanşă, unde are ce-i trebuie şi ale cărei ferestre nu e bine să fie deschise larg şi-n niciun caz deschise de tot. Nici despre noi, orbii, mulţi din mediile de dincolo de noi, nu gândeau altfel.
Articolul din revistă, de fapt editorialul, îl scrisesem chiar eu. Nu mai ţin minte cum îl intitulasem, dar vorbeam de revoluţia de la Bucureşti ca de un tsunami ridicat violent, cu coloane de protestatari ocupând bulevardele şi înaintând spre centru în dimineaţa de 22 decembrie, cu scandări ce s-ar fi auzit până la cer: „Gorbaciov unde eşti, / să ne vezi la Bucureşti?!"
- Cine e Gorbaciov, a întrebat într-un târziu Vasile Adamescu.

XIX

Târziu, când am câştigat distanţa necesară pentru a fi în stare să privesc suficient de conştient în urmă, am înţeles că cele patru săptămâni din 1971, 18 noiembrie -15 decembrie, puteam să le decupez, să le aşez deoparte ca pe o sferă translucidă înăuntrul căreia să contemplu un vârtej. Eu mă găseam şi afară, şi în globul acela plin de nebunii. Iar în timpul vacanţei de iarnă aşezată călare pe anii ’71 şi ’72, mă uitam către începutul trimestrului al doilea ca la ghilotina care avea să cadă cu sentinţa: „Ruba afară din şcoală, de ce-ai mai venit de acasă?” Pe părinţi nu-i înţelegeam. Aveam siguranţa că unul dintre ei, mai degrabă mama, mă va însoţi la întoarcerea la Cluj ca să pledeze în favoarea mea. Ba mă aşteptam ca ea să-l ia cu sine şi pe locotenentul de securitate din Satu Mare. După întâlnirea cu tovarăşii lui de muncă de la Cluj, pe el îl percepeam ca pe un prieten. Va argumenta pentru mine, va fi imbatabil, îi va convinge, va învinge.
Nimic din toate astea. Mi-au făcut bagajul şi m-au dat în grija lui Tityrus:
- Împreună aţi venit, împreună să vă-ntoarceţi, a decis tata, iar dacă te dă şcoala afară, te pune Gyuri la tren şi te-aştept eu în gară, ştii tu cu ce, că o să-ţi iasă din cap toate chitarele băgate-n priză şi alea nebăgate!
La fel sărise şi mama când mă surprinsese într-o zi ascultând o piesă cu Lokomotiv G. T. la Radio Kossuth de la Budapesta:
- Iar îi asculţi pe nebuni cum trag de sârme, vrei să te dea afară din şcoală?
- Dacă mă exmatriculează, eu acasă nu vin, aşa să ştii!
- Şi unde o să te duci, cine o să te ţină? Nu-ţi ajunge că te-au purtat pe la securitate, bine că nu te-au oprit acolo! Iar îţi închipui că o să schimbi singur lumea?
Plicticoasă, ucigătoare vacanţă. Iarna mă ţinea ţintuit în casă. Primăvara, vara mai ieşeam în curte, mă plimbam de unul singur pe dalele de piatră de la poartă până în capătul grădinii, mergeam din strada Pionierilor în strada paralelă Engels, la verii mei. Curtea lor era mult mai generoasă, bântuiam solitar prin ea, nu tocmai ca prin cea de la Cluj, dar pe aproape. Greu mi-a fost în iarna aceea să ascult şi radioul. Tata era primar într-o comună şi stătea mai mult pe acolo, dar cu sărbătorile, s-a tras şi el cât a putut către casă. Apoi mama se urnea anevoie dimineaţa către biroul unde îşi era şefă şi amploaiată totodată. Dincolo de ora nouă, când o lua în direcţia datoriei, Europa Liberă nu difuza decât un program muzical, iar postul se prindea din ce în ce mai prost. Mare minune dacă izbuteam spre zece s-ascult un buletin de ştiri. După-amiaza nu era chip să captez vreo emisiune. De cum întindeam mâna spre potenţiometru, toţi ochii se căţărau pe mine. Programele 1 şi 2 de la Bucureşti nu ieşiseră din tufele lui „foaie verde”, brigăzile artistice se pregăteau pentru distracţia din noaptea de Revelion, zâmbeam la secvenţe cu şoferi gângavi în faţa miliţianului care tocmai îi prindea cu transporturi clandestine de porci. Suspecţii se bâlbâiau defensiv, lungeau vorba, dar câte un guiţat materialist dialectic îi dădea de gol.
- Ai văzut ce prostii fac unii oameni? m-a interpelat aluziv un unchi de gradul trei sau patru ajuns la noi tocmai pe fondul unei asemenea reclame.
Guiţatul era atât de expresiv, că nu putea să nu îndrepte pavilioanele tuturor urechilor spre radio.
Singura lumină a acelui sfârşit de an a venit dinspre sora mea. Rămaşi numai noi doi acasă într-o zi de lucru, am putut sta de vorbă. Am hărţuit-o, am chinuit-o cu insistenţe şi rugăminţi.
- Nu-ţi spun, s-a revoltat ea, pentru că nu vreau să-mi amintesc!

- Bine, Lia, dar vezi, tu ştii ce s-a-ntâmplat că ai fost acolo, mamei cred că i-ai spus, tatii la fel, numai eu, personajul principal, să nu aflu nimic?
Făcusem o pauză de gândire înainte de „personajul principal”. Cum să mă definesc oare? Nu-mi venea să-mi spun prea simplu, „autorul scrisorii”, dar nici „capul tuturor răutăţilor” sau „criticul Tezelor lui...” Se ştia prea bine ale cui. Am ales o formulă din limbajul teatrului radiofonic, se şi potrivea, îmi plăcea, mă vedeam deja la microfon, dar mai ales pe scenă. Lia m-a pus însă în dificultate cu întrebarea ei:
- Şi dacă trebuie să-mi fie frică să-ţi spun?
- Păi, dacă până acum nu ţi-a fost frică, n-o să-ţi fie nici de acum încolo!
- Cum să nu-mi fie frică, ce vorbeşti? Ce ştii tu?
Niciun argument n-o îndupleca, nicio rugăminte. A vorbit abia după fraza mea chinuită, aproape înlăcrămată, despre felul în care m-a luat maşina securităţii, care nu ştiam unde mă duce, despre cum simţeam că mă târăşte pe fundul mării unde puteam fi strivit în orice clipă. Până la urmă mi-a povestit mai pe scurt cum au descoperit-o, cum au aflat că ea şi nu altcineva aşternuse pe hârtie textul scrisorii către München. Lia era în clasa a şaptea, într-o şcoală care, de la a cincea până la a douăsprezecea, cuprindea o secţie de muzică şi alta, unde învăţa şi ea, de arte plastice. Drept care, nu avea de ce să se mire când, contrar orarului din program, diriginta le-a cerut tuturor copiilor din clasa ei să scrie după dictare câteva fraze ca să se vadă cum stau cu toţii, viitori artişti, cu estetica scrisului de mână. După o oră, a chemat-o afară pe Marcela, aşa i se spunea soră-mii la şcoală. Ni se dăduseră fiecăruia la botez câte două nume, să ne ajungă, mie Radu Sergiu, ei – Marcela Lia. Se întâmpla să fim strigaţi într-un fel într-un loc şi în alt fel în celălalt. „Marcela, i s-a adresat ca trăsnită profesoara, ai scris tu cumva la Radio Europa Liberă?”
- Şi?... am încercat eu să stimulez continuarea, sesizând că Lia ezită.
- Şi am zis că n-am scris eu, că nu şi nu. Nu voiam să recunosc şi pace. M-a luat atunci şi m-a dus într-un birou lângă direcţiune unde se aflau doi tipi din afara şcolii, în costum şi cu cravată.
Lia s-a oprit din nou. Nu-i venea uşor să-mi povestească.
- Şi, spune mai departe, ţi-au făcut ceva?
- Ce să-mi facă, să mă ia de urechi? Când s-a ridicat unul şi a venit spre mine, chiar aşa credeam că o să facă. Îmi tot cerea să mă uit la el, pentru că mă uitam la pantofi, nu voiam să ridic capul. La fiecare întrebare cu scrisoarea, ziceam că eu n-am auzit de aşa ceva, n-am văzut, n-am scris.
A dat semne că ar dori să se oprească aici cu mărturia, dar am convins-o să nu încheie de tot, spunându-i că şi pe mine m-au luat la întrebări securiştii la Cluj şi că, dacă voi afla mai multe, poate că voi şti cum să mă apăr când vor vrea să mă dea afară din liceu. Mi-a mai spus deci că, pentru a o îndemna să vorbească, diriginta a luat-o deoparte, încredinţântu-i secretul că şi profesorii dăduseră probe de scriere de mână, că miliţia şi securitatea ştiau tot, că nu i se va face niciun rău, dar să fie sinceră şi să spună cum s-a întâmplat de a scris. A urmat după aceea discuţia despre mine. Profesoara o fi ştiut dinainte ori o fi aflat doar atunci că Marcela are un frate orb, nu m-am dumirit. E cert însă că uimirea şi exclamaţiile l-au avut ca ţintă pe frăţiorul cu becuri stinse, mai mare şi cu idei din alea! Cu idei şi cu apucătura de a nu sta locului. Lia de acasă, Marcela de la şcoală, sora mea, i-a mărturisit dirigintei adevărul, profesoara, zgâlţâită probabil de mai puţine frisoane ca la început, a raportat tovarăşilor în costum, eleva Ruba a fost adusă din nou la o confruntare cu ei, iar de acolo, nu mai voia să-şi amintească nimic.
- Ce mă baţi atâta la cap? Ştii cât de urât au vorbit despre tine?... Apoi despre noi toţi din familie, mamei nici nu i-am spus şi n-o să-i spun niciodată. I-au chemat şi pe ei pe la securitate.
- Dar cu tine au terminat după ce le-ai spus că eu ţi-am dictat scrisoarea?

- M-au pus să dau o declaraţie cu tot ce am spus, dar nu mă pune acuma şi tu să-ţi dau declaraţii!
Ce-o fi fost la gura securiştilor îmi închipuiam în mare: „Nenorocit, nebun, anormal, vai de capul lui, vierme împuţit, o stârpitură, ce ţicnit, ce să-i plângi de milă, mai bine un brânci sub o maşină şi gata!” Cam aşa trebuie să fi sunat vorbele lor la furie, dacă stau să-mi amintesc de cum mă înşfăcase şoferul din clădirea anchetei din Cluj şi cum era gata să mă atârne deasupra golului scării înainte de a mă scăpa de la etaj, din întâmplare, desigur, ca pe un ghiveci crăpat. Nu mă puteam abţine totuşi să nu-mi reprezint şi scenele dintre ei, mai cu seamă acum, când la radio nu mai aveam piese de teatru cu care să mă alint şi când aflasem că probe de scris de mână le fuseseră luate în Satu Mare şi profesorilor. Înseamnă că scrisul le fusese stors din stilou şi elevilor de liceu, actriţelor de la teatru, fotbaliştilor, cântăreţilor de la filarmonică, ălora de prin fabrici, români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi, după cum proclama Partidul idealul egalităţii cetăţeneştti. Cei doi îmbrăcaţi la costum or fi fugit de la şcoala de arte la sediu şi or fi dat năvală în biroul şefului: „Tovarăşe colonel, am descoperit-o, duşmanul a fost prins! Am prins-o după trei luni de zile de cercetări, de muncă şi chin, e elevă, are treisprezece ani, are şi ochi albaştri, frumoşi, să vedeţi ce frumoşi, dar nu e tocmai ea, are un complice, acela e duşmanul principal, însă momentan nu e la noi în oraş, e la Cluj şi pe deasupra e şi orb de tot, nu vede nimic, dar uite ce a scris pentru că a obligat-o pe aia mică să scrie, poftiţi declaraţia, raportul şcolii, dovezile investigaţiilor noastre, câtă lume n-am verificat, trei luni de zile, am muncit zi şi noapte, am prins un caz neobişnuit, ne-a surmenat, vă daţi cu siguranţă seama, avem nevoie de odihnă, toate documentele le aveţi aici, ce dacă-i verde dosarul, trăiască lupta pentru pace!”
Dar poate că şi locotenentul meu m-o fi apărat, chiar înainte de a mă cunoaşte. Părinţii nu şi-au schimbat decizia. Ne închipuiam fiecare că am putea face ceea ce în niciun caz nu am fi putut face. M-am întors cu Gyuri la Cluj în Budai Nagy Antal 31 şi, culmea, am fost lăsaţi să pătrundem în şcoală. Nimeni nu ne-a oprit la poartă să ne reîndrepte spre gară, iar de acolo, Rubi, valea! Am intrat. Nu ştiu dacă paşii ori doar mintea mea măsurând coridoarele a produs un ecou ca-n hăurile de sub talpa Pirineilor de unde, spune Ernesto Sâbato, o tagmă ocultă a orbilor ar conduce lumea. Aşteptam să văd ce se întâmplă. Pustiul din jur îl simţeam, dar nu miroseam dacă el se va strânge, se va lăbărţa ori dacă, îngustându-se, mă va expulza. Fiindcă a doua zi am fost acceptat la ore, parcă am început să pricep că locul meu în lume nu fusese mutat în altă parte. Mai mult, domnul Secăşan m-a invitat pe la dânsul. Era, ca şi pe vremea mea, diriginte la una din clasele primare. Copiii fie că nu veniseră încă, fie că-i luase în primire alt program. Eram numai noi doi. M-a pus să stau în prima bancă. Scena avea ceva din ziua de neuitat a sosirii mele în B.N. Antal 31 în ianuarie 1963, în clasa a doua. Ne găseam de fapt în aceeaşi sală.
- Ruba dragă, a început el, nu cred că te vor pedepsi atât de tare, dar dacă o să te dea ăştia afară din şcoală, unde bănuieşti că o să te trimită?
Nu mă aşteptam să pornească atât de abrupt. Am fost însă limpede:
- Păi, mi-au şi spus-o: afară din toate liceele din ţară, deci, au de gând să mă trimită la Bucureşti, la Vatra Luminoasă, la făcut perii şi măturI, poate şi cutii de carton.
- Nu se poate, mai suntem şi noi pe aici, corpul profesoral e acela care trebuie să decidă înaintea tuturor soarta oricărui elev, cunoaştem oameni la inspectoratul şcolar, am şi vorbit cu ei, nu aflaseră încă de Europa ta Liberă la sfârşitul trimestrului întâi. Putem ajunge şi la Ministerul Învăţământului, îi ştim şi acolo pe unii. Vei rămâne la noi, aşa cred. Mă gândesc însă la ce ar putea fi mai rău, adică la suspendarea ta din acest an şcolar şi dreptul de a te reînscrie, mai întâi, tot la noi din septembrie, ca şi cum ai rămâne repetent, iar în al doilea rând, la un liceu din oraşul tău ori la unul din Cluj, că în altă parte nu-mi închipui că te-ar trimite.

- Nu vreau acasă, am sărit imediat, molipsit deja de scenariu, căzut de-a binelea în el. Mama nu s-ar putea abţine şi m-ar mămi toată ziua. M-ar duce ea la şcoală, m-ar aştepta la gard după ore, n-aş putea să suport una ca asta în faţa colegilor. Apoi, şi-ar băga nasul în tot ceea ce fac, culmea e că nu se teme ştiind că mă deplasez singur prin Cluj, dar acasă, nu mă lasă nici la doi metri fără să mă ia de mână.
- Te-ar lăsa până la urmă, o cunosc, doar am discutat cu dânsa de atâtea ori înăia trei ani cât ai fost la mine în clasă şi-ţi spun eu, acceptă uşor noul, noutăţile, te-ar lăsa şi singur, dar altul e necazul... La Satu Mare, securitatea care te-a descoperit cu scrisoarea, s-ar ocupa special de tine, nu sunt obişnuiţi cu un asemenea caz. Mă tem că n-au ei chef să-şi mai facă de lucru pe acolo şi cu un elev ieşit din schemă cum ai fi tu. Ar mai putea să te treacă la fără frecvenţă. Dacă ar avea şcoala noastră un asemenea curs ar fi simplu, de fapt, cred că ar fi făcut-o deja, ar fi zis că nu te scot din şcoală, dar te obligă să răreşti vizitele pe la noi, doar la examene şi gata! Dacă pentru cei de la fără frecvenţă angajarea în muncă e obligatorie, cu tine s-r fi făcut o excepţie. Fără frecvenţă sau cu frecvenţă zilnică, dacă nu mai vor să te ţină la noi, cel mai probabil vei fi trimis către un liceu din Cluj, pe motiv că aici poţi avea cam aceleaşi condiţii de învăţare ca-n şcoala noastră, poţi împrumuta manuale Braille de la noi, Picht pentru scris de asemenea, înregistrări pe bandă şi câte altele. Dacă o să te scoată de la noi şi o să te lase în Cluj, te iau în gazdă... La mine adică, cum urci pe Cetăţuie, pe strada Gallilei 12, nu ai nimic de plătit, doar de învăţat să mergi singur la noua ta şcoală. Mă rog, dacă te vor repartiza la fără frecvenţă, vei sta acasă până la sesiunea de examene, dar atunci vii tot la mine.
Şocul nu m-a ajutat să răspund prea inteligent, mi-a scăpat ceva cu nevoia mea de magnetofon.
Stai la mine, a continuat primul meu diriginte din B.N. Antal, te-am mai scăpat eu o dată, nu ştii, când voiai să nimereşti cu bulgări podoabele calului... Mă, aia a fost prima ta arestare, hă-hă, te-am scos din mâinile lor!... (Râs discret, dar râdea cu plăcere la amintirea poznei. Zâmbeam şi eu destul de flatat că-mi confirmasem, cu scrisoarea, condiţia de rebel.) Uite, iau pe răspunderea mea un Picht şi rezerve de hârtie Braille ca să ai cu ce şi pe ce să scrii, o să te înţelegi bine cu fiu-meu care-i cu doi ani mai mic decât tine, o să te ajute şi el cât o mai fi nevoie. Dar cu el, trebuie să-ţi placă porumbeii, nu glumă! Îşi face crescătorie. Am o cămăruţă pentru tine, cândva ţineam acolo tot felul de borcane şi bidoane, acum sunt acolo un pătuţ şi o măsuţă, o să-ţi ajungă. Încape şi un magnetofon, îi conving eu pe ai tăi să ţi-l cumpere. Să vezi cât de mult o să-i placă mamei tale când va veni să te vadă. O să propun să te transfere la liceul nr. 10, e aproape de noi.
Invitaţia dascălului meu din a doua până-ntr-a patra mi l-a evocat pe locotenentul de la Satu Mare, prietenul securistic din capul meu, care mă întrebase dacă nu m-am gândit vreodată să stau în gazdă şi nu în internat. Ştia el unde bate. Fostul meu diriginte a sesizat că un gând mă speriase şi m-a asigurat că nu poate fi rău, chiar dacă nu voi mai fi ţinut între pereţii albaştri din B.N. Antal. Să nu mă tem şi să apelez la dumnealui cu încredere.
Uneori îmi mergea mintea. Realizam acum că, după răzvrătirea mea antiregim, câştigasem aliaţi şi susţinători. Bunătatea lui Secăşan nu se dezminţea, iar fata cu îmbrăţişarea trebuia descoperită. Dacă mă vor ţine în şcoală, asta va fi epopeea de căpătâi pe care să o duc la bun sfârşit. Nu numai să identific fata, ci să şi ţes o poveste împreună cu ea.
Dar figura lui Sorin Secăşan era greu de umbrit chiar şi de zâne. De când aveam unii şapte, alţii opt ani, eram deja plecaţi de acasă la sute de kilometri. Unii părinţi de prin Moldova, Dobrogea sau Oltenia, chiar dacă veneau de mai multe ori să-şi ia odraslele în vacanţă, nu pricepeau nici în ruptul capului unde a pus Dumnezeu sau dracul Clujul ăla. Îi aducea trenul, trenul îi căra şi înapoi, în curtea lor îi întâmpina vaca, porcul îi aştepta în coteţ, statul îl luase de pe capul lor pe băiatul ăla orb, ce-ar fi făcut dacă le-ar fi rămas în bătătură? Vai de capul lui va fi la vară când va sta zile întregi pe prispă fără să ştie ce să facă! Noroc că are un câine cu care să se mai joace, o să-i mai aducă vreo doi ca să i se pară ăluia mic mai uşor de trăit.

Secăşan ne-a făcut să mai uităm şi de răsfăţurile, şi de singurătatea de acasă. Ne păstra banii şi, cu stiloul şi cu lista în mână, ne cumpăra de toate. Pe unii, ştia el pe care, îi ţinea pe datorie, iar aia se ştergea pe nesimţite la sfârşitul anului. Nici douăzeci de lei nu le lăsau părinţii unor băieţi la predarea lor la internat şi mă tem că oamenii mai mulţi bani nici nu aveau. Dirigul făcea lista: bomboane, pufarin, pastă de dinţi, napolitane, biscuiţi, un piaptăn, o ciocolată, auzi acolo, ciocolată! Ni le aducea pe toate într-o raniţă.
Figura acestui bărbat stând în picioare lângă catedră e una dintre luminile care îmi ies şi acum în cale pe neaşteptate. Îmbrăcat întotdeauna în halat alb, ca un medic, cu părul tot alb şi cu pantofii de un maro roşiatic, atât de bine lustruiţi, că umbra ficusului din colţ putea fi deslușită în luciul lor. La un început de iarnă, ţin minte că ne-a spus că are patruzeci şi patru de ani. Vederea mi s-a stins după ce am lăsat în urmă dirigenţia lui Secăşan.
Se născuse în 1919 în familia unui preot ortodox din sudul Transilvaniei. Fusese admis însă la Colegiul greco-catolic Sfântul Vasile cel Mare din Blaj, ca apoi să studieze teologia ortodoxă la Sibiu. În acelaşi oraş, la Universitatea Ferdinand refugiată din Clujul ocupat de Hitler şi Horthy, urmase şi cursuri de drept, iar mai apoi, de pedagogie defectologică. A ales deficienţa vizuală, putea să se specializeze în cea auditivă sau în debilitatea mintală. Era vărul unei foarte cunoscute figuri a literaturii și a vieţii publice. N-am ştiut asta până la începutul anului 2015 când la Bucureşti, la Academia Civică, în strada Paleologu, m-am aşternut la o vorbă îndelungă şi tihnită cu Romulus Rusan şi cu Ana Blandiana. Evocând anii unei tinereţi încercate, cu tatăl fost chestor de poliţie la Aiud, rămas în anii ’50 în acelaşi oraş, dar zăvorât în spatele zidurilor groase ale altui stabiliment, Rusan povestea cum lucra noaptea ca muncitor necalificat la uzinele Carbochim din Cluj. Dreptul la un alt loc de muncă nu i se îngăduise. Locuia la un văr care avea în casă un singur pat. Îl foloseau pe rând, cel care lucra ziua, dormea în el noaptea, iar Romulus în timpul zilei.
- Vărul meu, spusese Rusan, era profesor la Institutul orbilor, îl chema Sorin Secăşan.
Am sărit în sus la o asemenea surpriză şi am avut nevoie de timp ca să-l conving pe scriitor că vorbim despre acelaşi bărbat care pe el îl găzduise la greu, iar pe mine mă educase. Ba era cât pe ce să mă ia şi pe mine la el în anii de glorie ai Tezelor lui Ceauşescu.
Atunci, la o jumătate de an după Teze, în ianuarie 1972, am plecat întărit sufleteşte de la etajul întâi, din sala de clasă a domnului Sorin Secăşan, cea lipită de sala de muzică unde, în decembrie, camarazii tălăzuiseră şi vuiseră atât de tare, că încurcaseră planurile UTC-ului municipal. Urcam scările şi nu mă gândeam decât la frumoasa din decembrie pe care trebuia să o descopăr şi să mă prăbuşesc la propriu sub sărutările ei. Lucru hotărât: Rubi, înainte! Înainte pe naiba, am exclamat în sinea mea de la o vreme observând că bagajele mele nu sunt scoase pe poartă, dar nici minunea cu îmbrăţişarea nu se arată. Oricât mă învârteam, nu izbuteam să prind un capăt de fir pe care să merg spre visul meu. O tot căutam pe Cătălina Păpădie ca să mă pună din nou în legătură rock’n’roll cu educatoarea de la clasa a treia, dar pare-se că Păpădie, ca şi alţi dascăli, se fereau să intre în dialog cu mine în afara obligaţiilor din program. Am înţeles, aşteptau cu toţii decizia Ministerului Învăţământului. În schimb, colegii m-au băgat mai cu poftă în grămada lor. După câte un ghiont de semnal, auzeam o proclamaţie de solidaritate: „Aici, Radio Europa Liberă!” Ghionţii erau uneori mai ascuţiţi ca declaraţia de simpatie. Vocea Departamentului mergea înainte din staţia de radioficare, dar cu ceva mai puţine flame şi, o vreme, fără participarea mea. Ba şi vreo două ediţii ale New York Times au fost propuse şi dezbătute în redacţia din „firmotirul” 3, fără însă ca spectacolul să scapere la fel ca la ediţia cu Cătălina Păpădie şi Sebastian del Cano.
Poate că de la ghionţii de solidaritate ai camarazilor, mintea mi-a înflorit, aşa că într-o seară, m-am dus în dormitorul copiilor de clasa a treia. I-am luat măgulitor cu "Măi, băieţi!"
- Măi băieţi, cum o cheamă pe educatoarea voastră?
- La noi e domnul Enăchescu, mi-au spus, tovarăşa Steliana e la B, să spui să ne dea înapoi aparatele de radio că ni le-au confiscat!

- Dar de ce să vorbesc tocmai eu pentru radiourile voastre, băieţi?
- Că am auzit că tu ai zis la Europa Liberă să ni le ia. I-am spus în vacanţă şi la tata, a zis că dacă te prinde, te bate! A mai zis că, dacă se pierde, să-mi dai banii pe radio!
Vorbea unul singur dintre ei, îndrăzneţ şi ţopăind în pat. L-am asigurat că-şi va căpăta aparatul, iar de la mine, dacă va mai vorbi prostii, un şut în cur. De la cei de la B am aflat că pe tovarăşa Steliana o cheamă tovarăşa Moraru Steliana, că e tare bună, ei nu voiau să le-o ia. Nu le luaseră nici tranzistoarele, pentru că nu le aveau. Toată lumea era în primejdie: eu să fiu trimis la plimbare, celor dintr-a treia A să nu li se dea înapoi radiourile, celor dintr-a treia B să le fie luată Steliana... Dar cine s-o ia şi cui să i-o dea, de ce nu mie, tovarăşi?
Drept care, a doua zi pe la ora trei, băteam frumos la uşa clasei a treia B de la parter. Situarea asta la parter mă umplea de speranţe. De aici trebuie să fi ţâşnit ea în decembrie şi să mă fi ajuns din urmă. Cum îi mai răpăiau tocurile pe ciment!
- Cauţi pe cineva? am fost întrebat îndată după „bună ziua”.
- Sărut mâna, domnişoara Moraru, nu vreau să deranjez, vreau să ştiu doar dacă vă interesează un Jimi Hendrix, am o bandă cu înregistrări de calitate...
- Acum avem oră de lecturi suplimentare, tocmai le citesc Baronul Münchhausen, trebuie să vă învăţăm cum să vă dezvoltaţi imaginaţia, dar să nu minţiţi...
- Da, am citit-o şi eu când eram ca ei, e...
- Vezi, Ruba, e bine să nu deranjăm programul de lectură, nu mă interesează Jimi Hendrix, întreb şi eu uneori ca să aflu câte ceva.
Se ridicase şi, luându-mă de cot, mă împingea uşor spre uşă. Era mai înaltă decât mine, nu ea mă pupase, dezamăgire mare, cercetările continuă.
Steliana, ce de Münchhausen ţi-aş mai trage eu peste nas! Precis ai minţit şi tu, ai vrut să scapi de mine, ţi-e frică, îmi baţi apropouri cu imaginaţia şi cu minciuna, te dai grande? Dar o voi găsi pe cea fără teamă de nimic. Voi da eu de ea, mai ales că Ministerul Învăţământului şovăia să se pronunţe ori părea să fi uitat de mine.

XX

Nu ca s-o găsesc neapărat pe cea care nu se temuse de nimic şi-mi sărise de gât, ci ca să am pesemne cum s-o caut, m-a ajutat Pop V. Intenţia lui era de bună seamă alta. Iar când avea să-mi transmită ceva important, unde să mă convoace dirigul dacă nu în cabinetul metodic? O ţinea acolo pentru mine, la păstrare şi în aşteptare, pe domnişoara Mimi, studentă. Da, studentă defectologică în anul trei, aproape absolventă, vasăzică, iar dumneaei avea de făcut o cercetare, o lucrare.
- Ruba, înţelegi, e defectologia la mijloc, probleme ştiinţifice, tineretul din ţara noastră cercetează, dânsa are, cum se cheamă?
- Am baterii de teste, seturi de întrebări, chestionare, eu le-am conceput pe baze psihopedagogice cunoscute, să mă asculte şi să-mi răspundă!
- O să răspundă corect, aşa-i Ruba?
- Aşa e, am confirmat ca la şedinţă, simţind că cercetarea asta sau ancheta suplimentară, mai ştii, e încă un cârlig prin care rămâneam agăţat în B.N. Antal 31.
- Iar acum, spuneţi-i cum vă numiţi la facultate!

- O să afle el şi singur, a căzut replica celei căreia Pop V. îi vorbea la pluralul politeţii, dar care ţinea să se vadă de la început că e plină de baterii.
A amenințat că va veni chiar a doua zi, să-i fixez eu o oră. În aer mirosea a primăvară, era cu puţin înainte de Mărţişor, mai bine să accept acum, când pe afară vremea se cumpănea între zăpadă şi ploaie, decât să fiu nevoit să-mi sacrific mai târziu după-amiezile cu soare. Iar întrebările ei trebuia să mi le transcriu în Braille. Mi-am luat Pichtul doldora de zgomote ca o batoză, rugându-l pe Podo să ne elibereze banca.
Şi astfel a pornit la drum, noi îi spuneam „colaborare", dar în realitate, nu ştiu cum să definesc ceea ce făceam. Focurile porneau din bateriile ei de ce-or fi fost, iar eu ba răspundeam, ba mă predam. Colaboram deci oficial cu Mimi Drop sau Drop Mimi, după gust. Eu, pentru că învăţam cu poftă şi de unul singur engleza ce nu figura în programa noastră, trăgeam totul spre (n-o să papagalisesc după alţii „limba lui Shakespeare", ci spun ca aici) ţara lui John Lenon. La numele de Drop, am reacţionat imediat: „A drop of golden sun". Nu i-o fi plăcut să arate ca un picur de soare sau nu înţelegea? N-a avut nicio reacţie. Se dădea cu un parfum care nu-mi plăcea. Exala vechituri de salon, nu prospeţimi de floare. Vorbea ca şi cum ar avea tot timpul ceva de făcut, de parcă nu i s-ar fi îngăduit nicio pauză. De aici solemnitatea constipată a învecinării noastre în banca a treia de lângă sobă. Nu era prea înaltă, o potrivire între noi ar fi putut exista. Cu toate acestea, de la bun început, de la primele ei cuvinte, n-am mai visat ca ea să fi fost cea care mă luase în braţe. Am acceptat-o aşa cum era, cu întrebările ei dictate tare, le auzeau toţi băieţii aflaţi prin preajmă şi răspundeau şi ei la nimereală.
Când mi-am luat foile găurite şi le-am citit de la un capăt la altul, mi-am făcut o parte din semnul crucii. Bateria de întrebări mă descosea cam aşa: dacă mi-am dorit vreodată să am alţi părinţi, dacă mi-am imaginat vreodată că aş putea fi orfan, când au fost părinţii severi cu mine şi de ce; m-au instruit prin comenzi scurte sau prin lecţii lungi; ce am învăţat de la ei şi ce din alte surse, dacă mi-am dorit ca unii dintre cunoscuţii mei să nu existe şi de ce? Apoi, ce fel de prieteni mi-am făcut, ce discut cu ei, cu care ce anume, unde vorbesc cu ei şi cam pe la ce oră? Nu văd, dar ar trebui să vreau să ştiu cum arată lumea din jur, da sau nu?
Am fost tentat să răspund că nu mă interesează, apoi că am curiozităţi numai cu privire la figurile feminine. Am răspuns însă corect că informaţia mi-o iau, pentru detalii, din conversaţiile curente, din lecturi, altfel, ştiu prea bine cum arată ambientul.
Mirosul de praf stătut al securităţii a răzbătut în întrebările despre una din preocupările mele de căpătâi, ascultarea programelor radio: de ce emisiunile alea şi nu alealalte, împreună cu cine le ascult, când şi cine vorbeşte? De ce scriu poezie şi nu eseuri? Acesta era un cuvânt pe care-l auzisem de puţine ori, mi-a explicat ea ce înseamnă cu exactitate. Se aştepta de la mine la eseuri de psihologie comportamentală... Repet, ca să dau de înţeles cât de tare m-a surprins formula asta, o repet fiindcă nu mă pot dezlipi de noutatea ei şi ca astfel să se-nţeleagă măsura în care m-a marcat: psihologie comportamentală. Zicea că, de pildă, aş putea să-mi descriu trăirile când descopăr realitatea pas cu pas, că precis aşa mi se întâmplă, ştie ea, să nu încerc s-o duc, ar putea să iasă de aici un document bun pentru studiu. Pe urmă o întrebare cu clopoţei: dacă, după părerea mea, există sau nu Dumnezeu şi dacă există, cum, dacă nu există, de ce?
Dacă am o prietenă, dacă am iubit vreodată o fată, n-are importanţă vârsta, la şapte ani, la zece, la şaisprezece, că ea, de exemplu, a fost îndrăgostită la opt ani, iar acum are douăzeci şi doi şi nu e înamorată. Detaliul îmi era de mare ajutor. Credeam că mi-l servise anume şi am început să mă pregătesc. De făcut nu ştiam ce aveam să fac, dar mă pregăteam.
Când anume mă plictisesc, m-a mai întrebat, când nu, când mă plictisesc cel mai tare şi când invers. Cum îmi imaginez o minge sferică şi de ce e obligatoriu ca ea să fie rotundă pe toate părţile?
M-am opus arătând că o minge cu funcţia de minge, utilizată adică într-un joc în care ea trebuie băgată în poartă, nu e musai să fie rotundă, vezi cutia noastră de conserve

preschimbată în balon nerotund, dar la fel de fotbalistic. S-a mirat atât de tare, că m-a rugat s-o învăţ să scrie la Picht. Aici, în fine, viaţa a devenit interesantă. Îi aşezam degetele pe clape, i le duceam pe unde era cazul, dar mai ales pe unde nu, ca să le ţin cât mai mult între ale mele. Ea se apleca să vadă punctele, eu mă înclinam uşor peste umerii ei ca şi cum aş fi vegheat asupra corectitudinii imprimării, gata să sar şi să mut la loc punctele atât de mărunte, că era nevoie de două capete aşezate unul lângă altul ca să le descurce. Şi astfel am sesizat că nu-şi spălase părul, nu adia a iasomie ca al Păpădiei când ne aplecam amândoi spre difuzorul magnetofonului. Ba am mai băgat de seamă că purta şi ochelari. Nu era o nenorocire, câte fete din jurul meu nu-i purtau!... Dar înseamnă, fără nicio îndoială, că nu ea mă sărutase în 13 decembrie seara. Fata aceea nu era ochelaristă. La elanul cu care mă îmbrăţişase, şi psiho, şi comportamental, lentilele i-ar fi zburat în ţăndări în prima secundă. Iar apoi, avea părul spălat proaspăt, foşnea din şuviţe. Mimi însă foşnea din chestionar:

- Când te afli în aer liber în frig, ce imagine îţi apare pe retina memoriei vizuale de care mi-ai vorbit? Dar când e cald?
Mi-a mai dat şi o temă de casă: să-i descriu într-un „eseu”, spunea ea, o povestire, credeam eu, cum merg pe un drum necunoscut de ţară, printr-o pădure. Să nu uit că sunt singur, nu mă urmăreşte nimeni, nu-mi răsare nimeni în cale. Răspunsul i l-am prezentat peste câteva zile, când i-am dăruit şi un mărţişor. M-a pupat, dar mult prea scurt ca să înţeleg ceva din gestul ei de mulţumire. Da, pe obraz, scurt, ţoc, o singură dată şi trage-te Mimi înapoi ca Rubi să nu inventeze vreo psihologie comportamentală potrivită. Ratasem o şansă, o speriasem cu ceva, mă voi revanşa de 8 martie, oare ce dar să-i fac? Ba să nu-i fac niciunul, să înveţe mai întâi să pupe, să ia exemplu de la colega ei rebelă!
Înainte şi după 8 martie, cu şi fără cadou, colaborarea mea cu Mimi a sporit în timp şi în subiecte. Mă căuta, îmi cerea părerea despre fel de fel de îndeletniciri de ale noastre. Povestirea mea a fost sinceră, căutasem să mă văd într-adevăr, cu limitele şi cu grijile mele, singur pe un drum ascendent, uscat, denivelat şi nu prea, cu vântul tulburând frunzişul, cu cântec de păsări şi o creangă potrivită pentru cercetat traseul, găsită de mine prin pipăit cu piciorul în marginea pădurii. Loveam cu vârful pantofului o piatră, lunecam într-o groapă fără să cad, mă împiedicam de o moviliţă, mă zgâriam în măceşii de pe margine şi mă gândeam unde duce drumul. Se pare că a fost mulţumită. Doar lipsa de gânduri zburând aiurea i se părea suspectă, dar treacă-meargă.

- Vezi tu, Rubi, în astfel de deplasări fără ţintă, te gândeşti la ce vrei şi ce nu vrei...
- Se poate, dar mie nu-mi fugea mintea, fiindcă trebuia să fiu atent la toate zgomotele din jur, tu nu aveai nevoie de aşa ceva, îţi alerga privirea peste tot, mie urechile trebuia să-mi rămână locului.
- Aha, a zis ea meditativ, aha, aha!
Putea să mai scoată încă o sută de „aha”. Mi-am dat seama ani mai târziu, reflectând asupra probei mele psiho-comportamentale scrise, că vorbeam despre experienţe complet diferite: eu descriam un drum imaginar, în timp ce ea se referea la fuga ochilor şi a minţii sale pe un drum pustiu bătut cu adevărat, îmi povestea ce i se întâmplase propriu-zis. Asta era defectologia: ne întindea deficienţa, unii ziceau defecţiunea, pe masa de studiu, ne băga în cap câte un cuvânt în plus, ne scotea altele, vasăzică ne cerceta. Nu ne vindeca de nimic, rămâneam la fel şi după investigaţii, uite că nu zic anchete, dar aveam toată îndreptăţirea, prin minusurile noastre fizice vizibile, să fim obiect de studiu. Ceilalţi, nondeficienţii, nedefecţii, îşi inventaseră o ştiinţă căreia nu ştiu dacă-i descoperiseră vreo lege. Uite că peste elevii de la liceul Corneliei şi de la cel al lui Cristofor nu veneau studentele nedefectiste să-i chestioneze, ei funcţionau de la sine. Cu noi însă, era cu totul altceva: că de ce ne împiedicăm de pietrele rămase-n drum? Apoi, piatra aia, dacă tot ne stă în cale, de ce nu ni se arată prin nu ştiu ce simţ special format

pentru asta? Fiindcă... am îndrăznit într-o zi după un baraj de întrebări, fiindcă acel simţ e făcut să detecteze nu pietroaie, ci cu totul altceva!
Am sesizat instantaneu cum energia ei meditativă negativă caută să mă îndepărteze, să mă ţină la cât mai mare distanţă. N-a reuşit, am rămas locului, iar de la o vreme, m-a mai slăbit cu chestionarele, s-a apucat să-mi povestească despre profesorii din facultate, cerând să-mi spun şi eu impresiile despre ai mei ca un exemplu de mod de a cunoaşte oamenii, adăuga ea. Eu o presam mereu să-mi vorbească despre colegele ei care fac practica la noi, speram că-n acest fel, voi da de fata din 13 decembrie. Ba o rugam să-mi facă cunoştinţă cu toate colegele sale. Şi nu-i înţelegeam încăpăţânarea, amâna, tergiversa, nu le ştia numele. Speranţa mea era că ar fi ciupită de gelozie. În realitate, n-am consimţit să turnăm nici unul, nici celălalt, de la mine n-a aflat mare lucru despre profi, eu de la ea nimic despre vreo colegă.
Mimi nu mă atrăgea prea tare, dar, spre deosebire de departamentalii mei, aveam alături de mine şansa unui suflu al feminităţii. Fireşte că nu-mi formulam întocmai în aceste cuvinte percepţiile, însă simţeam, mânat de un optimism intratabil, că e mai bine să mă legăn înainte în aceeaşi barcă cu ea. Am ajuns să ne tutuim. Dar pare-se că bine ar fi fost să-mi ajungă şi-atât. Speram ca într-o zi să mă poată ajuta peroraţia sa, ce nu dădea semne de oboseală. Ţinta o constituiau mesajele cu impresii negative şi cele cu fond pozitiv din conversaţiile obişnuite ale oamenilor. Cât de mult ne pot năuci cele dintâi şi cât de frumos ne pot lecui celelalte. La efectele pozitive, mi-am strecurat mâna pe după talia ei şi am ţinut-o acolo o vreme. Era călduţă. Doar o vreme, fiindcă încet-încet, în timp ce ea îşi continua cu voce tare demonstraţia, degeţelele mâinii sale stângi, unghiile mai bine zis, îmi desprindeau palma, deget cu deget, de pe mijlocelul aproape încercuit. Mâna mi-a fost aşezată la loc sau, mă rog, pe undeva, pe lângă punctul de plecare. Nu a zis însă nimic.
Nu, fiindcă-i furnizam şi eu destule bucurii, deocamdată, numai din cele pentru concluzii ştiinţifice. Elanul cu care a intrat şi ni s-a impus într-o după-amiază pe la trei, ne-a făcut pe mulţi s-o confundăm cu însăşi debarcarea în Normandia.
- Am descoperit, am aflat, nu poate fi altfel, sunteţi nemaipomeniţi, mai ales Rubi, el m-a ajutat, o să-i citesc din Homo Ludens de Johann Huizinga, ca să vadă că aşa e cum spun eu!
Nu înţelegeam nimic, nici eu, şi nici alţii. Nu ne dumiream de unde exaltarea asta:
- Nimeni nu mă poate contrazice, mi-am dat seama de la jocul vostru cu mingea de tablă, nicio secundă nu vă gândiţi că vă puteţi rupe oasele, nici că vă pasă!...
Da, descoperise. Ne cercetase tocmai pe noi şi extrăsese, pretindea dânsa, un mare adevăr pentru omenire: instinctul ludic e la fel de vechi ca instinctul de conservare, care a predominat la om pentru o lungă perioadă de timp. Dar încet-încet, odată cu civilizarea, instinctul ludic a devenit chiar mai puternic, iar în anumite momente, predominant faţă de cel de conservare. Omul nu se poate abţine să nu se joace, au spus-o mari psihologi, istorici, medici, ni i-a înşirat pe toţi. Atâta l-a tot evocat pe Homo Ludens de Huizinga, că Silapulapu i-a promis că-i face şi el rost de proletarul emerit Homo Trudens de Bambingo Bombinga. Văzând că e mai greu s-o scoată la capăt cu toată gaşca, m-a tras pe mine lângă ea în banca a treia de la uşă şi mi-a turnat în ureche ceea ce stânga mea nu mai auzise şi din care a rămas cu o muzicalitate în udens şi în inga. În toate lucrările ei avea să dea ca exemplu tinicheaua noastră alergată pe ciment, ciocnirile spontane, fără niciun dor de autoconservare, îl va informa pe profesorul universitar doctor, dar şi pe celălalt, doctor docent, le-am uitat numele în următoarea jumătate de minut. Iar pe mine mă va invita la toate conferinţele în care îşi va prezenta cercetarea şi ipoteza. N-aş vrea să scriu, frumos şi exact, un eseu despre psihocomportamentul meu cu mingea de tablă la picior pe platforma de ciment şi...

Am pregetat la început. Dacă tot ne urmărise bătând balonul de tablă, dacă remarcase şi riscurile, de ce nu scria chiar ea? Mi-a zâmbit. Pot să fiu sigur că va exista şi un eseu observaţional, chiar aşa a spus, observaţional, de al ei. Dar mărturia mea ca actant al jocului va fi esenţială.

Firește că am cedat şi am scris. Aveam şi eu planurile mele.
Nici trei zile n-au trecut de la întoarcerea din vacanţa de primăvară, că Mimi mi-a propus un nou eseu, şi psiho, şi comporto: să-i descriu, cică, felul în care mă deplasez eu singur prin oraş, că doar i-am relatat numeroase scene de acest soi. Să nu fac mofturi, ci să trec la treabă, sunt după vacanţă, odihnit, binedispus, ea va face o sinteză a depoziţiilor mele şi-i va prezenta studiul de caz profesorului ei favorit, universitar doctor.
- Nu scriu.
- Cum?!
Replica mea a înţepenit-o lângă bancă, a uitat să se aşeze. La acel „cum" mirat al ei, n-am mai răspuns. O aşteptam. A reluat până la urmă:
- Dar mersul prin pădure cum ai putut să mi-l descrii?
- Te rog, stai jos.
I-am împins sub fund o revistă Braille Viaţă nouă devenită confortabilă de la atâta cur odihnit pe ea. Prin pădure îmi imaginam că sunt singur, nimeni în faţă, nimeni în urma mea. Obstacolele de înfruntat mi le-am stabilit tot singur. Dar prin oraş, traseul e nesigur, schimbător, apar alţi trecători, copii cu mingea, lăzi de mărfuri în faţa magazinelor, e zgomot de motoare în trafic, sunt şi maşini parcate.
- Vezi că ţi le-ai reprezentat foarte bine?
- Nu-i totuna. Trebuie să bat din nou străzile, să-mi refac reflexele de orientare în topografia urbană, obstacolele, capcanele sunt imprevizibile, nu se poate fără o ieşire la locul faptei, pe câmpul de luptă. Tot aşa ţi-am prezentat şi eseul (iată că am rostit şi eu cuvântul „eseu"), cu fotbalul de tablă, după un joc încins şi viu de la un capăt la altul.
Am respins toate propunerile ei, m-am ţinut tare. Am pretins că o solidă construcţie ştiinţifică nu poate fi ridicată decât cu omul pe teren. Prin pădure circulasem ca prin poezia lui Eminescu, aici însă, în inima oraşului, venea viaţa însăşi peste noi, pam-pam. Nu m-am lăsat până nu mi-am impus varianta. Ţâţâia mereu din buze, se poate spune că nemulţumirea i se citea pe ele. Pornirea mea sinceră era să stopez cu gura mea ţâţâitul ăla, dar mă opreau fie parfumul, fie defectologia. Între cele două, parcă defectologia era mai excitantă, mai plină de promisiuni. Dar impulsul cu pupatul prin surprindere se bătea cap în cap cu altul. A învins capul celui de al doilea impuls care-mi şoptea că trebuie să fac în aşa fel încât, prin mijlocirea ei, să obţin anularea interdicţiei de a ieşi din internat. Când scăpărau de visul de a mă face liber, cuvintele mele se pătrundeau şi de har. Am izbutit să-i demonstrez, nu mai ţin minte cu ce fel de argumente, că deplasarea mea independentă pe străzile Clujului nu putea fi separată de terenul de sub paşi. Cererea pe care a adresat-o direcţiunii avea în ea, căci mi-a citit textul, toate duhurile rugăciunii şi ale defectologiei luminate. Se pomenea acolo, în legătură cu mine, de „exces de izolare, de pericolul exacerbării sentimentului de vinovăţie, de toleranţă, de evitarea complexului culpabilităţii, de iertare, remuşcări, recuperare, autonomie personală, încredere, stimă de sine şi reintegrare socială". Ideea cu reintegrarea îmi plăcea mult fiindcă înţelegeam prin ea repunerea mea în drepturile dinainte de 21 noiembrie '71. Nu voiam mai mult. Când mă voi regăsi cu Podo şi cu Tityrus în parc, pe malul lacului, pe terasa Chios la o bere, mă voi socoti reintegrat. Şi totuşi, până nu-mi voi recupera Evangheliile, reintegrarea nu va fi deplină. Până atunci însă, hai cu Mimi defectologic pe teren, eu fiind şi pietonul, şi terenul, bravo, Rubi! Bravo, de vreme ce Pop V. Ion, în calitatea sa nu de diriginte, ci de secretar al organizaţiei de partid, m-a convocat din nou şi mi-a arătat că, de acum încolo, am voie, dar nu de tot, am dreptul, dar numai până unde trebuie, am posibilitatea, ştiind însă că nu totul e posibil, am permisiunea, fără să-mi pot permite orice, am datoria de care trebuie să mă achit, am obligaţia pe care e musai s-o duc la îndeplinire, am capacitatea de a fi la fel de capabil ca atunci când nu eram incapabil şi am responsabilitatea de a răspunde de gânduri şi fapte în faţa organelor care ne protejează, ne veghează şi ne salvează.

Drept care, după ce am ieşit pe poartă, mi-am petrecut mâna pe sub braţul stâng al lui Mimi. Grosimea lui nu era mai mare ca a caltaboşului preparat în copilărie de nea Martin Baumgartner. Braţul i-l strângeam uşor, iar cu degetele, cu partea lor exterioară, şi mai uşor, mă îndepărtam ca să le pot lipi de sânul ei şi să-i pot simţi forma. Nu-l prea simţeam, ceea ce nu înseamnă că-i lipsea, ci că nu-i prea crescuse. Dacă ar fi fost Anfisa în locul studentei, ţâţa ei ucraineană mi-ar fi strivit degetele. Dar treacă-meargă! Eram în oraş, aprilie înverzea şi înflorea asupra noastră, miros de seve proaspete în toţi arborii pe lângă care treceam, Mimi a găsit cu cale să-mi mângâie mâna cu care o ţineam de braţ, nu ştiu dacă din simpatie sau ca să-şi apere sânişorul de iscodirile mele. Pentru prima oară, după luna noiembrie, ieşeam în oraş nu sub imperiul programului, deci nu pentru a merge la practică în vreun spital şi nici la gară pentru a o şterge în vacanţă. Băteam străzile, cu un scop savant, dar le băteam fără ţintă. Nimeni nu ne impusese să mergem într-un anume loc, nimeni nu ne aştepta pe undeva. Mimi urma să se ocupe de partea cognitivă a acestui, ea îl denumise, „experiment”. Aşa că am traversat bulevardul Lenin şi mi s-a indicat ca, pe partea lui dreaptă, să o iau spre centru. Să o iau într-acolo singur, ca-n închipuire prin pădure. Ea urma să mă, n-a vrut să-mi vândă cuvântul de la bun început, dar într-un sfârşit, mi-a spus că urma să mă menţină în obiectiv. Altfel spus, eu n-aveam decât să tropăi înainte pe trotuar, iar domnişoara Mimi Drop, în ritmul meu, dropa-tropa, după mine. Frumos! Aşa am şi făcut. Am pornit, dar aveam mereu tendinţa de a întoarce capul. Mă asigura de fiecare dată că e acolo, ceea ce m-a făcut să mă obişnuiesc şi să înaintez cu încredere. M-am împiedicat de două ori: de nişte trepte împinse cam mult în afara corpului clădirii şi de o bicicletă rezemată de zid. Vrând s-o iau cu mine de la locul ei, am băgat de seamă că era bine legată. Mimi m-a meninţat că, dacă mai încerc să fur, pune capăt experimentului.

- Voiam s-o fur ca să ţi-o dăruiesc ţie...

S-a prins până la urmă, dar nu m-am mai ales c-un ţocăit pe obraz ca de mărţişor. M-a rugat să nu slăbesc ritmul.

- Stradă! a ţipat la o traversare, vine o stradă!

Dă-i Rubi şi explică-i încă o dată că tu sesizezi intersecţia din clipa în care ajungi în ea. Zgomotul de fond al spaţiului curge intensificat spre tine pe canalul acelei străzi întâlnite, ambientul se lărgeşte, e limpede că în dreapta se face o deschidere. M-a lăsat să traversez şi a alergat să mă oprească.

- Tu, nu ştiu dacă ţi-am mai spus, dar e bine să reţii dacă nu ştiai, iar eu cred că nu ştiai, tu te deplasezi şi te orientezi prin ecolocaţie. Ai reţinut? E-co-lo-ca-ţi-e! Adică zgomotul ăsta, cum i-ai zis?

- Zgomotul de fond al străzii.

- Da, al străzii, al tău, al meu se reflectă din clădiri, nu-i aşa, şi te ajută să te orientezi la fel ca liliecii!

Se bucura din toată fiinţa ei măruntă că mă descurc prin lume ca şoarecul înaripat. Tocmai citisem ceva despre liliecii vampiri din America de Sud, am obiectat că eu nu sug sângele nimănui, că nu am nici aparatul ăla de emisie de sunete, că nu zbor pe sus, ci merg, uite-aşa, târâş-grăpiş, pe jos, spre nicăieri. Gluma n-a mai supărat-o, m-a strâns de mână cu simpatie, cu sentimentul că i se confirma o teorie, o bănuială, o ipoteză. Rubi, prin lume ca liliacul, frumos! Nu i-am mai reamintit că despre ecolocaţie scrisesem şi eu în eseul cu fotbalul nostru de tinichea. M-a strâns încă o dată de mână şi m-a rugat să continuăm. Adică eu am mai avansat. Auzeam din faţă fâşâitul ritmic al unei mături şi nu-mi dădeam seama cum voi face să-l ocolesc.

- No, hai domnişoară şi ia-l de mână, că văd că te ţii după el!

- Noi facem un... a dat Mimi să explice.

- Faceţi ce vreţi, da’ du-ţi-l mai încolo că tăt colbu’ mere pă el, săracu’!

Bine zicea măturăreasa: „du-ţi-l mai încolo!” Eram al ei, al experimentatoarei, al defectologistei. Înaintam eliberat în mediul înconjurător ca un sticlete ţinut prea mult în colivie. Ba nu ca un sticlete! Ăla, dacă-i dai drumul, nu se mai întoarce. Oare ca un porumbel?... Că al lui Noe s-a întors la corabie.
- Hai, porumbelule, curaj!
Am tresărit. Să fie defectologia în stare să-mi citească gândurile? La porumbel ne gândisem în acelaşi timp, şi eu, şi Mimi. N-am zis nimic şi mi-am văzut de drum. Din spate, dumneaei mă păstra în obiectiv şi mă trata ca obiectiv. De fapt, eu, obiectivul, o târam pe ea după mine, iar cercetarea i-o căram în spinare. A mai apostrofat-o un pieton cu un copil, că de ce nu are grijă de mine, era cât pe ce să dau peste băieţel.
- Ba dumneavoastră, a replicat monitoarea mea, ar fi trebuit să-l învaţaţi pe băiat cum să se ferească de pietonii adulţi.
Nu ştiu dacă trebuia să fiu mândru. Oameni de toate felurile îşi dădeau seama de la cea dintâi privire că suntem legaţi unul de altul prinr-un păienjeniş invizibil, prinşi într-un cuplu ciudat, că ea mă urmăreşte şi ar trebui să-mi poarte de grijă. Gândeam la toate astea, când puţin mi-a lipsit să mă ciocnesc de un pieton oprit în faţa mea. Era scund, poate tot un copil, cu spatele la mine. Am frânat în ultimul moment şi l-am ocolit prin dreapta. N-a trecut mult şi alt obstacol de acelaşi fel, apoi al treilea. Enervat, m-am retras lângă zid şi am debitat ceva cu voce tare. Mireasma de cafea care m-a luat prin învăluire a izbutit să mă potolească.
- Hai înăuntru, Sergiu, la noi vrei să vii, nu-i aşa? Hai, că uite, fata aia vrea să râdă de tine, se tot pune în calea ta să te loveşti de ea, oare nu-i e ruşine?
Erau fetele de la Trei iepuraşi, mă zăriseră şi mă luau deja de mână să mă conducă la o masă.
- N-ai mai fost de mult pe la noi, nu v-au mai dat drumul de la azil?
Azilul în gura lor nu suna prea confortabil, dar n-aveam nimic de comentat, câtă vreme îmi deconspiraseră jocul lui Mimi. Uite că se dăduse de gol cu experimentul ei, jucase rolul de obstacol, poate că abia aşteptase să mă ciocnesc de ea!
Intrase între timp şi ea în cofetărie şi pornise tratative la bar. N-o auzeam ce spune, fiindcă femeile vorbeau una peste alta, gata să se certe. Am descifrat totuşi vorbele unei iepuraşe, poate şefa, reproşându-i urmăritoarei mele:
- Dacă vrei să te prindă-n braţe, de ce te pui în calea lui pe stradă? Spune-i ce vrei şi du-l unde trebuie!
La masa mea s-a aşezat îmbufnată defectologia însăşi. M-a rugat să iau cuvântul, să explic, mi-a servit şi argumente cu care să ies în faţă. A întrerupt-o însă fata cu cafeaua:
- Dumneata îţi plăteşti cafeaua, uite că ţi-am adus-o, dar Sergiu e de-al nostru, el primeşte şi un ischler.
Mimi părea turtită rău, nu mai ştia cum s-o scoată la capăt. Altădată, n-ar fi sorbit din ceaşcă atât de zgomotos încât să se facă auzită. Încerca să-mi explice că se pusese într-adevăr în calea mea, dar cu intenţii ştiinţifice, ca să-mi testeze sensibilitatea ecolocatoare. Mă felicita că mi-o dovedisem, sensibilitatea vasăzică, ce să priceapă nenorocitele astea de cofetărese! N-am scos o vorbă. Glasul ei iritat se ascuţise.
Când m-am ridicat salutând-o scurt, una din iepuraşe s-a grăbit să mă conducă până la uşă, să mi-o deschidă şi să facă doi paşi cu mine în stradă. Am asigurat-o că mă voi descurca de minune singur până la... am zis şi eu „azil”, ca ea să înţeleagă pe deplin, şi am adăugat că nu am nevoie de ochelarista rămasă la masă. Până a taxat-o cofetăria pe Mimi, eram deja departe. Sincer, nu ştiu dacă m-a urmărit. Bănuiesc însă că a făcut-o, că niciodată nu mi-au fost mai studiate mersul pe jos şi ecolocaţia.
- Ioi, Rubi, cine-i ca tine? m-a luat în primire tanti Gonţ, ai două care te caută din oraş, da’ cum de n-o venit cu tine până la poartă?
- M-a condus până la colţul şcolii.

- Fugi mă de-aci, că nu măsoară nime şcoala după colţuri şi după unghere! Da' să ştii că cealaltă-i mai fainã. Asta, nu că are ochelari, da' nasu-i cam lung, nu te-mpiedici în el?
- Cum adică, tanti?
- Da' ce, încă nu v-aţi ţucat? No, p-asta n-o cred!
Noroc cu tanti Gonţ pe lumea asta, ea gândea pozitiv despre mine, pentru ea eram un flăcău priceput, disputat de două fete din afară, deci, din lume. În sinea mea, nu pot să spun că nu eram mândru, însă nu se cădea ca asta s-o afle şi alţii. Poarta principală nu-şi încheiase ancheta:
- De-acuma o să-ţi deie voie în oraş numa cu ele ori ţi-o ridicat de tot pedeapsa pentru scrisoare, cum ţi-o spus dom' director? Că i-am povestit şi la bărbatu-meu ce-ai scris la nemţi... Acuma, dacă te-o iertat, îţi pot spune şi de la el că-ţi trimete sănătate, să te-ajute Dumnezeu, s-o dus şi la biserică şi ţi-o aprins o lumânare la cei vii, n-o mai fost p-acolo de când ne-am luat, o zâs că ce băieţi deştepti am io la şcoală şi să ştii că dacă mi-ai întors omu' către biserică, n-o să-ţi bag nici io în samă câte o jumătate de oră de întârziere, înţelesu-ne-am?

XXI

Experimentul pietonal cu mine pe Lenin s-a produs într-o vineri. Duminică după-amiază, când, alături de Podo şi de Tityrus, rădeam câte două beri la Chios, pe malul lacului cât un lighean din Parcul Municipal, se chema că eram deja reintegrat social. Mă prezentasem cu emoţii mari la ghereta lui tanti Gonţ. Ca să nu trăiesc noi dezamăgiri, nu întrebasem nimic dinainte. Conducerea B.N. Antalului 31 s-ar fi putut arăta cinică reimpunându-mi interdicţia după ieşirea unică de vineri, în interes ştiinţific. Dar nu. De la portăreasă am auzit îndemnul eliberator:
- Mereţi, da' să nu-mi întârziaţi!

Nu atât întârzierea, cât berea ne putea face figura. Tanti Gonţ nu obişnuia să ne pună să suflăm, o făcuse doar cu unii care, întorşi cam afumaţi, deveniseră gălăgioşi. Iar dacă ne-ar fi căutat la respiraţie, bănuiesc că şi-ar fi amintit la timp de jalba mea către Europa Liberă care-i mai îndreptase bărbatul spre tămâia bisericii. Duminica aceea mi-a garantat, şi nu puteam să-mi reprim optimismul, că până la vacanţa de vară, voi putea ieşi ori de câte ori îmi va da voie programul! Da, Sfântul Program, îmi venea să-l pup.
Şi pe Mimi aveam chef s-o pup pentru reuşita ei de a mă extrage dintre ziduri, numai că ea, după cearta din cofetărie, se ţinea la distanţă. Bănuiam că nu ştie cum să reintre în vorbă cu mine, îmi dădea târcoale. Apărea la noi în clasă, deschidea discuţii cu alţi colegi, mie nu-mi adresa niciun cuvânt. De vreme ce ne viza pe toţi, salutul ei nu se punea la socoteală. Până la urmă, tot frica de reconsemnare în internat m-a făcut să cedez. Imaginea lui Pop V. Ion chemându-mă imperativ în cabinetul metodic şi făcându-mi morală că nu mai colaborez defectologic cu domnişoara mi-a îndulcit intransigenţa. Iar când, eu ieşind şi ea intrând, am fost pe punctul de a ne ciocni, am adus zâmbind vorba despre impactul nostru evitat din faţa celor Trei iepuraşi. Am avut parte de o explicaţie lungă privind acel moment special al experimentului, al caracterului-surpriză, de ce nu avusese sens să mi-l dezvăluie dinainte, pe ce fel de spontaneităţi ale mele mizase, în ce se încrezuse, pe ce se bazase. Şi astfel, bazată pe ceva, am reprimit-o în banca a treia de lângă soba rece în aprilie, dar tot de teracotă, culoarea nu i-o ştiam fiindcă nu o văzusem înainte de unsprezece ani.
De îndată ce s-a aşezat, mi-a şi cerut să-i formulez în scris, psiho- şi comportamental, eseul despre, aşa zicea, „mobilitatea mea spaţială de pe Lenin” în care să nu uit să-mi descriu virtuţile ecolocatoare. Liliac se vede că voia să scoată din mine, cu orice preţ. Cu un zâmbet, am pus o condiţie. Cristofor îmi citise mai demult, din surse disparate, din poeziile lui Rainer Maria Rilke. În acele zile însă, venise cu un volum cu numele modest de Versuri. Îmi plăcuseră atât de mult, că-l convinsesem să mi-l lase. Avea coperţi tari de carton şi o formă pătrăţoasă. Fusese publicat în 1966, era o antologie, consemnând dedesubtul fiecărei poezii numele traducătorului. Cele mai multe şi mai chinuite purtau semnatura Mariei Banuş, dar iscăleau de asemenea Lazăr Iliescu, N. Argintescu-Amza, Eugen Jebeleanu, Dan Constantinescu, Ştefan Augustin Doinaş, iar de câteva ori, de foarte puţine, Lucian Blaga. Recunoscusem topica poemelor sale: „La ţări te gândeşti, ce-ai străbătut, / la chipul şi la veşmântul unor femei pe cari iar le-ai pierdut”. Cele mai reuşite tălmăciri însă mi se părea că-i aparţineau lui Alexandru Philippide, sunau deosebit de familiar în română. Mă apucasem, cu colegii mai groşi ori mai subţiri în lentile, să transcriu poemele. Ei mi le dictau, eu perforam cu ele colile de un cafeniu deschis, dacă-mi mai aminteam bine. Îi mai transcrisesem pe Cezar Baltag, pe Seferis, pe Montale şi pe Edgar Alan Poe, cususem cu sfoară foile Braille în câte un volum destul de generos. Acum nu mai era cazul să-mi chinui colegii care se poticneau de multe ori la unele cuvinte şi cărora, de la o vreme, rândurile le fugeau de sub ochelari. Acum o aveam pe Mimi.
- Voi scrie eseul, i-am promis, iar pe ea am rugat-o să mi-l dicteze pe Rilke.
-Mda, să vedem...
Ca să nu mai amân întruchiparea lui Rilke sub degetele mele, m-am psihocomportat aşa cum îi plăcea, scriind o relatare zisă eseu, prin care mă simţeam văr cu toţi liliecii. Când i-am şi dactilografiat textul, eram deja liliac vampir de pe Amazon. Afară de al ei, sânge n-aveam chef să-i sug nimănui. Şi nici ei de oriunde, ci doar din buzele alea cu care ţâţâia la mine. Mă aşteptam nu să nu-mi accepte propunerea, ci să amâne ţâţâind. N-a mai făcut-o, iar vampirul a rămas cu visul în dinţi.
Mergea uşor şi repede colaborarea cu Mimi, mergea mai ales corect. Colegii se întâmpla să nu vadă bine anumite cuvinte, mi le dictau greşit. Dacă mă dumiream în privinţa greşelii, refăceam pagina. Mimi îmi cerea să-i recitesc fiecare poezie transcrisă, mă urmărea, ţinea ca totul să fie în ordine. Atenţia ei întârzia asupra anumitor versuri, le relua cu voce tare, îi

plăceau. Până la Rilke nu dăduse semne că ar fi atrasă de poezie. Nu numai eu, ci şi Pop V. îi vorbise de pasiunea mea, de premiile la concursuri literare din afara şcolii, sublinierea dumnealui, chiar îi sugerase să-mi ceară la analiză defectologică poemele, dar ea nu mă deranjase nici măcar c-o întrebare. De la mine ea voia aşa-zisele eseuri. Dar Rainer Maria o preluase pe orbita poeziei şi pare-se că o rotea destul de ameţitor. Şi totul ar fi mers de minune, transcriam poem după poem şi mă gândeam cum s-o sărut în semn de mlţumire fără să mă încurc în nasul ei. Oare cât o fi fost de lung? Musafira stătea o oră, ba chiar mai mult în stânga mea, iar eu nu-i atinsesem încă nasul. Nici măcăr sub pretextul cercetării felului cum îi stau ochelarii pe el. Nu-i nimic, va veni ea şi clipa aceea, aveam încredere. Rilke ne ţinea aproape unul de altul. Şi toate astea până când...
La Fraţii Grimm, viaţa eroului merge cum merge, dar merge, zânele, dacă nu se arată, le bănuieşti prin preajmă, norocul de asemenea. Merge până când... Iar aici dracul îşi vâră coada. Vârful cozii nu l-am văzut într-o după-amiază, dar l-am simţit cum mişcă, cum pâlpâie din sfârc. Mimi s-a oprit din dictat, părea că e o pauză de documentare, foşnea din pagini, le întorcea, citea pesemne texte diferite de cel pe care tocmai mi-l dicta. A şi ţâţâit din buze, iar eu m-am apropiat cu gândul să-i fac ceva. N-am reuşit, m-am ciocnit de cartonul coperţilor cărţii pe care o ţinea înaintea ochilor, a nasului, a ţâţâitului.
- Vrei să-mi spui ceva?
La o asemenea întrebare nu eram gata să răspund. A adăugat:
- Azi nu mai scriem. Poţi să-mi laşi cartea până mâine?
De ce s-o refuz? Speram ca acordul meu s-o hotărască să-mi spună ce se întâmplase, ce intervenise. Dar ea mi-a mulţumit, l-a luat pe Rilke, a salutat şi ia-o Rubi pe Drop de unde nu-i! Ia-o de unde nu-i şi sparge-ţi capul să te luminezi de ce o fi dat ea în carte ca să simtă nevoia de a pune capăt complicităţilor din acea zi! Singur Caragiale mi-a sărit în ajutor. La mijloc nu putea fi decât, pierdută şi ea, „O scrisorică de amor!" Mimi nu suflase o vorbă cum că l-ar cunoaşte pe Cristofor al cărui nume îl evocasem de atâtea ori. Dar cine ştie, poate că dăduse peste bileţelul buclucaş al unui prieten de-al lui Cristofor în care să stea scris ceva despre ea... Vreun petic de răvaş al unui băiat care deconspira vreo legătură, vreo întâmplare, vreo poveste de nemărturisit. M-am apucat să construiesc scenarii: Cristofor avea un prieten, acela o cunoscuse pe Mimi, ea îl plăcuse, se ţinuse de capul lui, iar el i se plângea amicului meu de nasul lung al defectologistei ori, dacă amicul amicului era poet, de reticenţa domnişoarei Drop la poezie. Să vină acum la mine şi să vadă că începuse să-i placă! Rilke o fermecase pesemne atât de tare că a uitat să mi-l aducă a doua zi. A uitat şi a treia, şi a patra. Dacă la mijloc e vreun bileţel ori vreo altă poznă, să vezi că nu-mi mai înapoiază cartea şi mă dă de ruşine în faţa lui Cristofor ori, cine ştie, îl face pe el să se supere pe mine, să-şi piardă încrederea şi să nu-mi mai aducă poeţi. Cum să iau legătura cu el? Fise de telefon de douăzecişicinci de bani aveam din belşug, dar Cristofor nu avea telefon. M-am rugat lui Dumnezeu... De fapt, am început să mă rog, fiindcă nehotărârea a pus îndată stăpânire pe mine. Nu mă mai rugasem din copilărie, iar acum nu mai ştiam încotro, spre cine să mă îndrept, spre Şeful cel Mare sau spre vreun înger? După care numele lui Cristofor m-a vârât într-o încurcătură şi mai mare: conţinea în el numele Fiului lui Dumnezeu, amicul chiar îmi spusese că se traduce prin „Purtătorul lui Cristos". Ba chiar îmi rezumase legenda despre uriaşul care-i lua pe oameni în spinare şi-i trecea peste un râu. Până într-o zi când, pe mal, dornic să traverseze, a apărut un copil. Voinicul l-a luat pe umeri, dar a simţit curând o apăsare cumplită. Abia mai izbutea să se menţină deasupra apei, sprijinit într-un toiag zdravăn. Când l-a depus pe ciudatul călător pe celălalt mal, era gata-gata să-şi dea duhul de epuizare. Copilul s-a dovedit a fi Cristos, pe uriaş îl supusese unei mari încercări, văzuse că face munca aceea din toate puterile lui în folosul oamenilor şi i-a dăruit numele de „Purtător de Cristos", Aşa că, de vreme ce cartea provenea de la Cristofor, o fi fost chiar a lui, împrumutată de el, furată tot de el, cine ştie?... M-am adresat hotărât lui Cristos. În chiar clipa

acestei decizii, m-am luminat: dispăruse din preajma mea, din mâna mea de fapt, nu numai Rilke, ci şi Isus, adică viaţa lui din cele patru Evanghelii, drept care mi se părea cea mai potrivită fiinţă a cerului care să intervină în favoarea recuperării cărţilor. Am rostit în gând cinci rugăciuni, câte una pentru fiecare carte, neschimbând, afară de titlu, prea multe cuvinte de la una la alta. Iar a cincea zi, luni adică, fiindcă Mimi se făcuse nevăzută şi neauzită cu poeziile într-o miercuri, volumul a reapărut.
- Poftim, mi-a spus Mimi, şi să nu mai minţi!
S-a topit din nou fără alte vorbe. Deschisese însă gura mare, mă somase răspicat în faţa întregului Departament. Departamentalilor atâta le-a trebuit. Capetele s-au dat pe spate într-un „Ahaaaa!" prelung, ca la revelaţie, iar focul încrucişat a izbucnit: că dacă i-am promis, de ce m-am dezis, că ce i-am şuşotit şi nu i-am dovedit, cu ce m-am lăudat şi nu am confirmat, dacă am minţit-o, cât am dezamăgit-o? În faţa atâtor guri de foc, vezi de mai răspunde! Noroc că reproşul defectoloagei îi înveselise, aşa că unul, ştim bine cine, a pus mâna pe saxofon, alţii doi pe acordeoane, l-au invitat dintr-a zecea pe unul cu vioara şi concertul, plus ecoul micii săli pardosite cu ciment, a răsunat mult şi bine.
-Pentru Ruba, a proclamat Marin, care rimează cu Cuba!
Iar spectacolul a început cu „În Cuba, în Cuba, fetele-s de ciocolată!"
În anul acela, 1972, 1 şi 2 mai cădeau luni şi marţi, iar cu duminica dinainte, alcătuiau un mănunchi de trei zile libere, sărbătoare rară. Internii din B.N. Antal 31 rămâneau pe loc. Doar cei câţiva clujeni şi unii de prin satele din jur ajungeau acasă. La ce să baţi sute de kilometri căzând pe capul familiei care îşi trăgea şi ea sufletul cum putea după săptămâna de lucru de şase zile? Iar apoi, foile noastre de drum pentru gratuitatea pe tren dus-întors erau limitate ca număr la cele trei vacanţe legiuite dintr-un an şcolar, nici nu le primeam decât cu o săptămână înaintea fiecăreia. Am rămas vasăzică dincoace de ziduri, slobozi să hălăduim prin pustiu, de sâmbătă după-amiază până miercuri dimineaţă. Dascălii au dispărut, doar câte doi pe zi, ante şi postmeridian, făceau de serviciu pe şcoală.
Dar tocmai graţie celor trei zile libere, Cornelia a putut să mă ia în oraş în două rânduri. Nici ea nu pleca în satul ei de sub munte. I-am povestit ciudata reacţie a lui Mimi în timpul dictării poemelor.
- Vin şi mâine, mi-a spus, să iei cu tine cartea şi să-mi spui care este ultimul poem transcris.
Mi-a mers mintea, ceea ce înseamnă că mi-am notat în ordine toate poemele transcrise cu Mimi, le-am învăţat titlurile pe dinafară ca să nu umblu cu foaia Braille după mine şi, în parc ori pe vreo terasă, să scot pagina cu puncte şi să dau fără să vreau din nou un spectacol de lectură pipăită. Pe banca din grădina botanică, Cornelia a deschis volumul începând să caute. Reţinusem că, în antologia lui Rilke, ajunsesem cu transcrierile la Cartea imaginilor. Am indicat ultimele două titluri, Cântecul idiotului şi Cititorul. Ea mă urmărea pe carte şi a ajuns la ele. După care s-a oprit. Tăcea preocupată, dacă nu întocmai, asemenea celeilalte. Am întrebat-o dacă a găsit ceva şi m-a rugat să aştept. Citea în gând. Începeam să bănuiesc că pe pagina la care se oprise, dăduse, nu de un bileţel bizar, ci de un mesaj din cerneală luminoasă activat numai sub ochii cititorului care se va întâmpla să-i citească altuia, numai astfel deschizându-i celuilalt calea spre revelaţie. Ceva de genul: „Băiatul căruia îi citeşti acum aceste versuri va deveni iubitul tău..." Sau, şi mai incredibil: „Pe tânărul căruia îi citeşti din versurile mele, trebuie să-l iei de soţ şi să-i faci trei copii, două fete şi un băiat!" I se adresa, în litere iradiante, magnetice, chiar Rilke în persoană, ştiind dinainte de cititorul care nu va putea ajunge la poezie decât prin lectura unei domnişoare sau, de ce nu, a două domnişoare din Transilvania... Curios însă că Rilke din capul meu gândea despre viitor cam ca Adamescu: soţie, copii, mai lipsea căruciorul. Şi-n timp ce făceam planuri cu mesaje apărute prin magie direct de la autor în pagina tălmăcită de Alexandru Philippide, Cornelia a spus:
- Uite de ce s-a oprit studenta tocmai aici şi de ce a fugit cu cartea, să-ţi citesc poemul Oarba...

Şi a dat glas, nici nu ştiu cum să-i spun, unei întâmplări care nu era a mea, dar fusese şi a mea, îmi aminteam multe amănunte, întâlneam cuvinte ce mă munciseră din greu, nu puteam trece de ecouri care mă întorceau din drum. Era un vis pe care-l avusesem ori îmi fusese povestit de cineva apropiat, din familie, de mama sau de străbunica, însă un vis cu mine şi despre mine. Şi eu îi strigasem cândva mamei: „Vină/ şi fă lumină!”, şi eu trăisem senzaţii la care nu mă mai gândeam demult, le refăceam anevoie în memorie, dar care mă puseseră la încercare, şi eu crezusem că s-au surpat tăriile: „Ia-mi văzduhul de pe faţă şi de pe piept, / ridică-l bine, / nu pot trăi aşa cu cerul pe mine...”
Se revărsau asupra mea, unele după altele, senzaţii confuze, dar puternice, din vremea în care fereastra de pe coridorul de la primul etaj mi se ştergea, zi după zi, dintre gene, când trăgeam nădejde că, clipind des, am să opresc lumina strângând-o între pleoape şi străpungând-o cu spicele aceloraşi gene. Poezia mă proiecta înapoi, tocmai acolo unde nu-mi plăcea să ajung, în primăvara şi vara dinainte de unsprezece ani. Oarba din poemul lui Rilke păţise ce păţisem şi eu, atâta doar că ea vorbea ca femeie în toată firea. Dar spunea şi prostii... Prostii, ca de exemplu: „Toate culorile sunt tălmăcite în zgomot şi-n miros / şi ele sună mult mai frumos”. Nu era adevărat, puteam s-o demonstrez oricând, Rilke minţea!
Curios, ridicându-mă şi luându-mi prietena de braţ, am pornit-o pe alei vorbind, fără s-o avertizez, despre cât de albastru e uneori cerul vara, pătat de nouraşi albi şi cât de ceţos e alteori, năpădit ca de nişte aburi rari, când e deosebit de cald. Dar că cele mai frumoase, între seninuri, sunt zorelele căţărate de-a lungul unor sfori până sub streşini, tremură azurul pe ele ca o rouă, ai putea să te oglindeşti în petalele lor. Nu mai găsisem cu cale s-o lămuresc că eu o combăteam de fapt pe Oarba lui Rilke, fiindcă nimic nu putea fi splendid ca lumea culorilor, eu mă tăvălisem cu voluptate în ocheadele, în îmbrăţişarea lor, le reaprindeam şi acum ori de câte ori aveam nevoie de ele, mă îmbăiam cu ele în vârtejuri. Femeia aceea nu avea dreptate, falsifica, nu-şi mai amintea prea bine, greşea, scornea ca să se creadă că nu suferă, culorile nu se preschimbă în zgomote şi în mirosuri, ele trăiesc înainte sub pleoape, învie în ochiul acela a cărui vârstă, cu de la mine putere, o fixasem la nouă sute de mii de ani. Fără să mă prevină, Cornelia m-a lăsat să vorbesc în voie şi m-a purtat până în pragul unei sere.
- Ce căldură, a exclamat, o să intrăm să-ţi descriu orhideele, nu cred că le-ai văzut vreodată în poze, nici eu nu le ştiu decât din serele de aici!
Încă de la intrare, ne-au întâmpinat vaporii atotstăpânitori, dar şi o mireasmă de coajă de lămâie şi alta, dacă mai ţin minte bine, parcă de vanilie. Da, curios, păşisem în pădurea tropicală, iar în jur mirosea a vanilie ca la Trei iepuraşi. Cornelia căuta să-mi descrie totul, dar n-am putut s-o urmăresc, reţin doar muzicalitatea de fundal a cuvintelor sale despre nişte frunze cărnoase şi flori de o gingăşie între mătase şi catifea. Sesizam că mirarea din vocea ei le atinge şi le mângâie. Unele plante erau înalte, tropicale, răpitoare, cu petalele stropite cu pete şi pistrui, tigrate radial ori transversal. Multe se uitau la noi ca alte fiinţe vii, una, de pildă, avea în centrul corolei mari un cap de maimuţă cu ochi, gene, sprâncene şi o limbă scoasă. Nu ştiam cum arată capul de maimuţă şi nici nu mă interesa în minutul acela. Altele imitau fluturii. Aici m-am gândit însă la verile mele de odinioară, o dimineaţă întreagă, pe la opt ani, alergasem după un fluture albastru. Iar când, cu broboane de sudoare pe frunte, am ieşit în umezeala serei, am ţinut ca ea să afle că eu ştiam, nu numai de azurul, ci şi de galbenul petalelor lumii, cel ce venea peste mine din daliile cât pălăria din grădinile de altădată şi din unduirile florii-soarelui peste câmpuri. Şi pentru că nu mă întrerupea, am continuat cu soarele cupelor mari ale dovlecilor, bostanilor şi castraveţilor, cu povestea în care pândeam ca o albină să se aşeze pe fundul cupei ca să pot strânge şi închide petalele asupra ei. Unora le dădeam drumul, pe altele care se zbăteau şi mă ameninţau cu acul, nu le iertam. Nu atât vorbăria mea, cât memoria vizuală se revolta împotriva amintirilor şi a unor senzaţii ale Oarbei lui Rilke, o femeie care văzuse şi ea cândva. Acum însă, în poem, voia să convingă că percepea lumea altfel decât mi-o înfăţişam eu. Dar, a dracului nemţoaică, avea dreptate în

multe din cele ce ţineau de zilele de după dispariţia luminii. În schimb, eu şi Cornelia, deşi o aveam ca principală povară în minte, evitam să ne referim direct la orbire. Evocam florile, apelam la ele ca să ne putem transmite un alt soi de mesaj. Iar zorelele, orhideele, daliile, ba chiar şi dovlecii ne-au dus cu gândul la trandafiri. Se spunea că Rilke ar fi murit înţepându-se într-un spin de trandafir. Îi dedicase şi Blaga versuri poetului ucis de o asemenea floare. Îmi venea să ronţăi cu simpatie toţi spinii trandafirului ăluia pentru că-i veniseră de hac trăsnitului care atinsese nişte adevăruri ce n-ar fi trebuit atinse, ci lăsate acolo, undeva între mine şi acea femeie fără îndoială tânără care-i spune mamei sale: „Când ochii tăi se odihnesc, oricât le-ar fi somnul de greu, / ei pot din nou să se deschidă... Ai mei tac mereu. / Florile mele îşi vor pierde culoarea, / oglinzile mele vor îngheţa, / în cărţile mele rândurile se vor încâlci, / păsările mele pe străzi vor rătăci / şi se vor lovi de ferestre străine, / nimic nu mai este prieten cu mine”.
Cornelia trebuie să fi înţeles multe despre mine în după-amiaza aceea şi să fi bănuit de asemenea altele. M-o fi iertat şi pentru că turuisem ca şi cum aş fi dorit s-o învăţ tocmai eu cum arată lumea. Şi-a dat fără-ndoială seama că mi se întâmpla uneori ca imagini văzute cândva şi îndrăgite atunci să vină peste mine şi să nu le pot opri. O fi dedus şi ce fel de fire avea Mimi. Am avut parte de mai multe ori de cel mai tandru gest al ei, mi-a luat palma şi mi-a ţinut-o o vreme între palmele sale.
- Fii atent, mi-a spus, Mimi are un complex, nu-mi dau seama care e acela, dar la oamenii complexaţi, reacţiile sunt imprevizibile.
A continuat explicându-mi ce poate fi un complex de inferioritate. Am devenit cutie fidelă de rezonanţă. Recunoşteam în mine fenomenul. De câte ori nu mă copleşise felul în care un necunoscut se uita la mine, mă cerceta, mă preţăluia ca pe cartofi. De câte ori nu mă temusem că mă va judeca prosteşte, de multe ori o şi făcea. De câte ori nu mă simţisem mai slab, mai vulnerabil, neputincios chiar în faţa unora care nu şovăiseră să se strâmbe la mine cu plusurile lor! De câte ori nu mă-nchipuisem înzestrat cu puteri oculte care să-i spulbere? Furnica umilă care, cu aripile ei invizibile, ca prin farmec, dezlănţuie o furtună răzbunătoare! Pe doctoriţa de la secu o văzusem de zeci de ori zburând pe fereastră de la uraganul stârnit de mine. Cornelia, sesizând pesemne mocnirea mea fără vorbe, a insistat să-mi explice că existau şi complexe de superioritate, mai mizerabile chiar decât celelalte. Ziua de 2 mai mi-a adus unul din cele mai de preţ câştiguri în perindarea mea prin viaţa de atunci, anume revelarea fenomenului complexelor psihologice şi legătura acestora cu Mimi. Nu eram singurul care suferea din pricina lor, numai că eu, din fericire, nu apucasem să mă dau de gol. Mă simţeam deja mult superior ei. Drept care, când Mimi a reapărut peste o săptămână şi m-a întrebat psihocomportamental de ce o minţisem, am zâmbit detaşat.
- Spun că ai minţit, findcă ai ţinut ascunse faţă de mine lucruri pe care a trebuit să le reţin de la Rilke. Aţi avut, şi ai avut şi tu, simţuri care dispar, altele care se formează pentru prima oară!
- Nu te-am minţit cu nimic! Se formează numai simţul deplasării independente prin ecolocaţie de care ştii şi tu.
Dar nu era chip să te-nţelegi cu Mimi când ea voia să fie ascultată cu orice preţ. M-a oprit:
- Iartă-mă, eu tot minciună zic că e! (îşi copiase poezia, am auzit fâşâitul unei foi de pe care se pregătea să citească) pentru că uite ce spune Rilke despre vechile simţiri: „Ştiu bine zilele în care s-au întors iarăşi şovăitoare / şi când pe nimeni n-au mai cunoscut. / Pe urmă drumul către ochi s-a şters / şi nu-l mai ştiu acum nici eu”. Ei, ce zici?
Am avut tot dreptul să mă-nfurii... Meliţa în gura mare în faţa colegilor şi a educatoarei noastre idei pe care le discutaserăm numai în doi, în cochilia proiectului ei defectologic, ce nevoie avea acum să dea perdeaua la o parte? Mai şi ţinea să dovedească pe deasupra că nu aveam dreptate cu pretenţia mea de a le ţine minte aproape pe toate câte le văzusem. Am întrerupt-o:

- Îţi repet ca să nu uiţi: nu am minţit! Atâta doar că ţi-am spus numai ceea ce ştiu, ceea ce mi s-a întâmplat. Iar apoi nu înseamnă că Rilke are dreptate peste tot, nu are! La mijloc e o poezie, multe şi le imaginează chiar dacă i-au fost povestite de altcineva, în timp ce eu ţi-am descris fapte trăite. Şi mai termină cu complexul tău cu minciuna şi cu...
N-am mai ştiut ce să adaug, căutasem un termen cu sonoritate ştiinţifică, dar, nevenindu-mi la timp, am lăsat să-mi scape:
-...cu alte chestii.
- Auzi la el, chestii, alte chestii!! a protestat domnişoara de la universitate, dându-mi de înţeles că, prin sintagma neştiinţifică, nici măcar defectologică „alte chestii", riscam să rup puntea dintre noi.
N-avea decât să se rupă, bine că-mi reuşise mie umflatul în pene!
Incidentul, care, după primele clipe de euforie, apăsa destul de greu asupra mea, n-a întrerupt totuşi vizitele ei de cercetătoare. S-a mai abătut pe la noi, pe la a unsprezecea. Avea de terminat lucrarea despre mine în chip de cobai defectologic. Cu nevoia de amănunte suplimentare, dar transportând cu sine o ranchiună pe care i-o percepeam de la distanţă de două bănci, a început să se învârtă pe lângă Roşca. Altitudinară şi sigură pe ea, cu mine n-a mai, cum spunea dumneaei, „dialogat". Desant drept în mijlocul nostru, glăsuia tare ca să fie auzită, ca s-o aud mai cu seamă eu, despre studiul pe care l-a pregătit, care urmează a fi prezentat în aula cutare şi cutare de la Facultatea de filosofie, istorie şi psihologie şi la care ne invită pe cei care dorim să o ascultăm. Vom recunoaşte numeroase (aici a pus cu efect de ecou accentul pe un cuvânt aparte), vom recunoaşte numeroase „concepte", iar experienţa specifică ne va fi de mare ajutor.
De mare ajutor pentru ce, m-am întrebat, pentru înţelegerea propriului nostru mod de viaţă?
- Dar cu Ruba cum rămâne? s-a interesat careva.
- Sunt mult mai multe lucruri care se pot afla din cărţi decât de la un ins instabil ca Ruba, a decis dânsa.
Din momentul în care apărea, o urmăream cu atenţia încordată. La atacul ei însă nu m-am aşteptat. Cu glontele pe care-l aveam pe ţeavă şi-l tot lustruiam de la o vreme, am contraatacat :
- Ai ajuns acum la complexul stabilităţii şi al instabilităţii! Ce-o să mai urmeze?
- Tu vorbeşti, Ruba, de complexe? Pe toate ţi le-am numărat, ţi le-am notat bucată cu bucată, ai destule, defectologia se ocupă şi de ele, sunt punctul cel mai sensibil. Deocamdată n-am să ţi le dau în vileag, dar ele sunt acolo, în tine, ca să nu mai vorbesc şi de alţii de pe-aici. Nu ştiu cine ţi-a băgat în cap ideea cu complexele, dar ce ştiu de când mă ocup de tine e că din clipa în care afli ceva nou, nu te poţi abţine să nu joci teatru pe tema aia! Eşti un bufon şi-atât! Nu te poţi abţine, îţi plac cuvintele pompoase, nu le înţelegi sensul, dar le foloseşti ca să te-auzi şi să se creadă că eşti deştept! De-aia te-a iertat securitatea, a văzut că Europa Liberă e un număr de circ din capul tău, nu crezi în nimic!
Descărcarea ei nervoasă m-ar fi nimicit dacă ar fi fost înţeleasă de toţi camarazii care se nimeriseră prin preajmă. Numai Pulapu al II-lea a priceput câte ceva :
- Ho, domnişoara studentă, ho, ho, nu scăpa caii! Rubi ne-a apărat pe toţi în faţa securităţii, ca dovadă că pe noi nu ne-a anchetat nimeni, ne-a protejat şi ne-a scutit de frecangeală la cap, mata ce-ai făcut, ca să nu întreb şi altele? Ho, ho!
Domnişoara şi defectologia ei revelatoare de complexe grele dispăruseră deja dincolo de uşă. Amicul s-a repezit pe urmele lor, a mai declamat ceva pe coridor şi s-a întors victorios.
- I-ai zis-o! l-a felicitat careva, aşa-i trebuie dacă face pe nebuna! Să mai discute şi cu noi, nu numai cu Rubi!
După cuvintele ei, am rămas pironit locului. Nu trebuia să o ia la fugă, n-aş fi alergat după ea s-o urechez, iar dacă prin absurd, aş fi erupt pe urmele sale, n-aş fi avut nicio şansă s-o ajung. Dar, de acum încolo, eticheta cu instabilitatea putea să-mi atârne de gât ca o talangă.

- Nu te enerva, mi-a sărit în ajutor Pulapu al II-lea, am aici broşura cu Corbul transcrisă de tine după beţivul ăla american, pot oricând să arăt că există indivizi mai instabili ca tine! Uite, îi dau un bobârnac şi e pe jos! Ţie, dacă-ţi trag bobârnace, mă muşti de deget! Recunoaşte că aşa ai de gând să faci!

Foindu-se ştiinţific pe lângă Roşca, Mimi nu ştia că se joacă cu focul. Pericolul era mare, olteanca dintr-a treisprezecea putea să adulmece mişcarea. Adrian a fost operativ, voia să o pună la încercare, să vadă dacă iese sau nu ceva. A înşfăcat-o într-o zi, pe motiv că vrea s-o vadă cum arată, dar s-o cerceteze în felul său. Şi astfel s-a întâlnit cu nasul. Îmi povestea:

- Stătea în banca mea şi se tot pierdea spre margine. Am tras-o spre mine, i-am spus ce i-am spus şi am pus mâna pe faţa ei. Acolo am dat de nas. E al naibii de lung şi de ascuţit, nu ştiu ce poate să facă toată ziua cu el. Al oltencei mele e mic cât un bobocel, dar ăsta, al defectoloagei, e cât o rădăcină de pătrunjel.

De la comparaţia asta, în discuţiile mele cu Roşca, domnişoarei Drop i-a rămas porecla de „Pătrunjel".

Astfel mi-a evocat-o el pe la începutul lui iunie. Adrian, însoţit de un coleg, a fost oprit de Pătrunjel pe strada Napoca. S-a arătat veselă nevoie mare, i-a propus să se mai întâlnească, ea continua, vezi Doamne, studiile, adică eseurile cu orbi prin păduri şi pe trotuare, iar dacă Adrian ar fi dispus s-o ajute, e sigură că ar putea construi împreună o colaborare de seamă, poate unică. Roşca nu a decis nimic. Ea l-a căutat o dată la internat, dar el era plecat. A ezitat să iniţieze interacţiuni cu domnişoara Drop pentru că, mi-a spus-o mai târziu, se temea ca eu să nu mă simt stingherit că preia o legătură în care aş fi fost implicat. În cazul lui, invitaţiile pornite de la Mimi băteau mult mai departe decât teoriile şi cercetările. La întâlnirea din centru, îi ţinuse îndelung mâna într-a ei şi-i făcuse câteva complimente care îşi iau zborul de la sine când o domnişoară resimte efectul masculinităţii. Ţinuse, de pildă, să observe că Adrian are o alură sportivă şi-l întrebase ce fel de sport practică.

Cât despre mine, nu pot să spun că nu am avut o strângere de inimă constatând, cu trecerea zilelor, că Mimi nu mai e interesată de colaborarea noastră. Era o relaţie care mă distingea printre camarazi, putea fi şi o sursă de lectură din cărţile aduse de Cristofor. Ca să nu mai pomenesc amănuntul că, reflectând, m-am dumirit că domnişoara studentă mă făcea mincinos pe mine aşa cum îl făceam şi eu pe Rainer Maria Rilke. Voiam ca lumea să se învârtă în felul meu, iar ea în cu totul alt fel. Dar să se-nvârtă în jurul osiei care trecea, chiar dacă n-am fi recunoscut-o niciunul la prima anchetă, prin acel poem, Oarba, al lui Rilke. Toate ca toate, numai să nu i se plângă de cearta noastră lui Pop V., iar acesta să-mi reimpună interdicţia!... N-a făcut-o. Iar mie mi-a ieşit în cale curând o altă preocupare ce presupunea numai palpitaţie şi spionaj. Cele cinci rugăciuni către Isus Cristos, fiecare pentru câte o carte, dădeau semne că-şi fac efectul.

XXII

Ele, rugăciunile, chiar dacă legătura nu poate fi întrezărită de la bun început, mi-au readus-o pe Cătălina Păpădie. Era la scurt timp după masa de prânz când uşa clasei a unsprezecea s-a deschis, trei paşi şi o voce rămasă din alte melodii s-au îndreptat spre stânga salutând-o pe educatoarea noastră, iar o emisie de iasomie m-a atins în colţul în care mă aflam. M-am ridicat îndată. Cătălina mi-a strâns două degete în semn de salut, iar eu cu cealaltă mână, cu dreapta, am mângâiat-o pe obraz. Nici cea mai tare şcoală de regie n-ar fi ştiut să mă înveţe să execut o mişcare mai tandră. Oglinda feţei sale mi-a rămas în palmă încă doi ani. Mă aşteptam ca doamna noastră să reacţioneze. Poate că nu i-a scăpat gestul, dar, temându-se să nu vadă şi altele, a ieşit. Eram în timpul nostru liber. Cătălina a continuat de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, deşi îmi e cu neputinţă să cred că nu-mi remarca urechile încinse. Despre nas şi frunte, ce să mai vorbim?...
Mi-a spus:
- Am făcut rost de Bridge Over Troubled Water, am discul la mine, poate vii să citim şi să traducem textele. După ce-l înregistrez, îţi aduc şi banda.
- Haideţi să mergem! m-am lansat eu, sperând că mă invită la o nouă mângâiere.
- Mai aşteaptă un sfert de oră, am încă o vizită de făcut. Vino după aceea la mine în clasă, bine?
Nici că se putea mai grozav. Vom vedea. Şi am văzut. S-a aşezat la catedră şi mi-a rezervat un scaun nu lângă dânsa, ci în faţa ei, cu catedra între noi. Nici mama mângâierilor nu mai era cu putinţă. În rest, totul în ordine, niciun copil în jur, cu toţii expediaţi la joacă în curte, eram doar în mai. Iar tema întrevederii nu o formau versurile cântecelor lui Paul Simon şi Art Garfunkel, ci nişte întâmplări despre care, înainte de a mi le expune, m-a asigurat că erau deosebit de stranii. Păpădia mi-a arătat mai întâi discul, dându-mi plicul lucios la pipăit. Să-l mângâi măcar pe acesta, îmi ziceam, măcar plicul pe ambele feţe. N-aveam decât să mă pătrund, chiar în absenţa sunetului, de spiritul muzicii şi să vibrez cum oi şti. Dacă ar fi gândit astfel, ar fi avut dreptate, fiindcă mă mângâiau deja pe dinăuntru Bye Bye love şi El condor pasa. Bucuria n-ar fi fost însă întreagă, dacă nu mi-aş fi plimbat buricele degetelor peste marginea discului de vinil, dacă n-aş fi urmărit arcul de cerc.
-Vezi să nu te tai, m-a avertizat Cătălina, am o prietenă care l-a mângâiat la fel şi n-a trecut mult până am văzut sânge pe degetele ei.
Speram să nu fie un apropo la palma mea rămasă în căuş cu strălucirea obrazului ei stâng. Pare-se că nu a fost, câtă vreme a continuat pe cu totul altă pistă. Unii dintre elevii ei de a cincea vorbeau despre mine ca despre un personaj, unul bizar de tot, care avea să fie dat afară din şcoală deoarece, printr-o abatere a lui (se ştia că în şcoli abaterea nu putea fi decât disciplinară), printr-o abatere provocase confiscarea aparatelor de radio ale copiilor. Prin răul produs altora, Ruba dintr-a unsprezecea, spuneau cei mici, nu dovedise, şi aici vocea Cătălinei intona ca pe scenă, „iubire faţă de aproapele!” Am dat semne că vreau să intervin cu o aluzie, dar nu m-a lăsat.
- La început, a continuat ea, credeam că nu aud bine, dar au spus-o de mai multe ori cu aceleaşi cuvinte: „iubire faţă de aproapele”. Culmea e că ştiau ce e un aproape în sens biblic. În clasa mea, niciunul n-a avut tranzistor, dar bombăne totuşi că, după confiscare, ei nu mai pot asculta Teatrul radiofonic pentru copii, Pionierii cunoaşterii şi Buletinul meteorologic. Nu-ţi mai spun, a reluat ea după o pauză în care avusesem şi eu timp să mă mir, că întrebându-i de ce le lipseşte buletinul meteo, că pot să le spun eu oricând ce vreme va fi, mi-au explicat că, temându-se să nu răcească, ei nu mai ies în curte şi le pare rău. Azi i-am dat pur şi simplu afară. Ba unul plânge după o emisiune, nici nu ştiu dacă există aşa ceva, uite că mi-am notat-o: Ineluş învârtecuş!
- Există, am confirmat cu mândrie.

- Păi, atunci, de ce nu te-ai mulţumit cu Ineluş învârtecuş şi ai cerut muzică la Europa Liberă? Ce, Învârtecuşul nu-ţi dădea Sweet Child in Time?
Arcul spaimei m-a proiectat instantaneu în picioare:
- De unde ştiţi că?...
- Aa, deci chiar asta i-ai cerut lui Cornel Chiriac? zâmbi larg mirarea ei, cum să nu-mi dau seama când îţi place atât de mult, de câte ori n-am ascultat-o împreună? Să nu-ţi închipui că mi-au spus securiştii, stai jos!
Nu mai tresărisem atât de violent de la plenara UTC din decembrie ori poate de la ultima târâre a mea pe la securitate. Îmi venea s-o strâng de gât pe Păpădie, să-i compostez în dinţi urechile, s-o frâng în braţe! Înjuram catedrele şi pe cel care le inventase, o muşcam şi pe ea de nas în gând pentru că avusese inspiraţia tactică de a mă parca dincolo de mobila asta care marca tranşant şi definitiv diferenţa dintre cadru didactic şi şcolar. Mi-a respectat tulburarea, garantându-mi că nu mă va lipsi de dezvăluirile enunţate. S-a abătut, din nou tactic, pe la alte subiecte, ca să poată dezvolta, promiţător pentru discuţia noastră, tema rolului profesorilor preparatori. Ştiam că aceştia îi pregătesc pe cei mai slabi la carte, ajută la urnirea lor. Nu-i găsisem în şcoală la sosirea mea la Cluj în ianuarie 1963, apăruseră în ultimii ani. Astfel de dascăli nu se găseau peste tot, ci doar în şcolile pentru deficienţi de vedere, iar aici, numai un profesor nevăzător avea dreptul să exercite slujba de preparator. Statul ajunsese la această soluţie în faţa numărului aparent mare de absolvenţi fără vedere ai universităţii. Neavând curajul să-i repartizeze în învăţământul obişnuit şi să-i susţină cu serviciile suplimentare cuvenite, decisese să-i verse pe toţi în institutele pentru orbi şi ambliopi. Li s-au creat şi oferit locuri de muncă odată cu titulatura de profesor preparator. Lucrau numai după-amiaza în paralel cu educatorii de la clasă, nu puneau note în catalog, nu dădeau şi nu corectau teze, extemporale sau alt soi de lucrări scrise. Poate corectau temele cu care ei înşişi îi încărcau suplimentar pe elevii recrutaţi la preparare. Rolul lor se dovedea însemnat mai ales în instruirea noilor veniţi de a-şi însuşi scrisul şi cititul Braille, scrierea Klein, mânuirea hărţilor în relief. Li se găsise câte o chichineaţă în care să-şi primească preparabilii.
Profesor educator Cătălina Păpădie îmi povestea că în clasa ei avea trei elevi mai grei de cap daţi pe mâna luminătoare a unei profesoare preparatoare. Veneau de acolo întăriţi în atitudine şi plini de curiozităţi neobişnuite. O întrebaseră într-o zi dacă avionul nu a fost inventat cumva de diavolul care l-a suit pe Cristos pe aripa templului, propunându-i să sară de acolo. Altădată i-au spus că nu are rost ca ei să mai înveţe, fiindcă se va arăta Isus care le va da ochii cu tină, lor le va veni vederea şi vor rămâne acasă să aibă grijă de vaci şi să pună cartofi. Când i-a întrebat cum se face că le trec prin cap asemenea trăsnăi, i-au replicat că nu-s trăsnăi, stau scrise într-o carte.
- Ei, atunci, a subliniat Cătălina, am devenit deosebit de atentă, întrebându-i dacă le-au fost citite acele poveşti sau dacă le-au citit chiar ei. Când am aflat că le-au citit ei, cu precizie ei, cu degetele personale, în cărţi numite Evanghelii, am intrat la bănuieli. Biblioteca şcolii nu ţine cărţi religioase şi în niciun caz Biblia în Braille...
Păpădia m-a surprins tresărind a doua oară puternic în mai puţin de zece minute. S-a oprit, spunându-mi că vede că se întâmplă ceva cu mine şi nu înţelege ce am păţit. Am cerut amănunte: care profesoară preparatoare, unde, când?... Trăgând aer în piept, i-am relatat şi eu aventura cu Evangheliile de la biserica Piariştilor din noiembrie trecut, cu strecurarea lor pe sub poartă, cu bănuiala că fuseserăm urmăriţi, cu dispariţia cărţilor, cu căutările şi spaimele noastre. Cu toate că mă ataşasem mitologic de imaginea urmăritoarei căţărate pe creasta de metal a porţii sărind de acolo în curte şi înşfăcând pungile, mă arătam dispus să cedez în faţa altei ipoteze. Existau şanse ca cele patru cărţi să fi ajuns, naiba ştie cum, în cabinetul preparatoarei. Cătălina s-a minunat cât s-a minunat de isprava noastră şi de misterioasa dispariţie, dar m-a avertizat că are pentru mine o bombă la fel de răsunătoare. Ca s-o facă pe aceea să pocnească mă chemase, nu pe cea cu Evangheliile, în aventura cărora nu se miră că

eram amestecat. Cărţile nu le văzuse, nu trecuse prin cabinetul de preparare decât la începutul anului, dar va trece pe motiv că se interesează de elevii ei şi va roti ochii prin încăpere. E una mică, greu poţi ascunde nişte volume Braille. Mi-a detonat după aceea zvonul pe care-l aflase de la micile ei loaze, preparate special ca să treacă clasa, cum că Ruba Sergiu Radu, cel cu abaterile, e în primejdie să fie dat afară din şcoală. Dar dacă se va îndrepta, dovedind iubire faţă de aproapele, ceea ce va face ca aparatele de radio să le fie înapoiate copiilor, are şanse să termine liceul. Mai mult, fiecărui băiat dintr-a cincea în sus îi va fi dat câte un tranzistor mic japonez.
- Şi ce trebuie să facă Ruba ca să se îndrepte? m-am interesat eu în numele abătutului disciplinar.
- Aflăm îndată de la prostul clasei, trimit acum după Costel.
Şi Cătălina a ieşit ca să trimită un băiat dintr-a şasea după sursa informaţiei. Înainte de a ieşi, am auzit cum a dat la o parte, cred, nişte scaune. Deci, blocase uşa pe dinăuntru ca să nu fim luaţi prin surprindere de intruşi. Aşa, Păpădie! De acum însă, odată cu sosirea prostului clasei, aveam să nu mai fim singuri. Educatoarea lui Costel m-a rugat să nu scot o vorbă, ăla mic era complet orb, iar ea avea să-i pună întrebările de rigoare. Cum a intrat, Costel a cerut apă fiindcă la fântâna arteziană din curte, băieţii mari nu i-au dat voie, zicând că el care e plin de muci pune gura la ţeavă.
- O să ai voie la apă după ce-mi spui cum trebuie să se îndrepte Ruba ăla ca să primiţi voi aparate de radio...
- Da' să fie japoneze!
- Tu, dacă-mi spui ce te-am întrebat, vei primi unul foarte japonez.
- Ce culoare?
- Dar de când ştii tu, Costele, culorile?
- Nu le ştiu, da' când îi spun soră-mii acasă de băncile astea, mă întreabă întotdeauna ce culoare şi nu ştiu ce să zic. Acuma, dacă-mi ziceţi culoarea, o să-i spun corect.
- Tu ce culoare ai vrea să fie radioul?
- Să mă gândesc, îşi propuse puştiul legănându-se înainte şi înapoi.
Deduceam asta după felul în care-i unduia glasul spre mine. A zis:
- Nu-mi place cuvântul galben, dar îmi place cum sună verde. Verde vreau să fie şi, cum aţi spus, dumneavoastră, foarte japonez.
- Gata, uite, am notat aici, aparat de radio mic, verde şi extrem de japonez. Dar am înţeles că nu vine până nu se îndreaptă Ruba dintr-a unsprezecea. Ce trebuie să facă?
- A zis doamna că Ruba e încrezut şi că, dacă nu vine la dânsa să discute cu tovarăşul colonel, va fi dat afară, adică, n-o să-l mai lase să vină înapoi de acasă.
- Dar cine e tovarăşul colonel?
- Io vreau să vă întreb dacă colonelul e şi el japonez?
- Nu ştiu exact, trebuie să-l văd şi eu când vine, dar când va veni?
- Dar nu puteţi să-l aduceţi pe Ruba la doamna, că atunci vine şi colonelul, aşa a zis.
- Dar cum trebuie să-şi arate Ruba ăla iubirea faţă de aproapele?
- Ziceţi-i să vină acolo şi să asculte de doamna, că am auzit că nu e deloc ascultător!
Nu mi se părea deloc prost Costel, prostul clasei. Să vină Ruba că va apărea şi colonelul!
- Dar ia mai spune-mi, Costele, că tu eşti un băiat de treabă, l-a flatat Cătălina prostul oficial, de când îţi plac ţie atât de mult piesele de teatru?
- Nu mi-au plăcut la difuzor, vorbeşte de deasupra uşii, se-aude cu pocnituri, îmi cad în cap... Îmi plac acuma, când ni le pune doamna la magnetofon. Are o panglică lungă, am pipăit-o şi eu, care se-nvârte! Dacă am băgat odată degetul, am încurcat banda, da' nu mai fac! Ştiţi cum făcea? Gâl-gâl, fşşş, prrr...
Bravo, Costel! Parcă mă auzeam pe mine imitând chitara lui Jimy Page!

- Poţi să mergi la apă, la spălătorul de lângă sala de mese, te duci la tanti de la bucătărie să-ţi dea o cană de tablă!
Costel a plecat după cană, dar apă n-a băut până nu s-a întors ca să-şi întrebe educatoarea dacă e „valabilă”, chiar aşa a spus, dacă e valabilă cana. Şi ne-a surprins. După ce i s-a confirmat că e valabilă, a întrebat:
- Am auzit o voce de băiat lângă dumneavoastră, cine-i la noi în clasă?
- Bea mă, odată apă, că-ţi confisc cana!
- Da’ eu vreau să ştiu cine a fost pe la noi ca să le spun şi la băieţi!
- N-a fost nimenea, am dat drumul unui radio mic din cele pe care le veţi primi voi dacă...
- Să-l pipăi, făcu Costel înaintând spre catedră.
- Fi-ţi-ar radioul să-ţi fie, sări educatoarea, hai să te duc la apă, că altfel, se va spune că ai furat cana, hai!
Şi-a înşfăcat preparabilul şi l-a târât spre spălătorul cu chiuvete şi apă rece. I-am urmat şi eu şi am aşteptat pe coridor, în dreptul spălătorului. Când a ieşit, a plasat în ordinele date lui Costel formula „discutăm mai târziu” rostită tare, în aşa fel încât s-o aud şi s-o pricep. I-am făcut semn că „yes” şi am urcat scara. S-a întâmplat din nou ca mintea să-mi meargă şi să n-o doboare temperamentul. Primul impuls fusese de a-i contacta pe Gyuri şi pe Podo pentru a le raporta întrevederea cu Păpădia. Dar nu. M-am aşezat în solida mea bancă a treia şi m-am pus pe meditat. Când să mi se termine energia meditativă, în a doua pauză de după-amiază, a sosit din nou Cătălina, informând că, din greşeală, o scrisoare pe numele lui Ruba, poposise la ea în clasă. Mi-a înmânat-o spunându-mi că e un plic Braille de la Frunză Vasile din Vatra Dornei. Acoperirea era perfectă. Educatoarea noastră nu ar fi putut bănui nimic. Asemenea plicuri erau scutite de a purta timbre, circulau gratis. Iar semnalul era clar: de vreme ce Vatra Dornei era orăşelul ei natal, îmi dădeam seama că scrisoarea provenea practic de la ea. O redactase în Braille. Grăia astfel: „Am trecut pe la profa preparatoare şi am văzut pe un raft cele patru Evanghelii. M-a lăsat să mă uit pe îndelete la fiecare. Pretinde că sunt ideale pentru deprinderea şi îmbunătăţirea lecturii, câtă vreme textul propune cuvinte mai puţin uzitate în alte scrieri şi în limbajul curent. M-a ameţit apoi cu rolul educativ al pildelor morale, pe alea-i pune pe ăştia mici să le citească, ca să vezi de unde li se trage „iubirea faţă de aproapele”. Am îndrăznit s-o întreb:
- De unde le aveţi?
- Un înger, draga mea, un înger mi le-a dăruit! Nu ştiu dacă-ţi poţi imagina, dar am să-ţi povestesc altădată, un înger! Înseamnă că am o misiune de împlinit pe lumea asta, am mulţi oameni pe care trebuie să-i ajut, unii nici nu-şi dau seama!
- Cam cine ar fi aceştia, îi cunoaştem?
- Fireşte că-i cunoaştem, şi dumneata îi ştii, dar nu pot să ţi-i dezvălui acum!
Iată, aici ne aflăm deocamdată cu Evangheliile. Stau pe raft, îngerul nu l-am văzut.”
Cătălina scrisese la placă şi la punctator, am dedus asta de la perforaţiile de fixare a colii de pe margini. Afară de câteva cuvinte lipite, n-aveam ce greşeli să-i semnalez. Admiram ingeniozitatea Cătălinei, mă flata solidaritatea ei, îi mulţumeam lui Cristos că ea identificase Evangheliile şi-l mai rugam ca Păpădia să nu fie de fapt cât nu se cuvine de înaltă, pentru ca, în decembrie, ea să fi fost cea care mă strânsese exploziv în braţe şi care mă sărutase. De vreme ce mă repusese în posesia unei cărţi şi pe urmele altor patru, lui Isus, ca şi în cărţile despre viaţa lui, îi era cu putinţă chiar să înlocuiască o fată cu alta, spre binele omului, dacă originalul nu mai era disponibil. Ca să fiu sincer, schiţam o asemenea rugăciune din simpatia pentru Cătălina, nu cu speranţa că minunea ar fi posibilă.
Cu Păpădia am comunicat foarte eficient în zilele următoare prin scrisori Braille. Prudenţa, obligatorie după dizgraţia mea încă neconsumată, ne impunea să nu fim văzuţi împreună. Ascunzători aveam puţine, iar scene precum cea din clasa ei era bine să nu se petreacă prea des, fiindcă ăia mici sporovăiau, iar urechi care să-i audă se găseau pretutindeni. Cu Braille-ul

s-a ţesut un plan. Uneltirea a conceput-o ea, câtă vreme avea în mână unealta cea mai redutabilă, adică pe Costel, prostul oficial al clasei a cincea A, preparabilul şi ameliorabilul în cabinetul de preparare şi optimizare. L-a speriat arătându-i că ne apropiem cu paşi mari de vacanţa de vară şi, dacă băiatul ăla dintr-a unsprezecea nu apucă să o ia pe calea cea bună, copiilor nu li se vor mai da micile aparate de radio. După care, lăsându-l să-şi trădeze îngrijorarea, agitaţia, legănatul de pe un picior pe altul, scărpinatul în cap, a început să-l laude :

- Îmi place de tine, Costele! Faţă de trimestrul II, acum eşti mai bun în multe privinţe, nu numai la carte, dar uite, ai căpătat tot felul de noi îndemânări, ştii, de exemplu, să lucrezi cu magnetofonul. Unde le-ai învăţat pe toate astea?

– Că dacă n-ar fi fost doamna de la preparare, n-aş fi ştiut cum e un magnetofon! Are şi benzi rotunde, are şi teatre pe ele! Benzile se învârt, am băgat şi eu degetul odată şi..

- Lasă Costele că pe asta mi-ai mai spus-o, să n-o mai faci că încâlceşti banda!

Concluzia, explicată în scrisorile către mine şi băgată adânc în capul lui Costel, a fost că numai doamna preparatoare, în cabinetul ei, ar putea să-l aducă şi pe Ruba dintr-a unsprezecea pe calea cea bună, ar putea să-i explice clar ce are de făcut. Ia să încerce Costel să o facă pe doamna să-l invite acolo şi să-l înveţe să se îndrepte, ca aparatele de radio să le fie dăruite după aceea copiilor. Îmi scria că acesta este acum scopul nostru principal, ca eu să ajung faţă în faţă cu actuala gazdă a Evangheliilor.

Iar curînd, într-o zi, la un sfert de oră după prânz, uşa clasei a unsprezecea s-a deschis şi o voce ascuţită a întrebat din prag:

- Elevul Ruba e aicea?

Mă căuta Costel. Era cât pe ce să-l salut dovedind că-l cunosc. Frâna mea interioară a funcţionat însă din nou, am auzit-o chiar scrâşnind. Şi m-am prezentat ăluia mic.

- A zis doamna preparatoare, a continuat el, că dacă nu vii astăzi, n-o să mai vină nici tovarăşu' colonel să ne dea radiourile!

Am scăpat de curiozitatea colegilor aşezându-i mâna pe umăr şi îndemnându-l să mergem. Orbişorul Costel mergea hotărât înaintea mea, m-a purtat spre scările secundare, a zis de două ori „la o parte" când a simţit că-i vin alţii din faţă, m-a coborât la etajul întâi şi m-a dus în sufrageria mare. Acolo, printre mese, se descurca de minune, avea o siguranţă în deplasare rară la semeni de vârsta lui, atingea pereţii când era cazul, punea mâna pe marginile meselor şi mă apropia de ţintă. L-am întrebat pe drum de vreo două ori dacă ştie când va veni tovarăşul colonel, dar, ca orice bărbat aflat în misiune, nu a catadicsit să răspundă. Credeam că mă va băga în staţia de radioficare, dar nu. Lângă ea, specificul arhitecturii locului mai produsese un buzunar în perete, o încăpere măruntă rebotezată „cabinet de preparare".

- L-am adus, a făcut Costel şi s-a smucit de două ori a salt în sus, l-am adus!

La început mi s-a părut, dar am avut ulterior confirmarea, că profesoara fără vedere de pe scaunul din faţa mea îşi ţine capul înclinat spre stânga. Aşa-l ţinea într-adevăr şi aşa mi-a vorbit:

- Ei, de când te aştept şi n-ai venit... Nici acum n-ai fi venit, dacă nu te chemam eu... De câte necazuri ai fi scăpat dacă dădeai pe la mine, de câte bătăi de cap, nici nu-ţi dai seama! Stai jos. Costel, lasă-i scaunul colegului mai mare, iar voi vă puteţi întoarce la clasă cu caietele.

După plecarea copiilor, preparatoarea a tăcut preţ de vreo două minute. Suportam anevoie atmosfera apăsătoare. Rămăseserăm doar noi în încăperea măruntă cu puţin aer. Nu stătea la o depărtare mai mare de un metru de mine. A deschis gura aspirând prelung, pregătind astfel, gândea atenţia mea încordată, ceva deosebit de însemnat de spus. A rostit câteva fraze lungi cu bătaie generală pentru a argumenta că, dacă aş fi contactat-o spunându-i că scrisesem la Europa Liberă, ea m-ar fi scăpat de anchetă. I-am spus că nu avea rost să dau de veste nimănui câtă vreme voiam ca mesajul meu să fie citit pe post. Mi s-a făcut morală: sufeream de naivitate, făceam dovada multor infantilisme, eram prea credul, ca toată generaţia mea,

stăteam prost cu informaţia de valoare, nu ştiam cine deţine puterea în lumea asta, habar nu aveam că securitatea noastră e, alături de Scotland Yard, cea mai bună din Europa, nu-i scapă nimic, scrisoarea mea n-avea cum să treacă! Nu puteam avea idee, dar mi-o spune dânsa, eu însă să nu uit, că în 1968, când tancurile sovietice se pregăteau să treacă podurile de peste Prut ca să invadeze România la fel cum invadaseră Cehoslovacia, de undeva, nu se ştie de unde, a apărut o rază laser şi le-a topit... Da, da, a topit metalul tancurilor, fiindcă ofiţerii noştri de securitate descoperiseră laserul pe bază de gaz şi foloseau astfel de arme secrete, aşa să ştiu! Şi să mai aflu că a cerut o permisiune specială ca toate aceste secrete să mi le împărtăşească şi mie, dar dacă solicitarea nu i-ar fi fost aprobată, n-ar fi avut voie să-mi spună nimic. Deocamdată, să mă bucur că sunt apreciat, dar să nu cred că atâta lucru mă poate scuti de obligaţii. Dumneaei cunoaşte toate aceste informaţii, ţinute în mare taină, din relaţiile ştiinţifice strânse pe care le are cu savanţii şi de asemenea cu colonelul Dordea, şi cu generalul Georgescu, amândoi mari oameni de ştiinţă.
-Dar ia spune-mi, a îndulcit dumneaei tonul, cine a scris concret textul scrisorii tale către ăia de la München?
- Sora mea, ei i l-am dictat, am spus după alte codeli.
- Da, aşa e, văd că spui adevărul. Iar surioara ta are ochi albaştri!
Observaţia despre ochii soră-mii m-a făcut să-mi aud inima bătând în timpane ca-ntr-o nicovală ţigănească. De unde ştia preparatoarea din cuşca asta de câine de culoarea ochilor Liei... sau ai Marcelei, potrivit limbajului securităţii. De unde mama dracului ştia? Voiam să-i pun exact această întrebare, de unde ştie, dar limba nu mi se despotmolea. Preparatoarea vorbea pe acelaşi ton, fără oprire, pare-se că-mi punea mereu întrebări, însă nu o puteam urmări. Răspundeam şi eu cu formula nedumeririi:
– Poftiţi?
- Te-am întrebat dacă-ţi dai seama că eu, profesor defectolog, am pus la dispoziţia serviciilor de securitate metodele defectologice de cercetare a unora ca tine şi că întocmai aşa ai fost cercetat, prin metodologie defectologică?
Mi-am adus aminte de probele mele de Hebold, Klein, Braille, de dactilografie şi de citire cu degetele, mi s-a părut că toată defectologia a fost cu mine atunci şi acolo şi am răspuns da. Cu capul ei lăsat pe stânga, aproape pe umărul stâng din câte-mi dădeam seama, cu vorba venind mai dintr-o parte, mă înmărmurise. Asta-i de-ai lor, îmi ziceam, ştie tot, despre familia mea de la marginea ţării, despre ce făcusem la securitate. Te pomeneşti că ştie şi că o poezie de a mea fusese acuzată că mă băgase ilegal la liceu şi că în legătură cu ea se aştepta încă un verdict al Ministerului Învăţământului... Voiam să răstorn atmosfera de interogatoriu, dar nu ştiam cum, voiam să mă ridic şi să plec. Când am auzit-o adăugând, în timp ce capul i se fixa la loc ridicându-se dinspre stânga, că tocmai metodele sale personale au fost folosite în tratarea mea, fiindcă ea se rugase mult lui Dumnezeu şi, nu este adevărat ce se spune, că generalii şi coloneii ar fi atei la miliţie, la armată şi la securitate! Ei sunt călăuziţi, aşa cum şi raza laser a fost ghidată, de cuvântul secret al Evangheliei. Pe acesta nu-l cunosc decât foarte puţini oameni, dar el poate fi dedus din Evangheliile acceptate de biserică şi din care se citeşte la slujbă. Biblia de taină însă nu o cunosc decât securitatea statului şi doi-trei călugări din munţi, ajunşi sfinţi prin rugăciune şi înţelepciune. Aceia sunt adevăraţii oameni de ştiinţă care au inventat raza laser de la Prut. După care am mai încasat una:
- Să ştii că n-ai fi avut voie să scrii o poezie ca lucrare de admitere în liceu... Acum te-am salvat, fiindcă în felul acesta, i-am scos de sub orice vină şi pe profesorii noştri din comisia de examen, dar altfel, azi n-ai mai fi fost la noi în şcoală!
- Cum, am întrebat, poezia mea despre primăvară nu mai e ilegală?
- Ce-ţi spuneam? mi-a reproşat capul aplecat spre stânga, dacă veneai mai devreme pe la mine, aflai multe... Aşa, mai ai de aşteptat.
Când a intrat Cătălina, eram ameţit de-a binelea.

- Spuneţi-mi, doamna profesoară, s-a interesat ea odată pătrunsă înăuntru, dumneavoastră i-aţi trimis pe copii la joacă sau au chiulit ei de la preparare, că m-am trezit cu ei în clasă?
A fost asigurată că totul era în ordine. Educatoarea a mai prelungit discuţia, ba despre unul, ba despre altul dintre elevii preparabili, a lăudat aşezarea cărţilor pe rafturi şi mi-a pus un obiect în mână. Era, deschisă la prima pagină, Evanghelia după Marcu.

- Pot să-i arăt băiatului ăstuia dintr-a unsprezecea Evanghelia? Cred că nu a văzut până acum o asemenea carte.

Întrebarea Cătălinei s-a bucurat de aprobare deplină şi de comentariul la care mă aşteptam deja, cum că, dacă m-aş fi grăbit să trec prin acest cabinet de preparare după plenara UTC sau chiar înainte, aş fi fost ajutat să pricep multe. Dar nu-i târziu nici de acum încolo, să reţin odată pentru totdeauna că dumneaei a contribuit până acum la menţinerea mea în şcoală, ceea ce nu înseamnă că lucrurile nu pot să se schimbe. Când am să sorb însă din acele cărţi Cuvântul Domnului, am să înţeleg unde am greşit şi mai ales mi se va lumina dinainte ce am de făcut. Am arătat că înţeleg întru totul ce-mi spune şi că, pentru asta, vreau şi eu împrumut Evangheliile. Dar nu se putea aşa, cu una, cu două. Le voi primi, nu acum totuşi, vine vacanţa în trei săptămâni, peste vară are dânsa nevoie de ele, trebuie să se ţină în permanenţă în contact cu sensurile ascunse pe care numai studiind continuu le poate pătrunde deplin. Dacă voi fi tot în B.N. Antal 31 din toamnă, şi ea crede că voi fi, mi le va da bucată cu bucată şi mă va asculta din versetele lor să vadă dacă am vreo şansă să ajung şi eu la sensurile de taină.

Mă ridicasem în picioare, aşa încăpeam mai uşor în nişa aceea şi stăteam alături de Cătălina. Îi luasem mâna într-a mea, în cea stângă. Podul celeilalte palme simţea limpede încă atingerea de oglindă a obrazului ei. Pe parcursul discursului stăpânei locului, îmi strânsese degetele în două rânduri. Înţelesul semnului nu avea nevoie de nicio tălmăcire: se întâmpla ceva ciudat în capul căzut spre stânga al preparatoarei. La deschiderea uşii, a trebuit să ne strângem şi mai mult unul în altul. A intrat un băiat înalt dintr-a noua ca şi cum ar fi păşit în propriul lui dormitor. Nici că-i păsa de obstacolele din calea uşii, adică de educatoare şi de mine. Cuvântul „pardon” nu şi l-a mai amintit. I s-a adresat preparatoarei:

- Mergem, doamnă, spre casă?

Am înţeles din explicaţiile profesoarei că Ninel venea la fix şi că o conducea acasă, iar uneori se deplasa chiar să o ia de la domiciliu. Unii dascăli orbi aveau câte un însoţitor neoficial sau doi în rândurile elevilor cu putere vizuală rezonabilă. Nu exista o regulă scrisă în acest sens, dar nici nu se întâmpla ca serviciul vreunui şcolar să fie interpretat altfel decât ca firesc şi necesar. Ninel se pare că era un fel de asistent bun la toate al preparatoarei. Atunci, de pildă, cu noi de faţă, i s-a cerut să facă ordine în cabinet şi să dea cu mătura înainte de plecare. După ce am ieşit, lângă o fereastră de pe coridor, am încercat să-i povestesc speriat Cătălinei istoria cu ochii albaştri ai soră-mii, cu defectologia anchetării şi cu poezia mea vinovată că-mi asigurase admiterea în liceu.

- Să mă gândesc, sunt multe la mijloc, lucruri pe care nu le ştiu, trebuie să mi le povesteşti cu amănuntul. Vei primi mâine o scrisoare de la Vasile Frunză.

Într-adevăr, a doua zi, Vasile Frunză din Vatra Dornei mă invita duminică la masă la familia Păpădie. Să nu mă grăbesc la prânz la internat, să-l aştept în jurul orei unu pe domnul Ene Păpădie, care mă va lua cu maşina. Vom lămuri toate încâlcelile şi încurcăturile, că el, Vasile, enigme nu le poate spune. Să am răbdare şi încredere.

XXIII

Sprijinul oferit de o familie de tineri, oameni cu câţiva ani mai mari decât mine, tot generaţia mea vasăzică, mi-a şters bubuiturile de inimă din timpane.

Iar după-amiaza aceea de sfârşit de mai, în apartamentul lor, dacă afirm că a fost una de neuitat, ştiu că spun prea puţin. A început prin stârnirea îmbujorării mele de către cei doi, era clar că se vorbiseră.

- Ştii, Ene, a întrebat stăpâna casei, cât de frumos m-a dezmierdat elevul Ruba când m-am reîntîlnit cu el după câteva luni? De multă vreme nu am avut parte de atâta gingăşie!
- Păi, dacă l-ai educat cum trebuie, a venit replica lui. Pe mine ai uitat să mă mai înveţi câte ceva.

De frică, am strecurat mâna în buzunar ca să ascund oglinda obrazului ei rămasă în palma mea dreaptă. Iată, luase şi ea în seamă acel gest ca pe unul însemnat, îi povestise lui Ene, râseseră de mine. Văzîndu-mă o văpaie de sus până jos, au schimbat glumele. După care, cu un grătar, o salată, o îngheţată, o cafea, mai tîrziu cu o bere, m-au readus în simţiri. Şi m-au încurajat, ba m-au şi ajutat să le povestesc de-a fir a păr cele două interogatorii de la securitate. Chiar trei, fiindcă le-am relatat şi ancheta locotenentului venit cu mama.

- Am descifrat una din enigme, a zîmbit Cătălina după istoriile mele, ba două. Securiştii au venit în şcoală şi au cerut să vadă toate isprăvile tale scrise mai deosebite, poeziile publicate, inclusiv cele apărute în Braille în revista şcolii. Şi cine să le citească lor textele? Cred că tocmai preparatoarea, pe ea or fi găsit-o disponibilă în acel moment, pe ea o fi desemnat-o directorul, tocmai pe ea, poate ca să evite vreun profesor pe care-l ai la clasă, ca nu cumva să-ţi ţină partea şi, citind în Braille, să modifice la redare vreo trăsnaie scrisă de tine. Au pus-o pe una care nu are nicio legătură directă cu tine, nu-ţi predă nicio materie, nu ia bani de pe urma clasei voastre, în plus, e defectolog de meserie, iar ăştia sunt văzuţi ca un fel de doctori în întregul vostru mod de viaţă. Eu nu înţeleg de ce nu-i pun să vă înveţe să faceţi şi cartofi prăjiţi! Iar la citit şi transcris poeziile, din vorbă-n vorbă cu securiştii, preparatoarea o fi fost întrebată despre tine una, alta. Le-a dezvăluit bârfele, iar de la ei o fi aflat cu cine ai colaborat şi ai complotat la scrisoarea aia, că i-ai dictat-o adică soră-tii, şi unul din ăştia, care comunicase deja copios cu ortacii lui din Satu Mare, o fi exclamat ca bărbaţii: „Vai, dar am auzit că e atât de frumuşică fetiţa aia, are ochi albaştri!” Apoi, tot citind poezii de ale tale, or fi aflat că ai fost admis în liceu cu o lucrare în versuri şi unul s-o fi întrebat dacă e în regulă sau nu una ca asta. Altul o fi zis că nu, că cine a mai auzit de aşa ceva şi, de aici, farsa numai bună pentru tine, cum că lucrarea nu e conformă regulamentului, materialismului dialectic, bla-bla! Eu n-am mai văzut ca forma unei lucrări înregistrate ca valabilă, forma, nu conţinutul, să fie declarată neregulamentară după un an şi jumătate, uite că se fac doi! Or fi fost doar întrebări de ale lor, minunări că cum e posibil, tovarăşi, să intri la liceu în versuri, dar pentru tine, au făcut din toate astea sperietoare. De acolo are Preparandia noastră informaţia, nu din altă parte, de la securitatea care ştie tot! La rândul ei, a prins fărâme din conversaţiile lor, să nu-ţi închipui că pune cineva vreun preţ pe Fefeleaga asta cu gâtul strâmb!

Niciodată înainte, în anturajele în care mă aflasem, nu m-am simţit ca în acea duminică în casa celor două Păpădii. Mulţi ani după aceea, revenind mereu asupra aerului şi a miresmelor de atunci, am înţeles că, pentru prima oară, mă pătrunsese şi mă însufleţise senzaţia că eram liber. Liber şi, mai ales, egal al unor oameni din lume care gândeau asemenea mie, dar vorbeau mult mai îndrăzneţ. Căzuse şi una dintre cele două bariere din jurul Cătălinei, cea a autorităţii didactice. Cealaltă, aura prezenţei sale, rămăsese activă. Eram şi la Cenaclul „Lucian Blaga”, liber şi egal cu toţi cei din jur, dar discuţiile nu făceau flame, nu se lansau în volte şi picaje, nu se râdea fără frică, nu se trăgea câte o înjurătură la adresa prostimii, a securiştilor şi a bâlbîielii lui Ceauşescu. Pe de altă parte, cu Cornelia, povesteam multe şi de toate, judecam păcatele a numeroase personaje din cărţi ori din viaţa noastră, însă nici măcar

în serele grădinii botanice, despre câte o orhidee mimetică, nu puteam pretinde ca despre profesoara preparatoare, „Aia e o închipuită! Iar povestea cu laserul picat din cer pe tancurile sovietice e o gogoriţă răspândită de securitate, a spus Ene Păpădie, ca lumea să creadă că puterea lui Ceauşescu e cosmică! A ajuns şi pe la noi pe la institut vrăjeala asta, am râs în hohote!”

Omul lucra ca economist la un institut care se ocupa de studii şi proiecte pentru viitor, marile performanţe ştiinţifice nu-i erau străine. Când am aflat că avea treizeci şi unu de ani, prestigiul familiei care mă invitase a sporit dintr-odată. El s-a arătat deosebit de atent cu mine, explicîndu-mi care este interesul Partidului să circule astfel de legende pozitive măgulitor patriotice, imposibil de verificat de cetăţeanul obişnuit. De ce să nu crezi că românii i-au pus cu botul pe labe pe ruşi, câtă vreme ăia au renunţat să invadeze ţara? Ce i-a făcut să renunţe? Cheful lor era să intre buluc ca în Cehoslovacia, uite că cehii nu au laser, dar noi avem! L-am inventat pe cel pe bază de gaz, nu ştia nimeni ce înseamnă asta, habar nu avea vreunul dacă laserul cu gaz e mai bun decât cel cu petrol ori cu zeamă de varză!

- Cu moare de curechi, a adăugat Cătălina ca să-i dea fabulosului combustibil familiaritate ardelenească.

Nu pot să spun că n-am râs făcând pe maturul. Dar în sinea mea, regretam că ţara nu avea arme laser ca să-i ţină la respect pe toţi. Am trecut apoi la planurile de sustragere a Evangheliilor din colivia Preparandiei. Ene (ce nume de botez putea să aibă şi Păpădie ăsta!) s-a oferit ca, dacă nu găsim altă soluţie, să vină el pe acolo sub pretextul că-şi caută soţia ca să o ia acasă şi să le fure. Am obiectat, intuind că la mijloc ar fi un sacrilegiu, n-am fost destul de isteţ ca să mă exprim întocmai, m-am opus fiindcă doamna profesoară... N-am ştiut cum să continui, aş fi vrut să dau de înţeles că acţiunea unui bărbat teafăr ca el faţă de o femeie lipsită de vedere era disproporţionată şi mai ales jenantă. Nu am apucat să formulez nimic din ce gândeam, fiindcă m-a întrebat de ce am eu atâta nevoie de cele patru Evanghelii? Fără să mă fi priceput să fiu foarte convingător, am emis câteva silabe pro domo în urma cărora s-a admis că, de vreme ce le-am primit cadou, mie mi se cuvin, nu altuia, nici măcar „uneia ghidate de raze laser”, după cum au încadrat-o ei în ramă pe Preparandia. Mă rog, mie şi camarazilor cu care mă întâmplasem pe la popa ăla unguresc.

- Dacă reuşim să le recuperăm, a spus ea, pe Costel al meu trebuie să-l răsplătim cu aparatul ăla de radio mic japonez din dulap, care numai verde nu e.

- E cafeniu, a zis Ene, dar mă tem că, dacă-l duce acasă la ţară, taică-său o să i-l confişte şi o să-l vândă. Ar scoate bani frumoşi pe el.

- Nu, că i-l dau cu proces verbal când vine să-şi ia băiatul în vacanţă şi-l oblig, ticluiesc eu o hârtie pentru asta, să readucă aparatul în toamnă. Ameninţ cu miliţia. Mă tem de altceva: nu se găsesc baterii din cele mici cu care merge un Hitaki, se va termina bateria, iar Costel se va apuca să meşterească, să-l desfacă, să umble în el, să pipăie de ce nu merge, să încerce să încarce bateria frecînd-o de pantaloni sau de stâlpul cerdacului. Va trebui să-l aprovizionez cu baterii.

- Ţi-am spus, a intervenit Ene, aşa i-ai educat, aşa îi ai!

Râdeam ţinîndu-mă de burtă, rar mă simţisem cu adevărat în largul meu, mai ales după acest an şcolar cu anchete şi interdicţii, mă aflam în altă dimensiune. Cei doi intraseră cu amuzament în jocul meu cu cărţi cenzurate, aparate japoneze, securişti uluiţi, copii aiuriţi, profesoare mitomane, arme laser şi ochi albaştri. Ene a reluat:

- Ia mai spune, Cătă, ce zice profesoara, cine i-a adus Evangheliile?

-Un înger, dragă, nici mai mult, nici mai puţin!

- Cum îl cheamă?

- Dracu’ ştie, nu l-a numit!

- Dar ce-i cu dăscăliţa asta a voastră, îi vâjâie prin cap toate miturile deodată? Văd că-i şi cu alea religioase, şi cu cele securistice cu arme laser prin aer! Parcă zicea că raza fatală a fost

văzută picând din cer... Pe înger însă nu l-a văzuut nimeni aterizând tot de-acolo? Păi, după ce o să-i furăm Evangheliile, n-o să mai rămână decât cu laserul, ce ne facem cu ea?
După ani şi ani de zile, amintindu-mi, le-am fost deosebit de recunoscător celor doi. Cred că tot ping-pongul ăla îl inventaseră ca să mă amuze pe mine şi să-mi dea curaj, să mă scape de orice îngrijorare. Mă preţuiau. Au deschis şi o discuţie despre muzica rock. Am fost la înălţime, iar Ene a pus înregistrări cu Carlos Santana şi cu o trupă care-şi afirma tot mai pronunţat originalitatea, şi anume Pink Floyd.

- Hai, m-a invitat Cătălina, că te-am văzut dansând cu fetele dintr-a treisprezecea, nu e tocmai rău, dar te învăţ eu acum şi alte ritmuri, trebuie să ştii bine paşii!

M-am descurcat. Cel mai greu mi-a fost nu cu paşii, ci cu păstrarea distanţei. Păpădia, nu că tindea să se lipească de mine, dar distanţarea o lăsa mai în voia ei. De cum bănuia însă apropierea, Iosif Broz Tito dădea să ia poziţie de front. Abia l-am ţinut acasă la el, la Belgrad. Am primit felicitări pentru dans şi, în dar, o bandă cu Bridge Over Troubled Water şi alte LP-uri înregistrate.
Miercuri sau joi, primeam de la Vasile Frunză o nouă scrisoare: „Am descoperit, spunea Braille-ul, cum îl cheamă pe înger! Nu e altul decât Ninel! Întâmplarea e mai ciudată, chiar Preparandia mi-a povestit-o: prin noiembrie, fiind chemată la director, i-a lăsat pe doi copii s-o aştepte în cabinet. Dar ăia, la întoarcere, ia-i de unde nu-s! Cum amenințaseră în mai multe rânduri că, din nu ştiu ce motive, se vor ascunde sub nucii din fundul curţii, l-a trimis pe Ninel să-i caute. Ăsta a scormonit cum a putut pe acolo fiindcă se lăsase întunericul. Doar la poarta din spate, spune îngeraşul, mai bătea becul de la cazarmă. Şi tocmai acolo a dat de un sclipici. Era plasticul unor pungi. A mai dat şi de câte o cruce mare şi roşie pe fiecare pungă. Le-a înşfăcat şi, uitând de copiii dispăruţi, călăuzit de focul crucilor, a zburat la tanti preparatoarea cu prada. Iar înăuntru, ce să vezi? Poate nu ştii ce se găsea în pungi! Dumneaei e convinsă că un înger, nu altcineva, nu i le-a strecurat pe sub poartă cum pretind unii, ci i le-a slobozit direct din cer, aşa să ştii!”
I-am înghesuit pe Gyuri şi pe Podo în staţia de radioficare când cabinetul de alături al Preparandiei nu era ocupat de nimeni şi le-am povestit tot. S-au mirat, au înjurat, s-au bucurat şi m-au felicitat că am dansat cu Păpădia. Podo a declarat că pe el îl interesează Simon şi Garfunkel, nu Matei, Luca şi ăialalţi, aşa că noi, sătmărenii mistici, n-avem decât să ni-i însuşim. Se înţelegea de la sine, au conchis băieţii, că Ioan, Marcu, Luca şi Matei trebuie furaţi. Le-am rezumat intenţia lui Ene Păpădie ca, la nevoie, să-i fure el, dar le-am expus şi opoziţia mea categorică la un act prin care un bărbat valid ar şterpeli nişte obiecte din faţa unei femei fără vedere. Nu putem admite aşa ceva.

- Nu-i nimic, a intervenit Gyuri, le fur eu! Adică nu i le fur, le iau că sunt ale mele. Zice că un înger i le-a azvîrlit din cer? Păi, îngerul ăla, nu din cer, ci din strada Năvodari, cine era, nu cumva eu? Mi le iau înapoi, că nu le-am aruncat pentru ea, le-am împins pe sub tabla aia pentru mine şi pentru tine ! Nu da înapoi, Rubi, că atunci erai vesel nevoie mare!

- Da, am mârîit eu, dar doamna profesoară e singură, are nevoie să citească toată vara...

- Dar ce, tu la mă-ta acasă nu eşti tot singur toată vara? Noroc că mai vin eu câteodată pe la tine şi te iau pe la Ardud, la ai mei, de te întinzi cu taică-meu la poveşti cu deportarea lui în Donbas, ăsta-i norocul tău. Şi te întreb acuma, că suntem numai între noi: în restul verii, ce faci? Dacă ea îşi umple timpul citind, tu nu poţi face la fel?

- Bine mă, Gyuri, dar să le furăm, să umblăm ca hoţii?...

- Aha, acuma ai remuşcări că-i trişezi pe profesori? Parc-ar fi pentru prima oară! Te prefaci că nu-ţi mai aminteşti de instalaţia noastră cu microfon, radio şi cască în urechea celui examinat... Cine şoptea în microfon?

Am avut un frison. Reproşul lui Tityrus venea după mari satisfacţii de ale noastre. Toţi colegii în pericol de a pica la câte o materie fuseseră salvaţi cu ajutorul instalaţiei. Atâta doar

că, spre ruşinea noastră, ar fi spus o anumită morală combătută îndată de morala Departamentului, cu instalaţia amintită nu-i puteam înşela decât pe profesorii nevăzători. Rândul de bănci dinspre uşă în faţa cărora se afla catedra nu avea mai multe de trei. În spate, eu cu Podo. În mijloc, Tityrus şi Primul acordeonist. Între ei şi catedră, în prima bancă, al doilea acordeonist şi un altul pe care abia aici am prilejul să-l evoc, vocalistul nostru. Se lipea de clarinet şi acordeoane de îndată ce porneau să sune şi, din când în când, interpreta plăcut câte o piesă mai melodioasă. Era mic, slab şi atât de discret, că te miri cum de nu dispărea de tot după fiecare stingere a luminii. Acordeonistul din banca din mijloc avea un aparat de radio deştept care putea fi făcut să funcţioneze ca o cutie de rezonanţă. De la mine pleca un microfon a cărui mufă se înfigea în radioul cu pricina. De acolo, cu un fir lung, pornea o cască măruntă, de vârât în ureche. Şi chiar într-o ureche poposea dânsa. De ce? Deoarece profesorii orbi, neavând încredere în pioasa noastră aşezare în stranele clasei, ne scoteau la răspuns în faţă, lângă catedră. Ne examinau acolo. Iar de la microfon, prin cutia de rezonanţă a radioului şi prin cască, la examinat ajungea ceea ce şopteam Podo şi cu mine. El la economie politică şi filosofie, eu la latină şi franceză, amândoi la română. Ca să fim siguri pe noi, aveam manualele Braille sub degete şi preschimbam punctele în şoaptele necesare. Cu aşa ceva se ocupau cei doi secretari UTC din banca a treia. Se mirau profii de progresele camarazilor convocaţi la colţul catedrei şi care în primul trimestru fuseseră pe nicăieri. Uşa din lemn a clasei avea un gemuleţ bine mascat cu o perdeluţă. Ochiul nu bătea prin ea, dar, dacă acel ochi ar fi intrat în sala noastră în timpul unei asemenea ore, ne-ar fi putut lua ca din oală. Nu înţeleg ce aveam în cap! Nu ne păsa, nu ne temeam, aveam o încredere atât de mare în dreptatea şi în reuşita noastră, încât nici un alt gând nu ne tulbura preocuparea. Ţelul absolut, unul indiscutabil, era ca departamentalul în dificultate să nu aibă necazuri, să nu dispară dintre noi. Avusesem şi eu mare noroc cu acest instinct de conservare al grupului. Dar dacă în anul scrisorii către Europa Liberă, al trădării politicii Partidului, aş fi fost prins că trădez şi regulile şcolare elementare şi mai ales pe cele nescrise, de la sine înţelese, mult mai tari ca toate celelalte, nu m-ar mai fi văzut strada Budai Nagy Antal decât readus acolo de crizele de nostalgie de peste zeci de ani. Tratam cu toţii ca intolerabil profitul, abuzul senzorial pe seama cecităţii, a cecităţii noastre. Niciunul din noi însă nu încerca senzaţia unei murdării morale, a unui păcat ruşinos, a unei vini în relaţia cu profesorii noştri de aceeaşi condiţie. Lupta se ducea între egali. Predomina raportul discipol-dascăl. Ni se părea că avem cu toţii dreptul să mergem înainte şi nimic nu trebuie să ne încurce, cu atât mai puţin corijenţele şi, ferească Phoenix şi Deep Purple, Bob Dylan şi Carlos Santana, repetenţiile. Drept care, suflatul discret în microfon, tranzitul prin cutia de rezonanţă până în casca bine înfiptă în urechile camarazilor a repus maşina Departamentului pe şine. Adânca solidaritate de grup ne-a ajutat cu siguranţă să reuşim. Poate că tot ea, dispărând, i-a făcut vulnerabili pe unii dintre noi în peisajul vieţii independente de după internat. Tityrus mă obligase să mă gândesc la toate astea, poate că nu avusesem nevoie pentru reflecţie decât de o jumătate de secundă, anul acela îmi defilase pe dinaintea memoriei cu toate şocurile sale.

Podo, care şi el se întorsese fără-ndoială cu gândul la aventura cu microfonul, căştile şi urechile, a revenit la furtul cărţilor:

- Dar ce, a observat el, Ninel nu le-a furat? Nu şi-a dat seama că nu pot să-i aparţină, că trebuie să fie ale altuia? Noi nu facem decât să ni le luăm înapoi, cum a spus Tityrus, hai la treabă!

- Ţi-am spus, Rubi, a adăugat celălalt, eu sunt îngerul Tityrus, uite că am şi nume care merge, sună ca-n Antichitate, ţi le dau ţie ca din partea unui înger, pricepi sau nu? Iar pentru că nu sunt văzător, adică teafăr cum zici tu, ci parţial, eu ca parţial, am dreptul nu să fur, dar să iau înapoi jucăria găsită de la o totală, adică de la una cu lampa total stinsă. Cât oi fi eu de parţial, iau înapoi pentru un total ca tine!

În sinea mea, mă bucuram că băieţii nu aveau nicio reţinere morală cu privire la acţiunea de, zic şi eu, recuperare a Scripturilor. Gyuri m-a întrebat dintr-odată:

- De când mergi pe acolo, preparatoarea te-a făcut credincios?

- Ăăăă...

- Ce tot ăăă, toată ziua, crezi în Dumnezeu sau nu? m-a somat Podo.

- Păi, nu-mi dau seama, dar cam cred, fiindcă uite, de când m-am rugat lui Isus să-mi fie înapoiate cărţile, Mimi mi l-a adus pe Rilke, nu credeam că o s-o mai facă, iar dup-aia am dat de urma Evangheliilor.

- Vezi, a triumfat Tityrus, te-a ajutat Dumnezeu! Nu numai pe tine, ci şi pe noi. Şi o să mă ajute şi de acum încolo! Hai să plecăm!

Şi a încheiat cu verbul lui preferat ori de câte ori avea ceva de făcut:

- Rezolvăm!

Cu familia Păpădie nu se discuta decât prin mine şi, bineînţeles, prin Vasile Frunză. Gyuri a dorit să se asigure încă o dată că Ene nu se va amesteca. În ceea ce mă priveşte, am frecventat-o mai des pe preparatoare în ultimele treisprezece zile ale anului şcolar. Acesta se încheia oficial sâmbătă, 17 iunie, dar noi aveam permisiunea să părăsim internatul încă din 14. Conducerea ţinea seamă de năvala şcolărimii asupra trenurilor şi voia să ne scutească de complicaţii. Dădeam aproape zilnic pe la cabinetul de preparare. Astfel am aflat de anul 1996, când, din Argentina, spre întărirea învăţăturii celui de acum două mii de ani, va porni un nou Mântuitor care se va numi Manolito. Dacă voi trăi pe atunci, iar dumneaei era sigură că voi fi în viaţă şi voi avea doi copii cu o soţie medic pediatru, va trebui să trec de partea lui Manolito. Mulţi n-o vor face, va fi tulburare mare, poate război. Revolte vor fi în orice caz.

- Cum o s-o cheme pe soţia mea, doctoriţa? m-am interesat eu frivol în mijlocul previziunilor şi pe muchia mântuirii.

- Ei, ei, ei, a exclamat critic dânsa, dar mi-a răspuns: Angela sau Teodora, nu se vede foarte exact.

Menţiunea că nu vedea bine nici în viitor, adică se uita într-acolo şi pe unele le zărea clar, iar pe altele nu, amănuntul acesta m-a cam năucit. Voiam s-o întreb dacă pe acea doctoriţă nu o va chema cumva Else, dar am renunţat. Am obiectat, numai de dragul de a o contrazice, că socialismul din ţara noastră fiind nemuritor, nu-mi va da voie să-mi manifest adeziunea la Manolito, oricât de pozitiv ar fi acel personaj. Am fost asigurat însă că întregul socialism din ţările din jur, inclusiv din Iugoslavia, va fi retrograd, afară de cel românesc ajutat de razele secrete laser şi de alte raze care vor îngădui trecerea de partea Luminii de la Buenos Aires. I-am cerut permisiunea ca la aceste învăţături să-l aduc şi pe Tityrus, fiindcă el e credincios, e cu Biserica Catolică, ce-i drept, la fel ca cei din Argentina, dar e băiat de treabă. A fost de acord să-l aduc, iar consăteanul meu s-a dovedit ideal pentru astfel de discuţii. Ştia câte ceva din preceptele religioase de la liturghiile la care participa uneori la el acasă, aşa că se pricepea ce fel de întrebări să pună. A promis chiar că va discuta cu preotul lui despre toate astea, dar a fost descurajat. Părintele aparţine bisericii oficiale, iar aceasta, că e catolică, ortodoxă sau lutherană, nu admite ca plauzibilă previziunea unei călugăriţe mexicane, cea care l-a revelat adevăraţilor credincioşi pe Manolito. Gyuri a manevrat totul perfect în raport cu planurile noastre. Într-o zi, Ninel s-a plâns că nu poate să ajungă mai devreme în satul lui de la 50 de kilometri de oraş, unde-l chemase de urgenţă taică-său ca să mai ajute în gospodărie. Ar fi vrut să plece cu o săptămână înainte de vacanţă, dar nu-şi permitea, fiindcă trebuia să o conducă pe doamna profesoară acasă în fiecare zi. Gyuri s-a oferit categoric să-i ţină el locul şi l-a convins să-şi ceară voie să plece. Zis şi făcut, a însoţit-o pe Preparandia până acasă în fiecare seară, nici nu locuia departe, i-a făcut şi unele cumpărături. Iar în seara de marţi, înainte ca şi noi s-o ştergem, s-a înfăţişat în cabinetul de preparare pentru o ultimă întrevedere şi, de sub nasul stăpânei locului, a ridicat binişor Evangheliile de pe raft. Avea o sacoşă pregătită pe care a umplut-o. Mi-a adus-o şi, dându-mi-

o în primire, a coborât să o conducă pe profesoară pentru ultima oară în acel an şcolar până la domiciliu şi să-i ureze tot ce poate fi mai bun pe întreaga vară. Ne înţeleseserăm cu Cătălina şi cu Ene. A doua zi, la ora cinci dimineaţa, el a venit cu maşina şi ne-a dus la trenul de noapte care venea de la Bucureşti şi o lua prin Oradea, spre Sătmarul nostru lipit de graniţele Ungariei şi ale Uniunii Sovietice. Urându-ne toate cele obişnuite pentru vacanţă, Ene ne-a spus că hotărâse să nu-şi mai trezească doamna cu noaptea în cap, dar la întoarcere, avea să-i amintească de datoria de a pregăti micul aparat de radio japonez Hitaki pentru Costel care ne ajutase decisiv în acţiunea noastră.

Un sentiment de eliberare deplină m-a cuprins după ce trenul s-a pus în mişcare. Lăsam în urmă cel mai ostil şi mai complicat an şcolar de până atunci şi care, comparat cu cei ce urmau să vină, avea să-şi menţină întâietatea. Dar scăpasem. Nu mă bătuseră la securitate, nu mă înfricoşaseră cât să-mi pierd judecata, nu mă dăduseră afară din şcoală. Nu mă prinseseră nici cu instalaţia de şoptit şi de trecut clasa nişte orbi prin înşelarea altor orbi. Mă lăsau să continui, oare până când? Aveam înainte o vacanţă de trei luni, cam jenantă în relaţia cu taică-meu, mai ales, poate mai puţin cu mama, dar şi cu ea puteau să apară discuţii, de n-ai voie, nu face, nu asculta radioul, nu comenta!

- Zici că o să treci pe la mine în vara asta? l-am întrebat pe Tityrus.

- Normal că trec, dar numai după întâi iulie. Acuma, hai să trecem amândoi pe la un coniac la vagonul restaurant! Ia cărţile!

Geamantanele cu haine le-am lăsat în compartiment, putea să le fure oricine, nu contau, importante erau cele patru Braille-uri din care nu citisem decât două fragmente în cofetăria Trei iepuraşi şi de asemenea maşina dactilo a lui Gyuri, un Consul la care bătusem şi eu de multe ori. Le-am luat cu noi. Ne era şi foame, se apropia ora micului dejun. Timp aveam destul. Trenul făcea un ocol mare prin Oradea, ca apoi să o ia spre nord-est. De la Cluj pînă la Satu Mare, linia acoperea 285 de kilometri. Pe şosea, între cele două oraşe, aveam de parcurs prin Zalău 165.

La jumătatea noastră obişnuită de coniac, mi-au venit din nou în minte scrupulele. Am mărturisit că-mi va fi greu în toamnă să mai trec pe la doamna preparatoare, nu-mi dau seama cum voi suporta plângerile ei despre dispariţia evangheliştilor şi apropourile posibile.

- N-o să mai mergi pe la ea şi gata! Cine ţi-a adus cărţile, ea sau eu?

- Bine, dar Manolito... şi am reluat povestea cu salvatorul de la Buenos Aires.

- Dacă vine Manolescu ăla din Argentina, mă fac şi eu popă catolic la mine, la Ardud şi o să vii să-ţi iert păcatele. Dar dacă nu vrea să vină şi stă numai acolo la el, mergem noi în Patagonia, că doar a fost şi Emil Racoviţă pe acolo... Eu o să merg ca preot, iar tu ca drept-credincios...

- Şi ce-o să-i spunem noi, veniţi de la capătul lumii?

- Îi zic aşa: Acest umil credincios, încă din 1972, frecând Cărţile Sfinte cu degetele, s-a umplut atât de tare de evlavie, că am fost nevoit să-l aduc până aici.

- Laudă-te, părinte, l-am îndemnat, umflă-te-n pene că mare scofală ai să faci! Dar pentru tine, sfinţia ta, nu vei cere nimic?

- O să-l întreb, că mă interesează de mult timp, de ce scot apostolii din mare o sută cincizeci şi trei de peşti, niciunul mai mult, niciunul mai puţin...

- Şi dacă nu-ţi răspunde?

- Nu se poate! Îi spun lui Manolică de la-nceput că eu mi-s îngerul Tityrus de la Roma, trebuie să m-asculte! Ba îi cer şi doi peşti, unul mare şi frumos pentru mine şi uite că-ţi dau şi ţie unul mai mic! Aşa, în completarea Evangheliei după Ioan...

XXIV

Ca ani de liceu, ultimii doi ai mei şi-au croit, până aproape de capăt, o albie în rând cu toate celelalte. Adică cele care se arătau hotărâte ca prin carte să ajungă la mare. Poate că numai vertijurile poeziei au fost în cazul meu mai puternice, m-au luat cu ele mai des decât pe alţii. Dar a mai apărut ceva. Pe ultimele sute de metri, s-a insinuat decisiv în devenirea mea nasul unui necunoscut. N-am apucat să-l întâlnesc vreodată, aveam să aflu însă că mă ţinea sub observaţie de la distanţă. Dar până acolo, mai este cale de bătut. Ajuns, poate că mai bine zis, îngăduit, tolerat în clasa a douăsprezecea, curricular vorbind doar într-a unsprezecea, eram convins că nu voi mai fi dat afară din şcoală, nici suspendat pentru un an, nici eliminat pentru un trimestru, cu atât mai puţin transferat la seral sau la fără frecvenţă ori retrogradat la profesionala de cutii, perii şi mături de la Vatra Luminoasă. Nu mă mai chemase nimeni la predici, dăscăleli, prelucrări, la spânzurat deasupra golului şi la împuns în proteză. Gândul puterilor lumii se mutase de la mine în altă parte. Voi încheia, eram sigur, în formaţia de paisprezece, alături de Podo, Tityrus, Roşca, de Aproape-Marin-Preda, de Silapulapu, de primii doi acordeonişti, de Mariile amândouă, una de la Dunăre, cealaltă din secuime, de solistul vocal de lângă catedră, de Beju şi de alţii doi, unul din Cluj, altul din Ploieşti, de care abia m-am atins în treacăt până acum, dar care, ca toţi departamentalii, erau vii, nevătămaţi, entuziaşti şi aiuriţi cât cuprinde.

Apăruseră între timp câteva schimbări de luat în seamă: Cristofor devenise student la filologie, Cornelia însă, nu. Ea se şi angajase ca funţionar într-un institut. Nu prea ştiu exact ce făcea, dar sesizam că, încet-încet, relatările ei lunecau dinspre cărţi înspre istorii trăite şi portrete ale celor din jur, lume nouă. Îmi vorbea mai ales de şeful ei, Dodi – cred că pe undeva îl plăcea –, şi de poveştile amoroase pe care acela le ronţăia ca pe seminţe şi le, să nu zic ploua, le sufla tacticos asupra subalternelor. Şi nu erau orice fel de poveşti, ci aveau o

morală, se rânduiau pilduitor în numele experienţei de viaţă inevitabile, de urmat sau de ocolit, dar niciodată de lepădat. Poveşti şi drame sentimentale depănate pe larg la birou, nostalgiile unui bărbat încă tânăr, muncit de duhurile confesiunii şi care fusese şi mai tânăr. Ce vremuri, te poţi mira, ce vremuri! Da, unii şefi îşi puteau ţese câte o bulă de dolce far niente, alţii spărgeau cu târnăcopul bariera cincinalului şi, urlând de-nfiorare, şi bariera sunetului. Bine că nu făcuse Dodi războiul, că ar fi inundat institutul cu vitejiile ori cu aprehensiunile lui.

Cristofor în schimb, cu acces la biblioteca facultăţii şi a universităţii, se prezenta cu tot mai multe cărţi. Oricum, din ambele direcţii, ofertele narative şi de lectură sporiseră. Cristofor m-a cucerit, dar ce spun eu? M-a secerat de pe picioare cu poezia lui Georg Trakl. Îi şi dădea glas într-un fel aparte, narând, de parcă le-ar fi înşirat pe degete, răsfrângeri de început de lume, de precivilizaţie, culori dinainte de timp, înrourate şi translucide, fantome de ferestre şi acoperişuri, praguri peste care dispăreau servitoare fugace cu păr roşiatic. Apoi albine de aur, umbre de bărbaţi care au fost, linii ale unor drumuri ce nu mai sunt. Dând de rădăcinile sale bănăţene şi citind despre sinuciderea lui la numai douăzeci şi şapte de ani după coşmarul văzut şi trăit pe frontul de la Grodek, m-am ataşat fratern de Trakl şi i-am confiscat lui Cristofor volumul. L-am transcris în Braille în timp record. Amicul nu s-a lăsat şi, ca să-mi schimbe registrul, a venit cu un Mallarmé. Recitam din traducerea lui Ştefan Augustin Doinaş: „Carnea-i tristă, vai, cărţile le-am citit pe toate...“ Mă îngrijora. Oare la uscăciunea asta duce cultura? Eu ce-o să mă fac când voi fi citit, dacă nu toate cărţile, măcar câteva vagoane, că vorba maică-mii în faţa agenţilor securităţii: „Altceva decât să scrie şi să citească nu ştie să facă!”

Dar treacă-meargă! Toate astea erau încă departe. Acum îl vedeam pe Şerban transcriind din poemele lui Vasile Voiculescu şi pe Podo făcând acelaşi lucru cu Ora fântânilor de Ion Vinea. Ba s-a mai apucat ocupantul jumătăţii din dreapta a băncii a treia şi de Panorama poeziei universale contemporane alcătuită de A. E. Baconsky, aproape o mie de pagini şi zeci de milioane de puncte a făcut din ea. Lucra mai ales în vacanţe, îi dicta sora lui mai mare, la ei, la Movila Banului, pe unde câmpia Buzăului se deschide spre larg. Locul, cu numele său, părea să concureze, în aceeaşi îndeletnicire, Lunca Banului lui Mereuţă. În ceea ce mă priveşte, din Mallarmé, afară de versul citat, nu pricepusem mare lucru, nu izbutisem să trec dincolo de ermetismul strălucirilor, drept care trăsesem la mine în moară alţi autori. Zăngăneam toată ziua la maşina aia cu şase clape şi o bară de spaţiu. Agăţam câte un ochelarist care oricum nu avea ce face dacă nu bătea în curte mingea, pe cea rotundă şi umflată cu aer, nu pe alta. Dintr-a unsprezecea, îmi recrutasem un purtător de lentile destul de flexibil. Când nu avea nicio treabă, iar asta se întâmpla mai tot timpul, se plimba prin clasă şi comenta arogant şi în răspăr fel de fel de evenimente, de cele mai multe ori, decizii ale administraţiei internatului, dar şi politica Americii: „Aţi auzit, aţi auzit? Watergate! Vedeţi ce fac ăia acolo? Şi se mai laudă Nixon că a venit în România, la toţi se laudă!” L-am invitat o dată pe colegul antinixonist să-mi dicteze poezie, apoi şi a doua oară. Am remarcat că-i plăcea ce făcea. Era sincer şi-mi cerea să ne oprim când îi oboseau ochii. Dicta frumos, vers cu vers ori fragmente de vers, până la semnul de punctuaţie. Câtă vreme ochii lui erau în formă, nu greşea cuvintele, nu le încurca. La prima greşeală, trăgea alarma:

- Cred că nu mai rezist mult, n-o să te superi, îţi mai dictez o poezie şi gata!

Pe lângă Georg Trakl, i-am mai copiat pe Gotfried Benn şi pe Andrei Vosnesenski. Cristofor lucra pesemne tactic. A venit, pe de o parte, cu versuri ce se cufundau în şi dădeau mărturie despre vieţuirea minoră, pe de alta, cu poeme al căror sunet nu se desprindea de tumulturile cotidianului. Mi i-a adus pe Emily Dickinson şi, din nou, după un an, pe Walt Whitman ca să-l simt altfel. Mi-a venit şi cu o poezie ce mi s-a lipit de toţi nervii, m-a aspirat în aerul ei, dar din care, afară de acel climat şi de temperatura ce-mi crescuse la propriu, nu

am reţinut nimic. Poate că de fapt mă impregnasem de esenţa ei inexprimabilă. Era poezia lui Dylan Thomas din Viziune şi rugă.

Şi toată lirica aceasta găurea foi groase, se iţea din zdrăngănitul de fiare al Pichtului.

Toamna lui ’72 a adus belşug de noutăţi. Noroc că nicio noutate nu s-a ivit din direcţia preparatoarei, nu m-a chemat la dânsa, nu m-a reclamat, nu m-a suspectat. Nici măcar pe Gyuri nu l-a inoportunat, pe el, pe care putea măcar să-l invite şi să-l întrebe ce ştie despre cărţile care stăteau uite acolo, pe raft, iar din ziua aceea din iunie, au dispărut. Inedite au fost şi câteva figuri pe care ni le propunea clasa a zecea, prima de liceu după regulile noastre sucite. Veneau de la alte gimnazii, nu de la al nostru. Aşa s-a întâmplat cu Ana şi cu Augustin. Pe Ana Hompot o preceda reputaţia de poetă, drept care m-am grăbit să o cunosc. Clasa ei s-a nimerit să ocupe sala celor care absolviseră în vară, era aşadar perete în perete cu a noastră. Ana mi-a arătat câteva poeme, unele extrem de scurte după gustul meu, dar nelipsite de graţie şi, înainte de toate, concepute în viziune modernă şi în vers alb, în descendenţa lui Blaga. Vreo doi spini de-ai invidiei m-au şi împuns la lectură, brr, frumos, dar eu nu voi scrie aşa! Provenea dintr-o familie maghiară din Deva, învăţase limba română în internatul Şcolii pentru fete oarbe din Buzău, o vorbea elegant, cu o pronunţie pură, aleasă. O avantaja şi timbrul. I-am înşirat pe pupitru, unul după altul, dacă nu toate, multe din volumele transcrise în Braille de profesorul Mereuţă şi de noi. Cu o revărsare de poezie ca aceasta nu se mai întâlnise. Mi-a mărturisit mai târziu că puţin a lipsit să nu sară pe capacul băncii de încântare. A oprit-o teama de a nu-şi face faimă de zurlie la Cluj de la bun început. După câteva zile, îmi raporta că citise tot, că totul îi plăcuse, ba o şi fermecaseră anumite poeme, unii autori de asemenea, singur Bacovia, pe el nu-l gustase, îl califica drept „insalubru”. Ei! În fisura acestei logici, am simţit eu că poate fi înfipt acul, aşa că am început:

- Bine, dar în Lacustră, nici măcar nu există trotuare şi străzi, deci nici praf, totul e pe apă, omul e atât de umezit şi de spălat, că nici măcar pătat nu poate fi, darmite insalubru!

- Da, însă e în poezia lui o tendinţă spre descompunere, spre putreziciune...

- Îţi mai dau un exemplu: „Te uită cum ninge decembre, / pe geamuri iubito priveşte!” Totul e alb, nu? Iar mai încolo: „Eu nu mă mai duc azi acasă, / potop e-napoi şi-nainte”. Alb pretutindeni, potop de zăpadă...

- Nu ştiu de ce, se chinuia Ana, nu-mi vin acum în minte versurile alea mirosind a putregai, dar ele există. Uite, nu e exact ce vreau să spun, dar exemplul e pe aproape: „Liceu, cimitir al tinereţii mele...” Totuşi, nu avea nici optsprezece ani pe atunci, cum poate să se simtă ca-n cimitir?

- Păi, aşa e şi la noi, să vezi când o să-ţi aducem flori la cimitir, deocamdată ţi-am adus cărţi!

Mi-a zis vreo două mai puţin poetice, dar eu am continuat cu poemul cu „Singur, / într-un han departe, / doarme şi hangiul, / străzile-s deşarte, / singur”. Am pretins că e atâta pustietate de jur împrejur, că nu încape niciun rahat de pisică, atunci de unde alte insalubrităţi?

M-a concediat. A înţeles cu cine are de-a face şi că lăsase mult în urmă regimul şcolii de fete, băieţii nu puteau respira fără ironie, noroc că Rubi ăsta se pricepe cât de cât şi la poezie, că altfel...

Altfel, datorită poeziei, am rămas buni prieteni. Aşa cum de colegul ei de clasă, nou şi el în acel an, de Augustin Zegrean, m-am apropiat graţie prozei. Ne-am trezit foşnind Frunzele uscate ale lui Huxley. El citea cu ochii, cu ochelari bombaţi, lent, dar citea. Mi-a spus că lentoarea asta obligatorie pentru el e cel mai însemnat ajutor în lectura prozei. Ca şi mine, era cât pe ce să ajungă la Vatra Luminoasă. Dar ce spun eu? El chiar ajunsese acolo şi nu oriunde, ci direct la croit cutii de carton şi perii de frecat ghete, cizme şi podele. Pe întreg parcursul şcolii de ambliopi de la Timişoara, avusese mediile cele mai mari. La încheierea gimnaziului, în aceste unităţi o comisie de orientare şcolară se punea pe treabă şi-i trimitea pe

elevi pe scara studiilor mai sus ori mai jos. Pe Zegrean, cu zestrea exemplară a foii matricole, l-au orientat spre Vatra Luminoasă cu siguranţa că va fi preluat de liceul horticol. Era o pregătire foarte potrivită pentru cei cu o lumină încă rezonabilă în ochi şi-n lentile, lucrau în aer liber, n-aveau nevoie să-şi forţeze şi să-şi obosească retina. Sosit la Bucureşti de unul singur de acasă, de la Gherla, Augustin a intrat pe poarta Grupului şcolar nr. 5 din strada Vatra Luminoasă nr. 108 cu vreo săptămână înainte de începerea oficială a cursurilor. La data aceea i se spusese să vină, întrucât, în ultimele zile de vacanţă, urma să aibă loc trierea, prin examene sau nu, a tuturor pretendenţilor la secţiile unităţii: pregătire profesională, liceu horticol şi şcoală postliceală sanitară de masoterapie. La liceu şi postliceală erau admise şi fete. Oftalmologul de la Institutul de expertiză medicală al Ministerului Muncii, care se ocupa de repartizarea nou-veniţilor pe secţii, rar se complica cu foaia matricolă a candidaţilor. O făcea doar la presiuni mari. Cu un picior ascuns acrobatic sub şezutul personal, cerceta, de pe un scaun rotitor, acuitatea vizuală a candidaţilor şi atât. Lui Zegrean i-a găsit retinele înzestrate cu prea puţine calităţi, drept care l-a trimis să făurească ambalaje din carton şi perii din rădăcini de pir şi din păr de porc. I s-a dat vasăzică de veste că trebuie să treacă la clasa lui, anul 1 B, de pe sala a doua, parter.

Iar în curtea şcolii a pătruns printr-un portic. În faţă se întindea o incintă dreptunghiulară între ziduri cu laturile lungi pe dreapta şi pe stânga. Pe fiecare latură se găseau aşa-numitele săli în număr de cinci care, la rândul lor, adăposteau felurite încăperi. La nivelul etajului întâi şi ultimul, de-a lungul întregii clădiri, se întindea, sprijinit pe stâlpi, un balcon îngust. Augustin a văzut acolo elevi rezemaţi de balustradă. În cap o să-mi cadă, şi-a zis. Prin curte, se perindau interni de seama lui, dar şi alţii sensibil mai în vârstă. Ca să nu dea nici de unii şi nici de alţii, a hotărât să nu se mai ducă la clasă. A luat la cercetat toate intrările şi ieşirile din Vatră. Soseau tot mai mulţi băieţi de prin ţară. N-a trecut el pe la clasă, însă un pat care să-l aştepte într-un dormitor s-a găsit. Când a ajuns acolo seara, întuneric total. O voce l-a întrebat dintr-un colţ:

- Eşti un băiat bun?
- Mai mult nebun, a răspuns proaspătul vătrar.
- Atunci, roagă-te, înainte de a intra, să te spele Dumnezeu de păcate!
- M-am rugat.
- Şi te-a spălat?
- Da, m-a băgat sub duş.
- Să fii binecuvântat! Acum, îţi urez ca Isus să-ţi lumineze visele!
- De ce nu-i mulţumeşti Bădiei? l-a întrebat o voce subţire tot din întuneric.

A aprins lumina şi a zărit că împărţea dormitorul cu un bătrân şi cu un copil, că locuri mai erau destule şi a hotărât să-l lase şi pe al lui definitiv altora. A doua zi, căutând să evadeze peste toate gardurile Vetrei, nu i-au picat zaruri bune. Putea fi văzut de peste tot, chiar a fost interpelat. Trenuri spre Cluj erau şi seara. Îl încurca un cufăr enorm de la taică-său, dăruit ca să aibă cu ce să care tot ce i-o fi de trebuinţă. I l-a lăsat unui coleg mai mare la care avea să vină un unchi să-l ridice. Învăţat şi însoţit de mai vechiul vătrar, a străbătut livada de duzi şi a sărit gardul într-un loc care-l scotea pe strada Constantin Ivănuş, colţ cu Vatra Luminoasă. S-a întors acasă, a aşteptat un an, a citit o mulţime de cărţi de care noi încă nu ne atinseserăm, a obţinut orientare şcolară către Liceul pentru orbi şi slabvăzători din Cluj şi ... m-am trezit cu el vorbind despre Huxley. În vremuri mai apropiate de ziua de azi, după fuga din Vatră, ar fi fost calificat drept abandon şcolar. Nu-şi amintea ca în anul de vacanţă pe care şi-l oferise să fi primit vreo scrisoare îngrijorată de la Vatra Luminoasă. Conform regulamentului, ar trebui să figureze şi astăzi în documentele de arhivă ale şcolii cu situaţia neîncheiată. Datele din buletin îl recomandau să fie în clasă cu mine. Nu el pierduse vreo doi ani pe drum, ci mai degrabă anii aceia uitaseră de el, îl ocoliseră. Anul dinainte, cel al Vetrei Luminoase, îl

omisese cu siguranţă. Avea să ajungă să stea în Bucureşti mult mai târziu, cu aflare în cu totul alte treburi.

Odată cu Ana şi cu Augustin, a venit şi Daniel Hossu-Longin. Urcase de fapt o treaptă, din gimnaziu în liceul şcolii. Ne-am întâlnit la Londra, cum ne plăcea nouă să spunem, sugerând că tandemul nostru se formase întrucât învăţam amândoi engleza, care nu ni se preda la clasă. Făceam schimb de notiţe, de dicţionare, de cărţi, ne lăudam unul în faţa altuia cu cuvintele nou memorate şi, firesc pentru nişte anglofili, fredonam piese de muzică pop. Într-un singur punct gusturile noastre nu coincideau: el îi iubea pe cei de la Led Zeppelin, eu eram mai rezervat în privinţa lor, mă limitam la balada Stairway to Heaven. Tocmai de aceea poate, el alesese pentru noi, ca semnal de căutare şi recunoaştere, un fragment din Black Dog. Lui îi venea foarte uşor să fluiere partitura, eu însă mă chinuiam, nu puteam ţine linia. Nu-i nimic, mă identifica în curtea întinsă a liceului, de îndată ce-mi auzea primele note false. El executa perfect pasajul, emitea şi un fluierat puternic. Semnalul ne ajuta să ne găsim unul pe altul. În faţa mea mai rar, dar printre ceilalţi, ori de câte ori avea chef, îşi împodobea cuvintele cu accent american. Trăgea adânc aer în piept, ştiam atunci că va face să pocnească P-urile şi T-urile, ca apoi să-şi compună o voce de o foarte baritonală chicagofonie. Iar pe ţeava asta, slobozea asupra noastră câte o cugetare care să ni-l facă transatlantic. Îl iubeam. Locuia în Cluj şi mă lua uneori pe la el prin Dâmbu Rotund. Mi s-a permis în acel an ca, împreună cu Daniel, să frecventez în oraş nişte cursuri de engleză.

Programa şcolară ne preda rusa. Aş fi învăţat-o cu plăcere, dacă ne-ar fi fost predată inteligent şi cu pasiune. Profa însă abia aştepta ca elevii, ca aproape peste tot în ţară, să-şi arate reticenţa faţă de disciplina ei. Nici ei nu-i era pe plac. Prin 1950, dăduse admitere la italiană şi, odată cu reuşita, se trezise studentă la limba rusă. Aşa li se întâmplase şi celorlalţi care candidaseră la germană şi la spaniolă. Numai o parte din aspiranţii la franceză şi la engleză au apucat să studieze ceea ce-şi doriseră. Dar profa ţinea la noi. A înlocuit lecţiile cu lecturi din clasicii ruşi. Cu Anna Karenina, n-am mers în ritmul ei, rămâneam prea mult pe tuşă cu lectura între o oră de rusă şi alta. Tesla B3 ne stătea la dispoziţie, l-am pus să ne depene de pe bandă epopeea tolstoiană. Limba rusă însă a făcut o victimă. Amicul Bejenaru Gh. Emil a luat-o în serios şi, cât i-a permis manualul, tratând personal cu profa, a tocit cât trebuie şi cu folos. Se descurca deja într-o conversaţie pe o temă dată. Încurcăturile au început când s-a îndrăgostit de iubita lui Vronski. Încheiaserăm romanul şi, după sfârşitul tragic al Annei, îl comentam care mai de care. Beju, singurul moldovean între departamentali, robust, supărat, cu călcătura lui de urs, bătea cimentul dintre bănci încolo şi încoace.

- Ascultă Rubi, se întorcea el spre mine, frumoasă femeie Anna Karenina asta, dar tare mare păcat că era cam curvă!...

- Cum?! am izbucnit nu numai eu, ci încă vreo trei.

- Ce vă miraţi aşa, ne-a întâmpinat amicul, n-a avut ce-i trebuie? Casă, lux, copil, bărbat gospodar, nu glumă, ministru nu oriunde, în Rusia vasăzică, ce i-a umblat mintea p-aiurea?

- Bine, Emile, m-am vârât eu, dar soţul ei era destul de în vârstă...

- Lasă, măi, vârsta, ce ştii tu? Când mersese după el, cum fusese? Făcuse copil cu dânsul? Făcuse. Dar i-a plăcut de Vronski că era ofiţer, sclipeau zorzoanele pe el şi decoraţiile, călărea bine, ce dac-a pierdut la curse împotriva lui Mahotin? S-a luptat cu Mahotin, nu cu Karenin!

Nu era chip să-l contrazici. Îl simţeai cum suferă pentru Karenina. După el, era totuşi de moravuri dubioase şi asta-l durea cumplit. Repeta întruna:

- Cam curvă, dar încaltea, frumoasă femeie... Cea mai frumoasă!

Căutam să-l enervez:

- Vezi, Beju, că Maria Pavlovna din Învierea e mai frumoasă decât Anna!

- Du-te, băi, de-aci! Cine, deportata aia? Cum să fie o deportată în Siberia mai frumoasă ca o doamnă din Petersburg, tu ştii ce-i aia Petersburg?

- Leningrad, ce să fie?

- Aşa, trăiască Lenin, foarte bine, Anna poate fi şi din Leningrad!

- Dar curvă nu poţi s-o faci, Bejule! Orice-ai spune, n-a avut decât un amant, pe Vronski, ce, a avut mai mulţi, s-a mutat de la unul la altul?

- Atâta-i trebuia, lua-o-ar dracii, dacă nu-i rupeam gâtul... Adică, mă rog, Karenin, treaba lor!

De la verdictul lui Beju asupra Annei, se aprindeau nişte dispute ca între atotştiutori. Cinci, şase, zece puţoi, câţi ne nimeream la faţa locului, fluturam cu aplomb, de parcă ni le-am fi însuşit din Proclamaţia de la Izlaz, criteriile după care o femeie poate fi... să spun calificată? Nu. Să nu vorbesc atât de savant, să mă exprim mai ca la studii medii: considerată curvă. E nevoie de atâţi amanţi, de atâtea trădări. Sunt de ajuns doi ibovnici, ba e destul unul singur! Contează şi parfumul, astea se dau cu din ăla mai înţepător...

- Băgaţi cinci amorezi, propunea Tityrus, că-i cifră rotundă şi o ţine minte fiecare!

Oare Else câţi o fi avut până la mine? Îmi puneam întrebarea, răspunzîndu-mi că la ea ce-mi era unul, ce-mi erau zece? La asta mă îndemna sărmana logică, dar când dădeam să înfrunt cifra zece, îmi vâjâia capul. Refuzam să mi-i reprezint, trebuia să fie cu toţii urâţi ca dracu', iar arătătorul mâinii drepte simţea că apasă deja pe cocoşul pistolului. Nici pe ea nu aveam chef s-o iert. Parcă voiam s-o pedepsesc pentru că nu exista. Cum să nu existe Else? Adevărul era însă că o cam uitasem. Dacă dispăruse ceva însemnat după anul cel mai încurcat şi mai chinuitor al şcolarităţii mele, apoi despre ea era vorba. Mă gândeam tot mai rar la Else. Mi-o readucea sub pleoape câte o chitară sub degetele unei fete vii, câte o roşcată din poemele lui Trakl, câte un vis. Pe Else o disloca de fapt întâlnirea mea tot mai conştientă cu feminitatea reală, aceea care adia dinspre Cornelia, dinspre Cătălina Păpădie, din rândurile fetelor de la cenaclu. Visurile se întruchipau acum în fete tangibile, palpabile, audibile, identificabile. Nu spun şi vizibile, fiindcă asta era treaba prietenilor şi a descrierilor.

- De ce nu-mi ceri să-ţi spun cum arată? mă lua la rost Cristofor.

- Păi, m-aştept s-o faci fără să ţi-o cer.

- Atunci, fii atent aici: are urechile mici...

- Tu crezi că de urechile ei îmi arde mie?

- Nu ştiu de ce-ţi arde, dar eu îţi încep aicea cu capul! Mai are şi un nas cu vârful îndreptat spre tine, un nas în vânt, cum se spune...

Şi astfel, încet-încet, înlocuită de nasurile în vânt, Else, din evanescentă cum era, devenise volatilă. Nu mă simt bine până la capăt spunând că s-a volatilizat. Petrecusem cu ea clipe de neuitat, o iubeam cu adevărat, drept care pot să pretind că Else s-a înălţat la cer.

Rămăsesem cu o singură prietenă fictivă, aveam nevoie de ea într-o poveste însemnată în care trebuia să mă prezint onorabil. Cu toţii îmi dăduseră crezare pînă atunci, pare-se că fusesem convingător, înflorisem întâmplările numai cât se cuvenea. Greu mi-a fost însă cu Tăutu. Ştie-tot m-a luat la descusut. Curiozitatea fără îndoială, dar şi grija pe care mi-o arăta l-au făcut să mă invite într-o zi la finalizarea unei discuţii deschise de mine despre nihiliştii ruşi. Mi-i servise Dostoievski şi nu ştiam de unde să-i iau. Era după ora de latină, ultima din acea zi, până la masă mai aveam un ceas, aşa că, scuzându-se că merge să-şi fumeze ţigara, m-a invitat peste un sfert de oră la tipografie pentru continuarea discuţiei. Ok. M-am prelins cumva prin labirint şi am intrat. Acolo, Valentin Tăutu mă aştepta singur între maşinile de perforat folii de zinc care, odată spuzite cu puncte în relief, puteau să preseze între ele şi să străpungă la rândul lor hârtia Braille pe ambele feţe. Pe cât de mult zgomot produceau în plină acţiune, atâta linişte, ca de criptă, întreţineau acum. Aşteptam ca profu să reia tema nihilismului şi a omului de prisos, dar nu. Am aflat că de multă vreme se gândea să mă abordeze ca să mă întrebe ce m-a determinat să protestez la Europa Liberă, cum gândisem, ce

mă împinsese să risc şi mai ales cum procedasem cu expedierea epistolei, de avusesem atâta ghinion. M-am blocat aproape imediat. În faţa securiştilor nu mă temusem să dau din mine fleacuri, acolo grija mea era să nu-mi iau pe cap culpe involuntare. Aici însă, în faţa lui Ştie-tot, aveam datoria de a mă arăta inteligent. Şi nu ştiu dacă eram destul.

Am luat-o încet, încercând să descriu chintalul de mocirlă pe care l-am simţit răsturnându-mi-se în cap şi sufocându-mă când au dispărut de pe posturile de radio nenumărate voci, înlocuite cu goarne şi tălăngi care mugeau şi hodorogeau. Am înşirat scriitorii şi actorii de care nu mă puteam lipsi. Nume de cântăreţi şi de trupe pop am evitat să dau, ştiam că nu cresc în curtea lui. Părea că nu e satisfăcut. Spera, cred, să pot exprima mai ferm senzaţia de nedreptate istorică pe care mi-o trezise asprirea abruptă a regimului politic. Mă forfeca: ce ascult la Europa Liberă afară de muzică, cine, dintre profesori, mi-a apreciat protestul şi cine simt că mă detestă din acelaşi motiv. S-a bucurat mult aflând de solidaritatea soţilor Păpădie. Iar pentru celelalte răspunsuri, mi-a dat amuzat o notă. Nu râsul îl lua pe Tăutu cu sine, ci el era cel caare căuta să şi-l stăpânească. Nu-i scăpa de aceea niciodată mai mult de un „hă-hă”. Dar râsul era puternic, glasul adânc, ziceai că vine de departe, cu ecouri. Nu ţi-ar fi plăcutsă-l auzi noaptea. După un astfel de „hă-hă”, mi-a zis:

- Ai intuit tu ceva, pare-se că ai înţeles anumite aspecte.

Şi a dezvoltat ceea ce susţinea dânsul că eu intuisem, anume că socialismul de la noi şi de pretutindeni nu îngăduie preponderenţa intelectului în societate şi, mai devreme sau mai târziu, îi persecută sau îi marginalizează pe intelectuali şi valorile produse de mintea omului, în primul rând, artele şi filosofia, mai puţin ştiinţele. Îi plăcea să vorbească. Mi l-a tăvălit prin bălegar pe Marx, punea toate tunurile pe răutatea lui ca individ, îşi chinuia soţia, îşi persecuta servitoarea, n-o plătea, i-a făcut un copil pe care nu l-a recunoscut, un caracter mizerabil, complexat, vanitos şi distructiv. Nume a mai pomenit destule, dar nu le mai ţin minte. Încă vreo câteva minute a fost bine, fiindcă a dat exemple de incapacitate a proletariatului de a conduce societatea şi a evocat cartea lui Gustave Lebon La psychologie du socialisme unde se spune limpede că eliminarea de către Marx a rolului intelectualilor din guvernarea societăţii dovedeşte primitivismul teoriei. După aceea însă, a urmat nenorocirea: s-a interesat cum am încercat eu să expediez scrisoarea şi cum a fost capturată. Am tras aer în piept şi, după cum le povestisem şi colegilor, am început cu prietenul Victor. Dar în faţă nu-i aveam nici pe departamentalii mei aiuriţi, nici pe securiştii băţoşi din clădirea fără adresă. Dialogam cu Ştie-tot, iar el s-a apucat să întrebe câţi ani are acest Victor, la care liceu învaţă. Cum nu eram la curent cu toate firmele de şcoli de la mine de acasă, am zis „Aurel Vlaicu”.

- Păi, când l-au înfiinţat, că astă-vară nu exista?

Ştie-tot avea pe cineva la Satu Mare, era informat. L-am transferat pe amic la liceul Eminescu, acesta ştiam cu precizie că există. Numai că, printre maşinile de perforat tăcute şi cu blacheurile ritmate ale lui Tăutu în urechi, îmi pierdusem siguranţa. Eram conştient că trebuie să fiu inventiv în continuare, mă concentram să păstrez linia pe care mersesem cu Şerban, cu dormitorul 3, cu Cristofor. Aşa că am debitat povestea cu localul de la subsol poreclit de unguri „Juk”, dar căruia românii, ca să nu-l traducă direct şi impudic prin „Gaură”, îi spuneau „Iucă”. Cânta acolo mai mult în maghiară o trupă rock cu numele Mikron. Iar pe lângă muzicanţi, a se citi „artişti”, se învârtea o fată din Ungaria. Tocmai ei i-a dat prietenul Victor scrisoarea, rugând-o s-o pună la poştă după ce trece frontiera.

Efortul mă istovise, dar aveam rezultatul: izbutisem să povestesc. Tăutu şi-a luat rolul în serios. Se plimba sonor printre maşinile de găurit zincul. Îl interesau amănunte la care nu m-aş fi gândit niciodată: dacă Victor a citit textul scrisorii, dacă i l-am dezvăluit, ce a spus după ce i-am mărturisit ce conţine plicul, de ce nu a intervenit să mă avertizeze că e riscant? Dar unguroaica a acceptat fără comentarii să ia plicul, n-a avut nicio observaţie privind adresa de deasupra?... O aprecia aparte pe sora mea pentru că nu le dezvăluise nimic părinţilor.

Socotind golurile din conversaţie, mare lucru nu cred că a scos de la mine.

A mai insistat să afle ce vorbeam eu de obicei cu pierde-vară aia de fată care venea pe la Iucă. Am reuşit să scap repede, afirmând că numai Victor o abordase, prezentându-mă şi atât.

- Cum o cheamă?

- Enikö, am sărit eu antrenat deja de relatările dinainte.

Dar încă nu terminase. L-am mai auzit întrebându-se oare cum or fi făcut vameşii de le-a sărit în ochi acel München din adresă. Explicaţii nu aveam în afara celor la îndemâna oricui, cu atenţia şi cu vigilenţa.

- Nu despre asta e vorba. Dacă i-ai fi spus fetei ăleia ce conţine plicul, poate că l-ar fi refuzat ori, dacă avea gustul aventurii, aşa cum o prezinţi tu, ar fi ştiut cum să-l disimuleze sau cum să-l salveze la nevoie. Din ce spui aici, există amănunte care nu se potrivesc, pe altele cred că nu mi le-ai spus, nu pricep de ce. Lipsesc câteva verigi, hă-hă!

Finalul, fiindcă a venit şi acela, a constat în mărturia preţuirii lui faţă de mine pentru ceea ce îndrăznisem şi în avertismentul că, altădată, mult mai încolo în viaţă, în caz că decid să mă opun pe faţă regimului, să mă pregătesc serios, să mă informez, să am susţinători. Mă sfătuieşte să am grijă, totuşi, deoarece acest precedent mi se va pune la socoteală şi reacţia stăpânirii ar putea fi una intransigentă.

Ieşind după-amiază în curte, ca să-mi răcoresc nu atât faţa, cât creierul, m-am întins în iarbă dincolo de nucul 4. La sfârşitul acela de aprilie, mi-am dat seama că nu ştiam, nu să mint, ci să imaginez în faţa adulţilor ce mă interesează şi să redau plauzibil invenţia. Nu cu toată lumea îmi reuşeau născocismele, mergeau la noi, cei de dincoace de ziduri. Nici curajul de a fi sincer cu mine însumi în toate împrejurările nu-l aveam. Nu mă descurcam nici când voiam să scap dintr-o capcană, nici când ţineam să fac din mine personajul unei aventuri. Nu existase nicio Enikö, niciun Victor. Scrisoarea o dusese la poştă sora mea de treisprezece ani. O predase funcţionarei şi plecase. Nu aveam idee unde fusese interceptată şi întoarsă la securitate, probabil, la selecţia plicurilor pentru destinaţiile interne şi pentru cele externe. Când mă văzusem descoperit, mă năpădise o jenă zdrobitoare pentru naivitatea de care dădusem dovadă crezând – e adevărat, pe baza celor spuse de Europa Liberă – că unele misive le ajungeau chiar prin Poşta Română în câteva zile. Care naivitate? Un infantilism cât casa! Poate că în ziua următoare celei în care Lia a predat plicul, n-aş mai fi procedat la fel. Dar am aţipit în dulcea satisfacţie a unei rebeliuni împlinite şi în speranţa faimei pe unde scurte. Care faimă? De Vainateyananda n-aş fi ştiut decât eu. Cei cărora le-am dezvăluit pseudonimul după noiembrie ’71, aveau dificultăţi în a-l pronunţa şi a-l reţine. Iar de povestea cu Iuca, cu Victor şi cu Enikö, am avut nevoie ca să le arăt camarazilor din B.N. Antal că nu sunt singur şi nu mă plictisesc în vacanţele mele. Inventaseră şi ei Iucile şi Victorii lor, dar nu cu atâta spectacol ca la mine. De Iucă şi de Mikron aflasem de la alţii, trupa o şi ascultasem într-o înregistrare, nu suna rău, ba mi se povestise şi despre o fată din Ungaria care toată vara se fâţâia prin oraş şi mai ales prin Gaura cu muzică rock. Le ştiam pe toate de la vărul căruia mă lăudasem cu amorul meu cu Else pe foile de carton întinse pe ciment. Unde eşti Else? Ai rămas o floare nevinovată faţă de toate scornelile astea!

Iar Viorel Şerban a şi publicat istoria pretinsei mele complicităţi epistolare, plină de rock’n’roll, de fete aventuroase, de mijlocitori, de vameşi şi de frontiere, în povestirea Primul meu prieten din volumul său Feţele trecutului, apărut în 2002 la editura Călăuza din Deva. El evocă şi celebra şedinţă de excludere a mea, cu planurile şi ura nemascată a lui Constantin Florea, cu reacţiile camarazilor. Dar iată cum descrie Şerban isprava mea: „Radu, care avea pe atunci aproape 17 ani, a îndrăznit să trimită o scrisoare de protest la Radio Europa Liberă pentru a critica măsurile luate împotriva oamenilor de artă din ţară. Scrisoarea i-o dictase surorii sale absolventă a clasei a VII-a şi, prin intermediul unui prieten, o dăduse unei turiste maghiare ca s-o expedieze de la Budapesta. La un control superficial la graniţă, plicul ţinut de

turistă în poşetă şi având imprimat pe el numele «odioasei» localităţi München, a fost confiscat. Scrisoarea era semnată cu pseudonim.”

E singura consemnare scrisă a revoltei mele. Totodată, rândurile de faţă, cele pe care tocmai le parcurgeţi, depun prima mea mărturie sinceră despre felul în care a fost expediată scrisoarea şi de către cine. Numai familia mea şi serviciile secrete erau la curent până acum cu adevărul acestei încercări.

XXV

Puţin a lipsit. Foarte puţin chiar până să i-o dezvălui lui Augustin Zegrean pe adevărata traficantă a corespondenţei mele clandestine. Mult nu mai aveam şi ciripeam. Singură fata cu paharele de sirop de vişine m-a oprit, nimeni altcineva. Ba mai întâi lacrimile lui Gusti, abia apoi accidentul ei.

Pe Cristofor îl plictisisem ambiţionându-l totodată cu Nichita Stănescu. Îl ascultasem pe poet în numeroase rânduri la radio înainte de iulie ’71 şi multe recitări de ale lui îmi merseseră la ventricolul liric. Când a apărut Belgradul în cinci prieteni, m-am repezit şi am cumpărat volumul. La lectură, dezamăgire amară, revoltă, înjurături. Versurile produceau o hărmălaie pupăcioasă, erau întâmplătoare, foarte oarecare, de o platitudine ce se mai şi repeta, nimic surprinzător, nimic strălucit, nimic iluminant, nicio euforie. M-am plâns prietenului meu student la litere.

- Lasă, Maître, că are Nichita ac şi de cojocul tău, o să vezi, vin eu cu marea lui poezie!
- Bine, dar vino odată, că mi-ai mai promis de vreo trei ori!

Nu s-a arătat. Mi l-a adus în schimb pe Emile Verhaeren cu simbolismul lui zoorustic, deloc dezagreabil, original, în răspărul curentului principal. Nichita a publicat curând Măreţia frigului şi am procedat la fel, sărind să o cumpăr, să i-o dau unui camarad să mi-o citească. Am ieşit de la lectură cu mâhniri şi pesimisme rezistente la tratament. Cum l-am prins, l-am umplut pe Cristofor de alte reproşuri, iar el, cu metoda verificată înainte, m-a potolit cu un volum de Gotfried Benn. Răzbătea şi aici din versuri identitatea profesională a autorului, medicul nu-şi dezminţea experienţa şi vocabularul cel mai la îndemână. Iar Benn m-a atras mai mult decât Verhaeren. Când nu mă mai aşteptam şi începusem să-mi pierd încrederea, nici eu nu ştiam în cine, în prietenul meu ori în poetul din Ploieşti, tocmai atunci, omul cu cărţile a apărut ca în transă.

- Hai, Maître, repede în curte pe o bancă, o să-ţi citesc acuma de mama focului, să văd ce mai ai de spus!
- Şi ce mi-ai adus?
- Lasă că vezi tu! Bagă-mă-n şcoală, nu te mai uita la mine sau cum să zic? Nu mă mai ţine la poartă!

Am depus garanţii pentru Cristofor, toată lumea îl ştia de acum, portarii şi educatorii înţeleseseră că mă ajută să mă pregătesc pentru admiterea în facultate, ţineau la el. La primii

paşi în curte, a deschis cartea şi a început. Parcă suna altfel, îmi suflase scurt că e tot Nichita. Nu semăna deloc cu volumele bălăcărite de mine. În drum spre fundul curţii, îmi citea din mers. Pe băncile de sub nuci nu aveam loc, fiindcă unii încinseseră acolo o joacă gălăgioasă, erau mulţi. Am luat-o spre dreapta şi singurul reazăm pe care mi l-am găsit a fost verticala de fier a barelor de mers în mâini. Sprijinit de una din ele, m-am pus să-l ascult pe Cristofor. Mai bine de o oră a rămas în picioare în faţa mea citind şi exclamând din poem în poem. Adusese Oul şi sfera. L-am deposedat urgent de carte.

- Maître, să ştii că dacă mi-o pierzi, vorbesc cu cei de la facultate să nu-ţi dea ca student să citeşti decât Victor Tulbure şi Lazăr de la Rusca!

De urgenţă, m-am dus cu Oul şi sfera la Zegre. Ieşeam în oraş de acum mai des cu el decât cu alţii. Avea un fel original şi eficient de a mă conduce. Înalt şi slab, îmi aşeza o mână pe umăr şi mă strângea scurt la coborârea şi la urcarea treptelor. Cu volumul într-o mapă, purtat cu grija cu care am fi cărat o bombă, ne-am îndreptat spre Arizona, pe strada Universităţii, pe lângă Biserica Piariştilor. Fum la etaj să-l tai cu cuţitul, dar numai acolo ne plăcea nouă să citim poezie ori comentarii din revistele Tribuna şi Echinox. De publicaţia studenţească Gusti făcea rost prin fratele lui, student la agronomie. La etajul Cofetăriei Tineretului, după cum ni se prezenta firma, comandam o cafea, două cafele, un coniac mic, dacă erau bani, însoţit neapărat de un sirop de vişine. La parter nu se mai fuma, se scoseseră mesele şi scaunele ceea ce produsese o supărare acră în tot aerul cartierului. Sala de jos rămăsese goală, nu contau cei doi sau trei clienţi în picioare în faţa barului. Scara cotită nu era uşor de urcat pînă la etaj, dar acolo pătrundeai în căldura acelui fum de ţigară din care nu mai aveai chef să pleci. Nu fumam. Gusti însă le trăgea şi mă felicita că nu o fac şi eu.

- Mic cum eşti, îmi spunea, măcar la înălţimea nasului tău să rămână aerul curat.

Ajunşi la Arizona de sus, la o masă din colţ, l-a deschis pe Nichita. Pe măsură ce citea şi lumea aia în magică unduire mă purta departe şi mă aducea înapoi, simţeam că nu pot să-mi mai reprim impulsul de a spune şi eu adevărul, tot adevărul despre viaţa asta. Şi ce putea să-mi vină în minte dacă nu povestea pe care i-o relatasem şi Zegreanului, cu personajele consacrate, Victor, fata din Ungaria, vameşii... Voiam să mă ridic să arăt că nu a fost aşa, că am inventat ca să nu apar prea naiv. M-a inhibat amicul când s-a oprit din lectură fiindcă, spunea el, îi dăduseră lacrimile de la atâta fum de ţigară. Totuşi, şi-a aprins şi el una atrăgându-mi atenţia asupra poeziei cu Preşedintele Baudelaire: „Bolnav m-am dus la / preşedintele Baudelaire, / Saturn îmi trecuse prin zodie...” Poezia mă îndemna din nou să deschid gura şi să vorbesc, să mă scuz de o mie de ori pentru vina de a mă fi arătat incredibil de necopt la minte. Numai că în acea clipă, fata cu paharele de sirop de vişine pe o tavă s-a împiedicat şi s-a prăvălit peste cioburile sale sunătoare, în aplauzele sălii. Am aflat de la vocile din jur că nu era pentru prima oară în acea zi, de aceea o întâmpinaseră cu bătăi din palme. Am comentat noi cât am comentat faza, până când un tânăr, probabil student, s-a prezentat la masa noastră. Trecuse şi pe la celelalte. Se făcea o chetă pentru despăgubirea ospătăriţei, el strângea monedele. Le auzisem şi eu zornăind, le aduna într-o vază, de unde o fi cules-o, se întreba Gusti.

- Ah, a făcut el dând să plece când o fi măsurat gesturile mele mai lente, mai laborioase.

- De la voi nu pot, băieţi, voi sunteţi de la... s-a plâns colectorul.

Dar Gusti i-a confiscat vaza, obligându-l să-i asculte discursul:

- De la el, că-i mai mic, iei două monede de 50 de bani, iar de la mine, că-s mai înalt, una de un leu. Altfel, nu capeţi vaza, iar noi fetei tot o să-i dăm!

Strângătorul de monede a acceptat în primă fază, dar s-a dus undeva, s-a consultat cu unii şi s-a întors cu un tip mai înalt.

- De la voi nu putem să luăm că sunteţi de acolo, de la...

- De unde? am întrebat eu provocator, de unde, să aflăm şi noi?

Nou-venitul s-a blocat cu cei doi lei ai noştri în mînă. Gusti s-a ridicat şi l-a bătut pe umăr:

- Suntem de la Vatra Luminoasă, nu din Budai Nagy Antal, poţi să-i iei liniştit!

- Aha, aşa da! a confirmat celălalt şi ne-a întors pragmatic dosul.

L-am felicitat pe Zegre pentru inspiraţia lui de vătrar. Cu un asemenea spirit izbutise el să evadeze prin livada de duzi şi peste gardurile Bucureştiului. Şi mi-am adus aminte de stânjenelile noastre când trebuia să ne prezentăm unor necunoscuţi. Cu Tityrus înfruntasem de multe ori astfel de încercări. Umblând printre vechiturile de la Osser în căutarea unor pantofi de fotbal pentru mingea de tablă, ne auzeam interpelaţi de câte un precupeţ de al locului:

- De unde sunteţi?

- Din B.N. Antal 31, făceam eu pudic, ascunzând sub neutralitatea adresei povara inhibiţiilor.

- Aha, făcea comersantul, aha, căutând să descifreze ceea ce bănuia.

- De la azilul de orbi, de unde să fie? dădea explicaţii complete un altul, lasă-i în pace!

Gyuri se mai înfuria la insistenţele unora şi le-o trântea:

- De la şcoala de orbi suntem, ce, nu se vede?

Şcoala de orbi era diferenţa noastră în minus pe care, dacă tot era vizibilă, nu simţeam nevoia s-o arătăm cu degetul. Să fi vrut, nici prin minune n-am fi putut s-o ascundem. Nu ne pica însă bine ca, de la prima ochire, străinul să evidenţieze casta noastră retrogradabilă faţă de a lui. Dacă tot vedeau de unde venim, de ce ţineau să ne audă şi pe noi spunând-o ? Ne-ar fi plăcut să ne trateze aşa cum eram, firesc, fără mirări şi curiozităţi abrupte. Dacă, după deschiderea unei discuţii, ar fi apărut aşa, ca la o vorbă dulce, şi întrebarea cu locul de obârşie, nu s-ar fi iritat nimeni. Aşa şi acum, la Arizona. Bine că Zegre, cu lentilele lui convexe, se descurcase. Ne-am întors la Preşedintele Baudelaire. Poemului i s-a dat citire a doua oară până la capăt. Am înţeles că Nichita îi făgăduise Preşedintelui că la următoarele alegeri avea să-l voteze. O vreme, imaginea alegerilor ideale, libere a încarnat-o pentru noi Baudelaire ca Preşedinte al lumii. Mai târziu, vrăjit via Europa Liberă de aceleaşi alegeri la fel de ideale şi desfăşurate la propriu în America, susţineam că, o dată la patru ani, în prima marţi din noiembrie, votez şi eu la vreo circumscripţie din Jefferson, Yoknapatawpha.

De ales, nu am ales pe nimeni, eu în schimb am fost votat omul serii joi, 17 ianuarie 1974. Cristofor a făcut ce a făcut şi m-a scos din internat cu poemele dactilografiate în braţe. Mă programase să citesc la cenaclul revistei Tribuna. Îl coordona prozatorul Constantin Zărnescu. Nu am citit, am recitat toate poemele, le ştiam pe dinafară. A citit în schimb Alexandru Vlad, povestirea Lupul. Un bărbat, într-o noapte de iarnă ca aceea a lecturii noastre, îşi căuta drumul singur pe undeva, pe lângă o pădure sau în pădure. I se întrezăreau gândurile, tot ce-i trecea prin minte ca să scape de un lup, planul de a se agăţa de crengile unui arbore şi a se sălta în sus, distanţa dintre el şi fiară, calculele făcute. Luceau apoi dinţii lupului înfigându-se în încheietura palmei omului şi desprinzându-i-o de mâna propriu-zisă. Iar peste victima aceea imprudentă s-au aşezat, strat cu strat, incantaţiile mele. Nu mă aşteptam să fiu primit atât de entuziasmant. Nu-i mai ţin minte pe cei aflaţi la Tribuna în acea seară. Pe Titi Zărnescu şi pe Sandu Vlad i-am numit deja, parcă a vorbit şi Gheorghe Perian. Dar de neuitat rămâne elocinţa bătută în metafore ca în ţinte nestemate a lui Lucian Tamaris. Nu are însemnătate despre cine şi despre ce vorbea, glasul lui profund şi invenţiile sclipitoare ne-au mângâiat şi cucerit pe toţi. Cristofor, la rândul lui, şi-a primit desertul meritat. Adusese la faţa locului un poet straniu în felul său, necititor de versuri de pe hârtie, doar rostitorul lor, pe dinafară, ţinându-şi capul deasupra adunării, ca un felinar neaprins. Dar până la urmă, un autor care merita să fie urmărit în Clujul universitar, care-l aştepta cu nerăbdare. Cred că mi-au şi publicat poemele, însă revista, nu ştiu de ce, nu mi-a parvenit niciodată.

Multă durere mi-a pricinuit despărţirea de Cluj, iar între cauzele acestei dureri pulsatile, neobosite, s-a numărat şi abandonarea cercurilor literare napocenses. În joc nu erau numai cei

de la Tribuna, ci şi mai tinerii comilitoni din generaţia mea de la Cenaclul „Lucian Blaga”. Pe unul mai ales regretam că nu izbutisem să-l cunosc personal. Citise bombănit şi cu voce stinsă, bâlbâindu-se din când în când, un grupaj de poeme sfredelitoare. Numele nu i-l reţinusem, în schimb, o pereche de versuri mi se lipise de meninge: „Era cald şi copiii îşi dezbrăcau sufletele în iarbă/ Lungindu-se lângă trupul femeilor moale ca o limbă de bivol ”. Senzaţional! Femeia caldă în iarbă, ca limba moale a unui bivol negru! Prin 1981, când a apărut, mi-am procurat Cartea de iarnă şi am dat de acele versuri. Ăsta-i! Îl chema Ion Mureşan. Cum să-l identific când, în Ardeal, Mureşan e la fel ca Popescu prin Muntenia, pe toate gardurile! Dar iată că-l dibuisem după un vers-două, eram bun de câine de urmă.
După lectura din 17 ianuarie ’74, ştiam că s-ar putea prea bine să nu mai pot repeta niciodată aventura. Planul abandonării Clujului se conturase. În vacanţa de iarnă, cu un aer foarte serios, mama mă luase deoparte şi pornise a mă întreba despre pregătirea mea la franceză şi la engleză, cum procedez, cât cred că ştiu, am cine să aprecieze dacă ştiu cât trebuie. Cu reţineri la început, dar observând că întrebările ocheau inima chestiunii, i-am spus că frecventez cursurile de pregătire la engleză de la Facultatea de Filologie, că am deprins multe subtilităţi acolo, că la franceză nu am piedici, o stăpânesc bine, metoda riguroasă a profesorului meu Constantin Popescu mă ajutase mult. Mama era atunci secretara Institutului Seral pentru Subingineri din Satu Mare. Ţinea de Politehnica din Cluj, de acolo veneau profesorii şi cursurile. Sprijinul financiar al Institutului îl asigura uzina UNIO, care producea vagonete şi locomotive pentru mină. Aici inventase inginerul Ervin Hauler locomotiva electrică fără mecanic. Rula de una singură prin galerii, pornea şi se oprea unde trebuie. Însă UNIO, ca toate întreprinderile patriei, era dotată şi cu securişti, unul dintre ei în persoana tovarăşului Szigeti. Trecea uneori pe la şcoala de subingineri, se interesa de profesori, de unii studenţi, de sănătatea secretarei. Dar în toamna lui 1973, curiozitatea lui a cotit-o spre familia acesteia.
- Şi, începea dânsul, ce au copiii de gând să facă? Băiatul, că ştim că învaţă bine, dă la facultate?
- Sigur că da, se pregăteşte, îl asigura mama.
- Şi... unde se gândeşte să încerce?
Afla în felul acesta că mă pregăteam pentru a-mi încerca norocul la filologia clujeană, la franceză şi engleză. Se mai minuna el acolo că „Istenem! Două limbi, nu-i prea mult?” Mama îi garanta că vorbesc şi ungureşte, sunt de fapt trei limbi străine la mijloc, nicio problemă pentru băiat, are chemare pesemne. Dar Szigeti nu se mulţumea cu atât, se interesa de modul în care am să susţin examenul. Mama, cu toată seriozitatea, îl lămurea cum e cu Braille-ul, iar odată, cînd am telefonat acasă, m-a descusut despre felul în care îmi va fi corectată mie lucrarea la admitere, de vreme ce am s-o susţin în scrierea mea în puncte. M-am mirat eu, dar nu prea tare, ei puteau să-i treacă prin cap orice fel de idei. Avea atunci, probabil, un răspuns de servit lui Szigeti. Locotenentul, că acesta era gradul declarat, a întrebat ce voi face dacă nu voi reuşi, voi merge la Bucureşti la şcoala de masaj? Aici, mamei i-a sunat alarma. Omul se documentase cu privire la oferta limitată de studii pentru unul ca mine, la şansele posibile. A mai adăugat:
- Dar dacă nu merge la Bucureşti, o să-l ţineţi acasă încă un an, doi?
- N-o să-l ţin deloc acasă, i-a replicat mama, fiindcă o să intre sigur la facultate!
- Să-l ajute, cum se zice, a jo Isten, se smerise securistul, că băiatul are nevoie de mult ajutor, dar să ştiţi că e greu...
Szigeti ştia prea bine că are obligaţia de serviciu de a fi ateu, dar considera pesemne că, exprimându-se oficial în limba statului, dacă strecoară numele lui Dumnezeu pre limba minorităţii sale, nu dă semne de misticism.
- Vezi ce-ai făcut? a trecut mama la reproşuri în acea vacanţă de iarnă. Tare mă tem că ăştia n-o să te lase în facultate! N-ai putut fără Europa Liberă!

Făcusem ce făcusem, o facultate de filologie era musai să urmez, fiindcă, vorba ei, altceva decât să scriu şi să citesc, nu mă pricepeam să fac. Szigeti îi deşteptase ideea că secu nu mă va lăsa să pătrund în universitate. Nu că nu-mi va permite să mă înscriu la examen, dimpotrivă, ar fi în stare să mă şi ajute să-mi întocmesc dosarul. Dar notă de admitere nu voi pupa. Aşa i se năzărise ei, îngrijorare mare, voia să mă vadă student şi după aceea profesor sau traducător, că tot cu cititul şi scrisul aş fi avut de lucru. Ipoteza sa a fost supusă atenţiei unora pricepuţi cu adevărat. Sora mamei, Silvia, fusese asistent universitar la catedra de istorie la Bucureşti. Soţul ei, cu misiune la prima legaţie a României în Algeria independentă, iar apoi în China, întors de la Pekin în concediu, se prăpădise într-un accident cu maşina când conducea pe drumul spre părinţii lui din Vrancea. Silvia se aflase şi ea în Fordul Taunus dat peste cap din cauza exploziei unui cauciuc din faţă la viteză mare. Pe fetiţa de trei ani a familiei Istrate şocul o proiectase prin geam, ucigând-o pe loc. După o asemenea nenorocire, mulţi oameni nu-şi mai revin. Sora mamei însă a făcut dovada că gena era puternică şi s-a restabilit ca prin minune. Au ajutat-o şi prietenii soţului, colegii ei de asemenea, sprijinind-o să se transfere la Şcoala de partid, la aşa-zisa Academie „Ştefan Gheorghiu", unde nu numai că era mai bine plătită, dar se şi regăsea printre foşti camarazi ai lui Istrate. Susţinea acolo cursul de istorie a mişcării muncitoreşti şi a ideilor socialiste. În decembrie '73 a ajuns la Satu Mare cu o delegaţie de academicieni ai lui Fane Gheorghiu, iar mama, între altele, i-a prezentat curiozităţile lui Szigeti, dezvăluindu-i totodată bănuielile sale. La Bucureşti, consultându-şi colegii pricepuţi în astfel de încurcături, Silvia a avut confirmarea că la mijloc s-ar putea să fie o intenţie a ştim noi cui de a-i bloca accesul în învăţământul superior rebelului familiei cu scrisorile lui turbate puse la poşta întregului popor. Exista o singură soluţie: opţiunea pentru Bucureşti, cu condiţia ca nimeni să nu ciripească.

La discuţiile prin care mi s-a decis direcţia de urmat a participat şi tata, mi-a mai făcut o dată morala de rigoare, dar m-a îndemnat şi el:

- Du-te la Bucureşti! Pe-aici, lui Chirculescu îi spun eu mereu cât de intens te pregăteşti pentru Cluj.

Colonelul Traian Chirculescu se ocupase de dosarul meu în 1971 şi părea că se mai ocupa şi în '74.

Szigeti a mai trecut pe la mama şi în ianuarie, şi-n februarie, nemaivorbind de martie şi de celelalte luni ale primăverii. De fiecare dată îmi ura succes, iar de la o vreme, devenind mai şiret, nu mai întreba de mine la fiecare descindere.

Aşa se face că, în vacanţa de primăvară, mama m-a pus pachet în tren, iar Silvia m-a preluat în Gara de Nord. Urma să mă dea pe mâna unor profesoare spre evaluarea zestrei din cap, atât la franceză cât şi la engleză. Pare-se că m-am arătat bun de aruncat în vârtej, înotam mulţumitor. La Cluj, trăiam ca pe altă lume. Târziu le-am spus camarazilor că, la începutul lui aprilie, două doamne de la Universitatea din Bucureşti, că tot ajunsesem prin capitală cu treburi de-ale familiei, mă supuseseră la probe, mă verificaseră, îmi indicaseră ce mai aveam de îndreptat, de exersat. Tot la ele am să merg şi în iunie, după bacalaureat, ca apoi, cu două zile înainte de examen să vin la Cluj pentru a da la filologie. Numai că, după cum complotasem cu mama şi cu Silvia, bine ar fi fost dacă aş fi izbutit să-mi depun dosarul la Cluj, să-l scot a doua sau a treia zi şi să fug cu el definitiv la Bucureşti. Perdeaua asta de fum am plănuit-o în fel şi chip, am sucit-o pe toate părţile şi, părându-ni-se dificil de realizat, întrucât dosarul trebuia să cuprindă documente în original, eram gata să renunţăm la ea. În niciun chip nu trebuia să se ştie că aveam de gînd să mă înscriu la Universitatea Capitalei.

Prin şcoală, umblam cu capu-n sac. Toceam toată ziua mai ales la engleză, îmi transcrisesem o groază de exerciţii şi de texte cu capcane, mă gândeam la străbunică-mea Floare de la care reţinusem primele elemente de americană, cum zicea ea, şi apucasem să mă fudulesc cu ele pe uliţele Răteştilor Sătmarului în faţa bandei de la joacă şi de pe gârlă, când româneşte, când ungureşte. Nici mie nu-mi venea să cred că voi părăsi pentru totdeauna B.N.

Antalul 31. Obişnuiserăm şi eu, şi alţii, ani buni de zile, să scurtăm numele lui Budai Nagy Antal, fără să ne batem prea mult capul cu cine o fi fost omul şi ce o fi făcut sub soare. Cu setea asta de cunoaştere în mine, cum m-aş fi exprimat ca tocilar, cu nostalgia anticipată după strada care, atâta vreme, ne purtase înspre afară şi înspre înăuntru, dincolo de ziduri şi înapoi, m-am dus la Valentin Tăutu. Aşa am aflat că bărbatul care dăduse numele străzii fusese capul principal al răscoalei de la Bobâlna din 1437. Era un nobil mărunt, scăpătat, din câte se pare, figura în scriptele latine ale vremii ca Antonius Magnus de Buda. Nu din Buda, reşedinţa regelui Ungariei, ci dintr-un sat al comitatului Clujului. Budai Nagy Antal era numele lui, ordonat conform cutumelor limbii maghiare. Fusese un strateg de temut. Avusese cinci căpitani, trei unguri, apoi pe Mihai Valahul din Vireag şi pe bürgerul Johannes Mester din Cluj. La 14 decembrie 1437, Antonius Magnus de Buda căzuse în încercarea de cucerire a Clujului, undeva, pe lângă Biserica Calvaria, pe atunci la marginea cetăţii. Aceasta era aşadar lumina de departe a lui B.N. Antal cu care, ornată şi cu numărul 31, căutasem multă vreme să ne camuflăm cvasi-ghetoul. Nu o mai făceam prin ultimele două clase de liceu, dar cu doi-trei ani înainte, cum să fi spus că venim de la Şcoala de orbi? Lansam un B.N. Antal 31 care producea destulă ceaţă, poate chiar şi mister.

Era un loc unde ne simţiserăm în multe feluri, dar în niciun caz nefericiţi. Cele mai multe ceasuri ne pricepuserăm noi cu ce să le umplem, chiar dacă acţiunile de umplere, după cum însăşi securitatea constatase, păreau cam puţine pentru o viaţă de tânăr. Peste celulele noastre de timp, pline sau goale, plutea spiritul locului, solidaritatea între inşi privaţi de o funcţie însemnată a fiinţei lor, dar nu şi de energiile aceleiaşi fiinţe. Eram vasăzică, oameni care duceau un mod de viaţă mai aparte, nu mult diferit însă de al majorităţii. Şi în acel mod de viaţă propriu, ne simţeam confortabil şi liberi, ca între egali. Iar viaţa ni se înfăţişa ca o îndreptăţire a fiecăruia la orice. Presiunea diferenţei dinspre oamenii tipici ne stânjenea numai când ieşeam din mediul nostru. Unii camarazi o percepeau tot timpul şi oriunde dincolo de ziduri. Eu nu o mai sesizam printre oamenii de condei.

Corneliei şi lui Cristofor le-am mărturisit că intenţionam să plec la Bucureşti, explicându-le şi de ce. Au păstrat secretul. Secret pe care însă l-am deconspirat încă o dată. Într-a treisprezecea, pe Cătălina Păpădie nu am mai prins-o în şcoală. Se mutase nu foarte departe, vizavi, la surzi. Se angajase acolo pe post de psiholog, visul ei de la absolvirea facultăţii. Neoficial, făcea şi psihoterapie, e ceea ce mi-a rezumat când ne-am reîntâlnit după un an de la plecarea sa. Prin mai, a trecut drumul şi m-a căutat. Mi-a propus să nu intrăm în şcoală, fiindcă fostele colege ar înhăţa-o la bârfe, iscodiri şi amintiri. Pe banca din părculeţul de la intrare, mi-a povestit multe. Venise să se intereseze cum stau cu pregătirea pentru studenţie şi ce anume am de gând să atac. Fireşte că n-am putut să mă abţin să nu-i dezvălui planul, vorbindu-i şi de dificultatea cu înscrierea şi retragerea dosarului.

- Mă gândesc, mi-a promis această prietenă neobişnuită, se va ivi o soluţie.

Aşa se face că în iunie, revenind, a cerut să-mi vadă dosarul de înscriere. Tabelul cu actele necesare îl avea la îndemână pentru verificarea dosarului filă cu filă. Mapa mea corespundea întru totul.

- Iei un coleg, mi-a spus, şi mergeţi împreună la filologie, la secretariat ca să depui dosarul. Neapărat să te duci şi tu, să fii văzut. Peste două zile, mergi cu mine tot acolo şi-l ridicăm. Ne facem planul cu grijă, mai vin în timpul bacului, să vedem cum ne putem mişca în funcţie de ziua în care vei avea, dacă nu diploma, măcar adeverinţa că ai susţinut bacalaureatul. Ai numărul meu de telefon, fisele de douăzeci şi cinci de bani nu-ţi lipsesc, în faţa cabinei lui tanti Gonţ, pe peretele de la intrare, e telefon public dintotdeauna, mă suni şi mă anunţi dacă ai nevoie de mine mai devreme.

Planul ne-a reuşit întocmai. Depusesem dosarul însoţit de Gyuri, l-am retras stârnind mirări, împreună cu Cătălina. Argumentul că era psihologul şcolii de surzi, dar că ani de zile înainte mă educase pe mine a fost convingător. Când am ieşit de la filologie, pe bulevardul

Horea, mă bucuram de reuşita recuperării dosarului, aveam să-l iau cu mine la Bucureşti, turuiam fără şir. Ea nu încerca nicio reacţie. Mă aşteptam să se simtă la fel de uşurată ca mine, mai cu seamă că tocmai ea propusese strategia de succes. M-a atins însă, m-a ţinut sub presiune, o simţeam, era acolo, melancolia, poate tristeţea Cătălinei. O ţineam de braţul stâng, iar parfumul ei ne învăluia într-un halou floral. Mi-a propus să mergem pe jos. Mergeam la pas, iar de la o vreme, nici eu nu am mai găsit nimic de spus. Parcul mărunt care ne-a ieşit în cale ne-a îmbiat cu o bancă. Nu nimerisem locul cel mai confortabil, un cârd de copii făcea un tărăboi de zile mari învârtindu-se în tiribombă. Cătălina nu se aşezase chiar lângă mine, ci cumva oblic. Întoarsă în direcţia mea, mă contempla fără să scoată un murmur. Am deschis discuţia despre mersul trenurilor, am vorbit despre capcanele de la engleză, de Jack London şi de speranţa că mi se va permite să susţin examenul scriind la Pichtul meu zgomotos, dar atât de practic pentru Braille, când am auzit-o:

- Ca student, să porţi ochelari de soare!

- Credeţi că e mai bine?

- Ai buze atât de frumoase... atât de frumoase, iar tu pleci la Bucureşti!

- Ăăă... am făcut şi eu ca să emit măcar o vocală nedumerită, uluită.

- Şi unde mai pui că te-am ajutat şi eu să pleci! Să mergem!

Ameţelile plecării, atenţia mea înverşunată asupra altor ţinte decât aurele de sens din jurul feminităţii m-au ajutat să nu pricep nimic. Făceam în toamnă douăzeci de ani, ea tocmai împlinise douăzeci şi şase. Înfăşurat în B.N. Antal 31 ca-ntr-un cocon de mătase, eram scutit încă de respiraţia şi de mângâierile largului vieţii.

M-am întors cu dosarul în Antonius Magnus 31 şi l-am rugat pe Tityrus să-mi cumpere bilet la acceleratul de dimineaţă, peste două zile. Camarazii or fi bănuit, n-or fi bănuit ceva? Au ţinut să mă conducă cu toţii la gară. Urcat în vagon, i-am auzit pe departamentalii reuniţi într-un glas pe peron: Gaudeamus igitur! Vocea de soprană a Mariei de la Dunăre şi cele de bas ale Departamentului se bolteau peste toate plecările şi sosirile. Da, juvenes dum sumus.

Coborât în Gara de Nord, nu am dat de Silvia. Aşteptam liniştit, sigur de sosirea ei. A trecut un sfert de oră, timp în care mintea mea, sub pleava de percepţii noi, a sărit în alt tărâm. Şi-a amintit la acest capăt de linie de viziunea Corneliei cu fulgul de nea plutind pe clipirile ochiului verde al vechiului aparat de radio, de visul ei cu corabia ca un fluture alb ducându-mă în altă direcţie decât cea în care ar fi vrut să mă târască vaporul negru. Trenul meu zgomotos şi hurducat de la Cluj să fi întruchipat acea fluturare albă salvatoare? Aveam, n-aveam chef s-o cred, aşa părea să fie.

Silvia s-a arătat după vreo douăzeci de minute. Unii călători mi se adresaseră, interesându-se de intenţia mea şi, aflând că cineva va veni să mă ia, se încrezuseră în spusele mele. Când a apărut Silvia, a răsărit de undeva un individ care a început:

- Săru-mâna, aoleu, vai de el, se chinuia aicea, ştiţi, mă gândeam să-l iau eu şi să-l duc, nu vă uitaţi aşa, că l-aş fi păzit, anunţam miliţia, dacă... Da' îmi spunea mie un ochi de al meu, că se zbătea colea, mai de bine, că o să veniţi îmi spunea, că ce mi-am zis? S-o brodi cineva care să-l aibă în seamă, că o fi el cum o fi, dar tot are pe Tanda şi pe Manda, mame adică, aşa, ca matale, că uite, trecu unul cu căruţul de bagaje de era să-l plivească!

- Da, da, răspundea profesoara de istorie înaintând cu mine la braţ.

Iar ăla pe lângă noi turuia înainte:

- Că dacă nu l-aş fi văzut cum se chinuie, nu mă băgam, da' ce mi-am zis: hai să mă bag că prea se chinuie şi zău, se chinuia, uite-aşa stătea şi întorcea mereu capul, căuta cu urechile s-audă dacă veniţi, ba adulmeca şi aerul...

- Ia aici, l-a poftit Silvia.

- Săru-mâna, trăi-ţi-ar...

Da, cu engleza mea americană, cu aia britanică, cu toată franceza, cu toate pe care am să le vorbesc cu buzele mele frumuşele, cu Rainer Maria Rilke în plus în minte, păşisem în altă lume.

XXVI

Mutarea de la şcolile Clujului la cele ale Bucureştilor, iar, ulterior, aşezarea mea definitivă la casa din marginea cartierului Vatra Luminoasă sunt consecinţele scrisorii din 10 august 1971 trimisă, aşa cum a fost trimisă, spre Radio Europa Liberă. De la descinderea mea în Gara de Nord în iunie 1974 şi până la următorul efect de seamă al aceleiaşi epistole au mai trecut douăzeci de ani. Între timp, comunismul ca regim politic fusese înlăturat prin sânge, iar Ceauşescu executat. Românii desăvârşiseră o insurgenţă antitotalitară, pe drept cuvânt numită revoluţie, singura din întreaga istorie a omului izbutită în condiţiile unei replici de foc. Nu reuşiseră nici atentatul antiHitler din iulie 1944, nici răscoala Ungariei în 1956, nici Primăvara de la Praga în 1968, nici greva şi înfruntarea de la Gdansk în 1970 şi nici Piaţa Tiananmen în ’89. Doar Solidarność înregistrase o izbândă parţială, nu prin grevele şi protestele de stradă din 1980-1981, ci în instaurarea guvernului Mazowiecki în august ’89, în urma acordurilor cu ceva mai luminatul Partid Comunist Polonez. Iar acest guvern, în contextul politic internaţional din acel an, s-a dovedit unul al eliberării. În rest, regimurile din est au căzut prin mişcări zise „revoluţii”, cu mai multe sau mai puţine straturi de catifea: prin convenţia dintre comuniştii de la putere şi opoziţia freatică democratoidă ca în Ungaria, prin demonstraţii ordonate de la Kremlin trupelor sovietice dezbrăcate de uniforme ca să-i poată ademeni în stradă pe est germani, prin înlocuirea dictatorului comunist cu ministrul său de externe ca în Bulgaria, printr-o catifea ca la Praga, unde zvonul bine ticluit despre un student ucis a făcut ca un locotenent de securitate să se trântească pe asfalt şi să fie acoperit de complici cu o pătură. Mortul, cărat în aceeaşi pătură de la faţa locului, s-a ridicat în picioare dincolo de ochii lumii, iar regimul nu a rezistat revoluţionarei potemkiniade. A căzut apoi puterea bolşevică şi în Uniunea Sovietică în urma perestroikăi lui Mihail Gorbaciov şi a ratării unui puci de care KGB-ul nu mai avea chef şi la care politrucii rămaşi singuri nu se mai pricepeau. Iar pe Boris Elţîn, care în inima Moscovei, pe tanc, a întruchipat revolta antisistem, l-a protejat, gata să

intervină, divizia de blindate Kantemirovskaia. Spiritul renascentist şi numele voievodului Moldovei înfrunta a doua oară o supraputere, iar de data aceasta, în august 1991, biruia.

România, vasăzică, a fost, evident, singura ţară unde, în condiţiile unei replici de foc a puterii, o revoltă antitotalitară a reuşit. Că într-un fel măcinase comunismul în Europa de Est înainte de Gorbaciov şi în alt mod cu el la putere din 1985, că ceauşismul îi scârbise şi pe mai marii lumii şi le venise chef să se descotorosească de el sunt adevăruri de supus altor analize. La fel de adevărat e însă că oamenii ieşiţi în stradă în decembrie ’89 în oraşele României erau cu siguranţă conştienţi de un fapt: odată plecaţi de acasă, se putea prea bine să nu se mai întoarcă.

Iar după această cutezanţă şi după morţii acelor zile, libertatea de exprimare, ca stihie a naturii umane, s-a impus încă din 23 decembrie. Nimeni şi nimic nu a mai putut opri locvacitatea presei, toţi aveam ceva de spus, mai exact, prea mulţi pofteam, după îndelungata ei zăvorâre, să deschidem gura în public. Unii au căscat-o larg, doar pentru a produce atâta muget cât să le acopere mercenariatul, slujnicăria şi pupincurismul. Alţii, mai straşnic tăvăliţi prin făţărnicie, şi-au inventat acte de bravură. Au răsărit disidenţi fără disidenţă, oponenţi fără vreun „nu” în vârful limbii în toată viaţa lor, revoluţionari din târguri fără umbră de enervare stradală. Singura televiziune a republicii s-a umplut de rezistenţi prin cultură cu versuri mustind de aluzii neînţelese, de persecutaţi la locul de muncă duhnind a incompetenţă, de actriţe discriminate în roluri minore faţă de geniul lor vedetastru, de turnători care se-nghesuiau să se spele turnându-i pe alţii. Mai lipseau din Agora curvele care, în particular, oricum se fuduleau că, prin felaţie constantă, au combătut nu numai avorturile, ci şi decretul ceauşist al sporului demografic.

Eu, cu răzvrătirea mea din ’71, ce era să fac? Existau oameni cărora nu le era greu s-o confirme, Şerban şi Podo puteau să scrie oricând despre ea. Nu a făcut-o decât primul, dar bine că a făcut-o măcar el, căci altfel, astăzi, n-aş avea spre confirmare nicio dovadă scrisă. Drept care, în vara lui 1994, ajuns la Satu Mare, am povestit totul la un post local de televiziune, declarând că o fac tocmai acolo fiindcă în oraş mai există martori ai isprăvii mele. Am mai adăugat că vin cu dezvăluirea atât de târziu fiindcă am avut nevoie de timp ca să-mi înving greaţa înaintea veleităţilor zgomotoase care ridicau orice scărpinat pretins anticomunist la rang de act eroic. Martorii nu s-au sfiit să apară, mi-au susţinut afirmaţiile, iar la faţa locului s-a vorbit despre depoziţia mea, mai cu seamă că dădeam şi nume de anchetatori, de rude aflate în cunoştinţă de cauză. Mă căsătorisem între timp, culmea, cu o fată din oraşul meu, întâlnită însă, ca paradoxul să fie în floare, nu la noi în nord, ci la Bucureşti. Am constatat cu surâsuri de încântare că trei dintre părinţii noştri se trăgeau de fapt din acelaşi sat, numai socrul crescuse într-o aşezare învecinată cu cea în care copilărisem eu. La un pahar de vin, am numărat şi evocat împreună toate ochiurile de apă ale Văii Mării în care ne scăldaserăm şi toate cunoştinţele noastre comune printre oamenii locului.

Pe la sfârşitul acelei veri din ’94, am primit la Bucureşti un telefon de la un necunoscut. Omul admitea că numele lui nu are ce să-mi spună, dar că ceea ce-mi poate spune el mă va interesa cu siguranţă. S-a prezentat ca Vistrian. Greu i-am desluşit numele, era rar, mai apărea prin Maramureş, îl confundam cu Cristian. În plus, interlocutorul susţinea că nu are decât unul singur, îl cheamă Vistrian C. Vistrian. Repetiţia asta aducea a nume de scenă, pesemne că lucra în continuare pentru servicii. Trebuia să fiu foarte precaut, nu neg că-mi era şi frică. De două ori a mai sunat până când m-a determinat să decid să-l întâlnesc şi să-i ascult destăinuirile. M-a convins confesându-se că a fost grafologul securităţii din Satu Mare în 1971, a lucrat cu renumitul, nu şi pentru mine, colonel Mircea Irimia, sub comanda directă a colonelului Traian Chirculescu, anchetatorul cazului meu, de care ştiam, ba chiar îl şi cunoscusem. Într-o vară a anilor ’80, când petreceam la părinţi câteva săptămâni din vacanţa mea de profesor la Bucureşti, spre seara unei zile, tata m-a chemat pe neaşteptate. Pesemne, în camera mea, ascultam tot Radio Europa Liberă.

- Hai repede în curte că a venit pe la noi colonelul Chirculescu, cel care te-a anchetat pe tine!

O spunea cu bucuria cu care îţi inviţi fiul la o întâlnire cu o rudă dragă, nemaivăzută demult. Colonelul şi un văr al mamei, de asemenea ofiţer de securitate, dar al cărui grad nu-l cunoşteam, se aşezaseră cu tata sub bolta de viţă din spatele casei, cu faţa la grădină şi, pe masă, cu un vin adus, culmea, de cei doi ofiţeri. Ne-au şi lăsat vreo două sticle, dovadă a măiestriei anumitor viticultori pe care-i ştiau numai ei. Pe al nostru îl refuzau, preferând să-l bea pe al lor ca şi cum s-ar fi păzit de vreun atentat. Am dat mâna. Palmă groasă, nu foarte lată, nu caldă, ci încălzită, a colonelului. Vorbea încet, cu limba îngreuiată de băutură, dar nu se poticnea. Vărul mamei, unchi al meu, cum s-ar zice, m-a strâns efuziv în braţe, mai să mă frângă. Era înalt şi viguros. Se pusese pe cântat arii din opere pe înţelesul lui şi miza pe mine ca să-l ajut. Am şi început ca atare:

- „Sul mare luccica..."

- O-oo, ho-ho-oo! făcea ofiţerul meloman, O-lo-looo!

- „L'asstro d'argento", am reluat eu.

- La donna è mobile, m-a completat partenerul de cuplet.

După care dracu' m-a pus să fac o remarcă despre cultura muzicală. Lui Chirculescu i s-a părut că e ironică şi l-am auzit sotto voce:

- 'tu-ţi Dum'!...

Ăsta era omul. Băuse, nu ştiu dacă era beat, înclin să cred că nici departe nu se găsea. Nuanţele însă nu-i scăpau, îl avea pe 'tu-ţi Dum' ca avertisment, iar la nevoie, mă temeam că ar fi putut să se ridice scuturat de ceţuri, perfect lucid şi cu mâna pe revolver. Şi-a mai retezat de vreo două ori sudalma-n urechile mele când încercam să-l potolesc pe unchiul euforic. Acesta era prea tânăr ca în 1971 să fi fost în secu.

Emisiunea de televiziune din vara lui '94 nu-l mai găsise pe Chirculescu în oraşul misiunii sale. I se organizase o retragere liniştită acasă, la Turnu Severin. Pe Vistrian, în schimb, îl prinsese la fiul lui, la Satu Mare. Locuia însă în Bucureşti şi în plus, singur. Ieşise la pensie şi aprecia că, deoarece cazul meu îl impresionase teribil din momentul în care fusesem identificat, era bine ca amănuntele lui să fie scoase la lumină ori făcute cunoscute măcar mie, dacă nu şi altora. Prin cap îmi trecea să-i dau întâlnire pe o terasă, să bem şi să ne întindem la şuetă, ca nişte vechi, dacă nu prieteni, măcar complici. Alesesem, în planurile mele, restaurantul Riviera din parcul cunoscut de tot cartierul drept 23 August. Soţia nu voia să mă ştie singur cu un asemenea interlocutor, susţinea că ar trebui să mă aflu, nu în prezenţa unui terţ, dar cel puţin într-un loc care să-mi asigure protecţia. Ea nu ţinea să participe la discuţie, chiar spunea că n-ar trebui să fie de faţă, ca să ne lase gândurile şi vorbele în voie, nestânjenite, dar îşi făcea griji pentru mine.

La Riviera, veritabilă deşertificare. Căutam cu Nicole colţurile prielnice unei tăinuiri de seamă cu V.C.V. Afară, niciun client, nicio masă pregătită, niciun ospătar. Înăuntru, o adunare de martori ai lui Iehova, ţinând cuvântări la boxe puternice şi cântând, mă rog, ei le-or fi spus imnuri, dar în jur se auzeau nişte behăieli dezlânate. Ca maestru de ceremonii, afişele înfăţişau un american deşirat. Nu putea fi supus unei mai cumplite umilinţe elegantul local pe terasa căruia petrecusem seri de neuitat în mireasma teilor înfloriţi. Pioase ori nu, jelaniile dinăuntru ne-au expediat spre malul lacului. Mă gândeam că aş putea să stau cu grafologul acolo, pe o treaptă de piatră, izolaţi de lume şi că m-aş descurca la fel de bine cu el povestindu-mi în aer liber. Dar tânăra mea doamnă, oricât o ţineam eu de slab iniţiată în practica vieţii, avea totuşi dreptate. Numai într-un spaţiu protejat, n-avea importanţă unde, puteam să mă-ncumet să stau faţă-n faţă cu un fost ofiţer de secu. Nicole, care mă abătuse în această direcţie, mă făcea de asemenea să-mi dau seama, deşi nu i-o spuneam, de infantilismul meu incurabil cînd venea vorba de mişcări în atingere cu poliţia secretă activă sau în rezervă. Romantismul verii lui 1971 lăsase urme adânci. Cum aş fi fost în stare să mă apăr la nevoie

sau să strig după ajutor, pe terasa unui restaurant izolat în mijlocul unui parc, la sute de metri buni de orice arteră circulată?... Dracu' ştie, dar din momentul alarmei, mintea a prins a-mi merge la turaţie înaltă.

Lucram ca inspector în Ministerul Educaţiei, mă ocupam de învăţământul deficienţilor de vedere. La sfârşitul anului, mă gândeam să mă retrag. De acum încolo ceea ce era de făcut nu se mai putea face decât cu bani, cu mulţi bani. În cei patru ani de când preluasem coordonarea subsistemului meu educaţional, valorificând inerţia postrevoluţionară pozitivă a birocraţiei ministeriale, izbutisem să determin reînfiinţarea şi instituirea a patru şcoli, două licee şi două postliceale de balneofizioterapie. Repusesem în funcţiune, împreună cu Podo, fostul meu liceu din Cluj, redus în 1983 la condiţia de unitate primară şi gimnazială. Reuşisem de asemenea să mixtez şcolile profesionale. Nu uitam însă vagonul de vătrari duşi de trenul de noapte în excursii prematrimoniale la şcoala profesională similară de fete de la Arad. Într-un rând, s-a întâmplat ca tocmai eu să le fiu însoţitor. Ochelariştii nu întâmpinau piedici în relaţionare. Ca aproape tot omul, ei se serveau de ochi pentru a lua în stăpânire împrejurul. Ceva mai complicat se construia interacţiunea dintre fetele şi băieţii fără vedere. Până la urmă însă, se retrăgeau undeva şi ei ca să poată şuşoti, făceau schimb de adrese, negociau, corespondau în Braille până la capătul şcolirii, după care se căsătoreau şi descopereau totul dintr-odată asemenea tinerilor însurăţei de acum o sută cincizeci de ani.

În prima parte a lui septembrie, înaintea reluării cursurilor, inspectorii ministeriali aveau misiuni pe la tot felul de şcoli şi consfătuiri ale cadrelor didactice. L-am invitat pe Vistrian C. Vistrian în biroul meu, nr. 52, de la etajul întâi, într-o zi când toţi colegii erau plecaţi în controale şi supervizări. Astfel, îl obligam să se legitimeze la poartă, reuşind să-i aflu adevărata identitate. L-am aşteptat la intrarea din General Berthelot. A venit ţintă la mine, mă ştia desigur din fotografiile de odinioară.

- Da, domnule inspector, mi-a spus portarul, chiar aşa îl cheamă pe dânsul, are un nume dublu, aşa scrie în buletin. Se mai întâmplă.

Vizitatorul pretindea că era copil orfan, ba chiar abandonat pe malul Tisei. Oameni inimoşi îl găsiseră înfăşurat în cârpe, cu o tăbliţă la gât şi cu numele de Vistrian plus litera C scrijelite pe lemn. Prima instituţie pe mâna căreia încăpuse, foarte probabil spitalul, îi dublase numele lăsând litera C la mijloc. Şi iată-l acum cu un nume ca în literatura clasică: Petre Petre, Ion Ion sau Barbu B. Barbu. Mi-a rezumat şi procesul de creştere prin care trecuse. Odată cu legenda biografică, dorea să-mi transmită că simţea şi el, copil nedorit, plimbat prin orfelinate, dormind în internate cu multe zăbrele şi mâncând la cantinele statului, o solidaritate cu mine, cu celălalt marginal cu care avusese de-a face. Ca să nu-l irit, să nu-l tulbur deviindu-i bunele intenţii, m-am abţinut să-l întreb ce-l determinase să se îndrepte spre securitate, poate că fusese pur şi simplu racolat şi mânat înainte în serviciile de care statul avea nevoie, mai ales atunci când soldaţii lui nu erau legaţi de familie, de alte obedienţe, de mofturi de-ale tradiţiei. Singur cu el în biroul de la Ministerul Educaţiei, eram numai urechi. Aici, credeam eu, în sediul unui minister, în reţeaua guvernamentală la urma urmei, poliţistul secret din el n-ar fi îndrăznit să mă atingă ori să-mi întindă vreo cursă. A deschis vorba ca un adevărat câine de urmă:

- Aha, sunteţi patru persoane în birou, cu cine-l împărţiţi? Aha, şi dânşii cu ce se ocupă? Aha, şi...

- Ce e, domnule orfan, faci pe filatorul şi aici? Eşti oaspetele meu şi, dacă vreau, te dau afară! Am înţeles că ai multe să-mi spui, nu să mă iscodeşti!

Fireşte că au ţâşnit dintr-însul toate scuzele, autoînvinuirile, toate păcatele, ziceai că era la spovedanie, gata să dea din el tot ce făcuse cu voie sau fără voie, se aştepta să-l trag sub patrafir. Nu mă interesa. L-am somat să treacă la „cestiune".

Spunea că are şaizeci de ani, iar în urmă cu douăzeci şi trei, trecuse prin cea mai grea misiune a sa. Afurisita de scrisoare ajunsese în mâinile lui îndată după punerea ei la poştă. Mircea

Irimia îi ceruse, după ce el însuşi o citise, să-l dibuie urgent pe autorul care-şi permitea să-l compare pe Tovarăşul cu Hitler şi cu Nero, să-l înşface şi să-i facă de petrecanie. Chiar aşa avea ordin: să pună mâna pe el şi să-l aducă viu, ceea ce nu însemna că trebuie să iasă tot viu din strada Prutului nr. 1, aşadar din bârlogul de Sătmar al băieţilor cu ochi albaştri. Formidabil, ăsta chiar îmi ţinea minte scrisoarea pe dinafară! Mi-am scurtat admiraţia, ca să-l pot urmări cu atenţie. Îşi amintea că se frământase cum să organizeze cât mai bine la ordin expertizele grafoscopice căzute în sarcina lui de ofiţer secu şi grafolog. Scrisul epistolei ţicnite atesta o mână de tânăr, conţinutul dovedind maturitate şi pasiune pentru istorie. Era clar că trebuia căutat în primul rând printre studenţii sătmăreni împrăştiaţi pe la toate universităţile ţării. Au apelat la facultăţile care-i notau la examene să trimită în strada Prutului copii după lucrările lor sau chiar originalele.

- Nu v-am găsit, a oftat Vistrian, scrisul nu-i putea aparţine unui copil, dar era clar că nu depăşea vârsta de douăzeci şi cinci de ani. Fiindcă, vedeţi, domnule inspector, scrisul se menţine într-o anumită formă până la capătul studenţiei, când tânărul are de scris în mod curent referate, exerciţii şi probleme, lucrări la examene. După aceea, dacă nu prinde un serviciu de funcţionar care să-l oblige să scrie des, grafia i se modifică într-un fel pe care omul de meserie îl recunoaşte. Iar dacă nu v-am găsit printre studenţi, Irimia mi-a ordonat să vă găsesc printre cei cu studiile încheiate. Drept care a trebuit să iau instituţiile şi întreprinderile la rând şi să cer puncte de vedere scrise de la toţi titraţii despre cum văd ei munca pe care o desfăşoară şi ce îmbunătăţiri visează. În felul ăsta, aşa gândea Irimia, îi prindem şi pe ăia nemulţumiţi de slujba lor, de şefi, de modul de conducere şi altele din astea.

- Şi nu reţineţi nimic interesant, nimic rebel din ce aţi verificat?

- Numai unul de la aeroport a pretins să i se dea voie să ia un prânz la serviciu şi o sută de tărie fiindcă, la zgomotul avioanelor şi la nervii răspunderii pe care o are, nu poate rezista altfel. Norocul cu întreprinderile din Satu Mare era că, având mulţi angajaţi maghiari, îi ghiceam de la primele cuvinte. Ezitau în formulare, găseam litere şterse, refăcute, greşeli de ortografiere, uneori boacăne în exprimare. Şanse să vă fi aflat printre ei nu existau. N-am avut încotro şi am trecut la elevii de liceu. Când i-am raportat lui Irimia zero peste tot, m-a blestemat că mai bine aş ajunge din nou părăsit pe malul Tisei, ca să mă mănânce toate ciorile, pupezele şi găile cerului. Dar nu s-a lăsat şi, înainte de a dispune să-i cercetăm pe toţi ştiutorii de carte din judeţ, a avut o idee: „Ia să vedem, a zis, dacă nu cumva vreunul de douăzeci sau treizeci de ani l-a pus pe un copil să scrie mesajul? Hai să coborâm cu cercetarea către clasele de gimnaziu!“

- Şi ce-aţi zis când aţi descoperit-o pe sora mea?

- Nu mă întrebaţi! Ne-a luat cu groază! Înainte de toate, grafia ţinea de psihicul unui tânăr de cel puţin optsprezece ani, nu de treisprezece. Am înţeles că maturitatea aparentă a scrisului o dădea şcoala aia de pictură, unde copiii purtau şi condeiul peste hârtie cu mai multă seriozitate. Dar m-am întrebat totuşi: la mijloc să fie o fetiţă de treisprezece ani? Se prea putea, pentru că, acuma vă rog să mă scuzaţi, cine altcineva ar fi fost atât de naiv încât să ia de bună rugămintea de a duce plicul la poştă ca în corespondenţa cu bunica de la ţară? Iertaţi-mă, dar nu vreau să mă înţelegeţi greşit, văd că acum sunteţi, o spun cu mult respect, funcţionar guvernamental, trataţi cu ministrul, chiar şi cu...

Ca nu cumva să mă vâre în conclav cu papa ori în Salonul Oval, l-am oprit cu greu, bătând darabana în birou ca să-i bruiez volubilitatea şi l-am întors în toamna lui 1971:

- Tovarăşe maior, dar, într-o lume normală, unde te duci ca să trimiţi un plic în străinătate, nu la cel mai apropiat oficiu?

- Domnule inspector, domnule profesor, dar...

Pornise să mă copleşească cu înţelepciunea pragmatică a diferenţei dintre epoci, a nevoii de a se fi ţinut seama de realităţile de atunci, nu se pot compara cu cele de azi... Ar fi fredonat tot aşa trei zile, iar poporul i-ar fi dat dreptate: aşa e, trebuie să ştii pe ce lume trăieşti, ce naiba!

Plăcerea i-a fost scurtă, i-am curmat-o, întorcându-l la reacţiile lui şi ale celorlalte organe din ’71. După primul şoc al trupelor din strada Prutului, a urmat însă al doilea, mult mai puternic.

- Când a aflat că dumneavoastră sunteţi, aşa, cu probleme, zic nevăzător, nu pot să zic altfel...

- Ziceţi, domnule, nevăzător, orb, cum doriţi!

- Nu, zic numai nevăzător, că ştiţi...

- Hai, dă-i înainte, dacă tot ai început, nu te mai împiedica în politeţuri!

- Nu pot, ştiţi, pentru că am trecut şi eu prin...

Văzându-mă că mă încrunt, a schimbat subiectul:

- Dar să vă spun: Irimia a rămas ca trăsnit în mijlocul biroului şi acolo a stat mai bine de trei minute. Ţin minte că m-am şi speriat, m-am dus la el şi l-am tras de mână. Chirculescu a aflat şi dânsul, numele de Ruba îi spunea ceva, ştia de tatăl dumitale că e primar într-o comună şi parcă auzise că are un băiat fără vedere. Domnule Ruba, n-o să mă convingi niciodată să-ţi spun tot ce le-a trecut prin cap atunci, la nervi, în legătură cu dumneata. Nu insista că nu are rost să vorbesc. Dar, când am aflat că eraţi la Cluj, într-o şcoală cu internat, aşa cum cunoscusem şi eu casele de copii ca orfan, mi s-a frânt orice elan. Ştiam ce înseamnă să nu ai pe nimeni ori ca ai tăi să fie departe.

Aveam şi eu colegi din familii sărace, cu mulţi copii, pe care părinţii preferaseră să-i dea la stat, ca să rămână acasă cu mai puţine guri de hrănit...

- Lasă dumneata văicărelile de orfan că toată ziua numai de-astea aud! Că uite-i şi pe ăştia de vin din Europa cu proiecte pentru cei mici, numai orfanii îi interesează, de alţi copii nici că le pasă, chiar dacă acelora le e mai greu. Spune-mi dumneata de ce nu m-aţi dat afară din şcoală?

- S-a discutat mult problema asta între serviciile din Satu Mare şi Cluj. Se luau în calcul mai multe variante: te exmatriculăm de la, mă rog, cum îi zicea la şcoala dumitale şi te băgăm după un an, ca să-l repeţi, într-un liceu ca toate celelalte, obişnuit. Se ştia că poţi face faţă. Numai că ne-am dat seama că aţi fi ieşit îndată în evidenţă, băieţii şi fetele v-ar fi inundat cu întrebările, că de ce aţi plecat din liceul special, de ce aţi ajuns la ei şi, orice mi-aţi garanta acum, ştim amândoi prea bine că, atunci, n-aţi fi şovăit să le spuneţi ce-aţi făcut. Admiraţia faţă de dumneata ar fi crescut, te considerau erou, mai ştii, şi, cum nemulţumiri existau printre toţi tinerii, s-ar fi luat după dumneavoastră zicând: Păi, dacă colegul nostru, care e mult mai, cum să zic, vulnerabil decât noi, a avut curajul să spună adevărul, noi de ce stăm şi frecăm menta? Am dreptate?

- Cu menta, cum să n-ai dreptate ? Dar de ce nu m-aţi trimis la Vatra Luminoasă, la meserii ?

- Ar fi fost acelaşi efect, iar la Vatra Luminoasă, securitatea statului ştia că avusese loc o răscoală, mă scuzaţi, a orbilor, ce dacă fusese mai demult, puţin lipsise să izbucnească şi altele, după cea din 1952. S-a lăsat atunci cu arestări, cu internarea pentru două luni într-un centru de reeducare.

Era rândul meu să fiu surprins, şocat, mai degrabă. Omul ăsta cunoştea episodul grevei din Vatra Luminoasă din 16 ianuarie 1952 când, după o zi întreagă de scandaluri şi negocieri, autorităţile se prefăcuseră că pică la pace cu internii. Reveniseră însă peste două săptămâni, încărcaseră un autobuz cu douăzeci şi cinci de tineri minţindu-i că-i duc pentru noi investigaţii la Institutul de expertiză oftalmologică. Îi scoseseră din Bucureşti, iar pe unsprezece dintre ei, capii revoltei, îi vărsaseră în centrul de reeducare de la Plătăreşti. Discutasem cu unii din cei reţinuţi acolo între patruzeci şi şaizeci de zile, în funcţie de gravitatea insurgenţei şi de comportamentul din detenţie.

- Bine, dar cum se face că securitatea te-a pus la curent tocmai pe dumneata cu răzvrătirea aceea din ’52?

- Vedeţi, domnule inspector, pornind de la scrisoarea aceea a dumneavoastră, de la cercetările grafoscopice, vă rog să mă credeţi, foarte extinse, cele mai amănunţite, eu am fost însărcinat...

Se temea atât de tare de cuvinte, că nu ştia cum să definească segmentul de populaţie al infirmilor. Se chinuia să ocolească termenul de „handicapat" pus în circulaţie de autorităţi din 1990, sărea şi peste alte vocabule, suferea de pudori, inhibiţii, sfiiciuni şi timidităţi tulburi. Şi tocmai el fusese omul, cel puţin conform spuselor sale, însărcinat cu studierea şi contabilizarea tuturor actelor de nemulţumire, de nesupunere, de protest ale invalizilor de tot felul din întreaga ţară. Din 1975, ca expert în cârtitul şi răbufnirile acestei margini de lume, fusese promovat la centrul din Cluj. Bătăi de cap nu le dădeau decât orbii şi schilozii. Nebunii intrau în altă categorie, li se aplica un tratament diferit. Pe săracii cu duhul îi tratau, asemenea bisericii, cu îngăduinţă. Iar dacă tembelismul vreunuia bolborosea în auzul lumii, câte un şut educativ în cur se dovedea suficient. Nu-mi venea să cred, dar iată că, datorită mie, un paznic de lagăr îşi găsise un rost. L-am verificat. Ştia despre cei trei nevăzători care aderaseră la Scrisoarea de protest a lui Paul Goma din 1977, între care profesorul meu Valentin Tăutu, nu-i era străină prietenia strânsă dintre Doina Cornea şi fosta mea colegă Ana Hompot. Când am ajuns aici, meciul meu cu Vistrian mi s-a părut nu numai foarte însemnat, ci deosebit de grav. Intrusul ăsta trebuia să ştie încă multe. Renunţasem să-l îndrept spre o formulă fixă în modul de a mi se adresa şi de a mă evoca în rememorările sale. Mă plimba între „dumneata şi dumneavoastră".

Discuţia s-a lungit pe căi laterale, am tot vorbit despre alţii, uitând agitaţia din jurul scrisorii mele arestate. Până la urmă totuşi, am mai luat o dată la forfecat ameninţările turnate în capul meu, niciuna dusă până la capăt. Vistrian susţinea că intransigenţa hotărâtă după citirea scrisorii se pleoştise pur şi simplu în faţa figurilor vinovaţilor. Mircea Irimia chiar urlase: „Să ne rupem noi oasele trei luni de zile ca să dăm de u..." – mă scuzaţi, domn inspector, „să dăm de un", dar ce să fac, aşa a zis – „de un puţoi fără ochi şi de o pionieră?! Afară cu ei din toate şcolile din România!" A doua, a treia zi, mai vorbind între noi, mai înjurând, mai minunându-ne, am tras concluzia – dar mă scuzaţi, vă rog – că aţi scris ce aţi scris pentru că nu prea eraţi conştient de realitatea din jur, vă scăpau multe, trăiaţi mai mult în, şi iar vă cer iertare, în închipuire. Când ni s-a întors de la şcoala dumneavoastră colegul cu declaraţia în care aţi vorbit despre iubita aceea imaginară, ne-am convins că aveam dreptate. Experţii noştri de la Cluj au prezentat aceeaşi opinie. Nu prea ştiaţi şi, să nu vă supăraţi, dar asta v-a ajutat, nu prea aveaţi idee pe ce lume trăiaţi.

Cu alte cuvinte, mă salvase aceeaşi Else. Graţie ei, nu aveam idee pe ce lume trăiesc. Eram totuşi curios :

- Dar ce, voi aveaţi? Dacă aţi fi avut şi nu v-aţi fi căcat pe voi de frică, aţi fi scris şi voi pe pereţi exact cum o făcusem eu în scrisoare! Aveam sau nu dreptate că Ceauşescu nu era în toate minţile? Dacă eu nu aveam dreptate încă de pe atunci, voi de ce l-aţi împuşcat după aproape două decenii, de normal şi de nepreţuit ce era? De ce n-aţi tras când am tras şi eu, puţea a tiran prost de la sute de kilometri!

- Dar să vedeţi cum a mai fost!

Atât de multe a turuit şi a bârâit despre ce ştiau ei şi ce trebuia să facă, încât m-am plictisit să-i mai ascult tentativele de justificare şi am revenit la mine ca obiectiv al lor în '71. După ce s-a renunţat la eliminarea mea din şcoala de la Cluj din motivele pe care mi le argumentase, nu s-a aplicat nici măcar sancţiunea în privinţa căreia căzuseră de acord, exmatricularea pentru un an cu drept de reînscriere la acelaşi liceu. Măcar să pierd un an de carte, dacă nu mă ţinusem de ea şi umblasem după cai verzi pe pereţi. Măsura nu a fost pusă în practică din cauza dublei responsabilităţi asupra cazului, a Sătmarului şi a Clujului. Şi unii, şi alţii tindeau să lase afacerea pe seama celorlalţi, alteori se călcau pe bombeuri între ei. Sătmarul, mai cu seamă Irimia, cerea să mă vadă repetent. Dar cum şcoala ţinea de Inspectoratul de Învăţământ

Cluj, cazul a fost preluat spre soluţionare în oraşul studiilor mele, exact în strada Traian nr. 27, unde foarte probabil mă căraseră şi pe mine în două rânduri. Era adresa sediului securităţii, de care am aflat mult mai târziu. Iar ochii albaştri din strada Traian deciseseră să mă păstreze sub atentă supraveghere, să nu mai cheltuie statul încă un an cu mine culcându-mă în internat şi dându-mi de mâncare la cantină. În schimb, după bacalaureat, să fiu bine păzit ca să nu pătrund în facultăţile de la Babeş-Bolyai. Blocarea mea era floare la ureche. Aş fi susţinut tezele la examenul de admitere în Braille, ele ar fi fost transcrise după dictarea altui braillist, lipite după aceea şi amestecate printre celelalte, nu înainte de a fi marcate cu un semn. Iar la corectură, oricât de bună ar fi fost lucrarea, semnului i s-ar fi dat ascultare: respins. În cele două teze scrise, la franceză şi la engleză, se puteau inventa destule greşeli în faţa oricărei contestaţii. Vistrian a mai venit cu o informaţie uluitoare: secu nu voia să mă vadă nici la postliceala de asistenţi medicali de la Vatra Luminoasă, fiindcă, în masoterapie, aş fi lucrat cu pacienţi, cu clienţi şi, din capul meu, aş fi putut slobozi legiuni de idei duşmănoase.
- Bine, dar ce m-aţi fi lăsat să fac?
- Ceea ce aţi demonstrat că ştiţi să faceţi şi la ceea ce ne-a spus mama dumneavoastră că vă pricepeţi mai bine : să scrieţi şi să citiţi.
- Păi, profesie mai subversivă ca asta nici nu există!
- Poate, dar nu la tipografia Braille a şcolii din Cluj.
M-am pocnit cu palma peste frunte de s-a auzit şi-n pisoarul din dreptul biroului ministerial.
- Serios?
- Da, la asta ne-am gândit, ca să nu rămâneţi fără un loc de muncă. La soluţia asta am ajuns nu neapărat noi, care nu eram la curent cu toate, cu ideea au venit cei de la Cluj, colegii din strada Traian 27! Planul era următorul: vă lasă să daţi admitere la facultate de două, de trei ori, nu intraţi, dar, pentru o mai bună pregătire, e bine să nu vă întoarceţi la părinţi, ci să rămâneţi în Cluj. Aveţi nevoie însă de bani, de un salariu. Şi tocmai acum vi se oferă un loc de muncă la tipografie, era nevoie de unul ca dumneavoastră, mai şcolit, aşa, mai pasionat de carte, ce ziceţi?
- Ce faci, bre, în altă parte nici tu nu ştii să mă trimiţi?
Ca să vezi! În labirintul parterului din B.N. Antal 31 le-aş fi fost tuturor de folos. Privilegiul filajului ar fi ţinut de uşurinţa de a mă avea sub control în văgăuna de la capătul coridorului, cu maşini zdrăngănitoare şi foi uriaşe de zinc. Vasile Adamescu se visase şi el acolo, chiar lucrase o vreme ca tipograf. O fundătură onorabilă până şi pentru o carieră profesională, tiparul, cartea, lectura, corectura, învăţătura, căutarea fericirii în muncă printre clăile de manuale. Şi nicio legătură neverificabilă a obiectivului în afara mediului orbilor. Jos pălăria în faţa unui asemenea plan de urmărire şi control!
Ne-am despărţit până la urmă în seara aceea caldă de septembrie, urmând să ne mai întâlnim fiindcă multe mai rămâneau nelămurite, neabordate. Nu ştiam cum să procedez la plecare. Am ajuns împreună până la intrarea în Cişmigiu. Refuzam să traversez parcul în compania lui. Ce să-l învăţ eu pe câinele de urmă? Simţise totul încă de la început.
- Nu vă mai fie frică de mine, domnule profesor, aveţi încredere, vă conduc la un taxi cinstit, eu iau altul sau merg pe jos, veţi ajunge sigur acasă.

Am ajuns. Dar pruncul găsit pe malul stâng al Tisei în 1934 mă răvăşise de-a binelea, mă dăduse peste cap cu amănunte pe care nici în marile eforturi de imaginaţie nu mi le-aş fi reprezentat. Nicole mă sfătuia să nu mă mai întâlnesc cu el, să-mi fie de ajuns cât aflasem, prea mă întorsese pe dos, venisem acasă cu o faţă pe care ea nu mi-o cunoştea. Nu mă puteam opri totuşi. Rămâneau multe necunoscute. Numai de probele mele de scriere din strada Traian 27 din Cluj dacă ţineam seama, citeam câte o enigmă în fiecare. Apoi, nu aflasem încă ce sens avuseseră iscodirile lui Szigeti.

Pe grafolog mi-ar fi plăcut să-l pot ademeni într-unul din birourile săptămânalului Tinerama. Colaboram susţinut la revista lansată de Max Bănuş, venit tocmai din redacţia Europei Libere. Cu anchetatorul meu grafic atras la Tinerama în strada Câmpineanu, aş fi apărut în faţa lui ca un speaker al radioului de la München. A refuzat speriat invitaţia. Fiori îi dădea pare-se orice suflu dinspre breasla ziariştilor, dinspre redacţii şi investigaţii de presă. Nici în studioul de lectură pe bandă magnetică a cărţilor de la Asociaţia nevăzătorilor n-am reuşit să-l vâr. Se temea că orbii or fi camuflat vreun dispozitiv care, independent de dânsul, dar nu şi de mine, ne-ar putea înregistra. Mă uitam la el ca la Fernando Vidal Olmos, fascinat şi timorat de secta orbilor din Buenos Aires. Mai rămâneau doi ani până când să apară acolo fabulosul mântuitor Manolito, dacă voi ajunge în Argentina, mă va prelua pesemne protector secta aceea. În separeurile unor cârciumi luxoase indicate de Vistrian, nu acceptam eu să mă pitesc. La Ministerul Educaţiei nu mai aveam şanse să prindem biroul neocupat de ceilalţi bravi inspectori ai învăţământului special, unul cu surzii, altul cu debilii mintal, al treilea cu orfanii. Pe mine nu mă mai pun pe listă că iar mă suspectează Ernesto Sabato. Ca urmare, fiindcă şcolile îşi reluau programul numai peste câteva zile, l-am poftit pe Vistrian C. Vistrian într-o sală de clasă din aria mea de autoritate, în şcoala din Vatra Luminoasă, unde predasem şi eu franceza. Directorului i-am spus că am de consiliat un părinte care are acasă un caz dificil. Şi astfel, pe filatorul meu de la distanţă l-am condus într-o clasă a profesionalei de ambalaje din carton, perii şi mături. Aici ar fi trebuit să ucenicesc şi eu conform planului A al securităţii şi al UTC-ului lui Costică Florea. În această unitate şcolară am ajuns într-adevăr conform planului B al aceleiaşi securităţi, dejucat însă de mama şi de mine. Şi tot graţie acestui plan B eşuat, la Universitatea Bucureşti aflându-mă, am avut şansa să descopăr catedra de franceză liberă, dar bine mascată, de la Vatra Luminoasă. De data aceasta, chiar eu am urzit planul de a nu rata Vatra. Am profesat aici preţ de doisprezece ani. Dacă scrisoarea mea nu ar fi fost interceptată, iar autorul ei ar fi rămas nedibuit, aş fi studenţit probabil la Cluj, ulterior, asemenea camarazilor mei trecuţi prin acea universitate, aş fi revenit ca profesor în B.N. Antal 31. Iată că la destinaţia vizată a sancţiunii mele nu ajunsesem ca ucenic sub pedeapsă, ca sclav legat de glie, ci ca maestru de Flaubert şi Rimbaud. Iar acum, de vreme ce toate şcolile deficienţei vizuale se aflau în coordonarea mea, eram, practic, stăpânul locului. Am reînnodat firul mărturisirilor cu grafologul care, preţ de trei luni, alergase nu atât după cuvintele mele, cât după literele soră-mii. Cu el în sala de la primul etaj, mă încerca de la început regretul că venisem singur la întâlnire şi n-o luasem pe Nicole doar cât să-l scaneze pe individ şi să-i reţină figura. Rămânea s-o iau data viitoare. Omul nu s-a mai lăudat cu grafoscopia lui, ci a sărit direct la anul 1974 şi la hohotul de râs din strada Prutului, când ochii albaştri şi urechile verzi au aflat de pătrunderea mea în facultate la Bucureşti. Şi-au amintit de cazul pe care-l cam neglijaseră, lăsându-l pe mâna celor din strada Traian 27. Tocmai faptul că peştişorul scăpase din plasa clujenilor îi amuza atât de straşnic. Au pus mâna pe telefoane. M-am ales, cel puţin aşa glăsuia cronicarul, cu un potop de înjurături admirative ca semn de perplexitate şi uşurare. M-am mirat cu voce tare cum de nu a fost alarmat Bucureştiul, centrul, şefia lor supremă.

- Mă iertaţi, domnule inspector...

Nu-mi plăcea să mă facă mereu „inspector” şi încercam să-l mai potolesc. Cu neputinţă însă. În serviciile cu ordine, cu executări şi execuţii ce nu se discută, deprinsese reflexul şi plăcerea subalternului de a linguşi lustruind fără pauză titlurile şi funcţiile superiorilor. Aşa era el croit, ţinea să-mi arate că-mi face un mare bine, că e umilul meu servitor. Şi pentru că mai sus de inspector nu avea cum să mă plaseze, îi scăpa uneori câte un „da, excelenţă, întocmai!” A reluat:

- Domnule inspector, iar îmi cer iertare, nu s-a comunicat nimic la Bucureşti pentru că, în cei trei ani, ne-am dat seama că nu, şi iar scuzele mele, că nu prezentaţi importanţă... Adică, pericol, vreau să spun. Clujul poate că o fi anunţat, dar dacă la Bucureşti nu aţi mai avut

necazuri înseamnă că i s-a recomandat centrului să nu vă scape din vedere, spunându-i-se totodată că nu aţi mai ieşit de pe linie, ca să zic aşa. Era important să fiţi prezentat ca nepericulos în principiu, însă monitorizabil, cum se spune astăzi.
- Dar ce a fost cu Szigeti, cum de a dat el de gol un proiect de toată discreţia între voi, secu de Sătmar şi secu de Cluj?
În opinia lui, îmi povestea agentul atras de mine în aşezământul ridicat de regina Elisabeta, zăpăcitul de Szigeti ştiuse de planul blocării drumului meu spre universitate, asistase probabil la primele discuţii. Habar n-avea însă că aplicarea planului le revenea celor din Cluj, probabil nu-l mai informase nimeni. A crezut că, iscodind-o pe mama, va afla noutăţi numai bune de raportat şefilor. Ăia ştiau de mult că am ca ţintă filologia din Bulevardul Horea. Noroc cu Szigeti! Ne-a ajutat să intuim ce mi se pregătea. Ambiţia lui de a se afla în treabă m-a plasat în schimb, pentru patru ani, în seama micii străzi Edgar Quinet din Bucureşti. Îmi amintesc cât de amuzată, de fericită era mama pe la sfârşitul lui august 1974. Trecuse pe la ea locotenentul discret, dacă nu secret, al uzinelor Unio, Szigeti, care, mieros şi curtenitor, se interesase din nou de soarta şcolară a băiatului.

- L-am lăsat, spunea mama, să se smerească până la capăt. Abia atunci i-am zis: Unde să fie? E student la limbi străine, franceză şi engleză!

- Cum se poate? Am aflat că nu-i pe listă!

- Nu-i pe listă la Cluj... Dar mai există facultăţi în ţara asta! Băiatul e student la Bucureşti!

- Hogy? a întrebat omul în limba lui maternă – adică „Cum?" –, serios? Dar e atât de departe, cum o să ajungă acolo, nu se poate, se descurcă?

A dispărut repede din biroul ei, avea nevoie pesemne de confirmări din alte surse. A revenit în zilele următoare şi s-a văicărit întruna de distanţe şi de oraşul uriaş Bucureşti, vorbea despre el, spunea mama, ca popa despre Sodoma.

Cu ajutorul lui Vistrian, am încercat să desluşesc şi misterul Constantin Florea. De ce se arătase atât de pornit să mă scoată din circuit, când ştia mai bine decât mulţi alţii că, faţă de un licean obişnuit, şansele mele de reintrare în cursă erau mult reduse. Egalitatea era pe nicăieri, aceeaşi pedeapsă ar fi lovit în mine mult mai dur decât în celălalt. Vistrian credea că Florea ţinuse musai să iasă în evidenţă cu o viziune necruţătoare, zisă şi obiectivă, cazul unui tânăr defavorizat tratându-l la rece, la fel ca pe oricare altul de aceeaşi gravitate. Imposibil să nu fi fost conştient că, în speţa unui protest ca acela, cu caracter clar politic, comanda se găsea în altă parte. Florea nu ieşise prea bine din învălmăşeală, îl dăduse cu roţile-n sus solidaritatea camarazilor mei. Un cât de mic vot al lor împotriva mea l-ar fi ajutat să-şi promoveze iniţiativa. Aşa, nu putuse raporta decât că, graţie intervenţiei lui salutare, organizaţia UTC locală mă va da sigur pe brazdă. Tocmai pentru că fluieratul meu în biserică ar fi răsunat prea strident odată scos din plic, secu nu permisese ca la nivelul şcolii sau al UTC-ului să se cunoască integral conţinutul scrisorii. Le transmisese părţilor vizate un rezumat. Iar în faţa elevilor cum să prezinţi textul blasfemiei?
- S-a procedat foarte bine, domnule inspector, blasfemia, dacă tot am pronunţat cuvântul acesta, nu s-a răspândit, iar pe dumneavoastră asta v-a protejat.
- Băi, nea Vistriane sau cum te-o fi chemând în realitate, recunoaşte că de fapt m-aţi ocrotit de mila orbului!
- Să nu credeţi că acesta era criteriul decisiv! Nu mai vorbiţi aşa, domnule inspector! Pentru orice protest, dacă nu depăşea o anumită limită, făptaşul era izolat la început, persoana primea o sancţiune oarecare, o ţineam sub observaţie. Dar dacă sărea calul, atunci fiţi sigur că o păţea. Şi dumneavoastră, iertaţi-mă acuma, aţi fi păţit-o urât de tot, dar v-aţi văzut de treabă după aceea, aţi stat deoparte. Iar dacă nu mă credeţi, vă rog să vă amintiţi ce i s-a întâmplat profesorului nevăzător Grigore Albu din această şcoală unde ne aflăm noi acum!

Incredibil! Ăsta avea toate informaţiile despre orbii rebeli! Grigore Albu-Gral, potrivit iscăliturii lui de poet, refuzase să semneze declaraţia de adeziune la politica Partidului Comunist pusă în faţa tuturor cetăţenilor adulţi în 1977. Grafologul, hotărât în punctul lui de vedere, evident cunoscător în detaliu al cazului Grigore Albu, pretindea că, la acel refuz, omul ar fi primit o sancţiune de serviciu, un avertisment etc. Dar Gral ridicase pretenţii: va semna declaraţia, dacă Partidul îi va da altă locuinţă, una mai încăpătoare, dacă soţiei lui îi va oferi un loc de muncă mai bun, dacă şi iar dacă... Partidul, astfel somat, l-a dat afară din învăţământ pe dascălul orb, fără dreptul de a se angaja în altă parte. Pe scurt, tocmai el, cu atât de puţine posibilităţi de a exercita vreo profesie în ceauşism, ajunsese fără drept de muncă. S-a chinuit o vreme doar pe seama veniturilor soţiei, dar cum şi de ea a divorţat, nu i-a mai rămas decât şansa împrumuturilor de la fondul literar al Uniunii Scriitorilor. Era membru al Uniunii, publicase două volume de poezii, primul – Carte de vizită din 1968, prefaţat de Zoe Dumitrescu-Buşulenga – fiind remarcabil. De notat că, pe atunci, cetăţenii cu grade de invaliditate, indiferent de cât de grave ar fi fost, nu beneficiau de indemnizaţii compensatorii decât în măsura în care erau „încadraţi în muncă”. Li se adăuga un coeficient procentual la salariu. Prin 1985 totuşi, directorul Vetrei Luminoase l-a reîncadrat pe Gral ca profesor preparator. A convins autorităţile că omul ispăşise destul şi că mai degrabă se află sub control în Vatră, decât bântuind prin Bucureşti şi plângându-se în dreapta şi-n stânga ca exemplu viu al persecuţiilor profesate de regim. În cazul lui Grigore Albu-Gral nu acţionase nicio milă faţă de niciun orb şi nici faţă de un tată de copil cu o boală total handicapantă. Aşadar, dacă tu, Rubi, după prima răzvrătire, stăteai liniştit, nu riscai decât să dai întruna la Cluj, examen de admitere la limbi străine occidentale, până ce mai îmbătrâneai şi te resemnai, mulţumindu-te cu onorabila meserie de tipograf în miliarde de puncte palpabile. Securistul meu, plin de mândrie, lăuda înţelepciunea şi toleranţa lui Ceauşescu, dând ca exemplu pedeapsa rezervată de el capilor grevei minerilor din Valea Jiului din august 1977. În loc să-i arunce-n ocnă, îi înscrisese la Academia de Partid „Ştefan Gheorghiu” ca să le bage în cap viziunea corectă asupra lumii. Păi, şi pe mine tot de viziune aiurea asupra realităţii mă acuzau.

- Dar ia mai opreşte-te, mata, tovarăşe grafoscopist din elogiul celui mai iubit fiu al poporului şi varsă tot: cum se face că ai cunoştinţă de cazul Grigore Albu-Gral? Ştii de fapt mai multe decât mine? Unde te aflai dumneata în anul acela?

- V-am spus, excelenţă, că, pornind de la cazul dumneavoastră, încet-încet, m-au numit expert în actele de nerespectare a orânduirii socialiste comise de... cum spuneţi dumneavoastră, handicapaţi. Din 1975, după cum v-am informat, m-au promovat la Cluj, aici mi-a fost adus la cunoştinţă dosarul Grigore Albu.

- Ai fost sau nu la Bucureşti pentru cazul Gral ?

- Acum, dacă tot v-aţi dat seama, ce să mai zic? M-au chemat, chiar în această clădire am lucrat!

Nescăpându-i perplexitatea mea şi nedorind să prelungească tăcerea ce ne turtea, a adăugat:

- Dar domnul profesor Grigore, drept să vă spun, nu mi s-a părut a fi prea teafăr, iertaţi-mă !...

- Ştiu eu prea bine cine şi cum era poetul Grigore Albu-Gral, tovarăşe căpitan, ca să nu zic general grafolog !... Numai că, faţă de mine, dumneata mai ai o datorie, dacă ai apucat să recunoşti că ai ajuns cu cercetările la Vatra Luminoasă! Aici, tot cu prilejul răzvrătirii lui Gral, s-a mai produs un incident. De ce nu vorbeşti?

- Vă referiţi la băiatul acela de la postliceala sanitară?

Pentru că nu spuneam nimic aşteptându-l să continue, a făcut şi el o pauză cam lungă. N-am mişcat, aşa că tot el a repornit:

- Da, a mai fost un băiat care a refuzat să semneze, era din Cluj, cred că-l cunoaşteţi, unul la fel ca domnul Grigore, avea două nume, îl chema...

A povestit tot, amintindu-şi inclusiv numele lui Daniel Hossu-Longin. Refuzase să semneze deoarece avea o obiecţie, una singură. Fiind credincios practicant, nu era de acord cu ateismul de stat. Ca adept al cultului baptist, credea că actele credinţei promovau şi binele social, drept care statul ar trebui să susţină cultele religioase. El, nesemnând declaraţia de adeziune, nu voia să arate că se opune în totalitate politicii partidului, ci doar că ridică o obiecţie de care e bine să se ştie şi să se ţină seama.
- L-ai anchetat sau ai asistat şi la anchetarea lui Daniel Hossu?
- Nu, nu, era un caz simplu, s-a soldat cu o declaraţie a lui în faţa conducerii şcolii şi a unui reprezentant de la învăţământul pe sector, mie doar mi s-a adus la cunoştinţă, am citit obiecţia omului.
După o evocare ca asta, Vistrian s-a arătat critic faţă de mine care aş fi reacţionat prea iute la exemplul său pozitiv cu tratamentul de lux acordat liderilor minerilor răzvrătiţi. Iată că şi aici, la Vatra Luminoasă, putea fi exemplificată politica nuanţată a Partidului faţă de actele de opoziţie. Gral şi Longin, deşi cu dificultăţi vizuale şi unul şi altul, avuseseră parte de tratamente cu totul diferite. Şi-n timp ce i-am îngăduit să-şi reia pledoaria, mi-am amintit de Daniel ajuns la Chicago, ocupând acolo prin concurs un post de fizioterapeut într-un mare spital şi specializându-se în tratarea durerilor postoperatorii. Excelenţa prestaţiilor sale l-a promovat în conducerea unei Physicians organization of Illinois. Popasul gândului la Chicago unde ajunseseră şi străbunicii mei materni la începutul secolului XX, a trebuit să-l scurtez ca să mă pot întoarce la destinul care se jucase ingenios cu mine şi cu Vistrian. I-am şi spus-o:
- Dar vezi dumneata, cu meseriile noastre, pe mine ca dascăl, pe dumneata ca anchetator expert în orbii rebeli, tot secu ne-a adunat la Vatra Luminoasă! Iar acum te-am invitat tocmai aici nu ca să sfinţim punctul de confluenţă a meseriilor, că de mata pe urmele lui Grigore şi Daniel nu ştiam până acum, ci pesemne datorită unui joc al forţelor oculte pe care le-ai servit şi de care bănuiesc că atârni în continuare, ce zici?

Arând podeaua între uşă şi fereastră, s-a pus pe explicaţii fără şir. M-am instalat curând în dreptul uşii ca nu cumva să scape printr-o manevră narativă şi prin alta sportivă. L-am lăsat să ocolească prin verbiaj cursa pe care, prin surprindere, i-o întinsesem. Episoadele Gral şi Longin le epuizasem, dar rămăseserăm faţă în faţă şi nu puteam să-l las să-mi scape. La război, Rubi, ca la război!
- Dar pe mine, în decembrie ’71, de ce m-au pus să scriu în toate felurile pe care le cunoşteam, de ce aveau nevoie de mostrele acelea, cine le folosea ?

Dregându-şi vocea, interlocutorul a vrut să-mi arate că păşeşte pe un teren aflat pe deplin în stăpânirea sa. De la el, poate şi de la Mircea Irimia, dar mai mult de la dânsul, Vistrian C. Vistrian, pornise sugestia ca locotenentul Aurelian Pop zis Lulu, care venise cu mama la Cluj pentru prima anchetă (aflam acum şi numele acelui locotenent pe care-l percepusem eu ca fiind un om bun), să-mi ia o probă de scriere Braille, ca nu cumva altădată să mă apuc să trimit scrisori în puncte la posturi de radio din străinătate, fără ca ei, în strada Prutului 1, să aibă codul limpede descifrat. Le propuseseră apoi şi clujenilor să facă acelaşi lucru cu prilejul cercetărilor lor. Aceia, în discuţii cu dascălii mei, aflaseră că orbii folosesc şi alte moduri de a scrie. De aceea, luând aparatura de la şcoală, mă anchetaseră de două ori, ca să înregistreze toate aceste tehnici şi modalităţi grafice. Niciun cod de scriere nu trebuia să le scape. Le-au studiat şi le-au notat pe toate, limbajul semnelor la surzi le era cunoscut. Iar dacă au văzut că eu le stăpâneam perfect pe toate cele învăţate în şcoală, au profitat de anchetarea unei singure persoane ca să ia probele la sediul lor, decât să se complice cu exerciţii de scriere în grup pe nu mai ştiu unde. Mostrele mele au fost verificate şi reverificate cu siguranţă. Grafologul meu, uluitor, le spunea tuturor pe nume, familiar: Hebold, Klein, Braille, Picht, de dactilografie nu mai e cazul să mă mir. De pe urma mea, aceste mostre fuseseră, fără-ndoială, cel mai important profit. În privinţa protestului, afară de ceea ce reieşea din scrisoare, nu erau prea multe de aflat.

- Cu protestul dumneavoastră se lămuriseră, a continuat Vistrian să explice văzând că tac. Nu aveaţi complici, cea mai gravă primejdie în astfel de împrejurări. Iar dacă i-aţi fi avut, cine puteau fi ei? Colegi la fel ca dumneavoastră, adolescenţi dintr-un internat special, păstrarea tuturor în obiectiv era floare la ureche. Se ştia că la Satu Mare nu aveaţi niciun prieten, că de multe ori vă plictiseaţi în vacanţe, când am constatat acest lucru mi-a fost, vă spun sincer, nu vreau acuma să vorbesc ca la biserică...
L-am scutit de folosirea substantivului milă şi l-am auzit afirmând că unii securişti calificaseră revolta mea ca fiind produsă de teribilism. Se bucurau că mesajul nu ajunsese pe postul de radio, ar fi ieşit balamuc mare, n-aş mai fi scăpat de pedeapsă dacă mă identificau după difuzarea scrisorii.

- Şi cum l-aţi fi descoperit voi pe unul ascuns sub o semnătură indiană, mai mult, sub un pseudonim sanscrit?

- Ei, nu ştiţi dumneavoastră, excelenţă! I-am fi luat la rând pe toţi iubitorii culturii indiene, apoi pe cititorii Panciatantrei...

M-a umflat râsul.

- Pe noi, ăştia din cavernele Braille-ului, nu ne-aţi fi găsit nici după o sută de ani. Abia după ce aţi dat de mine, v-au venit ideile de a cerceta scrisurile noastre. Dar să reţineţi pentru totdeauna şi, dacă tot vă mai ocupaţi de mine, raportează-le frumos, pocnindu-ţi călcâiele, comanditarilor dumitale, că eu nu din teribilism am protestat, ci din revoltă în toată regula. Nu ştii dumneata ce înseamnă să-ţi taie un dobitoc oxigenul spiritual care oricum îţi curge numai pe două-trei canale, nu pe o droaie ca vouă şi să nu poţi să-i dai ăluia drept în cap c-un bolovan!

- Excelenţă, a sărit în picioare ofiţerul în rezervă.
Am plesnit atât de tare cu palma-n pupitru, că l-am culcat la loc pe malul Tisei. Şi am reluat pe tonul de conversaţie obişnuit:
- Bine, dar de unde cunoşti dumneata toate amănuntele cu probele mele de scriere?
-Vedeţi, excelenţă, noi comunicam frecvent cu Clujul în privinţa cazului dumneavoastră. Iar apoi, din 1975, când am devenit responsabil cu invaliditățile, am putut să revăd probele, chiar a trebuit să le studiez ca să mă pun la punct cu toate modurile dumneavoastră de scriere. Cred că din anchetarea dumneavoastră s-a alcătuit primul dosar sistematizat al acestor moduri. V-am mai spus, cu ocazia abaterii pe care aţi comis-o, s-a decis ca toate formele de comunicare în scris ori prin alte mijloace să fie riguros cunoscute.
- Aveam la voi vreun nume de cod?
- Da, unul simplu, vi se spunea Rubi.
- În decembrie ’71, am fost ridicat şi dus de două ori, foarte probabil, la adresa despre care vorbeşti dumneata, în strada Traian nr. 27. Ziceai că e în zona gării. Nu mă mir atunci că de la a doua anchetă, am ajuns undeva în apropiere, la troleibuzul nr. 2. Pornea de la gară şi rula pe Horia. M-au anchetat doi bărbaţi. Acum, după atâta timp, înclin să cred că au fost aceiaşi de ambele dăţi. Unul era mai dur, părea şeful, iar altul, subalternul, proceda mai blând. Recunosc că nu m-au maltratat, ba m-au şi scăpat din mâna unei brute care voia să se distreze pe seama mea. Dar cine erau ăştia ? Dumneata trebuie să ştii, de vreme ce ai lucrat acolo începând din ’75 şi ai pornit de la cazul meu şi-n alte cercetări!
- Excelenţă, ştiţi, eu mă interesam de dosar, nu de persoanele care-l întocmeau, nu ne băgam unii peste alţii. Nu pot decât să bănuiesc, dar nu mă pot pronunţa cine a fost.
- Bine, dar din câte ştiu, pe dosarele astea ale voastre figurează semnătura responsabilului de caz, la Satu Mare ştii prea bine că era colonelul Traian Chirculescu.
- E adevărat, însă, cum vă spuneam, excelenţa voastră, nu acesta era obiectivul nostru, nu ne amestecam...
- Mă gândeam că aş putea să-i mulţumesc celui blând, am identificat accente de bunătate în glasul şi în cuvintele lui. M-au ajutat mult.

Vistrian a început bâlbâindu-se. Nu i se mai întâmplase, nici când strigasem la el nu-i patinaseră silabele.
- Mă-mă bucur să aud asta. Cred că era unul din afară, or fi luat, având în vedere cazul dumneavoastră, aşa, mai special, mai rar, vreun... psi-psiholog, vreun de-defectolog...
- Nu cumva vreun grafolog?
L-am speriat cu bănuiala. S-a ridicat şi a pornit să se plimbe din nou, pasămite, ca să-şi mai dezmorţească oasele. Mă plimbasem şi eu printre bănci de câteva ori ca să atenuez trepidaţia unor informaţii neaşteptate. Nu am aflat nici cine stăpânea cabinetul medical pe unde mă dusese anchetatorul mai îngăduitor. Un fotograf, opina grafologul, se aflase precis la faţa locului. Că ei hotărâseră să nu mi-l activeze vocal, era altceva, vreo punere a mea la încercare. De Vistrian m-am despărţit în faţa şcolii din Vatra luminoasă nr. 108 cu gândul de a pune la punct o nouă şuetă, de data asta una relaxată, despre oameni cu care el se văzuse, în timp ce eu doar auzisem vorbindu-se despre ei. Încă o dată îmi părea rău că la întâlnirea din acea zi nu venisem cu soţia, ca figura lui să-mi fie descrisă amănunţit. Stătusem lângă el, iar ochiul meu străvechi de nouă sute de mii de ani sesizase desigur esenţialul, înălţimea respectabilă a bărbatului. Acum el se îndepărta pe trotuar, o umbră verticală, un stâlp de nori ca în pustia Sinaiului, dar pe care nu-l urma nimeni.

În 1994, arhiva securităţii, câtă mai rămăsese teafără, se afla sub paza Serviciului Român de Informaţii. Abia mai târziu, prin înfiinţarea Consiliului Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, a apărut posibilitatea verificării dosarului personal. Am pregetat mult să mi-l solicit. Pare-se că scrisoarea mea către Europa Liberă îşi făcea efectele din douăzeci în douăzeci de ani. Mai întâi în 1974, apoi, prin apariţia lui Vistrian şi dezvăluirea multor amănunte, în 1994. De aceea pesemne, dar fără să fi făcut astfel de calcule, în martie 2014, am depus la CNSAS o cerere de studiere a dosarului personal. Prin noiembrie am primit următorul răspuns: „Stimate domn, Vă aducem la cunoştinţă că urmare a cererii dumneavoastră, înregistrată la CNSAS sub nr.... şi a verificărilor efectuate potrivit solicitării, în temeiul prevederilor art. 1 din Ordonanţa de Urgenţă a Guvernului nr. 24/2008, aprobată cu modificări şi completări, la Serviciul Român de Informaţii, Serviciul de Informaţii Externe şi Arhivele Militare Naţionale Române, precum şi în evidenţa electronică a dosarelor preluate în arhiva CNSAS, nu s-a identificat niciun dosar întocmit pe numele Ruba Sergiu Radu”.
De necrezut! Să nu fi existat chiar nimic? Imposibil. Dar trecuse atâta vreme, iar la urma urmei, la mijloc se găsise un adolescent, nici acela în regulă cu toate ale sale. Altfel spus, nu unul de tot întreg ca creatură, diminuat sub anumite aspecte, predispus în timp a deveni cam inexistent. Eram nimicul prin definiţie, pe cine să bage în seamă? Dacă făcusem ceva, bine sau rău, o făcusem nu ca persoană vie cu nume şi prenume, ci ca o întruchipare a nebuniei omeneşti, ca neant.
Prin 1982, sora mea petrecea o vacanţă la Costineşti cu logodnicul ei, aveau să se căsătorească, de fapt, peste un an. S-a ivit oferta unei excursii de o zi în Bulgaria la care s-au înscris şi ei. La frontieră însă, pe Ruba Marcela Lia au întors-o din drum. Arhivele erau vii, funcţionau, te blocau.
Vistrian mi-a făcut fără-ndoială un mare serviciu. Când le-am povestit amicilor de la Tinerama, am produs un val de indignare şi de uluire. De ce nu i-am întrebat şi pe ei? Puteam organiza împreună o întâlnire într-un loc aparent sigur, ei ar fi stat la pândă, ar fi ascultat, era un caz de aur, o perlă de presă formidabilă, cum de am fost atât de fraier tocmai eu care, în revista Bucureşti, suplimentul Tineramei, susţineam rubrica Starea de graţie, atât de prizată de cititori?! Şi... dacă a fost grafolog al securităţii, cu ce se ocupă acum acest individ? De obicei, ăştia, cu meşteşugul lor de a imita stilurile grafice din alte vremuri, devin măsluitorii documentelor prin care pretinşi moştenitori revendică proprietăţi.
Din nou naiv. Şi nici nu ştiam, la urma urmei, cine era acest Vistrian. La Satu Mare, prietenii jurnalişti, cei care mai cercetau registrele băieţilor cu ochi albaştri, parcă-şi aminteau de acest

nume. Dacă existase, aparţinuse unui bărbat foarte discret, nici nu putea fi altfel ca grafolog. Nu mai ştia însă nimeni de unde să-l ia. Trecuse atâta vreme, dacă mai şi plecase de douăzeci de ani la Cluj, era greu de reconturat.

La vreo săptămână de la întâlnirea noastră în şcoala fondată de regina Elisabeta, i-am dat un telefon, aveam nevoie de un amănunt:

- De unde aveau, ştiţi dumneavoastră cine, domnule Vistrian, poezioara mea din ianuarie 1968? Eu o pierdusem de mult din vedere.
- Păi, la începutul anchetei, ne-am dus la părinţii dumneavoastră din strada Pionierilor şi am cerut să ne dea documentele scrise pe care le-aţi lăsat pe acasă, în orice formă de scriere le-ar fi avut. Şi ne-au dat câteva foi dactilografiate între care cea cu o poezie. Jos, era notată data. Le-am trimis pe toate la Cluj.
- Scrisesem cumva că era prima poezie de luat în seamă sau cam aşa ceva?
- Se poate, nu ştiu, dar de datare sunt sigur.

Am mai vorbit de una, de alta, până când l-am auzit spunând:

- Mie, credeţi-mă, excelenţa voastră, mi-a plăcut foarte, foarte mult poezia aceea cu iola!
- Bine, dar de unde o ştiai? Pe aceea au ridicat-o de la revista şcolii, nu de la părinţi!

A amestecat nişte explicaţii, a încurcat subiectele, greu a ajuns la ideea că o găsise în dosarul meu după ce începuse să lucreze la Cluj. M-a dus cu vorba în altă direcţie, iar m-am arătat naiv. Reflectând, am hotărât să las să se scurgă vreo câteva zile şi să-l sun din nou, declarându-i prin surprindere că deţin informaţii că el a fost, cu siguranţă, anchetatorul mai blând din decembrie 1971, cel care-i propusese doctoriţei turbate să citească acel poem. Ba chiar o făcuse să-l parcurgă şi să-şi pună întrebări.

Am sunat peste patru zile la Vistrian C. Vistrian. Înainte de a mă invita să încerc o altă variantă, robotul cu voce de femeie îmi aducea la cunoştinţă că numărul format nu există.

decembrie 2019 - februarie 2021

Sfârşit

MULŢUMIRI

Lui Silviu Vanda i se cuvin cele dintâi strângeri de mână. Figură fraternă din B.N. Antal 31, cursul povestirii putea să-l ia oricând cu sine. N-a fost să fie luat, ci amânat până aici, pe ţărmul din capăt, la odihna apelor. Profesor de istorie, director adjunct al şcolii noastre din Cluj din 1999 până în 2017, a scos pentru mine de la bibliotecă, spre readucere aminte şi inspiraţie în proiectul Semnăturii indiene, cele patru volume ale Panciatantrei şi mi le-a adus la Bucureşti. Era chiar exemplarul Braille care-mi inspirase pseudonimul rebel în 1971. Îmi recădea sub degete după patruzeci şi şapte de ani. Iar Silviu Vanda, unul din cei mai generoşi şi mai cooperanţi oameni din câţi există, mi-a mai pus la îndemână date de care am avut nevoie despre locuri, întâmplări, oameni. S-ar putea construi cu ele în completare o altă carte, dacă se va arăta trebuitoare.

Îndatorat îi sunt şi lui Cătălin Gavriliu, jurnalist şi prozator, originar din Bacău, azi stabilit la Timişoara. Este un cititor redutabil, necruţător chiar, stăpâneşte toate formatele electronice ale cărţii convertibile în expresie audio. A supus capitolele romanului mai multor lecturi, mi-au fost de mare folos observaţiile şi sugestiile sale. Mi-a făcut rost de undeva de Panciatantra în versiune digitalizată. Presa a afirmat în 2004, la apariţia romanului meu Demonul confesiunii, că este cel dintâi scris în limba română cu ajutorul unui program de voce artificială, care transformă vasăzică textul electronic în vorbire. În realitate, întâietatea îi

revine lui Cătălin Gavriliu cu cele trei microromane ale sale: Ghiţă, Enţu şi Canel, nesupuse însă de autor atenţiei tiparului.

Aleasă recunoştinţă îi datorez soţiei. Nicole este întotdeauna cea dintâi cititoare a scrierilor mele. De data asta, a tratat sui-generis detaliile textului. A citit mai întâi pentru sine capitol cu capitol, apoi mi le-a redat şi mie cu voce tare în mai multe rânduri. A montat filtre, a instalat lumini, a cernut fraze, a şters umbre. Cartea este de fapt şi a ei. I-am dedicat-o însă explicit mamei, născută la întâi septembrie 1926 şi aflată în calea aventurii încă de la început.

Autorul

COPERTA 4

„***Semnătura indiană*** este un roman unic în literatura română, nu numai actuală, ci dintotdeauna. Corect ar fi fost să se numească *Vainateyananda*, căci aceasta este semnătura indiană, ceea ce se traduce prin: Pasărea pe spinarea căreia zbura cu bucurie zeul Vishnu. De ce e unică această carte? Pentru că este un bildungsroman, nu al unui Martin Eden, să zicem, ci al unui adolescent orb, care încearcă a-şi croi viaţa în dictatura ceauşistă, într-un liceu de nevăzători din Cluj, dar care este hărţuit de Securitate pe toată perioada şcolii pentru o scrisoare pe care el o trimite la Radio Europa Liberă. Tradus în ţări cu engleza limbă naţională, romanul ar fi, fără doar şi poate, un bestseller."

Dumitru Augustin Doman

„Dacă Holden Caulfield ar fi fost un adolescent orb cu veleităţi literare, pasionat de *Panciatantra* şi de Europa Liberă, în anul de graţie 1971, al României Tezelor din iulie? Dacă lumea lui s-ar fi văzut redusă la percepţiile tuturor simţurilor cu excepţia celui al vederii, amplificând astfel nu doar acuitatea lor, cât şi un puternic sentiment al revoltei?

Semnătura indiană, probabil romanul cel mai autobiografic al lui Radu Sergiu Ruba, aduce în scenă un personaj-narator fascinant şi devoalează, totodată, clarobscurul unei lumi stranii şi deopotrivă familiare. Într-un stil ce alternează «nivelul zero» cu poezia unei vârste ingrate, ce sondează atât educaţia politică, cât şi cea sexuală, şi lumea umbrelor cu cea a exploziei senzoriale a adolescenţei, *Semnătura indiană* e un roman menit să provoace şi să readucă atenţia asupra unei generaţii care a trăit din plin «marea dezamăgire» post-68."

Bogdan-Alexandru Stănescu

CLAPETA 1

„Am auzit o voce intrând în sala de mese şi dispărând îndată dincolo de uşă. Am fost smuls de pe scaun şi târât, de data asta în sus, pe scările principale. Căutam să merg încet. Ştiam ce voise să spună prin politică, îmi aminteam ce scrisesem. Aici, pe scări în sus, nevoia de a frâna urcatul, de a lungi încetineala mă ajuta să simt că făcusem ceva ce nu se face, scuipasem unde nu se scuipă, va fi rău de tot. Înţelegeam şi că scrisoarea mea fusese interceptată. Şi cât de mult mi-aş fi dorit să-mi aud pseudonimul la Radio Europa Liberă, rostit în eter de la München!... De la München, numele meu clandestin odată cu flegma aceea împroşcată între ochii portretului exemplar din vârful patriei."

CLAPETA 2

Radu Sergiu Ruba, născut la 14 octombrie 1954, în Ardud, Satu Mare, este poet, eseist, prozator şi radiojurnalist. La unsprezece ani, şi-a pierdut complet vederea. A absolvit Facultatea de Limbi Străine, franceză-engleză, Universitatea Bucureşti şi a fost pe rând profesor de franceză, lector de engleză în proiectul Cambridge Standard English al British Council Bucureşti, inspector în Ministerul Educaţiei şi consilier al ministrului muncii. A îndeplinit funţii de conducere în Asociaţia Nevăzătorilor din România, implicit, pe cea de preşedinte. Din 1992, realizează enisiuni la Radio România. A debutat în 1983 cu un volum de poeme, urmat de altele cinci. A mai publicat trei cărţi de interviuri şi eseuri, dintre care unul în colaborare cu soţia sa, Nicoleta Ruba, două volume de proză scurtă şi patru romane, inclusiv cel de faţă. A alcătuit de asemenea o antologie. Romanul său *O vară ce nu mai apune*, premiul Academiei Române în 2016, a fost tradus şi publicat în engleză, italiană şi portugheză. Scriitorul a primit numeroase distincţii în ţară şi în străinătate, între care Premiul Ministerului de Externe al Franţei la Festivalul mondial al nuvelei francofone şi i s-a decernat de asemenea Ordinul Meritul Cultural al României în grad de cavaler.